

Publius

P. VIRGILII MARONIS
OPERA

VARIETATE LECTIONIS

ET

PERPETVA ADNOTATIONE

ILLVSTRATA

A

CHR. GOTTL. HEYNE

TOMVS QVARTVS

CARMINA MINORA

ACCEDIT

INDEX VBERRIMVS

LIPSIAE

SVMTIBVS CASPARI FRITSCH

MDCCLXXV

1875, March 22.
Walker Bequest.

PRAEFATIO

Vt quartum hoc volumen accederet ſuperioribus, conſilio factum eſt, quidni enim ingenue fatear? ex re nato, cum Indicem, qui ſemel in fronte libri promiſſus erat, tertium volumen non caperet. De minoribus illis carminibus, quae Virgilio tribuuntur, eo minus cogitaueram, quod iuuenili ingenio ſeu capiendo ac detinendo, ſeu ornando vel locupletando exigua in iis propoſita eſt materies: et memineram, Burmannum Sec. V. Cl. in praef. Anthol. Lat. p. XXXV. ſelectis iis, quae ad Anthologiam Latinam facerent, reliquae Virgilianae appendicis in ſeparato volumine edendae ſpem feciſſe. Cum tamen in alterum Anthologiae volumen Diras, vnum ex iis maioribus carminibus, inſeruiſſet: ſpes illa aut inciſa aut in incertum euentum producta videbatur. Mox etiam audiueram, Schraderi V. Cl. prelo ſubiectos eſſe libros Emendationum, quorum capita plura in Culice et Ciri corrigenda occupata eſſent. Cum tamen haec editio noſtra frenum morderet et ad calcem properaret, longiorisque morae faſtidio victus iamdudum ad alia ſpectarem: accinxi me ad recenſenda carmina illa, quae Virgilianis plerumque ſubiungi ſolent, etiam in Heinſiana editione, quam in noſtra hac repetere ſemel conſtitutum erat; adiunxi tantum Copam et Moretum; cauſſam in praefatione ad ea carmina dixi; vti et de ceteris carminibus

 ſatis

ſatis dictum eſt in prooemiis, quae ſingulis praemiſſa ſunt. Vniuerſe autem de poëmatiis his haec monuiſſe ſufficiat; ex pluribus ea codicibus, in quibus modo vnum et alterum, modo plura ſeorſum extabant, aut Aeneidi vel Bucolicis ac Georgicis erant ſubiecta, in vnum eſſe collecta, nec tamen ſtatim omnia. In ed. pr. 1467. Culex, Dirae, Copa, Eſt et Non, Vir bonus, Roſae, Moretum, Priapeia, Epitaphia et alia erant deſcripta; in altera autem recenſione acceſſerant Aetna, Ciris et Catalecta (v. T. I. p. XLVI. et Addenda noſtra volumini huic quarto inſerta). In ed. 1471. tantum prior Romana epiſcopi Alerienſis, repetita eſſe videtur; auctus carminum numerus, adiecto quoque libro Aeneidis XIII. in ed. Ven. 1472. Ab eo inde tempore pleraeque huius ſeculi editiones minora illa carmina repetiuerunt, diuerſo tamen ordine et loco, vt in hanc vel illam recenſionem ii, qui eas curabant, inciderant; nec multum vtilitatis ex earum comparatione exſpectari poſſe intellexi. Interpretari quoque nonnulla aggreſſus eſt Domitius Calderinus, et Pomponius Sabinus, omnia Badius Aſcenſius. Sed noua horum carminum recenſio non facta eſt, niſi in Aldina editione 1517. de qua ad Culicem dixi p. 7. Nihil inde ſeu opis ſeu ſtudii acceſſit, etſi ſaepius recuſis carminibus, vſque dum Scaliger Appendicem Virgilianam adornauit 1573. repetitam a Guellio 1575. et auctis nonnullis emendatisque a Scaligero, cura Lindenbrogii, apud Franc. Raphelengium 1595. tum ſub Catalectorum nomine nouoque titulo praefixo 1617. apud Io. Maire; nam ab Appendice ſeparata

ſunt

ſunt Catalecta libris duobus. Repetita ſunt quoque eadem in Pithoeana Epigrammatum et Poëmatiorum veterum collectione 1590 et 1596, ſed nulla in his quidem opera noua collocata. Merito mox ex his, ſepoſitis iis, quorum auctores ab Aeneidis auctore diuerſos eſſe, manifeſtum fit, ſeruata tantum ſunt in Heinſianis editionibus ea, quae aliqua ſaltem cum ratione probabili ad Virgilium referri poterant.

Cum interpretationis omnis ſeuerior ratio a lectionis veritate proficiſcatur, in his, quae a me curanda erant, criticae ſubtilitati coniectandique licentiae tribuendum erat plus, quam aut mos meus, aut otium, aut ingenium fortaſſe ferebat; nec vnquam ad emendandi hoc genus, quod in verbis litterarumque apicibus haeret, ſatis magna me propenſione animi ferri memini; etſi nec detrectaui aut refugi, quoties res ita ferebat, vt novandum aliquid eſſe viderem. Maiorem tamen ex idonea interpretatione eorum, quae ſana ſunt, et ex eleganti ſubtilique iudicio rerum ac ſententiarum, proficiſci vtilitatem et olim arbitratus ſum et nunc, cur ab ea exiſtimatione recedam, multo minus habeo; inprimis ſi inuentorum fontem, tractationem et exornationem totiusque operis ſummam et colorem, ſi omnia haec, inquam, docte et ſagaciter perſpecta et explorata habeas, et de iis dilucide ac perſpicue aliis praecipere poſſis. Monui itaque etiam in his carminibus, quae interdum, nam pauca in iis nitere fatendum eſt, prae ceteris probanda et bono poëta digna videri deberent.

 Sub-

Subieci Addenda et Corrigenda, inprimis ad volumen primum, quod cum plagulae, antequam prelo exibant, ad me miſſae non eſſent, vitiis multis inquinatum eſt. Ad codicum et editionum notitiam hiſtoriamque contexti Virgiliani, amplum ad manum erat ſpicilegium, quod facere poſſem. Selegi inde potiora; idemque inſtitutum ſequutus ſum ad ipſum poëtam, in Eclogis ſaltem et Georgicorum libro priore; nam, cum ſpicilegium hoc in nouam ſegetem ſuccreſcere viderem, ne hoc volumen nimis grandi mole oneraretur, conſultius eſſe videbam, reponere ea et ſervare, ſeu nouae prioris voluminis editioni, ſeu aliis commodiori loco, cuius copia nobis deeſſe nequit: adiicientur tum ea, quae ex Probi Grammatici fragmentis et ex Iulio Sabino ad Eclogas et Georgica ad vſus meos transferre ſuperſederam, quandoquidem ab initio hoc cum ſtudio in Virgilio verſari non decreueram. Corrigenda tamen quae eſſe videbam, non ſeponenda eſſe duxi, inprimis ea, quae ab aliis indagata aut obſeruata erant; haec enim, etiam nonnulla non grauiſſima, premere tamen et in priuatis ſcriniis ſeruare nolebam, ne peccare viderer in virorum doctorum et ſagacitatem et beneuolentiam, qui ea mecum perhumaniter communicauerant. In tam infinita rerum copia, quae in hac mea Virgilii interpretatione pertractanda fuerunt, facile et ipſe praeuidebam, inprimis in his ſubſeciuis operis ac ſtudiis, non pauca fore, in quibus forte allucinarer. Alienum vero eſt ab ingenio meo refragari iis, quae melius ab aliis conſtituta eſſe video. A viro doctiſſimo

et

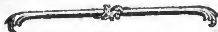
et amiciſſimo Ruhnkenio, quae priuatis litteris ſuper priore volumine diſputata ſunt, pro familiaritate, quae mihi cum Viro ſummo intercedit, addendis inſerere non dubitaui. Quam vellem, viros doctos, qui in recenſibus noſtris litterariis iudicium de opera mea ferre voluere, ſimilem curae ſeueritatem doctrinaeque copiam ad eam rem attuliſſe! Ita plura inde in addenda haec mea inſerere nunc liceret.

Nec vero me fugit, me cum in his Addendis, tum in meis Annotationibus, inprimisque in Excurſibus, magnam rerum copiam non tam appoſuiſſe, quam, vt forte nonnullis videbitur, profudiſſe, qua multi aequo animo ſe carere clamabunt. Mihi tamen ſpectandum eſſe duxi hoc, vt, ſi inter adoleſcentes, qui poëtae lectione delectarentur, eſſet forte ingenium vnum et alterum paullo praeſtantius ac felicius, quod ad accuratam doctrinam acriore impetu ferretur, haberet illud in hoc ipſo poëta, ex quo copias eruditionis pleniores primo ſtatim hauſtu imbiberet, pectusque generoſum maiorum rerum ſiti ac deſiderio incenderet.

Indicem, ad eorum fere Indicum, qui in Burmannianis poëtarum editionibus ſubiecti ſunt, exemplum adornatum, Maittariano, tanquam pro fundamento, ſubſtrato, confecit diſciplinae noſtrae alumnus et familiaris, E. G. GLANDORFIVS, Heilbronnenſis, Bibliothecae Regio-Academicae a litteris, litterarum cum antiquiorum tum recentiorum humanitate egregrie imbutus, a quo propediem ma-

iora doctrinae ac diligentiae ſpecimina polliceri poſſumus. Conſtitutum quidem erat, diſpeſcere hunc Indicem ad exemplum eius, qui v. c. Ouidio Burmanniano ſubiectus eſt; ſed chartae parcendum erat, ne ad nimis magnam molem liber excreſceret.

Iam ſi his omnibus a me curatis ad litterarum harum, quae ad humanitatem ingenia fingunt, vtilitatem quicquam profectum intellexero, in ſinu gaudebo; ad inanem certe doctrinae oſtentationem multa moliri meum non eſt. *Niſi enim utile eſt, quod fecimus, ſtulta eſt gloria noſtra.* Scribebam XXIII. Sept. CIↃIↃCCLXXV.

CVLEX

C V L E X

PROOEMIVM
IN CVLICEM

Fuisse aliquando Culicem inscriptum carmen, vulgo pro Maroniani ingenii iuuenili foetu habitum, dubitari nequit. Docent id loca T. I. p. CXXIV. ad Vitam Virgilii excitata Martialis XIV. ep. 185. VIII. ep. 56, 19. 20. Suetonii in Vita Lucani, Statii Silu. II, 7, 14. quibus adde eundem praef. Silu. lib. I. vbi veretur de Thebaide edenda: *Sed et Culicem legimus et Batrachomyomachiam etiam cognoscimus. Nec quisquam est illustrium poetarum, qui non aliquid operibus suis stilo remissiore luserit.* An tamen is, quem nunc manibus terimus, pro Maroniano Culice habendus sit, dubitari potest: quandoquidem istud alterum carmen non inuenustum fuisse necesse est; memoratur enim passim cum laude, et Lucanus non sine superbiae nota dixisse existimatus est: *et quantum mihi restat ad Culicem?* hoc autem, quod nunc habemus, splendet vtique vno et altero loco, et habet laudes nonnullas; sed et tota illud summa peccat et plurima habet, quae vel parum subtili iudicio vix satis se probare possunt. Quae ne temere pronuntiasse videamur, age de carminis argumento et habitu dispiciamus paullo accuratius.

Inter lusus refertur hoc carmen merito argumenti sui vi et natura. Culex, cum pastorem inflicto aculeo e somno excitatum praesenti morte liberasset, inflicta manu obtritus, sequente nocte pastori per somnum oblatus, de male relata gratia conqueritur, hominemque adeo miseratione movet, vt sibi tumulum faciat. Nec tamen omnino poeta carmen epicum ioculare, cuiusmodi nostra

aetas plura vidit, componere] voluisse putandus est. Narratio est, serio instituta, nec tamen epica, sed ad pastoritium seu bucolicum carmen propior, qua delectare voluisse poeta videri debet, partim rerum narratione et descriptione, partim culicis de iniuria sibi facta conquerentis miseratione.

Argumentum, si intentiore animo contempleris, per se satis tenue ac ieiunum esse vixque magnum ornatum capere posse videtur. Cumulavit tamen ornamenta quisquis haec scripsit, et, quod grauius etiam est, in ornamentis his non modo maiorem operae partem consumsit, verum etiam ad locos poeticos communes fere omnia reuocauit, quibus ita immoratus est, vt orationis ordinem et seriem penitus interrumpi et mentem a carminis summa abduci necesse esset, quod v. c. factum videas in loco de laudibus vitae rusticae, de arboribus ad fontem natis v. 122 sqq. in locis inferis, in Tartaro, in Elysio, in tumulo plantis conserendo. Nimium adeo in parergis haeret poeta; nec prauum hoc studium Catulli, non minus prauo, exemplo in Pelei et Thetidos epithalamio, defendi aut potest aut debet.

Est vero interdum puerilis prorsus in cumulandis et variandis rebus similibus copiae affectatio; quae, si vel maxime eum iuuenili aetate haec lusisse dixeris, (Scaligerum, qui iam grandiorem natu Maronem scripsisse Culicem contendebat, refellit vel hoc, quod Octauium puerum appellat poeta) vix ab eo poeta proficisci potuit, qui cetera scripsit; vt adeo (sup. To. I. p. CXXIV.) aliquando in ea opinione essem, nos veterem illum Maronis Culicem non habere. Sed diuersitas illa locorum ac versuum in eodem carmine semel animaduersa, cum erexisset et intendisset animum,

incidi

incidi tandem in id, quod si teneatur, facile aliquis et virtutum et vitiorum in hoc carmine caussas explicare totamque eius rationem constituere potest.

Scilicet fuit doctorum hominum male sedulorum, antiquioribus etiam seculis, mos, vt cum Ouidianis, tum Virgilianis, his tamen maxime, versibus variandis, ornandis vel amplificandis ingenium suum experirentur. Multa sunt sub Scholasticorum nomine in Anthologia Latina carmina, quibus interdum decies vel duodecies, eadem sententia vel idem versus, variatur. Alii thema, quod vocabant, seu argumentum fabulae alicuius ex Virgilio vel aliunde desumtum versibus modo ex Virgilio consarcinatis in Centonis morem, modo ad Virgilii exemplum formatis pertractabant. Sunt vero in his multa non malae notae carmina; sunt singula loca, singuli versus docte et ornate facti. Comparet v. c. aliquis narrationem de adulterio Martis et Veneris Anthol. Lat. P. I. Ep. 72. Non defuit homini, qui id scripsit, ingenium nec poetica oratio: defuit iudicium ad summam carminis constituendam et ad eliminandam copiam otiosam et inanem. Adde ibid. lib. I. ep. 89. et al. Lecto itaque Virgilii carmine adscribebant in margine codicis sui hi homines ea, quae ipsi tentauerant, ad variandam vel amplificandam sententiam; idque inprimis in minoribus his Virgilii carminibus factum apparet; multo autem maxime in Culice, cuius plus quam tertia pars eiusmodi Scholasticorum versibus consarcinata est. Versus hos aut inter lineas aut in margine adscriptos librarii indocti, qui codicem describebant, forte etiam vt pleniorem codicem venditare possent, in ipsum carmen inserserant; atque sic euenit, vt illud interpolatum misere et modo versibus satis bonis, modo inscitis et indoctis, aut hiulcis, et sca-

bris, foedatum ad nos perueniret. Quod non animaduersum fraudi fuit viris doctis, quos, tam diuersae notae monetam eodem loco habentes, in multis trepidare necesse fuit. Facile adeo ex his potest intelligi, fundum quidem carminis esse posse Culicem illum Maronianum, sed attextas esse a Scholasticis et Grammaticis lacinias plurimas, quibus priscus carminis nitor plerisque in locis admodum attritus vt sit necesse est.

Atque haec ipsa faciunt, vt vix cum delectatione, nec nisi ab eo, qui iam aliquantum in poetarum lectione versatus sit, legi possit hoc carmen. Male enim cohaerent tot panni a diuersis hominibus assuti, et natae sunt ex eo ipso corruptelae dictionis et sententiae plurimae; vt adeo in his carminibus res aliter procedat, quam in superioribus voluminibus, quum in interpretationis subtilitate maior studii nostri pars versaretur. Redit enim haec tota fere opera ad criticas animaduersiones, lectionemque constituendam vel emendandam. Propositum itaque velim hoc volumen adolescentibus, qui in critico studio exercere ingenia volunt, tanquam campum, in quo lusus huius ingenui periculum aliquod faciant aut gustum saltem sibi comparent.

Ceterum molestiae in hoc et sequentibus carminibus enarrandis deuorandae fuere plurimae, longeque maximae, antequam lectionis originem et progressum ad emendationem satis accurate cognoscere liceret. Nunc satis mihi liquet Culicem statim in editione principe vulgatum, inde in multis aliis editionibus repetitum *, vix tamen criticam manum

* Excussimus enim plures: Ven. 1484. Norimb. 1492. Vicent. 1479. et Ven. 1486. Ven. 1495. vet. Ed. sine a. et

manum esse expertum ante P. Bembum. Nam in Domitii Calderini, Pomponii Sabini et Badii Ascensii commentariis praeter vulgarem varietatem nihil occurrit quod ad emendationem poetae faciat. Bembus autem praeter alterum illum codicem, qui totum Virgilium complectebatur, codicem perantiquum, (ex Pontani Academia, vt Vrsinus not. ad Ecl. VIII, 44. narrat) adhibuit, truncum tamen et mutilatum, quippe cui praeter *iuuenilis ludi* libellum, et Bucolica ac Georgicorum primi libri partem, nihil supererat. Liber autem ille iuuenilis ludi continebat Culicem, Diras, Copam, Est et Non, Vir bonus, Moretum, Rosas. Haec ipse Bembus exposuit in Dialogo de Culice et Terentii fabulis, in quo ex codice illo Culicem recensuit. Exiit ille liber primum a. 1530. apud fratres Sabbios Venetiis: cum iam dudum ex eo codice recensio minorum carminum Virgilii facta esset ab Asulano. Aldus enim in epistola ad P. Bembum editioni 1514. Naugerii auxilio emendatae praefixa Virgilii lusus, quos Bembus correctissimos habeat, tunc se editurum esse promittit, cum ab eo acceperit, quod futurum putabat breui. Sed morte praeuentus fidem non exsoluit Aldus: perfecit tamen Asulanus, qui 1517. diuersorum poetarum in Priapum lusus, P. V. M. Catalecta, Copam, Rosas, Culicem, Di-

 ras,

et l. in 4. quae Culicem et Di- continebat. Ven. 1482. Habui quoque variam lectionem, quam e Codice suo excerptam misit ad me perhumaniter Iena V. Cl. Io. Ge. Gu. Koehler M. A. Alteram lectionem codicis Helmstadtiensis a. 1450. exarati debeo beneuolentiae Wernsdorfii, Profess. Acad. Iuliae, viri doctissimi et humanissimi. Vtraque firmabat aliquot bonas lectiones Aldinas; sed de suo neutra aliquid, praeter ludibria et stupores librarii, offerebat, aut certe non nisi damnatas veterum editionum lectiones.

ras, Moretum, Cirin etc. edidit, emendata a ſe, vt ait, collatis pluribus exemplaribus. In hac recenſione Culicis Bembini codicis lectio in multis locis recepta eſt, nec tamen in omnibus, quae Bembus mox ex codice ſuo conſtituiſſe videri voluit. Aldinam non vidi qui ante oculos haberet, praeter Ge. Fabricium, qui alia et ipſe emendaſſe aut aliorum emendationem admiſiſſe videtur. Sed Bembina caſtigatio a multis recepta eſt, inprimis Venetis et Antwerpienſibus. Pithoeus nihil de ſuo contuliſſe videtur. Comparauit mox veterem membranam ſeu excerpta P. Pithoei et aliam Ant. Contii ICti membranam, etiam editiones veteres, Ioſephus Scaliger idemque emendationes adiecit plurimas, doctas vtique, ſed raro vlla ingenii vel dictionis ac numeri facilitate ſe probantes; recepit tamen omnes Taubmannus, qui Culicem commentario inſtruxit, ſed qui totus ex Scaligeri opibus aliisque eruditis copiis inprimis Barthii, qui Aduerſ. lib. XX, 13 et 19. XXI, 3 et 9 et 18. 20. et 23. Culicem emaculare voluit, conſarcinatus eſt; qui enim ingenio ſuo adeo indulgere narratus eſt, Taubmannus, iudicio ſuo ipſe nihil prorſus tribuiſſe videtur; adeo totus ex aliorum acumine pendet. Bembina hinc lectio Scaligerana emendatione paſſim interpolari coepit; idque diuerſorum virorum doctorum opera. Nam et in Heinſianis ac Burmannianis editionibus ſatis inconſtanter multa expreſſa eſſe vidi. Retinui equidem, quoniam per totum Maronem hoc ſequutus eram, lectionem editionis Burmannianae maioris, quam in nonnullis ab Heinſiana, etiam a minore Burmanni 1704. diſcrepare vidi: ſed nolui nimis diligens in his eſſe.

Extant

Extant adhuc passim in bibliothecis, inprimis in Regia Parisiensi, codices, qui poematia illa minora, quae sub Virgilii nomine venire solent, modo plura, modo pauciôra, interdum Moretum tantum aut aliud carmen, exhibent. Quos codices si excussos, saltem inspectos a viris doctis, qui ea loca adeunt, audiuero, multo magis laetabor, quam si tot vulgares libros, qui Aeneidem, Georgica et Eclogas habent, quorumque comparatione nullus prorsus fructus ad illa carmina expectari potest, in medium proferri videam. Nisi enim in codicum inspectione et vsu, iudicio sano et recto vtaris, et vtilitatem, quae ex ea opera proficisci potest, expendas: nullum facile esse potest aliud studium tam ieiunum, futile et liberali homine vix dignum, quam hoc quod in excutiendis librariae inertiae quisquiliis collocari solet.

C V L E X

AD OCTAVIVM

ARGVMENTVM.

Pastor gregem mane in pascua eductum sub medium diem ad fontem in agro Thebano sub Cithaerone (*cf. ad* v. 108.) *compulerat, qui erat in valle siluosa; ipse iuxta explicuit se et obdormiuit. Ecce magnus serpens in locis, quae circa fontem erant, paludosis aestum leuare solitus aduoluitur et pastori iratus imminet; cum forte fortuna Culicis aculeo in oculi angulo infixo expergefactus ex somno pastor manu quidem ad vulnus delata miserum Culicem attritu interimit, vigilantibus tamen oculis prospiciens serpentem sibi minantem aspicit. Itaque exilit et arrepto trunco serpentem trucidat. Nocte sequente Culicis vmbra pastori se per somnum offert, grauiterque cum eo expostulat, quod se, qui ei salutis auctor fuisset, manus afflictu vita priuasset. Tum exponit errores suos per loca infera, sede certa nondum assignata. Pastor altero die, vt Culici officium persolueret, tumulum ei exstruit variis floribus fruticibusque consitum et titulo ornatum. Videtur autem hoc, etsi diserte poeta non exposuit, eo consilio fecisse, vt ad sedem certam in locis inferis admitteretur vmbra Culicis : ad eum morem, quo sine tumuli honore nec aliae vmbrae Stygem tranare posse creditae sunt.*

Lusimus, Octaui, gracili modulante Thalia:
Atque, vt araneoli, tenuem formauimus orsum.
Lusimus: haec propter Culicis sint carmina dicta.

Omnis

2. *f. vsum* Msf. Helmst.
3. *hac propter* Scaliger malebat. nil refert. *sint* a Bembo est; antea *sunt.*

4. 5. partim

Cum difficultates, quae in hoc carmine occurrunt, lectionis fere deprauatae stribligini debeantur: plerorumque locorum enodatio ex var. lect. expositione erit petenda.

Exordium vsque ad v. 40. continuatur. Exposito argumento, Phoebum, Musas, et Palem, tum Octauium inuocat: quem puerum appellat, cuiusque nondum res vllas gestas, quas commemorare posset, habuisse videtur.

1. *gracili Thalia* praua imitatione dictum ex illo: *gracili auena, tenui carmine.* At comparatio, ab araneae texturam

ram

Omnis vt hiſtoriae per ludum conſonet ordo
Notitiae, ducam voces: licet inuidus adſit,
Quiſquis erit culpare iocos Muſamque paratus:
Pondere vel Culicis leuior famaque feretur.
Poſterius grauiore ſono tibi Muſa loquetur

Noſtra:

4. 5. partim ex Scaligeri emendatione partim aliunde conſtituta lectio. Vulgata, quam Badius et Taubmann. cum Barthio fruſtra conantur interpretari, in vett. edd. erat: *Omnis et h. —c. o. Notitiaeque ducum voces.* nec Bembus quicquam mutauit, niſi quod *Omnis vt* correxit. Legebatur quidem in nonnullis *Nutritae*: etiam *nutrices:* ſed hoc interpolatum ex vitioſa lectione; *notitraeque* pro *notitiaeque*. In quibus cum ſententia idonea non occurreret, Scaliger emendabat: *Omnis vt hiſtoriae proludens conſonet ordo Notitiae, ducam vocem licet. inuidus abſit.* Emendatio dura et coacta, et cuius ſenſum ipſe vix ſatis habet quomodo exponat: *vt omnis ordo hiſtoriae notitiae conſonet, ducam vocem. Deducam vocem in re tam tenui et humili, vt ſtilus conueniat materiae.* Et *proludens* quidem mſ. Pithoei habebat, ſed quo ſenſu? an pro, *ludens*? Quanto vero melius *per ludum*: cui adſcriptum forte gloſſema (*pro ludens*) arripuit librarius Pithoeani exemplaris. *notitiae hiſtoriae* iungit Scaliger, vt ſit pro *hiſtoricae*, vt tot alia apud poetas occurrunt. *ducere vocem* vt, *ducere filum.* Barthius Aduerſ. XXX, 24. et XIX, 13. miro acumine *Notitiae pecudum voces* legere ſuadebat. Mihi quidem de hoc loco ita videtur. Cum totum hoc exordium ſatis ieiunum ſit, interpolatum quoque illud eſt a v. 3. ad 7. in quibus nihil eſt, quod non ineptum verſificatorem redoleat. Nec tamen interpolatio profecta ab vna manu: nam vſ. 5. ab homine, inſcito prorſus, infertus videtur; a doctiore v. 3. 4. *Luſimus*: *haec propter Culicis ſint carmina dicta, Omnis vt hiſtoriae per ludum conſonet ordo.* h. e. Cum luſus hoc eſſe debeat carmen, nomen quoque impoſui ludicrum Culicis, *vt omnis hiſtoriae ordo*, h. tota narratio, *conſonet per ludum*, h. ludicra ſit, ipſo quoque titulo. His adſcripſit indoctus homo barbare: *Notitiam ducunt voces*: pro: dant voces, nomina, tituli, notitiam ſc. rei, quae tractatur. Haec praue ſcripta ab aliis: *Notitiā ducū voces.* vnde vulgaris lectio enata. hinc ex ſeqq. expletus verſus: *licet inuidus adſit.*

7. *feratur* mauult Scalig.

8. *c. ſono Muſaque* mſ. Helmſt.

9. *dabunt*

ram ordientis conatu petita, ſuauis.

4. 5. *vt omnis ordo notitiae* *hiſtoriae*, pro hiſtoricae, *conſonet per ludum*, *ducam voces*, h. deducam, canam. Sed vide V. L.

13. *educat,*

Noſtra: dabunt cum ſecuros mihi tempora fructus:
Vt tibi digna tuo poliantur carmina ſenſu.
Latonae magnique decus Iouis aurea proles
Phoebus erit noſtri princeps et carminis auctor,
Et recinente lyra fautor: ſiue educat illum
Alma Chimaereo Xanthus perfuſa liquore,
Seu nemus Aſteriae, ſeu qua Parnaſſia rupes
Hinc

9. *dabunt cum ſecuros mihi tempora fructus.* Inuita Minerua ſcriptus verſus. Significare voluit *fructus ingenii*, *ſtudii*, *otii.* Niſi forte ſcriptum fuit: *ſecuros — portus.* ſic ſeceſſus et otia Muſarum contubernio exacta appellant poetae.

10. *Vt mihi* cod. Koeleri. ſed *tibi* in margine. *digna tuo* a Bembo emendatum. vulgo: *dignato.*

11. Scabra verborum iunctura: cui ſuccurri poterat: *Latonae decus, et magni Iouis aurea proles.* vel *Latonae magnum decus, et Iouis aurea proles.* Pompon. Sabin. laudat: *Latonae et Iouis a. p.*

12. 13. Languent haec, ſed poetae forte culpa. *Phoebus erit.* quidni *Phoebus adeſt. recanente* Scaliger e libb. reponi vult. *Atque canente* Koel. mſ. ſed et *recinente* in marg. *educet* mſ. Helmſtad. *educat* Pompon. Sab. „puto, intelligi colat. quod enim co„limus, fama, obſeruatione et veneratione nutrimus." Commodior poetae ad manum erat ratio: *ſeu detinet illum.*

14. *Xanthus* e Bembi emendatione. antea: *Xanthi.* Sic *alma* de Latona accipiebant. At Scaliger hoc idem *Xanthi* reuocabat, et *vrbs* ſubintelligebat, ſcilicet, ne vllus facile verſus in hoc poematio ſcabritie ſua careret. Lectum quoque *Luna* Badius teſtatur.

15. *Seu nemus Aſteriae.* Enim hoc a Bembo. Vulgo: *decus aſtrigeri*, quod de Sole accipiebant. alii emendarant *decus aſtrigerum*: quod Pompon. Sab. interpretatur. Scaliger ait *omnes antiqui-*

13. *educat*, debet eſſe pro tenet, habet. v. V. L. *Alma Chimaereo Xanthus perfuſa liquore. Xanthus* vrbs Lyciae, Apollini ſacra, cum tota Lycia. nec multum aberat Latonae templum, τὸ Λητῷον, nobile, v. Strab. XIV. p. 981. B. C. ſitum cum vrbe ad fl. Xanthum; vnde h. l. *Xanthus perfuſa liquore Chimaereo:* h. vrbs quam alluit amnis Xanthus. Sane is quidem in monte Chimaera, quae pars Cragi fuiſſe et ad mare pertinuiſſe videtur, ortum habere vix potuit. Itaque ad geographicam ſubtilitatem poeta h. l. non reuocandus.

15. *nemus Aſteriae.* Delus

Hinc atque hinc patula praepandit cornua fronte,
Caſtaliaeque ſonans liquido pede labitur vnda.
Quare, Pierii laticis decus, ite, ſorores
Naïdes, et celebrate deum plaudente chorea.
Et tibi, ſancta Pales, ad quam ventura recurrit
Agreſtum bona cura, ſequi ſit cura tenentis

Aëreos

antiquitus excuſos habere *aſtriferum*; quod verum non eſt: quinque enim, quas in manibus habemus, vett. edd. *aſtrigeri* exhibent: quod eidem in Contii libro occurrebat. Idem coni. *Seu ſpecus oeſtriferum*, vt intelligatur ſpecus Delphicum; ſed mox tuetur *decus aſtriferum*; perperam vtique: agitur enim de locis, quae Phoebus frequentat: Xantho, Delo, Parnaſſo. Delum autem per Aſteriam declarari, obuia res eſt.

16. *praetendit* mauult Scal. e mſ. Pithoei.

17. Ante Bembum: *liquido praelabitur*. Tum Scaliger e mſ. Pithoei mauult: *Caſtalia et reſonans*.

18. 19. Suppoſititios verſus eſſe arbitror: alienos vtique a ſententia. *ite* pro venite. *Naiades* pars vett. edd. *ludente* ante Bemb. etiam in Ald.

20 — 23. Foede haec corrupta; niſi forte, quod ſuſpicor, totus locus ab interpolatore profectus eſt. Expreſſa eſt lectio Bembina. Antea vno verſu extruſo lectum: *Et tu ſ. P. ad quam ventura recurrunt Agreſtum bona, ſecura ſit cura canentis. Aerios nemorum ſaltus feror inter et aſtra.* Primum video in Aldina vett. poet. luſ. 1517. — *ſe cura ſit cura tenentum Aerios nemorum cultus ſyluasque virentis, Te cultrice vagus ſaltus feror inter et aſtra.* Nec aliter in ſeqq. Ven. vt Iunt. 1532. niſi quod correctum eſt: *ſecure ſit cura canentis.* Atque ad haec veſtigia facile conſtitui poteſt lectio, modo in interpolatore nos non elegantiſſimo verſari meminerimus:

Et tibi, ſancta Pales, ad quam ventura recurrunt
Agreſtum bona, ſecure ſit cura canentis

Aerios

lus, vetere nomine. v. Callimach. in Del. 36. 37. Plin. IV. ſ. 23.

15. 16. Parnaſſus mons longe procurrit verſus ſeptentrionem, donec cum Oetaeis iugis continuatur. v. Strab. IX. p. 638. B. Sed auctor partem montis verſus meridiem in theatri modum patentem deſcribere voluit. Ibid. p. 640. A. τὸ δὲ νότιον (αὐτοῦ μέρος κατέχουσιν) οἱ Δελφοὶ πετρῶδες χωρίον, θεατροειδὲς, κατὰ κορυφὴν ἔχον τὸ μαντεῖον καὶ τὴν πόλιν. Subiecta erat camporum planities verſus mare decliuis, qua ludi Pythici habebantur.

18. *ſorores Naides* h. l. Muſae. Ad 20. 21. v. V. L.

26. Nam.

Aëreos nemorum tractus ſiluaſque virentes.
Te cultrice vagus ſaltus feror inter et aſtra.
At tu, cui meritis oritur fiducia chartis,
Octaui venerande, meis adlabere coeptis,
Sancte puer: tibi namque canit non pagina bellum,
Phlegra

Aerios nemorum tractus, ſiluaſque virentes
Te cultrice. vagus ſaltus feror inter et antra.

Videbimus de ſingulis: *ad quam ventura recurrunt Agreſtum bona:* quandoquidem pecudum et frugum eius cura prouenientium primitiae ei libantur. *venturae herbae, ventura lana,* apud poetas occurrunt. v. Barth. Aduerſ. XIX, 13. *ſit cura* mei *canentis ſecure. Aerios nemorum tractus* pro altis, editis, non damno: *ſiluas virentes te cultrice,* o Pales, iungo. *aſtra* ſenſum idoneum non habent. ſed poeta per nemorum receſſus vagatus, fertur *inter ſaltus et antra.* Scaliger e membrana Pithoei probabat:

Et tu, ſancta Pales, ad quam ventura recurrit
Agreſtum bona ſors cura ſecura, tenes quae
Herbiferos ſaltus nemorum ſyluasque virentes,
Te tutrice vagus ſ. ſ.

Aliam item membranam eandem lectionem habere, quanquam paullo deprauatiorem, teſtatur. Omnia in his dura ſunt. *bona ſors.* debet eſſe copia lactis, prouentus lactis, quia eſt paſtoralis dea. ea ſors *ſecura ab omni cura* dicta, quia ſine omni cura ac labore illam percipiunt paſtores. Probat haec Barthius Aduerſ. XIX, 13: niſi quod v. 21. *curae ſecura* ſcribi iubet.

20. *ventura.* Koeler. mſ. in marg. *veritura.* et v. 21. *fetura ſit cura tenentum,* v. 22. *A. n. ſaltus* et in marg. *cultus.* et v. 23. *inter et arua.* In mſ. Helmſt. corruptiora erant: *Et tuſcam palem ad quam: ventura recurrunt agreſtum dona vobis ſit cura retentum.*

24. *At* Bemb. *Et* Aldina et al. *caſtris* mſ. Contii. ex vitio ſcripturae ortum, vt in Helmſt. *caſtis.* Attamen, recte ait Scaliger: *Tu qui, vt veteres loquebantur, belli clues.* Hoc et durum per ſe et a loco alienum. Octauium inuocat, cui iam laudum meritarum copia fiduciam facere poteſt, vt poetae tutelam ſuſcipiat. *chartae* pro carminibus, vt apud Tibull. IV, 1. aliquoties. *cui m. teritur fiducia* emendabat Barthius Aduerſ. XIX, 13. parum venuſte. *meritis ſ. tantis* Aldina 1517. et hinc Ge. Fabrici quod malim poetam dediſſe, tanquam luculentius. Et poteſt ex praua ſcriptura certae aetatis ex *tātis* factum eſſe *cartis.*

26. *Sancte puer.* nemo reprehendat dictum ex vſu Romanorum. Mirum lectionis monſtrum mſ. Contii (idem Koeler. mſ.) habebat: *Triſte*

26. Namque nec Gigantomachiam nec pugnam Lapitharum cum Centauris nec bellum Perſicum cantare aggredior

Phlegra Giganteo ſparſa eſt quo ſanguine tellus,
Nec Centaureos Lapithas conpellit in enſis:
Vrit Erichthonias Oriens non ignibus arces:
Non perfoſſus Athos, nec magno vincula Ponto
Iacta, meo quaerent iam ſera volumine famam:
Non Helleſpontus pedibus pulſatus equorum,
Graecia cum timuit venientis vndique Perſas:
Mollia ſed tenui pede currere carmina verſu
Viribus apta ſuis Phoebo duce ludere gaudet.
Et tu, ſancte puer, venerabilis, et tibi certet
Gloria

Triſte Iouis ponitque canit non p. b. vnde Scaliger non dubitanter legebat: *Triſte Iouis Poenique canit non pagina bellum.* Sed ipſe dubitat *Iouis bellum* ſitne Capitolium a bello obſeſſum, an Giganteum. *Punicum bellum* autem prorſus a loco alienum. iungitur enim: *Poeni bellum*, *Phlegra G.* Barthius Aduerſ. XIX, 13. emendabat *T. Iouis Otique* ex vſ. 233. vnde felicior ſubnata Taubmanni coniectura: *Triſte Iouis Rhoecique canit non p. b.* Nomen Rhoeci Gigantis notum. cf. ſup. V. L. ad Ge. II, 456.

31. *Iacta* emendatum a Bembo. Vulgo *lecta*. Pinciana 1505. *Lacta*.

33. *non timuit* Pompon. Sab. habuit in ſuo: ſicque mſ. Koeler.

34. Imbecillus verſus, quem fruſtra Barthius recreare volebat interpunctione Aduerſ. XX, 19. Scaliger emendabat: *percurrere carmina*, vt *percurrere telas pectine.* idque verum eſſe cenſeo, niſi totus verſus v. 34. obelo transfigendus, et in antec. verſu *currunt* ſcribendum eſt. *gaudet* ſc. pagina ex vſ. 26.

35. *V. acta ſuis* mſ. Koeler.

36. *Et tu, ſancte puer, venerabilis, et t.* Bembina lectio. Vulgo: *hoc tibi*, (Pompon. Sab. Et tibi) *ſancte puer*, *mortalibus*, et amplectebatur fere hoc Barthius Aduerſ. XX, 19. vt eſſet *Sancte mortalibus puer ſemper manebis.* Satis ieiune! Alii, etiam Ald. *ſ. p. memorabile, ſic t.* Mſ. Pithoei cum Contii libro: *Et tibi ſ. p. me-*

gredior: verum argumentum leue ac humile: in quo ne auſis excidam, minor metus eſſe debet. Nec obſcura autem illa ratio, vt, quae poeta canit, ea in actum producat verbis: *nec compellit. nec Oriens vrit* etc. cf. Ecl. VI, 62.

27. *Phlegra tellus* appoſita. pro vulgari: Phlegraea tellus, quae etiam Pallene. Sic flumen Metaurum, terra Gallia. cf. Scalig. et Taubm. it. Barth. Aduerſ. XIX, 13.

29 ſq. Nouum hoc, vt poeta extra fabulas veteres argumentum

Gloria perpetuum lucis mansura per aeuum:
Et tibi sede pia maneat locus, et tibi sospes
Debita felicis memoretur vita per annos,
Grata bonis lucens. Sed nos ad coepta feramur.
Igneus aethereas iam Sol penetrarat in arcis,
Candidaque aurato quatiebat lumina curru;
Crinibus et roseis tenebras Aurora fugarat;

Propulit

s. p. memorabitur: et t. c. Mireris Scaligerum haec referre ad morem apprecandi inter pocula. *memorabilis* mſ. Koeler. Suspicor fuisse: *Et tu, sancte puer, memorabere: sic tibi certet G.* h. Etiam tu olim memoraberis carminibus etc. sequente poetica asseveratione: *Sic.* Saltem haec elegantior est ratio aliis, in quas facile quisque incidat.

37. *certet — mansura* puto dictum ornate ad Graecam formam, pro permaneat, perseueranter maneat. Malim tamen vel sic: *Sic tibi cedat Gloria* h. veniat, contingat. Mox *mansura* sequente statim *maneat* parum nitet. Melius forte *victura.* Sed talia quis praestat a poeta esse profecta? *aeuum lucis* vix bene dictum pro lucis, vitae, fatali termino. an *dulcis* fuit? sc. gloria *perpetuum lucens* ante Bembum lectum: quod iam praelatum est a Scaligero. In *lucis* quaerebat vocem *culicis* Barth. Aduerſ. XX, 19.

39. *memoretur* molestum est, etiam ad sensum. Lego: *numeretur.* Vita sospes tibi debita numeretur per annos felices. eleganter.

40. *lucens* suspectum est. Ante Bembum *liceat* legebatur. *bonis lucens* ex Aeschyleo: *ἀγαθοῖς φλέγοντα*, illustrat Scaliger. Ergo copulandum erit: — *vita* — *Grata*, *bonis lucens*, h. affluens. vel *grata* erit pro aduerbio, vt *gratum lucens.* Sed totus versus interpolatrici manui debetur cum reliquis antecedentibus.

41. Pro *aethereas* Mſ. Pithoei: *etneas*, vnde Scaliger finxit: *Oeteas.* docte vtique: v. ad Ecl. VIII, 30. cf. inf. 202. et Cirin v. 350. et Intpp. ad Senec. Herc. fur. 132. nisi Pithoeanam lectionem ex compendio vocis ortam probabile fieret. *Aetnaeas* etiam mſ. Koeler.

42. *limina* in edd. Fabric. praue *quatere lumina* h. l. radios emittere, spargere, esse videtur.

43. *fugabat* edd. ante Bemb. Sed totum versum tanquam insititium delendum censeo. Inepte quoque aurorae mentio subiicitur, sole iam in altum euecto.

44. *Pro-*

mentum carminis quaerat. Primum in Propertio talia ex historiis, heroum vita seriori-bus, occurrere memini. Athenas a Persis crematas quis nescit? item vincula a Xerxe Hellesponto iniecta?

46 sqq.

Propulit e ſtabulis ad pabula laeta capellas
Paſtor, et excelſi montis iuga ſumma petiuit:
Lurida qua patulos velabant gramina collis.
Iam ſiluis, dumiſque vagae, iam vallibus abdunt
Corpora: iamque omni celeres e parte vagantes
Scrupea deſertae perrepunt ad caua rupis.
Tondentur tenero viridantia gramina morſu,
Pendula proiectis carpuntur et arbuta ramis,
Denſaque virgultis auide labruſca petuntur.
Haec ſuſpenſa rapit carpente cacumina morſu
Vel ſalicis lentae, vel quae noua naſcitur alnus:
Haec teneras fruticum ſentes rimatur: at illa
Inminet

44. *Protulit* edd. vett. *ad paſcua* Mſ. Koeler.

46. *Luridum* etiam de pallore dici bene memini: nec tamen in re grata et iucunda. Exc. Pithoei: *Humida*, quod verum eſſe arbitror. Mſ. Cont. *Lucida*, quod probabat Scaliger, ſc. propter rorem. Lindenbruch coni. *Plurima qua*. In fine verſus in membranis Pithoei erat quoque *flores* pro *colles*, perperam.

48. Lego, reciſis reliquis: *Corpora*: *deſertae p. et c. r.*

49. *Scrupea deſertae perrepunt ad caua rupis.* Eſt haec Bembina lectio. Edd. vett. ante Bembum habebant: *deſertas haerebant ad caua rupes.* Mſ. Koeler. *deſertis haerebat* et in marg. *errabant*. Scaliger e mſ. Contii probabat: *deſertis haerebant ad caua rupis.* Haerere enim et pendere capras. Nec aliter Barth. XX, 19. Sed et *repere*, ac *perrepere* propria caprarum ſunt.

50. *Tondebant* edd. vett. Eaedem hunc verſum ante v. 49. collocabant: minus ſcite. Mox *tenero — morſu* Offendit, quod verſus abhinc tertius iterum in *morſu* exit. Promtum erat *tenero dente* ſubſtituere. Erythraeus apud Taubm. *manſu* legit, quod a *mandendo* finxit.

52. *labruſca.* Mire corrupta fuit haec vox in Iulii Pomponii libris: *vel bruſta*. Addit ille: „Bruſtum arbor eſt, quae ad or„namentum menſarum ſecatur: meminit Plin. lib. 16. Alibi in„venio *bruſcum* eſſe genus arboris." Sed et apud Plin. XVI, 16 ſ. 27. *bruſcum* eſt tuber aceris: alienum ab h. l. *labruſca petita eſt*: mſ. Helmſt. ad vocis communiorem formam.

53. *Haec ſuſpenſa* recte iungit Taubm. ipſa erigens ſe capella. Olim male: *Nec ſ.*

55. *ſ. ruminatur* mſ. Koeler.

56. Nimis

47 ſqq. Luxuries ornamentorum in capellis paſcendis facile offendat etiam minus moroſum. Laudat Taubman. locum

Inminet in riui praestantis imaginis vndam.
O bona pastoris, si quis non pauperis vsum
Mente prius docta fastidiat, et probet illis
Omnia luxuriae pretiis incognita curis,

Quae

56. Nimis horret versus, si *vnda riui praestantis imaginis* dicta esse debet: itaque eum corruptum esse nullus dubito. Ita quoque Scaligero visum, qui legebat: *Imminet irrigui praestanti*, vel *properanti marginis vndae:* in quo facilitatem ingenii et versus non minus desideres. Refingerem saltem sic *praetenti* vel *praetexti marginis*. Sed suauior multo est vulgaris lectio, modo si *imaginis vmbram* legas poetice pro imagine in riuo visa: in hanc illa desuper e ripa imminet, prospectando: *Imminet in ripis prostantis imaginis vmbram* vel *vmbrae*. Ita *prostans* est prominens, vt *prostans angulus* apud Lucretium, *prostans rupes. ex riui vnda* mſ. Helmſt.

57. *si qui* vett. edd. *pauperis* non habet, quo referatur; nam *pastoris pauperis* iungere vix licet, et *vsum* quo retrahas, nisi forte ad *bona*, non habeas. Coniicio *rei* olim, non *prius*, fuisse, *vsum pauperis rei. pauper res* non insolens poetis. Compendium scripturae errorem peperit.

58. *et probet*: *illi* pars edd. vett. cum commento Ascensii. *et probet illic*, apud pastores, Scaliger emendabat. Ex vetere lectione verba sic procedunt: *O bona pastoris, si quis non pauperis vsum Mente rei docta fastidiat et probet! illi Omnia* (sc. sunt) *lux. pr.* Verum etiam haec *et probet* ex interpretatione irrepsisse videntur; quale tamen verbum antea exciderit, nemo facile diuinando assequatur. Expleri locus potest v. c. sic: *si quis non pauperis vsum Mente prius docta ruris*, (l. *tuguri*) *fastidiat*: *illi* etc.

59. Versum non satis sincerum esse arguit structura et ordo verborum impeditior: *si quis probet Omnia incognita curis illis*, h. a curis vacua, *pretiis luxuriae*, *quae* (curae) *lacerant* etc. *Curae* adeo, quae luxuriam comitantur, *luxuriae pretia* dicuntur, quibus illa emitur et paratur. *spretis i. curis* legebat mſ. Koeler. ita curis luxuriae spretis omnia illi sunt incognita, quae etc. Omitto ea, quae inuita Minerua ad h. l. protulit Barth. Aduerſ. XX, 19. Scaliger pro *pretiis* emendabat *prauis*, idque vetere membrana confirmari testatur; mox tamen Pithoeanae membranae lectionem praefert: *et probet illis Omnia luxuriae pretiis incognita*, vitans locum e Colum. VII, 6. vnde haec omnia expressa videri possint. Sed in similia rerum phantasmata quiuis facile poeta inciderit, etiam Columella non lecto.

61 sqq.

Quae lacerant auidas inimico pectore mentes.
Si nón Assyrio fuerint bis lauta colore,
Attalicis opibus data vellera: si nitor auri
Sub laqueare domus animum non tangit auarum:
Picturaeque decus, lapidum nec fulgor in vlla
Cognitus vtilitate manet: nec pocula gratum

vitans *Quae lacerant auidas i. p. curas.* Interpolationem tam ieiunam viro docto probari potuisse miror. Equidem praefero veterem scripturam *illi*, et ante eam interpungo: *illi Omnia luxuriae pretiis incognita curis Quae* h. e. illi omnia sunt incognita, quae lacerant mentes curis, luxuriae pretiis.

63. *Sublaqueare* vna voce male scriptum ante Ge. Fabric. et Scalig. cf. Aen. I, 726. *domos* vett. edd. constanter, quod et defendit Iul. Pompon. vt antiqua forma sit, quam Augustus quoque probauit. tum *tangit* h. mouet, delectat, est lectio Bembina: vett. edd etiam Ald. *angit*. malim vero interpungere: *si nitor auri — auarum Picturaeque decus*: *lapidum nec f.* Alia ratione Iul. Pompon. *picturae lapidum*, inquit, propter imagines marmoreas.

65. *Igneus* pro *cognitus* emendat Heins. Aduers. IV, 8. quod improbabat Schrader. ad Musaeum p. 250. — *nec p. grata* ms. Koeler. et Helmst.

66. *referent.*

61 sqq. Locus ornatissimus et Virgiliana dictione dignus. Color orationis: *Si non — At* passim et alibi occurrit. Laudauit Taubm. loca Ge. II, 461 sqq. Lucret. II, 24 sqq. *Si* (ei) *non fuerint vellera, bis lauta colore Assyrio* (dibapha v. Plin. IX, 39. s. 63.) *data* (comparata, emta) *Attalicis opibus*, (ingenti pretio: quippe quum ea purpura in libras denariis mille non posset emi.) Nam *data* vetat, quominus ad ipsam textutam locus reuocetur: etsi non exciderit animo Plinii locus: *Aurum intexere inuenit Attalus rex. vnde nomen Attalicis.* — 64. *lapidum fulgorem.* h. lapides fulgentes ad marmorum polituram et picturam musiuariam referre iubet cum Barthio XX, 19. Taubman. quia de gemmis mox demum v. 67. agatur. Ibi tamen vniones commemorantur, non gemmae. Porro *manet cognitus* puto esse dictum pro, *cognitus est*, vt sit: *si nec fulgor lapidum*, gemmarum, inter res vtiles ab ipso refertur, cognitus ipsi est vllius vtilitatis esse; *in vlla cognitus vtilitate manet.* Variat autem id quod simpliciter erat: Si non habet

Alconis referent, Boëtique toreuma: nec Indi
Conchea bacca maris pretio est: at pectore puro
Saepe super tenero prosternit gramine corpus:
Florida cum tellus gemmantis picta per herbas
Vere notat dulci distincta coloribus arua:
Atque illum, calamo laetum recinente palustri,
Otiaque inuidia degentem ac fraude remota,
Pollentemque sibi, viridi cum palmite lucens
Vitea pampineo subter coma velat amictu.

Illi

66. *referent.* quidni *referunt?*

67. *pretio est a pectore puro:* ante Bembum; et mox: *Saepe f. t. procumbunt g. c.* Alterum hoc *prosternit* ex emendatione legi ait Ascensius.

70. *dulci* ex P. Bembi codice profectum est. Nam *dulcis* edd. vett. vt Ven. 1484. 1486. Ascensianae: *pulchris.* Scaliger in vet. schedis inuenerat mire interpolatum: *Vere notat duris distincta ligonibus arua.* et *dulcis,* in marg. *dubiis* ms. Koeler. Tum *notat distincta* est pro simplici, *distinguit arua coloribus* h. floribus, *per herbas gemmantes* sc. rore.

71 *thalamo — palustri.* qs. ex arundinibus, ante Bembum vett. edd. etiam Ascens. In iisdem *retinente.* Vtrumque praestare iudicabat Barth. XX, 16. Scaliger e membrana Contii emendat: *recanente,* vt iam fecerat v. 13.

72. *Otiaque in vita d. fraude remota* vett. edd. apud Barth. Aduers. XX, 19.

73. 74. *ludens* Scalig. ex vet. ms. ludens a flatu venti scilicet. *Vitea* a Bembo illatum: antea vulgo lectum: *mollia,* quod Ascensius explicat, molliter. Emendatum *Tmolia* a Scalig. e libro. Ita tamen iam ante Scaligerum lectum est. nam extat *Tmolia* in Iulii Pomponii interpretatione, tum in ed. Aldina minor. carm. hinc in edd. Ven. 1541. 1558. edd. Fabric. etc. idque haud dubie verum: quis Tmolum nescit? v. Ge. II, 98. Sententiam

bet purpuram, aurum, gemmas etc. — 66. *Alcon* Myleus, statuarius et caelator apud Ouid. Met. XIII, 683. 4. (etsi hic ad fabulosa Annii, qui Deli rex et sacerdos erat, retrahitur) et Plin. XXXIV, 41 s. 40. occurrit. *Boethus* paullo notior est inter caelatores v. XXXIII, 12 s. 55. Sed nomen Boethi (Βοηθοῦ) binis syllabis efferri miror, et dubito an Virgilius tale quid sibi permiserit. *toreuma* proprie de opere extante, anaglypho, est accipiendum.

73. *Pollentem sibi* dictum videtur vt *potens sui,* qui in sua

Illi ſunt gratae rorantes lacte capellae.
Et nemus, et foecunda Pales, et vallibus imis
Semper opaca nouis manantia fontibus antra.
Quis magis optato queat eſſe beatior aeuo,
Quam qui mente procul pura ſenſuque probando
Non auidas agnouit opes; non triſtia bella,
Nec funeſta timet validae certamina claſſis;
Non, ſpoliis dum ſancta Deum fulgentibus ornat
Templa, vel euectus finem tranſcendat habendi,
Aduerſum saeuis vltro caput hoſtibus offert

tentiam autem nolim ad corollam pampineam, ſed ad vmbraculum viteum, referre, ſub quo ſedens agricola frigus captat. Scilicet coma Tmolia, cum palmite pampineo, velat eum ſubter amictu purpureo, ludens.

76. *Et Venus* ant. edd. ante Bemb. ſed illa dea aliena eſt ab h. l. *et f. palus* mſ. apud Scalig. praue: et miror Taubmannum illud recepiſſe. Tandem in fine verſus *et vallibus intus* bini codd. Scaligeri, qui, vt ſolet, archaiſmum amplectitur: idem e ſcheda Pithoei laudat; *et mollis Iacchus.* haud dubie ex interpolatione, etſi Barthius id amplectitur Aduerſ. XXI, 3. Mox 77. *ſemper — nouis* iungit Taubm. Malim quod in promtu eſt: *Semper — opaca antra.* Sunt enim *noui fontes*, viui, perennes.

78. *Qui* Scaliger ex vno cod. et vett. edd. profert. *magis beatior* pro alterutro, *beatior*, vel *magis beatus*: parum accurate. Sed exempla congerunt plura Scalig. et Taubm. etiam et Ariſtophane: *τίς γὰρ γένοιτο μᾶλλον ὀλβιώτερος*; Nec tamen diſpliceat, ſi quis iungat: *aeuo magis optato*, vita feliciore.

79. *puras* et *ſenſus* vett. edd. et v. 80. *nec tr. b.* et 81. *tenet* pro *timet*, et *valida*.

82 — 84. *Non ſp.* a Bembo eſſe videtur. Vett. edd. *Quo*; nec male: *Quo*, quorſum, *dum — vltro caput hoſtibus offert?* Male eaedem v. 83. *nec* pro *vel*, et *tranſcendit*: et v. 84. *Auerſum* et *ſociis* pro *ſaeuis*.

85. *fuſte*

ſua poteſtate eſt nec a rebus externis fortunaeque caſibus pendet.

79 ſqq. *procul* paullo durius poſitum, abſolute: dum procul ſe continet, mentemque puram et ſenſum probandum, h. animi propoſitum rectum, ſeruat: *non agnouit* opes h. non appetiit.

82 — 84. Qui non caput diſcrimini pugnae obiicit, eo conſilio vt hoſtium ſpoliis templa deorum ornet; vel magnas

Illi falce, Deus colitur, non arte, politus:
Ille colit lucos, illi Panchaica thura,
Floribus agrestes herbae variantibus, adsunt:
Illi dulcis adest requies, et pura voluptas,
Libera, simplicibus curis; huc inminet, omnis
Dirigit huc sensus: haec cura est subdita cordi,
Quolibet vt requie victu contentus abundet,
Iucundoque locet languentia corpora somno.
O pecudes, o Panes, et o gratissima Tempe
Fontis Hamadryadum: quarum non diuite cultu
Aemulus Ascraeo pastor sibi quisque poetae

Securam

85. *fuste* pro *falce* ed. Fabric, nescio vnde. Sane *falx* omnino pro quocunque γλυφεῖον, scalpello, accipiendum, nec res exemplo caret. Laudat Taubm. Martial. VI, 73. *rudis indocta fecit me falce colonus.*

86. *Panchaia* exquisitior forma in vett. edd. etiam in Ald. De re v. Ge. II, 139. IV, 379.

87. *herbis* vett. edd. *herbas* edd. Ascens. Sensus autem: agricolis sunt herbae florentes, quae turis pretiosi vicem sustineant. Sed vss. 86. 87. et plerosque e seqq. vsque ad v. 105. ab alia, etsi non indocta, manu assutos esse suspicor.

89. *Distinxi* post *Libera*, vt iam Barthius Aduersar. XXI, 3. factu opus esse monuerat: tum *voluptas* simplicium curarum, seu *curis simplicibus*, quales vita simplex affert, non impeditas, graves, aerumnosas. Porro *huic i.* Aldina et edd. Ascens. et Fabric. *huc mittit et o. dirigit huc s.* Scalig. ms.

91. *Quolibet vt requie victu contentus abundet* Bembina est lectio: cum Aldina *Qualibet ut requie* dedisset. Ordo verborum est in duriore hac iunctura: *Vt, quolibet victu contentus, abundet requie.* Vett. edd. *Qualibet vt requie motus contemptor abundet. Qualibet requie* probauit quoque Scaliger: quod parum placet. *victus contentus* Fabric. edd. Tandem Scaliger coni. *Quolibet vt requies* (pro requietus) *victu coutentus abundet.*

92. *Hirundoque liget* et in marg. *domet* ms. Koeler.

93. *O pecus o* vett. edd.

94—96. *quarum cultu*, quas colendo, *non diuite*, sine impensa et sumtu, adeoque sine opibus et diuitiis, *pastor quisque traducit vitam* etc. *aemulus Ascraeo poetae* h. exemplo vatis Hesiodi, cf. Theogon.

magnas et immodicas opes e militiam, quae illa aetate in-
praeda sibi paret. Respicit ter artes et vias diuitiarum
paranda-

Securam placido traducit pectore vitam.
Talibus in studiis baculo dum nixus apricas
Pastor agit curas, et dum non arte canora
Conpacta solidum modulatur arundine carmen:

 Tendit

Theogen. v. 22. 23. In fine v. 96. vett. edd. fere *curam* perperam. *vitam* recte Bembus dedit.

97 sqq. Superiores interpretes ea quae sequuntur, ad pastorem, de quo carmen hoc agit, retulerant. Vidit et monuit Scaliger annectenda haec esse laudibus, quae praecesserant, vitae rusticae, et accipienda vniuerse de pastore, qualem illa vita habet. Vir doctissimus tamen in hoc non substitit, sed refinxit quoque locum sic: *O pecudes — pastor — Securam placido* traduxit *pectore vitam* Dulcibus *in studiis: baculo dum nixus apricas* Laetus *agit curas.* Sed vulgata nondum displicet: Dum *Pastor agit curas,* occupatus est, *talibus in studiis,* quae modo descripserat et iterum describit v. 98. 99. Curas dixit *apricas*, quatenus sub dio agit, in campo, gregem pascendo.

99. *solidum carmen.* integrum explicat Ascensius, nullis modulis comtum, adeo rusticum, Barthius Aduers. XXI, 3. nulla aegritudine contaminatum Scaliger; scilicet, vt *gaudium solidum.* Sed ista dura, hoc longe petitum, dum nihil adsit, quod ad aerumnas reuocet animum. Saltem debet esse carmen, quod ab exordio ad finem ab otioso homine decantatur. Dubito nullus a poeta profectum esse *solitum* carmen: et nunc ita video in edd. Fabric. esse excusum. Id modulatur pastor *non arte canora* h. e. inconditum, vt bene Ascens.

100. Hic magnam versuum transpositionem Scaliger induxit, multum adiutus, inquit, scheda vetere. Collocat post v. 99. versus, qui infra sequuntur, 152. 146. 147. 144. 145. 148. 149. 150. 151. 155. 153. 154. 156. Tum 100. 101. 102. 103 seqq. sed hos ipsos versus admodum immutatos exhibet, vt apponere eos necesse sit:

98 . . . . *et dum non arte canora*
Compacta solidum modulatur arundine carmen,
100 *Quem circa fessae passim cubuere capellae.*
His superat gelidis manans e fontibus vnda,
Quae leuibus placidum riuis sonet orta liquorem.
At volucres patulis residentes dulcia ramis
Carmina per varios edunt resonantia cantus:
105 *Hinc illi geminas auium vox obstrepit aures.*
Hinc querulas referunt voces, quae nantia limo

Corpora

parandarum erat. v. Tibull. I, 1. pr.

97 — 105. Inter delicias has vitae rusticae dum pastor tempus

Tendit ineueƈtus radios Hyperionis ardor,
Lucidaque aethereo ponit diſcrimina mundo,
Qua iacit Oceanum flammas in vtrumque rapaces.
Et iam conpellente vagae paſtore capellae
Ima ſuſurrantis repetebant ad vada lymphae,
Quae ſubter viridem reſidebant caerula muſcum.

Iam

Corpora linfa fouet. ſonitus alit aeris Echo.
Argutis et cultu fremunt ardore cicadis.
Seu libet ad fontem denſa requieſcere in vmbra
110 *Excelſis ſupra dumis: quos leniter afflans*
Aura ſuſurrantis poſſit confundere venti:
Anxius inſidiis nullis, et lentus in herbis
Concipit hic mitem proieƈtus membra ſoporem,
114 *Tendit vt eueƈtus radios H.*

Si tali tranſpoſitione lucidior ordo ſententiarum et lenior verborum iunƈtura inferretur: nihil haberem, quod conatum ſimilem retundendum putarem. Sed vulgarem, fateor, ordinem multo minus, meo ſenſu, eſſe moleſtum.

100. *Tendit ineueƈtus* Aldinae deberi videtur; nam Bembus e cod. ſuo proferebat *Tendit in eueƈtos*; ſed reƈte alterum reuocarunt ſequentes editores. *Tendit et eueƈtus* edd. vett. *Tendit vt* Scaliger emendabat. Redit idem voc. *ineueƈtus* pro ſimplici, *eueƈtus*, infra v. 340. *Iret ineueƈtus caelum ſuper.* Tum alius poeta forte maluiſſet *ineueƈti Hyperionis.*

102. *Dum iacit* vett. edd. et *capaces*, quod Domitius quoque et Aſcenſ. interpretantur. Accipienda verba de Sole in medio caeli conuexo conſtituto: ſolis *ardor tendit*, intendit, radios, *et ponit mundo diſcrimina lucida*, h. diſcrimen lucis, caelum in duas partes diſcriminat, quatenus verſus Orientem et Occidentem radios aequa lance diſpergit. Laudat Taubmannus poſt Barthium illud Statii Theb. V, 85. *Sol operum medius ſummo librabat Olympo Lucentes, ceu ſtaret, equos*, et Lucani notum verſum: *cum cardine ſummo Stat librata dies.* Durior eſt Barthii interpretatio, qui *ponit*, perdit, diſcrimina accipit, cum pari ſpatio ab vtroque fine diſtet.

103. 104. 105. Ab inepto verſificatore verſus illatos ſuſpicor, qui verſus 106. ſententiam *Iam medias operum partes eueƈtus erat Sol* amplificare conſtituerat. *repetebant ad vada* per archaiſmum diƈtum videri poteſt, Scaligero quoque iudice. Sed idem mox

melius

tempus canendo fallit, ad meridiem ſole progreſſo, in vmbram compellit gregem.

108. Lu-

Iam medias operum partis euectus erat Sol,
Cum densas pastor pecudes cogebat in vmbras:
Vt procul adspexit luco residere virenti,
Delia Diua, tuo: quo quondam victa furore
Venit Nyctileum fugiens Cadmeis Agaue
Infandas scelerata manus e caede cruenta:

melius subiicit? *repebant ad vada.* Nec de eo dubitandum censeo. nam ineptus homo v. 49. *perrepunt ad caua*, ante oculos habuit. Miro conatu Barth. Adu. XXX, 24. coni. *repedabant* Noniana voce.

106. *operum*: vt modo ex Statio vidimus ad v. 102. quasi opus diurnum Sol expleret.

108 Satis turbata haec: quis enim adspexit? et quid adspexit? Dicas: *pastor gregem.* Sed vel sic *Vt* nihil habet, quod sequatur. Vett. edd. *Et procul adspexit*, puto Sol pastorem. Barthius XXI, 9. emendabat: *Et procul* accessit. Sed scriptum suspicor a vetere poeta: *Hunc procul adspexit luco residere virenti Delia diua suo: quo* etc. Iam vss. 108 sqq. locum, quo Culicis argumentum actum est, accuratius describit: est is lucus Boeotiae, Dianae sacer, idem ille, quo Penthei caede peracta mater Agaue bacchata peruenerat; adeoque sub Cithaerone. cf. Ouid. Met. III 702.

110. *Nyctileum fugiens.* Immo vero, *Nyctelium f.* h. Bacchum. Verum hoc esse negat Scaliger, non enim fugiebat Bacchum Agaue, quem non offenderat, cum eius ministra esset: sed hoc, inquit, poeta vult: in eum lucum, in quem Agaue, victa furore Bacchi, metuens poenam, hoc est, ἄγος, quod imminebat eius posteritati propter interfectum Pentheum, confugerat, compulisse pastorem pecudes suas. Itaque sic legit: — *quo quondam victa furore Venit Nyctilei, fugiens Cadmeis Agaue Posterius poenam natis e morte futuram.* versum itaque, vt vides, 113. retraxit. Mihi nec haec, nec alia Scaligeri traiectio versuum placet. *Fugere deum, fugere Bacchum*, commode satis dictum est de θεολήπτοις, quos premit, vrget, deus, vt vates, quae *bacchatur, magnum si pectore possit Excussisse deum*; inprimis de Bacchis, quae furore actae discurrunt ac si liberare se a furore velint. In hanc sententiam iam Barthium inclinasse ex Taubm disco: etsi nec eo confugere necesse videtur. Cognito enim scelere interemti materna manu nati *abhorrens sacra Bacchica* Agaue Nyctelium fugiens in solitudinem secessit, vt moerori indulgeret.

111. *et caede c.* vett. edd. quasi esset *et cruenta* ex *caede*.

108. Lucum sub Cithaerone monte describit Dianae sacrum. v. V. L.

Quae gelidis bacchata iugis requieuit in antro,
Posterius poenam gnati se morte futuram.
Hic etiam viridi ludentes Panes in herba,
Et Satyri Dryadesque choros egere puellae
Naïadum coetu. Tantum non Orpheus Hebrum
Restantem tenuit ripis, siluasque canendo,
Quantum te, Peneu, remorantem dia chorea,

Multa

113. Versus in edd. Fabric. sic est emendatus: *Posterius poenam gnati de morte dutura.* Sed totum versum vna cum antecedente eiiciendum arbitror tanquam suppositititium. In mſ. Helmst. subiectus erat versui 110.

116, *coetus* vulgg. nonnullae etiam Ald. cum mſ. Helmstad. Puto fuisse: *Nâiadum et caetus.* Nam paullo durius *cum* suppletur. *horridus* pro *Orpheus* Aldina et edd. Fabric. cum mſ. Helmst.

117. *riuis* mſ. Contian. perpetua variatione: vnde tamen Scaliger refingit: *riuis siluisque canendo.* Mihi vulgata suauior procedit: *non Orpheus canendo tantum tenuit Hebrum, ripis restantem,* (cursum intra ripas sustinentem) *siluasque*: h. delectauit Hebrum siluasque. Etsi totus hic locus, et is qui sequitur, ex variorum versificatorum symbolis coaluisse videri debet.

118. Hic versus alienus prorsus a tota sententia. Si in Boeotia res geritur, non Peneus delectari potuit chorea Nympharum. Sin in Thessaliam reiicias carminis argumentum, aliena sunt quae v. 108 sqq. de Agaue narrantur, etiamsi cum Iano Parrhasio in Quaesitis per Epist p. 51. Lucani locum (lib. VI, 355–9.) huc aduoces: nam ex eo nihil constitui potest, cum poeta ipse parum docte loquatur. Afferre voluit medicinam huic versui Scaliger. Apponam verba: „Quia paullo ante, inquit, dixerat, *tantum non* „*Orpheus*, putarunt hic ἀνταποδοτικὸν deesse; ita hic *Quantum* „posuerunt. Atqui legendum: *Non tam te, Peneu, remorata est* „*dia chorea.*“ Altera versus parte carere possumus medicina, nam suppleri potest ex sup. *tenuit te* remorantem. Suspicatur autem sagacissimus vir, auctorem carminis institisse vestigiis Catulli in Pelei et Thetidis nuptiis vſſ. 285 – 293.) Tamen ne sic quidem versus tres sequentes commodam orationem subiiciunt. In vett. edd. pro *dia* inuenio *Diua* et *Diue*, in aliis *choreae*, et in margine pro *Peneu*, *pastor*, ex viri cuiusdam docti emendatione, puto. Etiam *penu* pro *Peneu* plures edd. Venetae seruant; Aldina autem

114 sqq. Iterum luxuriatur poetae ingenium in describendo luco et antro, quo pastor consedit. Alia aliorum poetarum lusibus assuta. De singulis v. V. L.

124. *impia*

Multa tibi laeto fundentes gaudia vultu,
Ipsa loci natura domum resonante susurro
Quis dabat, et dulci fessas refouebat in vmbra.
Nam primum prona surgebant valle patentes
Aëreae platanus: inter quas impia Lotos,
Impia, quae socios Ithaci moerentis abegit,
Hospita dum nimia tenuit dulcedine captos.
At quibus insigni curru proiectus equorum
Ambustos Phaëthon luctu mutauerat artus,

Heliades

autem, et hinc Ge. Fabric. *Quantum te pernix remorantem diua chorea.* Atque haec lectio tenenda, tanquam vera, et ex cuius corruptela importunus ille Peneus versum inuasit; Tantum non Orpheus cantu Hebrum siluasque tenuit, quantum te, o Luna, (v. 109.) tenuit chorea Nympharum: *Quantum te pernix remorantem, Diua, chorea.* Eandem fere lectionem ms. Koeler. quoque habebat: ms. Helmst. autem, *Qua te perpigra morantem diua corea*, qui merus librarii stupor est.

119. *Multa tuo laete f.* vett. edd. *tuo laetae* (sc. choreae) Ascens. et aliae. *tuo latae* Ald. Quam nunc habemus, Bembina est lectio: *chorea — fundentes* nota synthesis. *tibi* int. Dianae, Lunae desuper adspicienti. *Multa tuo late f.* ed. Fabric.

121. Haec adhuc ad Naidas referenda. Importunum tamen *Quis*: ferrem saltem *His dabat.* Mox *in antro* Ald.

123. Recte hoc reuocatum Scaligero monente, e priscis edd. Ita quoque Bembus correxerat. Sed iterum illatum erat ex vett. edd. etiam Aldina: *Aeriae* platani: *inter quas* erat *impia Lotos.* In marg. ed. Ven. Scoti notatum: *alios* legere: *Lotis*, quae nympha fuit. Perperam.

127. *Ambustus Ph.* legendum, quod in oculos incurrit et Scaliger monuit. Et hoc idem e ms. Helmst. notatum video.

128. *am-*

124 *impia Lotos*, *Impia*, *quae.* nota figura Horatii exemplo iam a Scaligero notato: *Impiae*, *nam quid p. m. Impiae d.* Carm. III, 11, 30. 31. et Catull. LXIV, 404. 5. Impietas spectat haud dubie ad iniuriam Vlyssi factam sociis retentis. *abegit*, sc. ab Vlyssis naui, auocauit: intercessit loti suauitas, quo minus socii Vlyssis ad naues redirent (v. Odyss. 1, 94 sqq.)

126 — 9. Populi arbores, vel alni, (nam vtrasque Virgilius agnoscit Ecl. VI, 62. et Aen. X, 190.) in quas mutatae Phaethontis sorores, Heliades, tanquam Solis ex Clymene filiae. Factum ex luctu de fratris casu suscepto; vnde poeta: *Phaethon luctu iis mutauerat artus.* Mox v. 128.

129. hec

Heliades teneris amplexae brachia truncis
Candida fundebant tentis velamina ramis.
Posterius, cui Demophoon aeterna reliquit
Perfidiam lamentandi mala, perfida multis.

Quam

128. *amplexae* passiue accipit Taubm. Nec tamen vel sic expedio: *amplexae brachia truncis.* Suspicor: *implexae brachia* h. habentes ramos truncis (vicinarum inuicem populorum) implexos *teneris*, et in marg. *tentis* mſ. Koeler.

129. *tentis* pro extentis. Sed facile incidit animus in *lentis*. Coniecit quoque Scaliger, et extat in edd Fabric. Sed idem malebat: *lentis sudamina ramis*, ingeniose. nam electrum stillare populus dicta v Met. Ouid. II, 364 sq. verum sic *candida* parum commode appositum esset.

130. 1. Misere corrupti versus nec sine libris facile sanandi, etsi vnum et alterum coniectare licet: *Perfidiae lamenta*, et latere *inultis* in *multis*. ita vt expleri possint reliqua: *dolis quum lusit inultis*, vel propius ad corruptam scripturam: *malis quae fleuit inultis*. Agi de amygdala, in quam Phyllis mutata fertur, seu quaecunque alia illa arbor fuit, obuium est. Sed primo loco monendum, in vett. edd. post v. 131. subiici alium: *perfide multis,*
Perfide Demophoon, et nunc defende puellam.
Tum varietas lectionis haec fere est: in vett. edd. *Perfidia* legitur. Bembus reposuit *Perfidiam*: idem versum modo adscriptum eiecit. Probarem, si sententia integra sic absolueretur: quae omnino sic nulla est, quantum video. Scaliger e vett. ed. laudat *Perfida lamentandi mala* et corrigit modo, *Perfida lamentandi diu mala*, vt sit *malum perfidum* pro perfidia; modo: *Perfidiae lamentandi mala*: Neutrum feliciter. Reliqua, versu a Bembo eiecto iterum admissi sic constituit: *perfide multis*, *Perfide Demophoon et nunc deflende puellis.* Sed vnde de Demophoontis amoribus, iisque adhuc a puellis deflendis constet, Scaliger vix habuit dicere; et tota sententia ieiuna est; versus autem inepti versificatoris commentum, etsi etiam Barthius Adu. XXI, 9. sensum exsculpere eumque defendere maluit. *et nunc defuncte puellis* mſ. Helmst.

135. 136.

129. hoc velle videtur poeta: populos illas sororias ita inter se condensatas situ fuisse, vt implicarent mutuo nexu ramos et vmbracula facerent: *fundebant tentis ramis velamina* (vt v. 74. *Tmolia pampineo subter coma velat amictu*) *candida*; scilicet populus alba est intelligenda. *amplexae br.* v. V. L.

132 — 4.

Quam comitabantur fatalia carmina quercus:
Quercus ante datae, Cereris quam femina, vitae:
Illas Triptolemi mutauit fulcus ariftis.
Hic, magnum Argoae naui decus, edita pinus
Proceras decorat filuas hirfuta per artus:
Adpetit aëreis contingere montibus aftra.
Ilicis et nigrae fpecies, et laeta cupreffus:

Vmbro-

135. 136. Nihil facile in his verff. damnes: *pinus edita* h. excelfa, (cf. inf. 170.) *hirfuta per artus, magnum decus Argoae navi*, h. e. e qua Argo confecta et exornata fuit, *decorat filuas proceras.* nifi quod elegantius putem *Proceros — hirfuta per artus.* Scaligerum itaque mireris primum legere: *Proceras decorans f.* tum mutata fententia: *Hic — decorat filuas*; *hic fuberis arbos Appetit a.* Male habuit virum optimum hiulca in feqq oratio, fed ei medela in promtu eft interpunctione: *Appetit a. — aftra Ilicis et nigrae — cupreffus.* De voc. *edita* adhuc monendum, falfam eius acceptionem videri peperiffe lectionem ed. Fabric. *addita.* Etiam Afcenf. *edita* per eam vocem exponit.

136. *hirfutaque taxus* mf. Koeler. fed non confentit vf. fequens.

137. *motibus* pro *montibus* emendat Scaliger; docte quidem, vt fit quod poetae βλωθρὸν appellant (fecundum illud Virgilii: Quantum *vere nouo viridis fe fubiicit alnus.*) Sed quis non praeferat illud multo lenius et comtius: *aeriis montibus.* Aldina et Fabric. edd. quoque: *coniungere.*

138. *Ilicis fpecies* pro periphrafi habendum, pro ilice fimpliciter dicta. *laeta cupreffus* aduerfatur arboris naturae et poetarum vfui; nec Barthii defenfio Adu. XXI, 9. bona eft, ex eo petita, quod apud Ariftaenetum inter amoenas arbores ea recenfetur. Gifanius apud Scalig. coniecerat *Lethea c.* non male; modo non defideraretur copula. An fuit: *Ilicis et nigrae, et fpecies Lethea cupreffus* (h. cupreffi.) Verum fimpliciore modo vulgatae lectioni fuccurrere licet: *nec laeta cupreffus.*

139. *ma-*

132 — 4. De quercu Dodonaea fatidica nota eft fabula. *quercus, carmina,* ex appofito, h. e. quae carmen reddunt, vel e quibus carmen redditur. *Carmen* adeo pro canente, vaticinium pro vate cf. Taubm. *fatale* igitur, quia de oraculo. Glandes ante frugum fationem a Triptolemo monftratam meminifti vel ex Ge. I, 7. 8. *mutauit,* permutauit.

141. 2.

Vmbrosaeque manent fagus, ederaeque ligantis
Brachia, fraternos plangat ne populus ictus:
Ipsaeque excedunt ad summa cacumina lentae,
Pinguntque aureolos viridi pallore corymbos.
Quîs aderat veteris myrtus non nescia fati.
At volucres patulis residentes dulcia ramis
Carmina per varios edunt resonantia cantus.
His suberat gelidis manans e fontibus vnda:
Quae leuibus placidum riuis sonat orta liquorem.

Et

139. *manent.* Vim vocis h. l. non satis assequor. an *virent*? tum ligantes ederae vel legendae vel intelligendae sunt. Sequentia sic interpungo: — *fagus*; *ederaeque ligantes* — *ictus*, *Ipsaeque* — *Pinguntque* etc. Caussas deprehendere in promtu est.

140. *p. ne p. artus* vett. edd. Sane fulmine percussi Phaethontis artus laceros conquisiuere Heliades, donec in populos mutarentur. Sed quomodo hoc facit ad ceteram sententiam? an: *fraternos quae plangit populus artus*? Itaque recte Bembus dedit: *ictus.* pro sole dixisse videtur. ne populi ardore solis nimio exarescerent, fagus virens et hederae eas ambiunt. Phaethontis sorores in populos mutatas supra vidimus: earum respectu Solis radii *fraterni ictus* dicti, quandoquidem frater aliquando Solis currum rexit. Melius sic me interpretari arbitror, quam Taubm. *ne plangat et percutiat ob fratrem fulmine ictum.* Sed totum v. 140. inepti versificatoris commentum esse arbitror ex vss. 128. 129. confictum, in quibus iam eadem res exposita fuit.

141. *excedunt.* suspicor fuisse *escendunt.*

143. Versus et hic insititius. Iam versus, qui hunc sequuntur, 144—154. Scaliger, vt supra vidimus, retraxit post v. 100.

146. *superat* Scalig. e vet. libro: ipse malit *superet.*

147. *placido liquore* melius dici monet Scaliger: recte, sed poetae placuit: *sonare liquorem*, vt, *sonare carmina*, et alia similia. Scaliger quoque *sonet* substituit. *sonet ore* ed. Antw. forte et aliae. Certe *orta* otiosum est. Barth. XX, 23. emendat *aucta.*

148. *Et*

141. 2. Hederae fagos amplexae bene descriptae sunt. Earum racemi cum acinis, *corymbi* dicti, *aureoli* sunt; est ergo de genere hederae cum fructu croceo intelligendum hoc; sed foliis albis; ergo *viridi pallore* distinguitur corymborum flauor. Est aliquid simile in loco Ecl. III, 39. *vitis Diffusos edera vestit pallente corymbos*: vbi v. not.

143. In myrtum mutata femina Myrsine v. Seru. ad Aen. III, 23. Geopon. XI, 6.

166 sqq.

Et quamquam geminas auium vox obſtrepit auris,
Hanc querulae referunt voces, quis nantia limo
Corpora lympha fouet: ſonitus alit aeris Echo:
Argutis et cuncta fremunt ardore cicadis.
At circa paſſim feſſae cubuere capellae,
Excelſiſque ſuper dumis: quos leniter adflans
Aura ſuſurrantis poſſit confundere venti.
Paſtor, vt ad fontem denſa requieuit in vmbra,
Mitem concepit proiectus membra ſoporem,
Anxius inſidiis nullis: ſed lentus in herbis
Securo preſſos ſomno mandauerat artus.
Stratus humi dulcem capiebat corde quietem:
Ni fors incertos iuſſiſſet ducere caſus.

Nam

148. *Et quanquam.* Corruptum hoc. Scaliger *Hinc illi g.* Barthius ibid. coni. *Et quaqua.*

149. *Hac* var. lect. in vett. edd. *Hinc querulas referunt v.* bene Scaliger e vet. ſcheda: item *quae nantia*: vt ſint λιμναῖα κρηνῶν τέκνα, vt is cum Ariſtophane loquitur, h. *ranae.* Ge. I, 378. *Et veterem in limo ranae cecinere querelam.* cf. Taubm. Sed iam Iul. Sabin. de ranis accepit.

151. *et culta* vetus ſcriptura ap. Scalig. eaque elegantior. *ardore*, per aeſtum. Barth. l. c. coni. *fremunt ardere*; quod ipſi remittam.

153. *ſupra* Scalig. Puto fuiſſe: *cubuere capellae Excelſis ſubter dumis.* Deſidero quidem commodius epitheton dumorum: videntur tamen *excelſi* dicti, qui in excelſis rupibus creſcunt. Barthius XXI, 24. emendabat: *Excelſique ſuper dumi. quae* vett. edd. *quos* a Bembo profectum eſt. Barthius non male coni. *qua.*

154. *poſſit* friget; ſed eſt genus circumlocutionis pro *confundit* aura dumos. *poſcit* Contianus liber Scalig. qui explicat πειρᾶται, quaſi: poſcit ſibi, aggreditur. Sic et mſ. Helmſt.

155. *ad fontes* vett. edd. mutauit Bemb. Scaliger, qui hunc locum tranſpoſitione ſanare voluit (v. ad v. 100. et 143.) reiectis ad ſuperiora verſibus 156. 157. ſic interpolauit haec:

Paſtor vt ad fontes *denſa* requietis *in vmbra*
Securo preſſos ſomno mandauerat artus:
Stratus humi dulcem capiebat corde quietem,
Ni fors incertus iuſſiſſet dicere *caſus* etc.

Nihil eſt ex omnibus, quod placeat. Mihi omnes vſſ. 157. ad 160. vſque Scholaſtici operam redolent.

159. 160. Vterque verſus laciniae ſunt inepti verſificatoris: qui variauit et obſcurauit ſententiam, quae iis ſublatis bene procedit.

Nam ſolitum voluens ad tempus tractibus iſdem
Inmanis vario maculatus corpore ſerpens,
Merſus vt in limo magno ſubſideret aeſtu,
Obuia vibranti carpens grauis aera lingua,
Squamoſos late torquebat motibus orbis.
Tollebant aurae venientis ad omnia viſus.

Iam

cedit, modo v. 161. pro *Nam* reſtituatur *Cum* hoc modo: *Paſtor — mandauerat artus*: *Cum ſolitum voluens ad t. t.*

161. *tractibus hydrae* mſ. Helmſt. et haec erat Aldina lectio ex interpolatione ducta. Vett. edd. *idem*. mſ. Koeler. *idem*, et in marg. al. *Idra*. Bembus autem *iisdem*: hocque reuocatum ab Scaligero: non enim *tractus* ſunt ſerpentis; (ſubiiciuntur illi vſ. 165.) ſed *loca eadem*. *voluens* autem vel *ſe*, vel *voluens torquebat*. in edd. Fabric. *ſonitum voluens*. Barthius XXI, 23. emendabat *ſ. voluens — varie maculatus, corpora ſ.*

163. *ſubſideret* Bembina emendatio: vett. edd. *ſub ſideris aeſtu*, ſententia turbata. Sed ſerpens in limo, quem fons in propinquo effuſus fecerat, a ſolis aeſtu recreare ſe volebat. *magnos ſubſideret aeſtus* iam Heinſ. emendauit ad Aen. XI, 268. vbi alia exempla quarti caſus cumulauit. Mox *obuia vibranti* graece dictum puto pro aduerbio. obuiam, aduerſum vibrat lingua. Non expediebat ſe bonus Taubmannus. *grauis* de graui anima. Ge. III, 415. *graues nidore chelydros* Miror vero placuiſſe poetae *carpens*, non *lambens*, quod ſollenne eſt.

165. *latis* ed. vet. nec male; at Aldina: *montibus*.

166. *Tollebant aurae venientis ad omnia viſus.* Eſt haec Bembina lectio: quae ſenſu idoneo caret; etſi Barthius XXI, 23. aliquem ineſſe putabat. In ceteris magna varietas. Vett. edd. *Tollebant aurae iuuentis* l. *inuentis ad omnia nixus* l. *niſſus* Domit. Calder. et edd. Aſcenſ. *vehementis ad omnia niſus*. Hinc in Aldina vir doctus caſtigauit: *Pallebant aurae liuentis ad omnia viſus*. Corrigamus *ad omina*: quod Scaliger quoque monuit. Sic ſaltem tolerabilis ſenſus exit: *palluiſſe auras ad omina viſus liuentis*, h. oculorum obtutu e longinquo propius admoto. Etſi vel ſic *aurae viſus* fuiſſent opportuniores; itaque c‹o›ni. fuiſſe: *Pallebant liuentis ad auras omnia viſus*, h. omnia pallebant ad auras viſus liuentis. Hoc naturae et vſui loquendi magis conſentaneum; etſi ſtructura verborum contortior. Scaliger coniiciebat: *Squallebant aurae vehementis ad omina viſus.* Omnino vero totum verſum ex ingenio inepti hominis irrepſiſſe arbitror.

168. Ordo

166 ſqq. Iterum ingenii intemperantis exſpatiatio in tortibus et gyris hydri; aut potius hominum ſcholaſticorum luſus.

170. *criſta*

Iam magis atque magis corpus reuolubile voluens
Adtollit nitidis pectus fulgoribus, et se
Sublimi ceruice rapit: cui crista superne
Edita purpureo lucens maculatur amictu,
Adspectuque micant flammantia lumina toruo.
Metabat sese circum loca · cum videt ingens
Aduersum recubare ducem gregis. Acrior instat
Lumina diffundens intendere, et obuia toruo
Saepius adripiens infringere, quod sua quisquam
Ad vada venisset: naturae conparat arma:

Ardet

168. Ordo elegantior ex Aldina et a Bembo est. Edd. vett. *pectus nitidis.*

168. 169. *et se sublimi ceruice caput.* Ita edd. vett. quod Ascens. interpretatur: et se attollit caput. At Aldina et hinc edd. Fabric. emendarant: *et fert S. c. caput.* Quod nunc habemus, *et se S. c. rapit* ex Bembino codice fluxit.

172. *Metabat sese circum loca.* de hydri capite quaquauersus se mouente et circumferente, tanquam si loca circa se recognosceret et signaret. *metari* ergo (de quo v. Taubm) etiam *metare* olim fuit. Et sane Horatio *metatae porticus* dictae. Alioquin euitari poterat insolens forma: — *micant flammantia lumina* Metantis *sese circum loca.* Mox *tum* vett. edd. Sed in fine *ingens* nullum habet sensum: an fuit *anguis*? vt reuocetur in animum subiectum. Et sic nunc diserte scriptum video in var. lect. ms. Koeler. et Helmst.

174. 5. 6. Etiam hos tres versus pessime cusos ex margine irrepsisse suspicor. *instat intendere diffundens* (pro simplici intendere) *lumina*, *et*, *saepius arripiens obuia toruo* (quae ipsi obuia, ante eum toruum serpentem posita, erant) *infringere*, (vt infringeret, propterea quod etc.) *comparat arma naturae.* Non tanti est locus, vt coniecturis in eo indulgeas. Forte tamen fuit: *Acrior instat. Lumina diffundens* intenta, ore *obuia toruo Saepius arripiens i.* In Aldina et hinc in edd. Fabric. *Lumina d. intentus, et o. t.* excusum video. Tum *infrendere* vett. edd. expulsum ab Asulano et a Bembo, at defensum a Scaligero, Barthio et Taubmanno; est antiquior vox eodem sensu. Scaliger etiam emendabat: *arripens.* Ascensius *abripiens* legerat nam sic interpretatur: lumina intendere (coepit) et abripiens saepius obuia toruo adspectu infrendere.

177. Etiam

170. *crista edita* (alta, vt distinguitur, variatur, *pur-*
V. 135. *edita pinus*) *maculatur*, *pureo* amictu, quem parum

 proprie

Ardet mente, furit ſtridoribus, intonat ore:
Flexibus euerſis torquetur corporis orbis:
Manant ſanguineae per tractus vndique guttae:
Spiritibus rumpit fauces. Cui cuncta paranti
Paruulus hunc prior humoris conterret alumnus,
Et mortem vitare monet per acumina. Namque
Qua diducta genas pandebant lumina gemmis,
Hac ſenioris erat naturae pupula telo

Icta

177. Etiam hic cum tribus ſeqq. verſſ. inter inſititios referendus. Prior quidem 177. tam inficetus eſt, vt etiam Barthio Aduerſ. XXI, 18. ſuſpectus fuerit.

178. *Flexibus euerſis* ex Aldina et a Bembo eſt. nec capio ſatis. Debebat *inuerſis* aut aliud quid legi. Vett. edd. *Flexibus et verſis* h. ſeu circumactis ſeu variatis; hoc tenebimus. *orbis* pro orbes accipere praeſtat, vt magis poetica ſit oratio: *ſerpens torquetur (κατὰ) c. orbes ſt. v.* Mox per *tractus* vt Ge. II, 154. *Spiritibus rumpit fauces* h. anhelitu. Nonnulli vett. *Spiritus et r. f.*

180. *Quo cuncta parante* legendum monet et illuſtrat Scaliger. Sic iam edd. Aſcenſ. *quo c. paranti.*

181. Ed. ant. vitioſe: *propior humeros*, vel *prior humeros.* Omnino ſeqq. valde turbata in vett. edd. *humoris alumnus* eſt culex. *conterret* vix ſatis commodum h. l. vocabulum.

182. Bembina eſt lectio, bona vt mihi quidem videtur. *acumina*, pro punctione, ictu aculei. Vetus lectio erat: *per culmina namque, Qua.* Praefert hanc Scaliger, vt ſint κρόταφοι, *tempora*, et ſecundum eum Barth. Aduerſ. XXI, 18. Aſcenſius ſic reddebat: qua parte oculi aperti per ſummitates aperiebant ſinus oculorum pupillis in morem gemmarum relucentibus.

183. Bembina lectio, quam equidem quomodo interpreter non habeo. *pendebant* in textu Heinſ. eſſe relictum miror: ſcriptum enim haud dubie vitioſe, pro *pandebant*, vt ſit, *qua lumina diducta pandebant genas gemmis*, h. in ipſo oculi ſinu. *deducta* vett. edd. ex more. Scaliger *genas* pro palpebris accipit et legit *obdebant*. nam vett. edd. habere *ponebant*; niſi hoc ipſum ſit pro *abdebant*.

184. *Hac ſenioris erat — Icta leui.* Etiam haec eſt Bembina lectio, etſi in ipſis Bembi edd. corrupta: *Hac ferioris* et *Hac ſaeuioris.* Vetus lectio erat: *Ac ſenioris erat naturae pupula, telo Icta leui.* quam Scaliger praetulit, adſtipulante Barthio Aduerſ. XXI, 18. *ſenioris naturae*, vt araneoſam cutem et ſenilem, hoc eſt rugoſam

proprie dixit, ſi recte intelligo, de criſtae ſpecie externa et colore. De ceteris v. V. L.

207. Sequi-

Iſta leui. Tum proſiluit furibundus, et illum
Obtritum morti miſit: cui diſſitus omnis
Spiritus exceſſit ſenſus. Tum torua tenentem
Lumina reſpexit ſerpentem comminus: inde
Impiger, exanimis, vix conpos mente, refugit,
Et validum dextra truncum detraxit ab orno:
Qui caſus ſociaret opem, numenue Deorum.
Namque illi dederitne viam caſuſue, Deuſue,
Prodere ſit dubium: voluit ſed vincere tales.
Horrida ſquamoſi voluentia membra draconis,

goſam intelligat. Senex enim paſtor cf. v. 387. In Aldina excuſum video: *Ac leuioris erat naturae*: h. mollioris, quod mihi magis arridet. Forte enim olim ſcriptum fuit: *telo Iſta graui.* Vitioſe aliae edd. *Hoc et papula*. At in Fabric. non male emendatum: *Vt leuioris e. n. p.*

186. *In diſſitus* nil mutandum: quae disiecta ſunt, ea ſunt *diſſita*: h. diſperſa; *diſſerere*, diſpergere. Vocabulum Lucretianum. *diſſitus exceſſit* eſt ornate pro ſimpl. Omnis ſpiritus exceſſit, reliquit ſenſus. Nam *ſpiritus ſenſus* non capio. *Sp. e. ſenſim.* Aldina dedit.

187. Fortaſſe ait Scaliger, *tum torua tuentem Lumine*: ſed nihil mutandum. *Tenentem lumina* eſt, immotis luminibus ſtantem.

189. *compos mente* antique, pro mentis. *reſurgit* reponi iubet ex vett. quibus mſ Koeler. adſtipulatur, Scaliger. non parebo. Iam ſurrexerat paſtor vſ. 186. *tum proſiluit.*

190. *ab orno* praeclare Bembus. ant. edd. *ab ore.*

191. 2. 3. Interpolatio in his manifeſta. In vett. edd. etiam in Aldina nec non in mſ. Helmſt. medius verſus *Namque illi* etc. abeſt; equidem omnes tres a mala manu irrepſiſſe arbitror. Tentarat aliquis ſupplere: *Qui caſus ſociarit opem numenue deorum, Prodere ſit dubium* Subſcripſit alius: *Namque* (f. Hancce) *illi dederitne viam caſuſue deusue, Prodere ſit dubium.* vtrumque inepte; nec minus inepte ſuppleuit verſum alius; *voluit ſed vincere talis* vel *talem*: non enim dicam vtrum; etſi et hoc corrupte edi videtur; nam mſ. Helmſtad. habebat: *vincere callens.* Scaliger tantum duo verſus *Namque illi — Prodere ſ.* iugulat, et legit: *Qui (caſus ſociarit opem numenue deorum Horrida ſq.* vt *qui* ſit pro *quo trunco.* Batthii conatum parum proſperum in emendando loco videat qui volet Aduerſ. XXI, 18.

194. *voluentia* vel *voluentis* Aſcenſ. *crebro* mſ. Helmſt.

195. *foedae-*

Atque reluctantis crebris, foedeque petentis
Ictibus ossa ferit, cingunt qua tempora cristam:
Et quod erat tardus, omni languore remoto,
Nescius adspiciens timor obcaecauerat artus:
Hoc minus inplicuit dira formidine mentem.
Quem postquam vidit caesum languescere, sedit.
Iam quatit et biiuges oriens Erebo cit equos Nox,
Et piger aurato procedit Vesper ab Oeta:
Cum grege conpulso pastor, duplicantibus vmbris,
Vadit et in fessos requiem dare conparat artus:
Cuius vt intrauit leuior per corpora somnus,
Languidaque effuso requierunt membra sopore,

Effigies

195. *foedaeque* vett. edd. *petentis* sc. ore, morsu. Sed Scaliger non male: *foedeque patentis Ictibus.* patet ictibus, vulneribus, qui recipit. Nec aliter ms. Koeler.

196. *feris* vett. edd. *feris* vel *feri* Ascens. *ferit, c. q. t. cristam* Bembina est lectio. *cristae* vetus erat lectio, vt video, ante Bembum, itaque recte emendauit Scaliger, vt sit, *qua cristae cingunt tempora.*

197. *somni* pro *omni* haud dubie cum Scaligero emendandum; sicque edd. Fabric. etiam ante Aldina. Sed totam sententiam vellem vt viri docti exposuissent. Scilicet et hi tres versus 197. 198. 199. insititii et spurii sunt. Voluit ineptus versificator in margine explicationem subiungere: pastorem tanto minus metu obtorpuisse, quod e somno repente expergefactus tempus non haberet de periculo cogitandi. Hoc binis versibus extulerat: *Et quod erat tardus somni languore remoto: Hoc minus implicuit dira formidine mentem.* Adscripsit alius: *Nescius adspiciens*; tum tertius misere expleuit versum: *timor occaecauerat artus.* Barthius XXI, 20. frustra operam ludit in loco emaculando.

199. *Non minus — mortem* ms. Koeler.

200. *cesum, languescere coepit* ms. Helmst.

201. *biiugis* vett. edd. ante Bemb. *quatit* equos, non flagrum, vt supplebat Scaliger. Idem non male: *Iam quatiens b.* Mox *erebo* vett. edd. et hinc quis crederet? edd. Fabric. *crebro.*

202. *Vesper procedit* vett. edd. — *ab Oeta* cf. ad v. 41. supra. *ab ora* ms. Helmst.

204. Noluit puto *in requiem* dicere, ne confunderentur voces et fieret *irrequiem.* Ascens. et Taubm. iungunt: *dare requiem in artus.*

206. *effuso requierunt membra sopore.* Magis accommodatum foret *infuso.*

207. Sequi-

Effigies ad eum Culicis deuenit, et illi
Triftis ab euentu cecinit conuicia mortis.
Inquit: Quid meritus, ad quae delatus acerbas
Cogor adire vices? tua dum mihi carior ipfa
Vita fuit vita, rapior per inania ventis:
Tu lentus refoues iucunda membra quiete,
Ereptus tetris e cladibus: at mea Manes
Vifcera Lethaeas cogunt transnare per vndas:
Praeda Charontis agor. Viden' vt flagrantia taedis
Lumina conlucent infeftis omnia templis;

209. *quis meritis* vett. edd. etiam Aldina. vnde Scaliger emendat: *Quis meritis, inquit*, h. quibus meritis. Nifi forte praeftat: *Quis, inquit, meritis.* Sed idem pergit: *aut quae delatus*, antique, deferor aliquid. Alias, *ad quae delatus*, eft: in quam culpam incidi? *dilatus* vett. ex more. Afcenf. ad quae mala referuatus.

211. *rapior p. i. vectus* mf. Helmft.

210. *me carior ipfo Vita fuit, vita rapior* vett. edd. Fertur autem anima per aerem ad loca infera. Sic mos poetis. Eorumdem more mox *Manes* funt dii inferi, vt Ge. IV, 489. Notabile quoque, quod v. 214. 5. trans Lethen Charon vmbras vehit, non trans Stygem.

215. *videt, videt et, videt vt*, vett. edd. *vidi vt* mff. vterque et edd. Afcenf. *video vt* Aldina. Et fi verum dicendum, alterutrum probandum eft. Narrat enim Culex fibi adeunda fuiffe loca infera. *viden vt* alienum ab h. l. eft. *telis* quoque ed. Ven. 1486.

216. *infectis* mf. Koeler. *infernis* Domit. Calder. quod miror defertum effe a fequioribus edd. *inferna templa* funt *Acherufia templa* Ennii. Manet tamen vel fic *omnia* otiofa vox. Sufpicor verfus dilatatos effe infertis ex margine laciniis diuerfis, et poetam tantum haec fcripfiffe: *video, vt flagrantia taedis Lumina Tifiphone — Poena*, h. Furia, quatit flagrantia taedis lumina, (faces) et flammas et verbera (flagella).

218. *poena*

207. Sequitur locus, in quo poeta non modo luxuriatur, fed adeo ineptit, dum fabulas de rebus inferis non tantum molefta copia retexit; nam etfi maior earum pars ex interpolatione irrepfiffe videri debet, tamen aliquas faltem, at vel illas a re alienas, a poeta profectas effe neceffe eft; verum etiam partes narrantis vmbrae Culicis tribuit, qui iuftis fibi nondum perfolutis necdum loca ea adierat, fed e longinquo profpexerat. *Effigies* h. l. εἴδωλον,

Obuia Tisiphone, serpentibus vndique comta,
Et flammas et saeua quatit mihi verbera poenae:
Cerberus et diris flagrant latratibus ora,
Anguibus hinc atque hinc horrent cui colla reflexis,
Sanguineique micant ardorem luminis orbes.
Heu! quid ab officio digressa est gratia, cum te
Restitui superis lethi iam limine ab ipso?
Praemia sunt pietatis vbi? pietatis honores

218. *poenae* praue, vt facile in oculos incurrit. *Poena* est Ποινὴ, Furia. cf. Scalig. et sic vett. edd. Male mutauit Bembus: *poenae Cerberus.*

219. Haud dubie *flagrat* fuit: Cerberus flagrat ora latratibus. Dicitur autem flagrare, calere, ardere, de repetito alicuius rei actu et intentione operae. Notatum quoque *flagrat* video e ms. Koeler. et Helmst. Scaliger emendat *flagrans.* Barthius XXI, 20. non nisi dura et contorta affert.

220. *arent cui colla* vett. edd. quod cum Scaligero explicari possit, squalent. Mox *orbes* per se sunt oculi, et ii *micant ardorem luminis sanguinei.* Sed vett. edd. *sanguineumque*: quod melius. Sic *orbes luminis micant sanguineum ardorem.* Ms. Helmst. *Sanguineique ardore micant iam luminis orbes.*

222. Sententiam non satis exploratam habeo. *Gratia* tamen aut beneficium vel beneuolentia, aut gratus beneficii accepti sensus est. Si prius, tum sententia est, nimis forte arguta pro hoc poeta: Heu quare *gratia*, beneficientia et beneuolentia mea, *digressa est ab officio*, sc. eo, quod mihi ipsi debebam. Cur mihi ipsi defui, dum alium seruare studui. Sin alterum tenemus, queritur Culex de pietate et grata memoria, quae officio et beneficio accepto non respondet. Alterum hoc melius poni arbitror. Taubmannus *officium* de beneficio accipit; quo sensu reliqua, ignoro. Ascensius reddit: heu quid est gratitudo, digressa ab officio grati animi.

224. Scaliger recte concinnius putat: *Praemia vbi pietatis? vbi pietatis honores? In vanas abiere vices.* Manifesta imitatio Virgiliani versus ex pr. Aeneid. *Hic pietatis honos?* etc. *in vanas vices* eleganter pro, in vanum. Vices fuissent in retribuendo. *et rure* h. e. heu etiam inter ruricolas abiit, recessit *Iustitiae fides*, ornate pro iustitia: sed in reddendo, quod debetur, fides cernitur. cf. Ge. II, 473. 4. Male Aldina *et iure.*

εἴδωλον, vmbra Culicis, vt bene Scaliger monuit. Mox v. 214. pro ea *viscera* dixit miro modo; dum corpus et corporis vmbram cogitaret. *cecinit* conuicia doctius quam fecit, ex antiquo sermone; vt in XII. Tabb. *occentare.* Sed *ab euentu*

v. 208.

In vanas abiere vices: et rure recessit
Iustitiae prior illa fides: instantia vidi
Alterius, sine respectu mea fata relinquens:
Ad pariles agor euentus. fit poena merenti:
Poena fit exitium: modo fit dum grata voluntas,
Existat par officium. Feror auia carpens,
Auia Cimmerios inter distantia lucos:
Quem circa tristes densentur in omnia poenae.

228. *fit — fit.* Scaliger haec corrupta arbitratus emendat: *fit poena merenti: Poena fit exitium; modo, si cui grata voluntas, Existat par officium.* Retineo saltem illud: *modo fit dum*; nisi malis: *modo dum fit,* pro dum modo fit *grata voluntas et par officium.* sc. vt memoriam Culicis gratus colat. Poterat tamen et ferri; *fit poena merenti,* h. mihi bene merenti; *Poena fit exitium.* Hic taceri nonnulla puta: tum pergit: fit ita: *modo fit dum* etc. (*cum g. v.* vett. edd.) Paullo ante male interpungebatur plene post *relinquens.* Nam hoc significat: *vidi alterius fata instantia:* tum ego mea fata, vitae meae periculum, *relinquens,* negligens, *sine respectu agor ad p. e.* ad eandem mortem praesentem propero. Interpolatoris tamen manum etiam in hoc loco agnoscere facile est. Forte a poeta profecta sunt tantum illa: *Iustitiae prior illa fides! feror auia carpens.*

232. *Quem circa.* Etiam hunc versum eiiciendum censeo. Alienum esse arguit importuna iunctura et structura. Nam *quem* de Culice accipiendum. Feror carpens (cursu, volatu) auia, (loca) auia distantia, inter C. l. dum circa me poenae tristes densentur *in omnia* h. quaquauersum, vndique. Sic enim videtur posuisse cf. inf. 241. Saltem *Quos* (lucos) *circa* legendum arbitrer. *densentur* recte reuocatum. Alii *densantur* et *paene.* Describit autem Tartarum. Ceterum Scaliger hic iterum plures versus transponit, nullo ad poetam et sententiam cum fructu, me quidem arbitro. Scilicet post 232. *Quem circa,* inserit vs. 247. *Atque alias alio* densent *super a. t.* tum 238. *Terreor* etc. Mox *Othon* pessime dederant. Est Ὠτὸς satis notus vel ex Od. Λ, 307.

234. *De-*

v. 208. quorsum referemus? an, cecinit c. propter id quod euenerat. Nisi magis placet ad effigiem referre, vt ea sit *tristis ab euentu.*

230. Ad loca infera delatus vagatur per auia lucorum Cimmeriorum, quos hic in remotis Orci partibus versus Tartari limina collocat. In Tartaro enim sceleratorum supplicia prospicere debuit Culex: Oti, Ephialtae, Tityi, Tantali, Danaidum, Medeae, Philo-

Nam vinctus sedet inmanis serpentibus Otos,
Deuictum maestus procul adspiciens Ephialten,
Conati quondam cum sint incendere mundum:
Et Tityos, Latona, tuae memor anxius irae,
Inplacabilis ira nimis, iacet alitis esca.
Terreor a tantis insistere, terreor vmbris,
Ad Stygias reuocatus aquas. Vix vltimus amni
Restat, nectareas Diuum qui prodidit escas,

Gutturis

234. *Deuinctum* lego, h. pariter vinctum. Id quoque Asulanus et Bembus ediderant. Intelligit Aloidas ex Aen. VI, 582. Edd. vett. aliquot *Deuictus*.

235. Pro *incendere* puto *rescindere* dedisse poetam ex eo ipso loco v. 583.

236. *tuas — iras* vett. edd. quasi sit: *memor iras*.

237. *Implacabilis ira nimis!* per parenthesin cum exclamatione dictum. (De Tityo cf. ibid. 595.) Lectio est Bembina, et proba. Vett. edd. (non vna, quod Scalig. putabat) sic efferunt: *I. ira iacet viuus alitis esca*. Emendatum in Ascenss. edd. *viui alitis*, in edd. Fabric. *viua a. e.* At Scaliger inde refingebat: *Implacabilibus Diuis iacet a. e.*

238. *Terreor ab tantis* legendum; et edd. Fabric. bene exhibent.

239. 240. Sensum velim et hic subiecissent viri docti, qui, quantum intelligo, nullus est. Vett. edd. ad superiora trahunt interpunctione: quasi retrahatur ad Stygem Culex, *vix vltimus amni*, vix proximus factus, Cocyto vel Phlegethonti, qui Tartarum ambit: h. cum vix ad amnem accessisset. Forte leg. *Vix vltimus amnis Restat* (sc. ei) *nectareas D. qui p.* Tantalo eluso fugiens a labiis amnis vix in imo fundo aluei supererat. *vltimus*, infima pars. Pergit autem describere phantasma Tartari, quem tamen non adiit.

241. Aut

Philomelae et Procnes, Eteoclis et Polynicis: vsque ad v. 259. Inde ad Sedes Piorum defertur: sed in limine Campos Lugentium prospicit: inque iis heroidas Alcestin, Penelopen, Eurydicen. *feror carpens*, carpo auia.

238. 9. Haec coniungenda sunt cum v. 257. 8. *auferor vltra In diuersas magis*. Errabat vmbra Culicis per loca infera auia et ad limen Tartari peruenerat. Ibi vero territa a monstris eorumque suppliciis refugit et tandem defertur in alteram partem, ad Elysios campos.

276. Fer-

Gutturis arenti reuolutus in omnia fenfu.
Quid, faxum procul aduerfo qui monte reuoluit,
Contemfiffe dolor quem Numina vincit acerbus,
Otia quaerentem fruftra? Vos ite puellae,
Ite, quibus taedas accendit triftis Erinnys,
Sicut Hymen praefata dedit connubia mortis:
Atque alias alio denfat fuper agmine turmas,
Impietate fera vecordem Colchida matrem

241. Aut foede corruptus eft verfus, aut, quod mihi probabile fit, margini fuit adfcriptus. Certe fiue amnem, fiue Tantalum intelligas, nulla exit fententia commoda: Tantalus *reuolutus in omnia*, in omnes partes conuertens fe, vt aquam captet, *fenfu arenti gutturis*, prae fiti.

243. *Quem vincit dolor contemfiffe Numina*, fatis ieiune. *dolor* ex eo, quod deos contemfit Ixion. *vincit dolor*, occupat, tenet. Poterat commodius verbum poni: etfi per fe non eft infolens, dolorem vincere, fuperare animum. *n. v. acerba* mf. Koeler.

244. Haec et feqq. mifere foedata funt. Primo vett. edd. omnes ante Bemb. pro *vos ite, fub lite* puellae. tum *quaerentes f.* vt ad Danaidas referatur, Afcenf. Pomp. Sab. mf. Helmft. et idem e vett. edd. malebat Scaliger: *Otia quaerentes fruftra fub lite puellae, Ite, q.* nam certatim dolia implent. dure profecto. Nec felicius in hoc loco fanando verfata eft Barthii opera lib. XXI, 20. quem adeat, cui placet; piget enim tranfcribere ea, vnde nullus ad nos fructus redit. Retineo Bembinam lectionem *Otia quaerentem fruftra*, vt adhuc ad Ixionem referatur. Reliqua fic ex coniectura, qua vtatur, cui lubet, concinno: *Belue puellas?* (fc. quid memorem? ex v. 242.)

245. *Ite.* accipiendum erit: difcedite a me! vt auerfetur Culex adfpectum. Sic fere Afcenfius; fatis frigide. *Ire* ed. Ven. 1486. f. *Dira.* quod mox per *triftis* interpretatum cum effet, gloffa in textum venit. Forte fuit: *Dira quibus taedas accendit pronuba Erinnys.*

246. Verfui huic quid faciam, non habeo. Scaliger: *Si cui* legit: fed quae fententia commodior fic exeat, non video. Vett. edd. *Sic Hymen.* An, *ceffit Hymen*, vt interpofita fit fententia; reliqua iterum de Erinny: *praefaga dedit connubia mortis, Atque alias alio denfat fuper agmine turmas* (fc. fponforum numero L.) *Impietate fera.*

247. *denfat* Bembo debetur. *denfas* vett. edd. etiam Aldina. *denfent* Scaliger, qui retraxit verfum poft v. 232. *Quem c. tr.*

248. *Impietate fera cum cernam Colchida matrem* vett. edd. ante Bemb. quafi iungantur: *Ite — cum cernam* fc. tanquam maius fcelus.

Anxia sollicitis meditantem vulnera gnatis:
Iam Pandionias miseranda prole puellas,
Quarum vox Ityn, et Ityn, quod Bistonius Rex,
Orbus epops maeret volucris euectus in auras.
At discordantes Cadmeo sanguine fratres
Iam truculenta ferunt infestaque vulnera corpus
Alter in alterius: iamque auersatus vterque,
Impia germani manat quod sanguine dextra.
Eheu! mutandus nunquam labor: auferor vltra
In diuersa magis: distantia Numina cerno:
Elysiam

scelus. Sed malo *vecordem Colchida matrem—natis*? sc. an narrem? ex v. 242.

249. *Anxia vulnera* vix placent. saltem: *Impia v.*

250. *Iam P.* sc. an memorem? ex v. 242. nisi *An P.* scribendum. *miserandas* vett. edd. ante Bemb.

251. *Quarum vox querula est, superat quod* vett. edd. ante Bemb. Cum tamen in Bembina lectione metrum et sententia peccet, refinxit Scaliger: *Quarum vox querula est. Superas quoque B. r.* Heinsius apud Burman. ad Anthol. Lat. p. 496. T. I. versum sic constituebat: *Quarum vox cit Ityn, et Ityn quoque B. r.* satis dure. Puto ex vetere et Bembina lectione comparata veram reperiri posse: *Quarum vox Ityn ingeminat, quo Bistonius rex Orbus epops moeret, v. e. in a.* Ad *ingeminat* adscripserat aliquis: *Ityn et Ityn.* Mox *quo orbus* iungo, quo Ity orbus Tereus. *Q. vox iteratur Itym quo* ms. Koeler. *Q. vox sit in itim* ms. Helmst.

253. *Cadmeo semine* praestat legere cum Burmanno V. C. ad Anthol. Lat. To. I. p. 165. Exhibebat idem cod. Helmst.

254. *vulnera* Bembus intulit. At *lumina* vett. edd. cum ipsa Aldina, etiam membrana Contii ap. Scalig. quod vnice verum; non iam pugnabant inuicem, sed infestis oculis se inuicem intuebantur; auersantes iam mutuam caedem peractam.

255. *auersatus* haud dubie recte Bembus ediderat, vt mirer hoc iterum relictum esse; nisi melius, *auersatur.*

257. *Heu! heu!* vett. edd. quod ex virorum doctorum opinione praestat. tum distinguo post *labor*. *Auferor vltra In d. magis.* Nam superiora illa adhuc ad Eteoclem et Polynicem refero. Aerumna eorum aeterna! Miro ausu versus hos tres 257. 8. 9. reiicit Scaliger infra post v. 382. 383. vbi vide V. L.

258. *numina distantia* velim explicet mihi aliquis. Edd. vett. *lumina*, quod de Elysiorum caelo puro ac sereno accipi potest. Nisi *limina* praestant. Margo ed. Ven. ap. Scotum et Ed. Fabric. *flumina*, quod etiam melius. *distantia limine certo* refinxit Scaliger.

259. Pri-

Elysiam tranandus agor delatus ad vndam.
Obuia Persephone comites Heroidas vrguet
Aduersas perferre faces: Alcestis ab omni
Inuiolata vacat cura, quod saeua mariti
Ipsa suis fatis Admeti fata morata est.
Ecce, Ithaci coniux semper decus Icariotis
Femineum incorrupta decus manet, et procul illam

Turba

259. Primum *Elysiam vmbram* expecto, non *vndam*. Tum *tranandus* quod monstrum orationis est! *Elysium* legebat Barth. XXI, 20. Obelo transfigendus vtique et hic versus ex margine illatus.

260. *Persephone*. Restituit Bembus. Edd. vett. *Tisiphone*, cui in locis Elysiis nullus locus.

261. *Aduersum* edd. vett. nonnullae etiam *praeferre*. Obscura est sententia, sed videtur *perferre faces aduersas* dictum de amoribus infaustis, (nam *curae miseras non ipsa in morte relinquunt*) vt nunc *Lugentes campos* describat. v. Aen. VI, 440 sqq.

263. *Ipsa suis fatis A. fata m.* Est lectio Bemb. Nec facile quisquam subodoretur virium, nisi vett. edd. inspexerit, in quibus: *Hic alcedonias*, Ascens. *Hic Calcedonias Admeti cura morata est*. Ascensius quidem post Domitium Megarenses interpretatur, quorum Chalcedon colonia fuit, et ad Scyllam Nisi refert: quod fieri non potest. *In Calcedoniis* Fabric. edidit ex Aldina, quod et mss. Koeler. legebat cum ms. Helmst. *Alcyonen*, pietatis in maritum, Ceycem, exemplum, facile quis in animum reuocet: idque fecit Scaliger, qui, postquam in *Chalcedoniis* mulieribus argutatus erat, sine dubio legendum sit: *Istbic Alcyonas Admeti cura morata est.* vt Alcyonas plurali numero pro ceteris dixerit, quae similiter ex luctu de morte maritorum perierunt. Ipse exponit: stupuerunt Alcyones (saltem *Alcyonae*) exemplum simile Alcestidis in maritum. sed est durissimae venae versus per se; tum cum ceteris parum cohaeret; Bembina vero lectione ad sensum explendum carere plane nequimus. Suspicor itaque adscriptum fuisse a viro docto in margine exemplaris aliud exemplum *Ceycis et Alcyones*; quod alius librarius intexuit verbis poetae, quibus accommodarunt emblema alii.

264. *Icariotis* recte Bemb. est enim Penelope Icarii f. Vett. edd. *vna eharontis*. Domitius legerat *Icariontis*. Ordo autem: *Icariotis, Ithaci* (Vlyssis) *coniux incorrupta, manet semper decus, femineum decus.* Non redolet versus doctum adeo poetam. Interpolatus erat in ms. Helmst. *semper decus enitet oris.*

265. *F. concepta d.* vett. edd. ante Bembum, etiam Aldina, quod Scaliger verum esse ait, esse enim archaismum: *concepta decus*, nec tamen addit, quo sensu. *illa* vbique video post *procul.*

vt

Turba ferox iuuenum telis confixa procorum.
Quin misera Eurydice tanto moerore recessit,
Poenaque respectus et nunc manet, Orpheus, in te.
Audax ille quidem, qui mitem Cerberon vnquam
Credidit, aut vlli Ditis placabile numen:
Nec timuit Phlegethonta furentem ardentibus vndis,
Nec moesta obtentu diro et ferrugine regna,
Defossasque domos, ac Tartara nocte cruenta
Obsita, nec faciles Ditis sine iudice sedes,

Iudice,

vt mirer *illam* viros doctos maluisse. Versus autem hic et sequens non ad Cupidinis tela, quo male referunt Interpp. sed ad caedem respiciunt procorum ab Vlysse factam.

267. Totus hic de Orpheo, qui sequitur, locus nouum facit episodium; quod an a primo carminis auctore profectum sit, dubito. *Quin* h. l. transitum orationis facere debet. *tanto m.* non satis intelligo quid sibi velit. f. *tacito moerore.* Porro Barth. XXI, 20, coniiciebat *recesti* pro recessisti.

268. Versum, vt nunc est, vix expedias, etiamsi *Orpheus* pro *Orpheu* accipias. *Orpheos* alii, vt secundus casus sit. An poeta significare voluit: Eurydicen esse in Elysio, Orpheum vero seiunctum ab ea puniri, quod eam respexit. Scaliger emendauit: *P. r. et nunc in te manet, Orpheu.*

270. *illi* edd. vett. et 271. *furens* vitiose, etiam Aldina.

272. *Obtentu Ditis f.* vett. edd. quod Ascens. reddit: in possessione Ditis. *obtentu diro et f.* a Bembo est; vt sit *obtentus* caligo, quae obtenditur. Scaliger antiquam scripturam ita refingit: *obtenta Ditis ferrugine:* Ditis tenebris obtentis. Aldina exhibet: *Nec moesta obtentum Ditis ferrugine regnum*; ex emendatione, vt iudicare licet, viri docti non inscita.

273. Scaliger in membr. Contiana reperiebat: *Nefossas,* (vt in Helmst. ms. *nec fessasq. erat*) et recordabatur antiquae vocis apud Festum: *cnefosum* pro obscuro: ex *κνέφας.* Ita vero prima vix producta esset. *Defossae domus* haud dubie eleganter pro locis subterraneis. Sic *defossos specus.* Ge. II, 376. vidimus. Porro *ad T.* vitium ed. Taubm. nil amplius. *Tartaru nocte obsita:* bene; sed *nocte cruenta?* an simpl. pro horrenda. Sic et Iul. Sab. accipit, vt sit, saeua. Nisi aliud olim fuit epitheton: *nocte tremenda. nocte silenti.*

274. *nec faciles.* ad quas non facilis aditus, quae non admittunt aliquem, nisi iudicium subierit. Aen. VI, 431. *Nec vero hae sine sorte datae, sine iudice, sedes.* Scaliger maluit tamen: *nec faciles Dictaeo iudice sedes.* h. Minoe. docte; sed frustra.

275. *indicat*

Iudice, qui vitae post mortem vindicat acta.
Sed fortuna valens audacem fecerat Orphea.
Iam rapidi steterant amnes, et turba ferarum
Blanda voce sequax regionem insederat Orphei:
Iamque imam viridi radicem mouerat alte
Quercus humo, steterantque amnes, siluaeque sonorae
Sponte sua cantus rapiebant cortice amara.

Labentes

275. *indicat* vett. edd. *iudicat* vet. cod. Scaligeri, et sic edd. Verum e Bembi codice *vindicat* eodem sensu doctius positum, respectu suppliciorum simul habito infligendorum ex sententia lata.

276. Edd. Ald. et hinc Ge. Fabric. cum mſ. Koeler. et Helmst. *audacem fecerat, ante Iam r.*

279. *vnam* vett. edd. pro *imam*, vt saepe alias. *viridis* mſ. Koeler. *Iam vox vna viri euridicen mouerat* mſ. Helmst.

280. *que* a Bembo illatum post *steterant* in vett. edd. etiam Aldina non male abest. Sed omnino interpolatio in h. l. grassata est. *steterant amnes* iam praecesserat v. 277.

286. 7. non

276. *Fortuna audacem fecerat Orphea* sc. quod tantam cantus sui vim in aliis rebus iam saepe antea expertus fuerat, quae mox enumerantur: hoc tanquam successu elatus ille audebat nunc adire infera loca. *Fortuna valens*: simpl. ornans epitheton; plerumque alias *fortuna potens*. — 277. 8. *regionem Orphei*, locum, quo Orpheus canens cithara consederat, *turba ferarum*, *sequax blanda voce*, suaui cantu allecta, *insederat*. — 279. 280 Hic peccauit poeta, quisquis ille fuit, (nam totum episodium de Orpheo ab alio, sed docto, homine profectum videtur) cum Ouidio et aliis, quod vim cantus Orphici in arbores nimis dilute descripsit. Recte vetus poesis arbores carmine motas et delinitas dicere potuit. Sed ineptum erat, huic phantasmati immorari et motus adeo rationem describere velle. Quercus radicitus euulsa ad vatem accedere debuit secundum poetam nostrum. Mox redit ad easdem v. 280. 81. *siluae sonorae* (ornat h. l. epitheton proprium arborum vento strepentium) *rapiebant* cantus, auide audiebant, arripiebant, idque ornauit adiecto: *cortice;* vt alias *auribus rapimus cantum:* sonus autem per corticem penetrabat. —

282. Etiam

Labentes biiuges etiam per ſidera Lunae
Preſſit equos: et tu currentes, menſtrua virgo,
Auditura lyram tenuiſti nocte relicta.
Haec eadem potuit Ditis te vincere coniux,
Eurydicemque vltro ducendam reddere: non fas,
Non erat in vitam Diuae exorabile numen.
Illa quidem, nimium Manes experta ſeueros,
Praeceptum ſignabat iter: nec rettulit intus
Lumina, nec Diuae corrupit munera lingua.

Sed

286. 7. *non fas*, *Non erat in vitam Diuae exorabile Numen* Bembina lectio: in qua non conſtat verborum ſententia. Vetus lectio erat: *Non erat in vitam diuae*, vel *diue* et in Aldina *dirae, exorabile mortis.* Arripuit Scaliger *dirae e. mortis*, nec expedito tamen ſatis ſenſu. Puto fraudem latere in *in vitam.* Lego: *Eurydicenque vltro ducendam reddere (non fas, non erat inuitam) diuae exorabile numen:* h. et potuit numen exorabile diuae, Proſerpina, Eurydicen abducendam reddere vltro, non enim fas erat, inuitam reddere: non cogi poterat vt inuita reditum daret. Et eo fere tendit lectio vitioſa in edd. Aſcenſ. *nam fas Non erat inuitam, nec diuae exorabile mortis.*

289. 290. *inter Limina* vett. edd. et mox iterum: *nec d. e. limina.* Etiam Scaliger *corrupit limina* profert e membr. Contiana et praefert: vetuerat enim, inquit, Proſerpina loqui intra limina et reſpicere. Bembinam tamen lectionem deſerere nolim: *munus Proſerpinae* erat venia data relinquendi loca infera; reditus in vitam. Illa *non corrupit munus*, non irritum reddidit, *lingua*, loquendo. mſ. Koeler. prorſus corrupte: *Lumina, quae diua nec rupit imagine linguam.* mſ. Helmſt. *nec r. munere linguam.*

293. 4. Bem-

282. Etiam Luna repreſſit bigas per caelum inuectas: curſum inhibuit. Parum ſuauiter mox eandem alloquitur: et tu, *menſtrua virgo*, propter vices lunae menſtruas, vt audires lyram, *tenuiſti currentes* equos, *nocte relicta*, curſu, quo noctem efficit, regit. 285 — 7. Haec eadem lyra, o coniux Ditis, potuit te vincere, vt redderes Eurydicen. *haec potuit reddere*, ſolito poetis more, efficere, vt redderetur. *ducendam*, reducendam in vitam.

288. Eurydice quidem ſeuerum et ſtrictum ius inferorum deorum iam experta, iter praeſcripto modo faciebat, neque, vti iuſſi erant, reſpexit

Sed tu crudelis, crudelis tu magis, Orpheu,
Oſcula cara petens rupiſti iuſſa Deorum.
Dignus amor venia, paruum ſi Tartara noſſent
Peccatum ignouiſſe. Sed et vos ſede piorum,
Vos manet Heroum contra manus: hic et vterque
Aeacides. Peleus namque, et Telamonia virtus
Per ſecura patris laetantur numina, quorum
Connubiis Venus et Virtus iniunxit honorem.
Hunc rapuit ſerua: aſt illum Nereis amauit.

Aſſidet

293. 4. Bembina lectio. Edd. vett. etiam Aldina; *gratum ſi Tartara noſſent. Peccatum meminiſſe graue. et vos ſ.* Scaliger veterum lectionem praefert et interpungit: *gratum ſi T. noſſent Peccatum meminiſſe. Graue: at vos.* ſenſum tamen non ſatis ad liquidum perducit, mox autem emendat: *Peccatum minus eſſe.* Atqui iniquum eſt deſerere meliora, quae libri dant quae que hauſta eſſe ex Ge. IV, 489. manifeſtum eſt: *Ignoſcenda quidem, ſcirent ſi ignoſcere Manes.* Si quid e vet lect. ſeruare placet, eſto illud: *Graue. At vos*, vt ſit Graue quidem eſt hoc. At vos contra manet, in piorum ſede, heroum contubernium. Mox in fine *priorum* male recenſio Heinſ. et Burm. cum vett. edd. Sic ſaepe *piorum* et *priorum* permutantur. *ſedem piorum* quis neſcit! *contra* eſt *ἄντρα*. Maiorem interpunctionem appoſui ante *Sed et vos.*

297. vett. edd. *locantur*, et *locitantur*. A qua lectione diſceſſum eſſe videtur, quod tranſpoſitas eſſe voces non videbant viri docti: *per patris ſecura locantur n.* Sic totus locus ſic procedebat; *hic et vterque Aeacides, Peleus namque et T. virtus, Per patris ſecura locantur numina.* Vt ſit: namque hic locantur vterque Aeacides. *patris numina* ad Iouem patrem Aeaci, auum Pelei et Telamonis erunt referenda. Scaliger emendauit: *munia*, id eſt, praefecturam Aeaci, quam obtinet ille apud inferos. *munera* in Aldina expreſſum video. Tamen vel ſic *ſecura* parum placet; erunt: perpetua, aeterna. Saltem praeſtabat ſcribere: *Peleus — virtus Laetatur ſecura, patris per numina.*

299. *Hunc rapuit ſerua: aſt.* Bembina lectio, digna vtique quam amplectamur: quidni enim Heſione bello capta minus *ſerua* dici potuit, quam Tecmeſſa Aiacis? Maluit tamen Scaliger retrahere priſtinum: *H. r. feritas*, vt ſit virtus, *ἠνορέη* Homerica. *H. r. ferrum* mſ. Helmſt.

300. Aiacem

ſpexit neque verbum elocuta eſt. Sic bene Taubm.

ſignare iter, veſtigiis impreſſis.

303. *di-*

Affidet hac iuuenis, fociat quem gloria, fortis,
Acer, inexcuffus, referens a nauibus ignis
Argolicis Phrygios torua feritate repulfos.
O quis non referat talis diuortia belli,
Quae Troiae videre viri, videreque Graii?
Teucria cum magno manaret fanguine tellus,
Et Simois, Xanthique liquor, Sigeaque praeter
Litora; cum Troës faeui vos Hectoris ira
Videre in claffis inimica mente Pelafgas

Vulnera

300. Aiacem memorari manifeftum eft. Achilles non fequitur nifi v. 320. *A. ac i.* vett. edd. Aldina quoque, et *fociat te gloria fortis*, et Afcenf. *ac i. fociatae gloria fortis.* quod Scaliger probauit, vt effet: *Affidet hac iuuenis, fociatae gloria fortis, Alter*, vt fit, puto, *fors fociata*, confeffus heroum in Elyfiis modo memoratus. Ita tamen melius procederet fententia fi legeretur: *Affidet hic iuuenum fociatae gloria fortis: Alter* fc. Aiax. h. affidet par iuuenum aequali fama. vt fit: *gloria iuuenum*, iuuenes gloriofi, gloria cumulati. Barthius XXI, 20. malebat: *Affidet at iuuenis, fociat quem gloria forti.*

301. 2. *inexcuffus* etiam e Bembino codice. accipio vt fit imperterritus, qui mentis ftatu non excutitur. Vett. edd. *Alter in exceffum.* Aldina: *in excelfum*, et Scaligeri duae membranae: *Alter in exciffum* et *in excidium*, quod et in mf. Helmft. erat: vnde ille fecit: *in excurfu r. referens repulfos* eft pro repellens incendia a Troianis illata claffi. Il. M fqq. *Phrygios — repulfus* edd. Fabric. *P. turba fremitante r.* mf. Helmft. interpolate.

303. *O quisnam* mf. Helmftad.

305. *magno — fanguine.* non dubito fuiffe, *multo.* Eft enim haec perpetua mutatio ex primis ftatim Tibulli verfibus nota.

306. *Sigea.* non *Sigaea.* Eft τὸ Σίγειον.

307. 8. Bembina haec eft lectio, vt fit: *cum videre* (fc. homines) *vos, o Troes, paratos inferre* etc. quod ingratum eft. Vett. edd. *cum Troas faeui vos Hectoris ira Viderit*, et mf. Helmftad. *Vidit, et*: Neutrum fatis commode. Debebat *videret* fequi: excidit forte hoc ad finem verfus, v. c. hunc in modum: *cum Troas*

303. *diuortia belli*: quod inter diuerfos duo populos geritur, quafi ad duo diuertitur: vt *diuortia viarum aquarum.* et ex altera parte fimiliter, *iurgia belli*, *difcordia pugnae*, dici folent. Elegans tranflatio, quam nefcio num aliunde acceperit poeta. Mox 304. *Troiae viri* mire pro Troianis.

Vulnera, tela, neces, ignis inferre paratos.
Ipsa iugis namque Ida potens feritatis, et ipsa
Aequa faces altrix cupidis praebebat alumnis,
Omnis vt in cineres Rhoetei litoris ora
Classibus ambustis flamma superante daretur.
Hinc erat oppositus contra Telamonius heros,
Obiectoque dabat clipeo certamina: et illinc
Hector erat, Troiae summum decus: acer vterque,
Fulminibus coelo veluti fragor editus alto:
Ignibus hic telisque super, si classibus Argos

Eripiat

Troas saeui Hectoris ira videret Fortiter in classes — inferre paratos, aut, quod ms. Helmst. habet, *parantes*. *Hectoris ira*, μένος Ἕκτορος, pro Hectore. Sed Scaligerum hoc eo ducebat, vt *vis Hectoris* mallet, et reliqua accommodaret: *cum Troas saeui vis Hectoris ire Viderit in cl.* In ed. Ven. 1484. *vox Hectoris* erat vitium. *Pelasgas* v. ad Aen. I, 624. not.

310 — 4. Quatuor hi versus, forte etiam sequentes, a deterioris notae versificatore inserti videntur. 310. *Ipsa magis* edd. vett. *Ipsa vagis* Ald. In fine *et ipso* ed. Ven. 311. *Ida faces* Ald. cum ms. Koeler. *Datque faces* edd. vett. Vnde Scaliger refingebat: *Ipsa magis namque I. p. f. et ipsa Acta* vel *Dicta faces*. *Dicta* ita, Δίκτη, mons erit: *acta*, ἀκτὴ, vt Aen. V, 613. Mire autem et insolenter dictum: *Ida potens feritatis*, pro, ferarum potens: vt μητέρα θηρῶν alii dixere. Scaliger etiam multo durius *ferarum arborum altricem* exponit. Verum totum versum non sanandum, sed eiiciendum arbitror tanquam insititium: et legendum in proximo: *Ida faces altrix c. p. alumnis* h. Troianis suis.

313. *flamma lacrimante* vett. edd. ante Bembum, etiam Aldina, et membranae Scalig. quod hic praefert; vt sit δακρυόεσσα φλὸξ, πόλεμος δακρυόεις. sed hoc Virgilius reddebat: *lacrimabile bellum*, et sic malim *lacrimabilem flammam*, non *lacrimantem*.

316. *summum Troiae decus* Ald.

317. 8. Ergo erit: acer vterque velut tonitru, hic super ignibus telisque. Laborat in his τὸ *super. f. furens*. Vett. edd. *Fulminibus caelo veluti fragor editur ense. Tegminibus telisque super Sigeaque praeter Eriperet reditus.* In his corrupta haud dubie et eiicienda illa: *Sigeaque praeter* ex vs. 306. huc retracta, et tenendum est, Troianis. Facit autem iterum in digressione nouam digressionem de bello Troiano poeta: nisi tota haec lacinia cum tot aliis assuta est ab alio. Cogitandum autem de τειχομαχίᾳ Il. N.

324. Achil.

Eripiat reditus: ille vt Vulcania ferro
Vulnera protectus depellere nauibus instet.
Hoc erat Aeacides, alter, laetatus honore:
Dardaniaeque, alter, fuso quod sanguine campis
Hectoreo victor lustrauit corpore Troiam.
Rursus acerba fremunt, Paris hunc quot letat, et huius
Alma dolis Ithaci virtus quod concidit icta.

Huic

est, quod habemus: *si classibus Argos Eripiat reditus*: est hoc, quod Scaliger quoque monet, Homericum, ἀφείλετο νόστιμον ἦμαρ. *si eripiat* pro vt, vti Aen. VI, 78. *magnum si p.* At priora e vetere lectione non male procedant: *Fulminibus caelo veluti, fragor editur ense Tegminibus telisque super.* Comparatio illa Virgilio quoque frequentata. *tegmina* sunt clipei. malis quidem: *tegminibus galeisque super*; sed ferendum est alterum. Scaliger tentat: *Fulminis vt caelo volitat fragor*, vel, *Fulmineus caelo veluti fragor*: vt *super editur* sit, sc. *vterque*. quam dura haec et inuita! Aldina, quae veterem scripturam retinet, tamen corrupte dedit: *Fulminibus veluti fragor sonat aetheris in se Tegminibus* etc. Nec aliter ms. Koeler.

319. 320. *Eriperes* ante Bemb. *alter Vulc.* ante Bemb. et *proiectus* et *instat*. In edd. Ge. Fabricii emendatum video *protectis nauibus*. Flammarum autem incendia dixit *Vulcania vulnera*, quae Aiax auertit.

321. 2. 3. Etiam hi tres versus acumen interpolatoris sapiunt. Malim tamen eos e lectione Bembina sic legere, vt sunt. In vett. edd *Hoc e. A. vultu l. h.* et v. 323. *Hecto a lustrauit victor de corpore Troia.* Aldina vtrumque versum paullo aliter expressit: *Hoc erat A. multum l. h.* et *Hectore lustraris victor de c. Troiam.* Ms. Helmstad. et Koeler. *Hector lustrauit victor de c. T.* Scaliger audacter satis ita refinxit, vt ad vnum Achillem omnes tres versus spectent: *Hic erat Aeacides, vultus elatus honore, Alter Dardanio fusis quod sanguine campis Hectoreo victor lustrauit corpore Troiam.*

323. Inter hunc et 324. inseruit Scaliger inf. versus 336. et 7.

324. *fremit* vett. edd *acerba*, pro acerbe. *latat, laetat*, vett. edd. eodem sensu, vt sit *letat* vel *lethat*; leto dare, πέφνειν. corruptius alii *laedat*. Ms. Koeler. *fremunt pars huic pars destinat illi.* Ad rem v. Aen. VI, 56 sqq. Sed vterque versus subdititii.

325. *Alma* a Bembo venit. vett. edd. *arma* vel *alta*: hoc haud dubie praestat et Scaligero quoque probatum; *huius* sc. Aiacis: et ad armorum iudicium respicitur. Ms. Koeler. *virtusque c. ira.*

326. Vlysses

324. Achilles Paridis, Aiax Vlyssis fraude cecidit.

328. *Pal-*

Huic gerit auersos proles Laërtia vultus,
Et iam Strymonii Rhesi victorque Dolonis,
Pallade iam laetatur ouans; rursusque tremiscit
Iam Ciconas, iam iamque horret Laestrygonas atros.
Illum Scylla rapax canibus subcincta Molossis,
Aetnaeusque Cyclops: illum metuenda Charybdis,
Pallentesque lacus, et squalida Tartara terrent.
Hic et Tantalei generis decus, amplus Atrides,
Assidet, Argiuum lumen: quo flamma regente
Doris Erichthonias prostrauit funditus arces.

326. Vlysses ex aduerso Aiaci, sed auerso propter arma Achillis intercepta vultu, sedere et veterum factorum recordatione delectari fingitur. Sed vett. edd. etiam Aldina *Hinc gerit euersos p. L. currus.* vt poeta adhuc in emblemate descripti belli ad Troiam subsistat. Ita *currus Rhesi* intelligendi sunt, vnde solutos equos abigit apud Homerum Vlysses Il. K, 498 sqq. Sed potuit hoc variare poeta. Scaliger coniicit *auersos* vt abegerit ipsum currum: vt testatur auctor tragoediae Rhesi. Nisi *currus* dixit Homerico more pro equis, quos abegit. v. Aen. I, 472.

328. *Palladio laetatur ouans* Ald. et ed. Fabric.

329. Corrupte edd. vett. *Pamoicon asiamque h. L. atrox.* Aldina: *Iam Cicones: iamque horret atrox Laestrigone **. Pro hoc in fine versus *acres* ed. Fabric. effinxit.

333. Vett. edd. *Hic et Tantaleae gener Aeacus amplus Atridae* vel *Atrida.* Non male Ascensius *Tantaleus* legit (ita esset: *Tantaleus gener: Aeacus: amplus Atrida*) et de Amphione, Niobes marito, accipit. Nec tamen is in hoc de Troianis temporibus loco sedem recte suam tueretur. Alia corruptela in mſ. Koeler. *gemmatae prolis Atridae.* mſ. Helmst. *Tantaleum genus iam Plistenatrides.*

334. *tegente* vett. ed. sed *quo regente* est, quo moderante, imperante: οὗ στρατηγοῦντος, vt bene Taubm. Agamemnonis ductu euersa Troia.

335. *Oris E.* male vett. edd. *flamma Doris,* Dorica, Achiuorum. Ausus idem Maro lib II. Aen. 27. vbi v. not. *Erichthonias arces,* de Ilio v. Il. Υ, 219 sqq.

328. *Pallade ouans* potest esse, Palladis auxilio. sed verius, Pallade rapta, Palladio, vt iam Ascensius. v. Aen. II, 163 sqq.

Reddidit, heu, grauius poenas tibi Troia ruenti;
Hellefpontiacis obiturus reddidit vndis.
Illa vices hominum teftata eft copia quondam,
Ne quifquam propriae fortunae munere diues
Iret ineuectus coelum fuper omne: propinquo
Frangitur inuidiae telo decus. Ibat in altum
Vis Argoa petens patriam, ditataque praeda
Arcis Erichthoniae: comes huic erat aura fecunda
Per placidum curfu pelagus: Nereis ad vndas
Signa dabat, pars inflexis fuper acta carinis:
Cum

136. *furenti* erat in vett. edd. Sed *ruenti* praeftat. Eft autem verborum ordo ac fenfus: *O Troia, reddidit tibi ruenti poenas grauius*, pro, *poenas grauiores*, fc. Agamemnon: domum redux a coniuge interemtus. Quae fequuntur, iterum interpolatoris manus funt, meo iudicio. In Agamemnonem profecto hoc non conuenit, quod in Hellefponto obierit. Itaque Scaliger, qui primum corrigebat: *Heu reditus Graiûm p.* mox tranfponit verfus fupra ante v. 324. *Rurfus a. f.* vt ad Achillem retrahantur, quem ad Sigeum, adeoque ad Hellefponti oftia, fepultum effe conftat. Barthius XXI, 20. reponere iubebat vf. 337. *obituris*, quam obituri. Dure! vt fere omnia huius viri. In Ald. fcriptum: *Reddidit beu Graius poenas tibi, Troia, furenti.* Ita de toto Achiuorum exercitu accipiendum. Nec tamen is in Hellefponto, fed ad Euboeam naufragium fecit.

338. *copia* pro multitudine hominum, pro copiis. Ita Virgilius vix eft loquutus. Etfi pedeftrium fcriptorum exempla non defunt. v. Barth. XXI, 20.

339. 340. Scaliger ex membrana vet. excerptorum fic legit: *Cur aliquis propriae fortunae munere diues Tendit ineuectus caelum fuper?* Iterum hic *ineuectus* pro euectus. Male vett. edd. *in aeternum*, et edd Ge. Fabric. *in euectos.* Mox haud dubie diftinguere praeftat: *omne propinquo F. i. t. decus.* Aldina: *telo. deus ibat.*

342. *Vis Argoa petens* ab Bembo eft. Ita vero *Argiua* legendum; nam *Argoa* ab naui Argo effet ductum. Aldina dederat: *Vix Argo repetens p.* Mf. Helmft. *Vix agros r.* Edd. vett. *Bis ergo repetens* vel *Bis repetens Argo*, vel *Vis r. Argo.* vnde Scaliger coni. *Vis repetens Argos patrium.* Sed nimis durum, vt *vis* abfolute pro copia ac claffe dicta fit.

343. *comes aura.* πόμπιμος οὖρος, vt Scaliger illuftrat.

344. 5. Scabri et hiulci verfus ex margine profecti. Forte fuit: *Per placidum curfus pelagus* (fc. fuit.) *Nereides vndis Innabant:* (nam alterum barbarum aut corruptum eft.) *Pars inflexis*

Cum seu coelesti fato, seu sideris ortu
Vndique mutatur coeli nitor, omnia ventis,
Omnia turbinibus sunt anxia. Iam maris vnda
Sideribus certat consurgere: iamque superne
Conruere et Sol iis, et sidera cuncta minantur.
At venit in terras coeli fragor. Hoc modo laeta
Copia nunc miseris circumdatur anxia fatis,
Inmoriturque super fluctus, et saxa Capharei,
Euboicas et per cautes Heraeaque late

 Litora:

flexis super acta carinis: designat currus quibus insident, belluis iunctis? Scaliger emendat: *Nereides vndis Signa dabant*: et mox *pars* (sc. Nereidum) *i. subit acta carinis.* subit adeo naui pars Nereidum, vt propellat. sed quid *acta* esse dicemus? Barth. XXI, 20. *Nereia turba* legebat, et de delphinibus accipiebat; esse enim in vet. edit. *Nereia fundit.* Videtur barbarus, et illepidus interpolator iunxisse: *pars* (cursus per pelagus) *superata erat*, h. confecta erat a classe. *inflexae carinae.* ornat epitheton. vt *curuae pandae.* Mſ. Koeler. *Per pl. cursus pelagus venientis — superata carinis.*

348. *anxia* parum dixit commode. Mox 349. *sideribus*, ad sidera.

350. *Corruere et Sol iis et sidera.* Parum propitia Musa procusus versus: ex Bembina lectione. *Corripere et Sol et* vel *et Sol iam.* vett. edd. an fuit: *iamque superne* (maris vnda) *Corripepere et solem et iam sidera cuncta minatur.* Giganteum hoc; sed versificatore, quem saepe in carmen hoc grassari vidimus, non indignum. Mſ. vterque *et soles et.* Nec longe abit Aldina lectio: *iamque superne Corripere et soleis et sidera cuncta minantur. Ac ruere in terras c. fragor.* Repudiandum τὸ *minantur*, sed retinendum *soles et sidera.*

351. *Ac venit* melius alii. *hic modo laetum*, pro laetorum, Bembus dederat. *hinc m. laeta* vett. edd. *hic modo laeta* alii. *hic modo lethum* mſ. Koeler., cum mſ. Helmſt., *At ruere in terris.* Mox *Copia* iterum pro copiis, classe.

353. cf. Aen. XI, 259. 260.

354. *Heraeaque — littora* iam Scaliger monuit in Euboea nulla memorari, et egregie emendauit *Gyraea.* Γυραίας πέτρας, et Γυραὶ, Homero Odyſſ. Δ, 500. 7. ad quas Aiax Oilei interiit. In vett. edd. *caeicaque late* legitur: corruptum ex eodem. Scaliger tamen coni. *Aegeaque* quod e mſ. Koeler. quoque notatum video. Alius vir doctus in ed. Aldina emendauit; E. aut *per cautes Oeteaque*, minus feliciter. Nam Oetam in Euboea non novimus.

355. *praeda*

Litora: cum Phrygiae passim vaga praeda peremtae
Fluctuat omnis in aequoreo iam naufraga tractu.
Hic alii sidunt pariles virtutis honore
Heroes, mediisque siti sunt sedibus omnes.
Omnis Roma decus magni quos suscipit orbis.
Hic Fabii, Deciique: hic est et Horatia virtus:
Hic et fama vetus nunquam moritura Camilli:
Curtius et, mediis quem quondam sedibus vrbis
Deuotum bellis consumsit gurgitis haustus:

Mucius

355. *praeda peracta* vett. edd. quod Scaliger retrahere iubet, vt sit penitus auersa et conuectata, vt *sidus peractum*, confectum. Quae non satis capio: dicam saltem *praedam peragere* esse dictum pro agere. *vaga praeda perempta* Aldina dedit.

356. *F. aequoreo omnis iam* edd. vett. vel *Fl. aeq. nunc omnis* et in fine *flactu*: quod et Scaliger legit; in Contii mſ. vt et in mſ. Koeler. erat *luctu*. In eodem: *Fl. omnis in aequorio naufragia* vnde Scaliger coni. *nauifraga*. Sed praestat vel sic Bembina lectio.

357. *Hinc alii sidunt* Aldina.

358. *Heroes — omnes*. Totus versus ludus est hominis, qui superiorem versum aliis verbis reddebat.

359. Sensus: *Quos omnes Roma suscipit*, vel pro suscepit, quorum parens fuit Roma, vel pro tenet, habet. Alii accipiunt, suscipit in numerum principum virorum suorum. Nec praestat legere: *suspicit*, miratur. Post hunc versum Scaliger vſ. 368. *Iure igitur t.* retrahit.

361. *n. m. peraeuum* vett. edd. etiam Aldina; vnde patet, *Camillum* interpolatoris manu irrepsisse. Mſ. Helmst. *n. m. Metelli* legebat: et hunc versum superiori praemittebat. Itaque, quod Scaliger iam fecit, iungenda: *Hic et fama vetus n. — aeuum, Curtius*: vt ipse Curtius sit *κλέος*, fama vetus, nota elegantia: *καὶ μῦθος παλαιὸς ὁ Κούρτιος*.

362. *e mediis* Aldina sicque emendat Scaliger. Equidem desidero *in mediis*.

363. Bembina lectio est. Si in ipso Marone versarer: *devotum belli* emendarem. *consumsit gurgitis haustus*. vett. edd. *gurges in vnda*. Scaliger hinc effingit: *gurges inundans*. De Curtio narratio fuit valde diuersa, quod Scaliger iam monuit. In pugna cum Sabinis facta sub Romulo narratur ille traiecto lacu in medio foro saluus euasisse v. Dionys. lib. II, 42. Varro triplicem historiam affert de LL. IV. p. 36. ed. Dordr. Potuit itaque et alia esse, qua Curtius in eo lacu periisse ferebatur.

364. 5. Ver-

Mucius et prudens ardorem corpore passus,
Legitime eessit cui fracta potentia Regis.
Hic Curius clarae socius virtutis, et ille
Flaminius, deuota dedit qui corpora flammae.
Iure igitur talis sedes pietatis honorat.
Illic Scipiadaeque duces: deuota triumphis
Moenia quos rapidos Libycae Carthaginis horrent.
Illi laude sua vigeant; ego Ditis opacos
Cogor adire lacus, viduos a lumine Phoebi,

364. 5. Versus in seqq. suspicor esse plures in margine adscriptos ab iis, qui noua exempla cumulare vellent. *prudens*, sciens ac volens. Sed quid vs. 365. velit non satis capio. Scaliger dedit: *Legitimi — regis*: vt Porsenna sit, cum Scaeuola antea scribam falso pro rege habuisset. Parum placet acumen. Malim *legitime* ad *passus* adnectere: vt forte cauere voluerit poetaster, ne ob maleficium perpessus ignem putaretur. Etiam Burmanno V. Cl. in Anthol. To. I. p. 199. parum placere video *Regem legitimum*. coniicit ille *Finitimi*.

367. Hunc Flaminium, qui flammae se dederit, nemo facile ex historia vetere eruat. Metaphorice accipit de bello, adeoque de Flaminio Cos. qui cum Annibale conflixit, Scaliger: nimis argute. Satis prodit vel inepta allitteratio: *Flaminius flammis* ab indocto homine procusum versum esse, qui veteri poetae excidere non potuit. Accommodatior historiae est Iac. Nic. Loensis Epiphyll. IX, 2. emendatio: *Caecilius, deuota dedit qui lumina flammis*, vt sit notus ille Metellus, luminibus orbatus, quod Palladium ex incendio aedis Vestae rapuerat. *flammis* edd. vett.

368. *talis* pro *tales* accipiendum: *Iure igitur sedes pietatis*, piae sedes, *honorat tales*. Versus parum affabre procusus. Vett. edd. *honores*.

369. *Isthic* vett. edd. Scipiadae *rapidi*, qui et Virgilio: *duo fulmina belli*. Aldina: *Scipiadasque*.

370. *Moenia Romanis* ms. Koeler. parum commode. *Moenia iapidis l.* ms. Helmst.

372. *viduos a lumine P.* ἠλιοστερεῖς ex Sophocle appellat Scaliger. Malit tamen aliquis *viduatos lumine*.

373. 4. Scali-

371 sqq. Miro phantasmate poeta Culicem per diuersas inferorum partes vagatum, cum primum lucos Cimmerios, monstrorum sedes (v. 230 sq.) mox Impiorum loca (v. 238 sq.) tum Elysias sedes (v. 257 sqq. ad v. 370.) a limine

Et vaſtum Phlegethonta pati: quo maxima Minos
Conſcelerata pia diſcernit vincula ſede.
Ergo iam cauſſam mortis me dicere vinctae
Verberibus ſaeuo cogunt ab iudice poenae:
Cum mihi tu ſis cauſſa mali, nec conſcius adſis,
Nec tolerabilibus curis haec inmemor audis:
Quae tamen, vt vanis dimittens omnia ventis,

Digredior

373. 4. Scaligero commodius videbatur legi poſſe: *Cognita diſcernit ſcelerata piacula ſede*: vt ſenſus ſit: Minoem diſcernere maxima piacula ſcelerata cognita h. diiudicata, ſede h. ſedibus pro ratione criminum aſſignatis. Equidem haec non minus ſcabra eſſe ſentio quam vulgata: *quo*, aut potius *qua*, qua parte, vbi, (et ſic edd. Ge. Fabricii) *Minos diſcernit maxima vincula conſcelerata* (h. Tartarum, vnde nullus reditus; qui etiam Maroni eſt, *Sedes ſcelerata*) *pia ſede*, h. a ſede pia. Barth. Aduerſ. XXI, 20. primum ſe iactat loci ſententiam perſpexiſſe; *vincula* eſſe corpus, *conſcelerata*, contaminatum a ſcelerata anima. Nihil vidi contortius.

375. A Bembo eſt lectio, in qua *vinctae* expeditu difficile. Vett. edd. et Aldus: *Ergo quam cauſſam mortis, quam d. vitae* quam lectionem reduxit Scaliger: Tè *quam* ego non magis expedio, et malim ſic conſtituere: *Ergo iam cauſſam mortis, iam dicere vitae* ſc. cogunt.

376. *ſaeuae* vett. edd. vt *ſaeuae Poenae* ſint, Furiae. Tum Scaliger emendat, *cogunt ſub iudice*. Forte poeta *a iudice* ſic dixit, vt ſit: ad iuſſum iudicis.

377. *malignae conſcius* vett. edd. *conſcius* h. l. tanquam aduocatus.

378. *Nec t.* Bembina lectio ſenſum vix habet. *Sed tolerabilibus curis* vett. edd. quod merito reuocat Scaliger: Sunt enim *curae tolerabiles* mediocres, modicae. Audis haec nec multum mea calamitate tangeris, parum memor beneficii mea morte accepti. Aldina: *Sed tolerabilius.*

379. Eſt Bembina ſcriptura. Vetus vero: *Et tamen in vanis dimittes* (Aldina *dimittis*) *ſomnia ventis*, quam Scaliger ſic ornat et cum verſu 382. continuat: *Tu tamen in vanos dimittes ſomnia ventos*

limine ſalutaſſet, nunc in eo eſſe narrat, vt coram Minoe iudicium ſubeat. Scilicet corpore ſepulto et funeris honore ſibi perſoluto ſperare poterat, iri ſe admiſſum ad certam in inferis ſedem. Nam ad humanae vmbrae exemplum haec adumbrata ſunt.

384. Ex

Digredior nunquam rediturus: tu cole fontis
Et viridis nemorum siluas et pascua laetus:
Et mea diffusas rapiantur dicta per auras.
Dixit: et extrema tristis cum voce recessit.
Hunc vbi sollicitum dimisit inertia vitae,
Interius grauiter mentem aeger: nec tulit vltra
Sensibus infusum Culicis de morte dolorem,
Quantumcumque sibi vires tribuere seniles,
(Quis tamen infestum pugnans deuicerat hostem)
Riuum propter aquae, viridi sub fronde latentem
Conformare locum capit inpiger: hunc et in orbem
Destinat, ac ferri capulum repetiuit in vsum,
Gramineam vt viridi foderet de cespite terram.

ventos Et mea diffusas rapientur dicta per auras. Sin alterum nec admiseris, prius tamen erit refingendum: *Haec tamen, vt vanis dimittes somnia ventis?* Porro autem Scaliger post hos quos dixi versus? *Tu tamen — Et mea —* inseri volebat versus 257 — 9. *Eheu m. — In diuersa — Elysiam.* Tum subiici nouissimos v. 380. 1. 3. *Digredior* etc.

382. *rapiuntur* Ald.

384. *inertia vitae* quid hic sit, non dicam. Lego: *inertia somni* h. somnus vbi pastorem dimisit, reliquit.

385. *aegret* Scaliger emendat, nec male. Potest tamen oratio continuari: *aeger nec tulit* pro, *non t.* aliam lectionem, quam etiam msf. Helmstad. habet, profert Scaliger et probat: *Interius grauiter regementem*: ita enim scribendum, non *rege mentem.*

386. *S. inclusum* msf. Koeler.

388. *Queis, Quis,* viribus. *pugnas* vett. edd. male. *hostem* int. hydram.

389. Vti distinximus, *v. s. fronde latentem locum* iunximus. Alii *Riuum latentem* iunxerant, vel *hostem latentem.*

391. *hac ferri cupidum* vett. edd. male, et v. 392. abest *vt*: et Aldina cum edd. Ge. Fabric. *viridi fodiens de.*

384. Exsurgit a somno pastor et Culici tumulum parat. Etsi enim non diserte de eo Culex conqueritur, quod iustis sibi non praestitis vmbra in inferis sedem habitura certam non sit, totam tamen poetae fabulam eo attemperatam et efformatam esse apparet. 390. *capit conformare:*

Iam memor inceptum peragens sibi cura laborem
Congestum cumulauit opus, atque aggere multo
Telluris tumulus formatum creuit in orbem:
Quem circum lapidem laeui de marmore formans
Conserit assiduae curae memor. Hic et acanthus,
Et rosa purpureo crescit rubicunda colore,
Et violae omne genus: hic est et Spartica myrtus,
Atque hyacinthus: et hic Cilici crocus editus aruo,
Laurus item Phoebi surgens decus: hic rhododaphne,

Liliaque,

396. Scaliger coni. *Quem circum lapidum laeui de marmore formas Conserit:* vt sint crustae marmorum, emblemata. nimis eleganter et opipare pro pastore. Mihi mendum in seqq. subesse videtur: *assiduae curae memor*, quae iners repetitio est ex v. 393. cum deberent sequi gramina, herbae, flores, quibus conserit tumulum. Saltem iung. *Quem circum conserit*: ita *lapidem formans* de monumento intellige.

397. *acanthos* Ald.

398. *crescens* ms. Koeler. *purpureum crescit r. tenorem* ms. Helmstad.

399. *Spartica myrtus* merito suspecta iam Scaligero: qui varie tentat: *Astartica*, ab Astarte, Venere, vel *Parthica*, est enim myrti genus, philadelphum, quod apud Parthos inueniri Athenaeus tradit, tandem agrum Sparticum Achaiae ex Theophrasto narrat. Veneris aliquod nomen latere videtur: forte etiam regionis. Aegyptia myrtus olim praestitisse ceteris narratur. (Athenaeus XV. p. 676. D. Coniiciat aliquis *Memphica. Nilotica*. Myrtus ad Eurotam Catullus memorat 63, 89. Verum a *Sparta* non fit *Sparticus*.

400. *Cilico* edd. vett. Scaliger archaismum inesse putabat. Sed cur *Cilix aruum* non feramus? Est tamen aliud vitium quod hic latet: si de croco agunt poetae, non memorant *aruum* sed *antrum* Corycium Ciliciae. Hoc videtur h. l. reponendum; et iam repositum nunc video in Aldina, et hinc in ed. Ge. Fabric.

401. *L. item decus, exurgens rh.* vett. edd. sed laurus *Phoebi decus* recte. tum ed. Ge. Fabric. *hic vrgens rhododaphne*. quod vitium operarum esse arbitror. *rhododaphne* est nerion Plin. XXIV, 11 s. 53. et in nostris herbarum auctoribus.

402. *non*

formare: suscipit, vt supra comparat *dare*. v. 204. *et in fessos requiem dare comparat artus.* Aliud est *locum capere*, quod Scaliger huc vocat.

Liliaque, et roris non auia cura marini,
Herbaque thuris opes priſcis imitata Sabina,
Chryſanthuſque, ederaeque nitor, pallente corymbo,
Et Bocchus Libyae Regis memor: hic amaranthus,
Buphthalmusque virens, et ſemper florida pinus.
Non illinc Narciſſus abeſt: cui gloria formae
Igne Cupidineo proprios exarſit in artus,
Et quoſcumque nouant vernantia tempora flores.

His

402. ***non auia cura*** a Bembo reſtitutum. vett. edd. ***nouania cura***. Voluit aliud exſculpere Scaliger: ***Nonacria tura***, vt ros marinus Arcadibus pro ture fuiſſe dicatur, vel ***non annua cura***; ſed non ſucceſſit. Latet aliud quid.

403. *Sabinis* vett. edd. Scaliger: *Sabina* Bembus reſtituit et herbae nomen id eſt. Plin. XXIV, 11 ſ. 61. *Herba Sabina, brathy appellata a Graecis, duorum generum eſt, altera tamaraci ſimilis folio, altera cupreſſo. — A multis in ſuffitus pro ture adſumitur.* Numeratur nunc inter Iuniperos.

404. *Chryſanthesque* Scaliger emendat ex Nicandri verſu apud Athenaeum lib. XV. p. 684. D. Videtur idem eſſe ac chryſanthemum. Mox *ederae nitor* pro edera nitente. Scaliger *ῥόδον ἀγλαΐαν* apud Theocritum comparat. Genera eius plura eſſe notum eſt; h. l. candida intell. cf. Ge. IIII, 124. Ecl. III, 39.

405. Quod aliunde non conſtat, ex h. l. diſcimus, florem fuiſſe Bocchi nomine inſignitum. Rex ille Mauretaniae facile hunc honorem conſequi potuit Iubae Regis beneficio, quem cum de aliis rerum naturis tum de plantis ſcripſiſſe ex Plinio tenemus. *Bacchi* edd. vett. *boccus* Ald.

406. *Bumaſtusq.* Ald. cum vett. edd. Eſt ea quidem inter vuarum genera v. Ge. II, 102. ſed inter flores *buphthalmus*, quem Bembus primus edidit, erat ſerendus: vulgari nomine *buphthalmum*. Inter pratenſes flores etiam a Nicandro ponitur loco ſup. laudato, quem Scaliger emendauit. In fine *ſemper florida picris* a Bembo erat repoſita, quae apud Plinium inter lactucas et intuba numeratur. Sed Scaliger defendit veterem lectionem *pinus*, vt ſit *χαμαιπιτυς*, quae inter flores topiarios eſt. Columellam laudat Scaliger, vbi ſcilicet IX, 4, 2. *ſemper virens pinus* eſt, ſed non de herba ibi agitur, nec apud Virgil. Ge. IIII, 112. vbi v. not. Nunc inter Teucria referri ſolet.

407. 8. Inſerti verſus ab eo qui recenſum florum augere volebat; ſed parum ſcite; vult dicere: correptum fuiſſe amore ſui ipſius ex ſuperbia quam de forma ſuſceperat. *cui gratia formae* cum Francio coni. Burm. V. Cl. ad Anthol. To. I. p. 101.

410. *His*

His tumulus super inferitur: tum fronte locatur
Elogium, tacita format quod litera voce:
Parue Culex, pecudum custos tibi tale merenti
Funeris officium vitae pro munere reddit.

410. *His* floribus *tumulus superinferitur*, vel *super*, in superficie. *tum fronde* vett. edd. vel sollenni vitio, vel ex vs. 389.
411. *Eulogium* Ald. *quod firmat* eadem et ceterae edd. vett. quod praefert Scaliger.
412. *custos pecudum* vett. edd. *nil tale m.* vett. edd. *tibi tale* Donatum legere Ascensius monet. An is in Culicem scripsit? et Ascensio visus est? Iung. *tale officium.*
413. *reddo* vett. edd. sed alterum stilo lapidari magis consentaneum. *funeris officium* h. l. de sepultura, cenotaphio.

In Edit. Virgilii cum Opusculis, Antwerp. Exc. Mart. Nutius 1556. 12. p. 418. Culici subiicitur hoc epigramma:

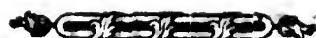
ALBANI COMANTIS.

Rana loquax, Graia multum celebrate Camena,
Et Phrygii docto carmine lecta senis,
Quid tibi cum nostris animantibus vsque pusillis:
Si potuit fructus vincere Nux reliquos?
Et licet inde Elephas pretioso dente superbus
Barriat, hunc potuit nunc superare Culex.

Non vacabat, dum in his occupati eramus, in auctorem carminis inquirere, quod alibi occurrere non meminimus.

CIRIS

C I R I S

PROOEMIVM
IN CIRIN

Carmen hoc etsi inter Virgiliana opuscula vulgo referri solet, an Virgilium tamen auctorem habeat, fides nos satis certa deficit. Sunt quidem multa, quae probabile hoc faciant: nec dubitationis tamen caussae desunt ex parte altera; itaque aegre ferendum non est, si in diuersas opiniones discessisse viros doctos videas; sed de rationibus, quibus contenderunt inter se, videndum est; inter eas autem multas esse leues ac futiles negari nequit. Ea tamen omnia vt iterum recocta apponam necesse, puto, non est; vt summatim pro more meo exponam, iudicio meo qualicunque interposito, hoc forte est quod lector a me expectat.

Qui Virgilio carmen vindicant, argumentis fere vtuntur iis, quibus carmen hoc politissimum, praestantis ingenii poeta, ipsoque Marone, non indignum declarent. Ita vero non euictum est, habendum quoque esse Virgiliani ingenii foetum, si quod carmen est, quod eum non dedeceat. Vetus aliqua eaque idonea auctoritas allata in medium non est. Nam quod ex Seneca vulgo laudatur Ep. 92. *vt ait Virgilius noster in Scylla*, non viderunt viri docti ad Aen. III, 426 sq. spectare, et *in Scylla*, esse in loco de Scylla; aut potius iungenda sunt *in Scylla Prima h. f.* Quid? quod nec a Pseudodonato, qui reliqua carmina Virgilio tributa recenset, nec, quantum memini, ab alio vetere Grammatico, in simili instituto, Ciris mentio fit. Indocti enim monachi, Seruianis in Aeneidem commentariis in fronte adsutus

adſutus, pannus, in quo adeo Cirina ſcribitur*, memorari aduerſus me vix poteſt. Quod autem poematii praeſtantiam adeo verbis ornant, vt Scaliger id nulli Latinorum neque nitore, neque elegantia cedere dicat, Barthius vero luculentiſſimum inter omnia antiqua poematia appellet, in eo ſtudium virorum doctorum video, iudicii ſubtilitatem deſidero. Non enim ſatis circumſcribunt praedicationem ſuam, adeoque, dum vltra terminos euagantur, ne id quidem obtinent, quod in medio poſitum erat, quodque recte ſe habebat. Quod in carmine hoc tantopere admirati ſunt viri docti, ſi propius intuearis, nihil aliud fuit, quam orationis in plerisque locis dignitas ſumma, ornatus praeclarus, ſplendor quoque; tum numerorum concinnitas. Haec ſunt, quae viris doctis adeo ſe probarunt; ſed an haec illa ſint, quibus poeticae laureae decus parari poſſit, admodum dubito.

Omnino carminis huius laus magna ab inuenti felicitate, quae tamen res vna omnium maxime poetae nomen et laudem continet, vix peti poteſt: vti nec tractatio arte aliqua inſigniore ſe commendat, niſi in locis ſingularibus iisque fere ad communem poetarum orbem ſpectantibus: cuiusmodi eſt nutricis opera in virginis dolore alleuando, puellae miſerae querelae et ſic alia. Contra ſunt alia poetica narratione vix comprehendenda, adeoque a poeta relinquenda, quia ad pedeſtrem orationem proniora erant: vt locus de diverſis ſuper Scylla opinionibus v. 63 ſqq. — 90. alius ſuper fabulae in Britomarti varietate 303 ſqq. Haec et ſimilia cum tractata niteſcere nequeant, bonus poeta non facile attinget. Alia ad rhetoricam δεινότητα egregie accommodata ſunt, vt in querelis

* Ita etiam in mſ. Helmſtad. exaratum erat *Decircina*, non, Ciris.

querelis puellae: et, si quid est, quo adducar, vt Maroniani ingenii foetum esse hunc putem, hunc propiorem ad tragicam vehementiam et rhetoricam declamationem affectum esse dicam, quem in Virgilio me agnoscere iam alibi accuratius exposui. Accedit orationis poeticae facultas, quae in hoc poeta fuit summa: quae ea ipsa caussa fuit, qua adducti viri docti cetera etiam omnia in eo carmine pronuntiarent esse summa. Poetae Maronis ingenium agnoscere mihi videor etiam in hoc, quod, cum argumentum hoc ab aliis poetis esset pertractatum, relictis ille iis, quae ab aliis praerepta esse necesse erat, ingenium applicuit ornandis iis, quae ab aliis nondum essent occupata. Ita ille id, quod summum rei momentum, ipsa ἀκμὴ, erat, resectionem comae, verbo exposuit, et vero ne verbo quidem attigit ea, quae resectam Nisi comam subsequuta sunt, donec abstraheretur Scylla naui alligata. Expectabam in primo Minois conspectu, in pactione cum eo sancienda, in coma Nisi resecanda, tradenda, et fide Minois ex conditione pactionis exigenda, poetam disertum, copiosum et ornatum. Vix verbo memorauit haec omnia. Tandem et illud equidem leuioribus aliorum argumentis substituam, quod, si a poeta aequali hoc carmen profectum esset, eum pudor a repetendis tot Virgilianis versibus retinuisset. Qua enim fronte ausus esset alius, totos versus ex noto poeta suis carminibus intexere? at suos versus diuersis locis repetere Maronem non dedecebat. Diuersum est hoc argumentum meum ab eo, quo Scaliger vsus est, cum diceret: auctorem carminis vt esse Virgilium credamus, hanc vnam rationem vincere, versus crebro hic repetitos, qui passim in Aeneide et in Georgicis atque in Bucolicis leguntur. Potuit vero carminis esse alius

ſerior auctor, qui ex Virgilio plurima mutuaretur, vel qui id ageret, vt Virgilii nomen et auctoritatem mentiretur. Sed a me ponitur hoc, de quo inter viros doctos ſic ſatis conuenit, non niſi Auguſteo aeuo et ad eum Meſſalam, qui ea aetate vixit, hoc carmen ſcriptum eſſe.

Hactenus commemoraui ea, quae probabile facere poſſint, ad Maronem auctorem hoc carmen referendum eſſe. Alias rationes Barthii aliorumque nec commemorare iuuat, nec opus eſt, cum eas dudum expoſuerit ac refellere ſtuduerit doctiſſimus Praeſul, Iuſtus Fontaninus in Hiſt. Litt. Aquilei. p. 35. Eodem loco magna cum iudicii ſubtilitate ac doctrina vir doctiſſimus ex Virgilii Ecl. VI, 74 ſqq. verum Ciris auctorem eruiſſe viſus eſt, vt, quod Giſanius iam olim ſuſpicatus erat, Barthio mox probante, is Gallus ſit, cuius carmina illis verſibus attigit poeta plura, inter quae duo fuerunt: alterum, quod nunc habemus, Ciris, de Scylla Niſi f. in cirim mutata, alterum de Scylla, Phorci filia: *Quid loquor? aut Scyllam Niſi? aut quam fama ſequuta eſt Candida ſuccinctam latrantibus inguina monſtris Dulichias vexaſſe rates et gurgite in alto Ah timidos nautas canibus laceraſſe marinis?* Non equidem, tanquam ſatis valida, argumenta omnia amplectar, quae ille attulit; nec tamen quicquam ingenioſae coniecturae obſtare video: conuenit enim aetas Galli ac Meſſalae; niſi quod difficile eſt ad intelligendum, quo cum pudore tot ex Ciri hac verſus Virgilius in ſua carmina, aut ex his Gallus in Cirim adoptare potuerit. Nam quod Gallum Epicureae philoſophiae operam dediſſe nunc ignoramus, morari poteſt neminem, quin aſſentiatur Praeſuli digniſſimo. Supereſt igitur, vt verſus illos ſeriore aeta-

te

te ab interpolatrice manu in loca illa inserta esse dicamus; quod nec improbabile sit.

Qui Catullum pro auctore carminis habuere, quandoquidem cum Epithalamio Thetidis et Pelei nonnulla posse comparari videbant, non animadverterunt, Messalae, cui inscripta est Ciris, aetate hoc refelli: nam is paucos ante Catulli obitum annos natus est. Sed et haec accurate tractauit Fontaninus l. c. p. 33. 36. Quo argumento Valerium Catonem Ciris auctorem ediderit Delrius in Comment. ad Senecam ex eius verbis intelligi nequit. Quod si tamen Virgilium auctorem Ciris adoptare cum Scaligero et aliis malit aliquis, non tamen cum eodem Scaligero comminiscetur tot alia, quae probatione idonea destituuntur: paullo ante mortem suam, et Athenis aut adeo Megarae, Virgilium hoc carmen composuisse: etsi iam tum nonnulla carmine se tractasse, et, cum famae poeniteret, iis depositis ad philosophiam se contulisse narret ipse v. 1 sqq. 42 sqq. Si tamen Messalam *iuuenum doctissimum* v. 36. appellare potuit, iuuenili aetate constitutum eum et ipsum tum fuisse necesse est, cum Maro illa scriberet; id quod temporum docet comparatio.

Inter haec, etsi carminis facies omnino satis liberalis est: negari tamen nequit, varices passim et vlcera corpus obsidere, loca occurrere plurima scabra et horrida, versus duriores aut pedestri oratione depressos, alios prorsus corruptos ac sensu carentes, vt interdum honestas illa oris foede contaminata ac prorsus obliterata sit. Scilicet primum id, quod in carminibus his minoribus euenisse videtur fere omnibus, etiam in Ciri factum arbitror, vt iam antiqua satis aetate in ea exercerent se poetarum seu versificatorum ingenia, variando et am-

 plificando

plificando carmine. Adſcripti in margine verſus, ſaepe imperfecti, a librario, qui deſcribebat codicem, in textum ſunt recepti: nonnulli ſatis arguti, alii ex ſimilibus veterum poetarum locis retracti vel adumbrati, qua de re ſupra ad Culicem dictum eſt. Acceſſit alia calamitas, vt carmina illa per plura ſecula ignota et ſepulta iacerent, et vt vix vnum vel alterum exemplar ad noſtram aetatem perueniret; quod cum obſcuris fugientibusque litteris oculos librarii recentioris, mox etiam operarum typographicarum falleret, corruptelas infinitas inferri neceſſe fuit.

Conſpirant itaque in corruptelis editiones fere omnes, nec e libris ſcriptis, qui et numero pauciſſimi, et quantum intelligo, omnes recentiores ſunt, auxilium expectari poſſe videtur. Nic. Heinſius in Epiſtola ad Octauium Falconerium fatetur, Ciris exemplar ſibi nullum euoluere licuiſſe, ante artem typographicam inuentam deſcriptum. Abfuit Ciris a prima Virgilii editione, etſi ea minora Virgilii poemata complectitur, et, quantum aſſequi licet, a ceteris, antequam in Ienſoniana 1475. primum in publicum exiret; (v. To. I. p. XLVI. et LI.) atque etiam dehinc a nonnullis, vt Ven. 1482. Enarrare eam primus aggreſſus eſt Domitius Calderinus in edit. Ven. 1483. per Baptiſtam de Tortis, hinc 1489. 1491. 1492. et al. Paullo doctior commentator ſucceſſit Iulius Pomponius Sabinus, commentariis a. 1486. vulgatis et 1519. 1544 et hinc in edd. Henricopetrinis repetitis: tum copioſior commentator Aſcenſius a. 1500. 1505. et al. Tandem etiam critica manus acceſſit, eaque viri ſummi Ioſephi Scaligeri in Appendice Virgiliana Lugd. 1573. multas ille attulit emendationes praeclaras, alias duriſſimas, nonnullas prorſus

ſus ab omni ratione alienas. Lectiones eius et interpretationes recepit omnes Taubmannus, vir doctus, qui quod ſupra iam diximus, ex aliorum iudicio totus pendebat, ſuo parce vti ſolitus, edita Ciri a. 1618. Vix bis terue Barthium comparat, qui interea, 1608. Cirin commentario inſtruxerat, valde tum adoleſcens, et omnino doctrinae copia praeſtantior quam iudicii ſubtilitate. Attigit idem loca nonnulla in Aduerſar. XX, 20. XXII, 9. XXIII, 9 et 21. XXX, 24. et, vt eo loco ſe facturum profitetur, denuo Cirin edere conſtituerat, ſi exemplum aliquod manuſcriptum nanciſci vnquam poſſet.

Equidem comparatis antiquis, quae ad manum erant, editionibus, omnes fere inter ſe in eaſdem lectiones et vitia conſpirare intellexi. Quod cum ſemel animaduerſum eſſet, ſatis habui, Venetam 1484 per Thomam de Alexandria expreſſam comparare. Manum emendatricem non experta eſt Ciris niſi in Aldina: *diuerſorum veterum poetarum in Priapum luſibus etc.* 1517. de qua editione ab Aſulano curata iam in prooemio ad Culicem dictum eſt. Ex Bembino codice, cuius ope Culex tam praeclare fuit emendatus, Ciris nihil auxilii conſequi potuit; quandoquidem in eo codice illa exarata non erat. Alios igitur codices Aſulano in Ciri ad manum fuiſſe neceſſe eſt, de quibus nunc nihil conſtat; profitetur quoque vir doctus in praefatione, ſe haec carmina *collatis pluribus exemplaribus* emendaſſe. Aldinam recenſionem expreſſit in plerisque editio Veneta apud Aloyſium de Tortis 1541. ſed pleraeque aliae, quod mireris, Aldinam deſeruere et veterem lectionem repetivere. Occurrunt mox editiones, vti Ven. apud Hieron. Scotum 1544. apud Bonellum 1558. Ge.

Fabricii, Plantini, quaè in margine varias lectiones habent, quarum magnam partem emendationes virorum doctorum esse vidi. Nam fuere passim, qui singula loca in Ciri, vt in aliis veterum libris, emendarent. Sic, vt vnam vel alteram Iani Parrhasii et Paulli Leopardi correctionem taceam, plurima correxerat in Miscell. Epiphyll. VIII, 23 sqq. Iac. Nic. Loensis, qui ab amico Leopardo exemplum Ciris acceperat ex prisca editione descriptum, addita eius castigatione. Hanc ipsam editionem Catalectorum intelligo fuisse illam quam Heinsius diu se frustra quaesiuisse ait in Epist. ad Daumium To. V. Sylloges Burmann. p. 218 nam Barthius in Aduersariis ea non ipse vsus est, sed ad Loensis fidem prouocat. In Miscell. Obss. Vol. IV. loca nonnulla ex Ciri retractarunt viri docti: sed leuioris fere momenti.

Cum a nemine adhuc operam datam viderem, vt lectionum origines et caussas indagaret: studium in ea re posui praecipuum, etsi res molestiae plus quam credi potest haberet. Quandoquidem autem inde intellexeram, librorum scriptorum auctoritatem nos fere deficere: coniectandi licentiae materiem in hoc libello relictam nobis esse putaui tanto maiorem. Ea itaque ita vsus sum, vt, quam aliis veniam dederim, vicissim et mihi ipsi a viris doctis petam.

CIRIS*

AD MESSALLAM

ARGVMENTVM.

M. *Valerio Messalae inscriptum est carmen: eique adeo in exordio satis diserto ad v.* 100. *offert illud. Narrare inde incipit fabulam de Scylla Nisi Megarensium regis filia. Habebat Nisus in vertice crinem purpureum, vrbi ac regno fatalem, vt capi Megara non posset, quamdiu ille incolumis esset. Minos, Cretae rex, Megaram vrbem cum obsideret, Scylla, cum ex muro forte eum prospexisset, insano eius amore correpta est: quo illa victa noctu surrexit, vt crinem illum fatalem clam rescinderet, quo sibi Minois amorem conciliaret. Exeuntem cubiculo animaduertit nutrix, Carme, Ioui olim amata, ex quo illa Britomartin pepererat. Ea alumnae meliora primum persuasit, mox autem, cum Nisum frustra hortata esset, vt filiam Minoi nuptui dare vellet, in eius sententiam concessit. Resecta igitur Niso coma aurea et, capta vrbe, Minoi tradita. Is vero facinus tam atrox et impium auersatus, cum in Cretam rediret, puellam, ne piaculo tanto classem contaminaret, ne naui quidem recipere voluit, sed ex nauis exteriore latere alligatam secum duxit. Tum illa multa diu conquesta in auem Cirim mutata est: additus tamen mox ei pater Nisus in haliaeetum mutatus, qui Cirin auem internecino odio persequitur.*

* Ciris quaenam veteribus auis dicta fuerit: nondum satis expedita res est. Accipitris genus fuere qui putarent; idque Etymol. M. firmat: κίῤῥις, εἶδος ἱέρακος. Inde alii eandem eam cum circo tradidere v. Munker. ad Hygin. f. 198. De haliaeeto (halyaetum scribunt alii, non satis bene) minor est dubitatio: cum ipsum nomen aquilam marinam prodat, et Aristoteles Hist. Anim. IX. inter sex aquilarum genera ἁλιαιετὸν recenseat. Addit alia Plinius lib. X, 3. Thynoaquilam, seu potius Dunoaquilam, nunc appellari Loensis tradit in Miscell. Epiphyll. VIII, 26. quoniam versatur in dunis, seu collibus arenosis iuxta mare. Cuniculis quoque eum insidiari et foetus depraedari.

Perdicem alios putasse esse cirin, quae solitaria auis sit, disco ex Iulio Sabino. Notas edidit poeta ipse has: esse eam pulchriorem cygno v. 489. in vertice crista purpurea 501. pluma vario colore, 502. crura rubentia 505. 6. degit solitaria

ſolitaria in locis deſertis 518. 9. odium in eam pertinax eſt haliaeeti 532 ſqq. Adde eam in Graecia, et Italia forte, habitare, et inter ſerenae ex pluuio caelo tempeſtatis praeſagia referri in Ge. I, 404 ſq. ſi in conſpectum veniat haliaeetus cirin fugans. Quae de ciri commemorauimus, vix videntur in alaudam cadere, quam vno criſtae argumento multi in ea quaeſiuere: in quod auium genus ſaeuire ſolet accipiter fringillarius, dictus inde aliis Niſus. Scaliger ad Cirin v. 528. falconem interpretatus eſt haliaeetum, cirin autem Egrettam: quo nomine appellaſſe videtur Ardeam albam minorem, Garzettam quoque appellatam.

Tota, quantum equidem aſſequor, de Scylla in cirin mutata fabula, etſi ea in communem narrationem, Megarenſibus forte domeſticam, abiit, luſui etymologico videtur deberi, a detonſa coma, ἀπὸ τοῦ κείρειν, adiuuante fabulam criſta, qua auis in vertice inſignita eſt. In fabulae autem tractatione per hoc carmen mirum videri poteſt, multa vix verbo attingi, quae tamen potiora narrationis capita eſſe videbantur, vt comae ipſa reſectio et Scyllae cum Minoe ſuper ea pactio. Qua in re me poetae Maronis artem deprehendere, iam ante monui. Fabula enim de Scylla a multis iam erat tractata, Graecis ſcilicet poetis, et variis figmentis variata vel ornata: quod in ipſo carmine, etſi parum poetice, exponitur, vſ. 54 ſqq. Neque adeo Hyginus inſcitiae accuſandus erat, qui fab. 198. in piſcem mutatam eſſe Scyllam narrauit. Tradiderat et hoc ſcilicet alius poeta, forte Tragicus aliquis. Sed Scyllam a Minoe ex naui ſuſpenſam, et quidem gubernaculo alligatam, inde in cirin auem mutatam, tradiderat quoque Metamorphoſeon libello, qui nunc inter deperditos eſt, Parthenius: vt ex Euſtathio ad Dionyſ. Perieg. 420. didici. Iam hunc noſtro poetae ante oculos fuiſſe probabile facit ſtudium Parthenii legendi et latine conuertendi, quod inter Latinos poetas magnum fuit. Hos autem in argumentis mythicis, a politioribus poetis Graecis tractatis, inprimis ingenia exercuiſſe, tot aliis carminibus, quorum nonnulla quoque ſeruata ſunt, ſatis conſtat.

Etſi me vario iactatum laudis amore,
Irritaque expertum fallacis praemia vulgi,
Cecropius ſuauis exſpirans hortulus auras
Florentis viridi Sophiae conplectitur vmbra:
Num mea quaeret eo dignum ſibi quaerere carmen?

Minus adhuc adoleſcentum manibus tritum eſſe hoc carmen, etſi tot praeclaris locis inſigne, nemo mirabitur, qui, quam foedis illud corruptelis laboret, intellexerit. Verſabitur igitur nunc quidem praecipua operae noſtrae pars in vulneribus illis ſanandis. Statim in fronte carminis foeda occurrit labes, cui iam Scaliger mederi voluit. Sententiam loci omnino hanc eſſe, vt, etſi ſtudiis philoſophiae Epicureae ſeſe addixerit, carmen tamen hoc inceptum ſe abſoluere velle ſignificet, manifeſtum eſt. Itaque vſſ. 1 — 8. ad priorem ſententiae partem ſpectare, inde alteram ſequi neceſſe eſt. Nunc ſingula videbimus.

1. *vario amore.* Cum altero verſu eandem rem per *irrita praemia vulgi* declaret: quis dubitet poetam *vano laudis amore* ſcripſiſſe?

4. Veteres edd. *Florentes viridis Sophiae c. vmbras.* Meliorem lectionem *Florentis* (amoenae) *viridi Sophiae c. vmbra* Aldina 1517. exhibuit. Scaliger mutato ordine: *Florentis Sophiae viridi* dedit. Turnebum miror l. c. maluiſſe: *Florenti viridis S.*

5. *Num mea quaeret eo dignum ſibi quaerere carmen.* Peſſime habitum verſum facile agnoſcas. Nulla varietas vett. edd. quam quod *Tu*, *Tum* et *quiret* occurrit. At ex vett. edit. P. Leopardi l. Nic. Loenſis Epiphyll. VIII, 23. *Non me ea curat eo dignum ſe cudere*

Cum difficultas huius carminis interpretandi plerumque ex deprauata lectione proficiſcatur: ad criticas animaduerſiones pleraque reiicere et hic neceſſe fuit.

1 — 4. Se, abiectis iis ſtudiis, quibus apud vulgus inclareſcere voluerit, philoſophiae Epicuri operam dare ait. Color orationis ſimilis eſt Catulliano carmini LXIV. *Etſi me aſſiduo confectum cura dolore Seuocat a doctis, Hortale, virginibus. vario amore laudis*, variis modis ac viis laudem et famam venatus erat. Sed v. Var. Lect. *irrita praemia* h. vana, inania; ſunt autem ipſa fama et gloria, quam carmine conſequi ſtuduit. 3. *Cecropius hortulus.* Epicuri ſectam ac diſciplinam per hortum eius, quem Athenis habuit, in quo docere ſolebat, declarari notiſſimum. Illuſtrat locum Barth. Aduerſ. XX, 20.

5 — 8. Muſa, cuius nomen in corruptis vſ. quarti verbis latere neceſſe eſt, *accincta*

Longe aliud ſtudium, atque alios adcincta labores,
Altius ad magni ſuſpendit ſidera mundi,
Et placitum paucis auſa eſt adſcendere collem:
Non tamen abſiſtam coeptum detexere munus.
In quo iure meas vtinam requieſcere Muſas,
Et leuiter blandum liceat deponere morem.

Quod

cudere carmen, recitat, et ad Sophiam refert: parum commode. Turnebus Aduerſ. XXVIII, 25. varie tentat; vel: *Muſa quoque Actaeo dignum ſ. q.* vel *Muſaque Erechtheo*, vel: *Muſaque Arateo ſene*. Docta coniectatio: ſed orationis vincula nulla video. Nomen *mentis* vel *Muſae* in verbis latere obuium eſt, nam ea *ſuſpendit* et *auſa eſt*, ſed reliqua nemo ſine libris expediat. Scaliger repoſuit: *nec mea quit Erato dignum ſe quaerere carmen*: vt, qui ſequuntur, tres verſus in parentheſi habeantur. Verſum ſcabriorem procudere ipſe vix poterat. Malim reſecare totum verſum 5. tanquam inepti verſificatoris, qui innuere volebat: quaeri poetae hoc ipſo philoſophiae ſtudio nouam carminum materiam, et coniungere verba ſic: — *vmbra, Mensque aliud ſt.* etſi, ſi dicendum eſt, quod ſentio, omnes hos verſſ. 5 — 9. ab altera manu intextos eſſe ſuſpicor.

7. 8. *ſuſpendit* v. not. Tuentur vocem Liuineius et Barthius apud Taubmannum. Verum etſi *ſuſpendit* pro *ſuſpendit ſe*, ſuſpenditur, ferri ſorte poteſt: duriora tamen ſunt reliqua: *ſuſpendit ad ſidera*; nec mollius illud: Muſa *ſuſpendit ſtudium et labores ad ſidera*. Probanda itaque Scaligeri lectio: *ſubtendit*, ad caelum tendit altius, hincque alterum pendet: *Et placitum paucis auſa eſt adſcendere collem*, ſc. Sapientiae ſeu Virtutis: ad quam via ardua, οἶμος ὄρθιος vulgari voce ferebatur. cf. vſ. 14. Male de poetices laude et Helicone monte accipiunt haec interpretes, etiam Fontanin. Hiſt. litt. Aquilei. p. 35. *placitum* et *paucis* vett. edd. omnes habere Scaliger ait: quod verum non eſt. Legitur paſſim *multis*, et *placidum*: ſed vitioſe. Vetus editio P. Leopardi apud Iac. Nic. Loenſem Epiphyll. VIII, 23. *Nec facilem multis*, ex interpretatione.

10. 11. In quo carmine vtinam liceat finire labores meos poeticos: forte, vt totum ſe philoſophiae addicat. Sed vterque verſus ab interpolatore profectus videtur. Otioſum enim et durum τὸ *iure* et *leuiter*. Tum *meas Muſas liceat requieſcere in hoc carmine*, parum comta oratio. Attamen *blandum morem* non male dictum

aliud ſtudium et labores h. aggreſſa aliud ſtudium, philoſophiae ſcilicet, (vt Aen. IV, 493. *magicas inuitam accingier artes*) *ſuſpendit* (vel *ſe*, h. ſuſpenſa eſt, ſuſpenſo animo con-

Quod ſi mirificum proferre valent genus omnes
Mirificum ſaecli, modo ſit tibi velle libido;
Si me iam ſumma Sapientia pangeret arce,

Quatuor

dictum putes de ſtudio poetico, cui indulget. Iac. Nic. Loenſis Epiphyll. VIII, 23. ex vet. edit. *deponere amorem* profert, idque Barthius Aduerſ. X, 12. probat, non ego.

12. In vett. edd. etiam in Aldina tantum: *Quodſi mirificum genus omnes* legitur. *Mirificum ſeclis* eadem vet. edit. apud Loenſem l. c. Qui carmen hoc a diuerſis doctis hominibus interpolatum, interpolationes autem in margine, obſcuro interdum et parum elaborato litterarum ductu adſcriptas meminerit, is intelliget, quam facile in locis his a librario, qui nouum inde exemplum petebat, deprauationes inferri potuere, quas nullus alius codex ſanare poteſt. In h. l. tamen lacunam ſeriores grammatici ſuo quisque more ſupplere, et alii alia in margine nouare et verſus variare tentarunt. Itaque vtrumque verſum 12 et 13. eſſe delendum cenſeo, tanquam inepta pericula grammaticae manus in verſu ſeu vetere, qui exciderat, ſupplendo ſeu nouo procudendo. Scaliger tamen refinxit: *Quodſi maiorum, Valeri, genus omne tuorum Mirifice ſeclis modo ſit proferre libido*, h. e. ſi eſſet mihi libido mandare ſeclis et memoriae aeternae genus Valeriorum, ex quo Meſſalarum familia, non ego te acciperem hoc munere, ſed longe excellentiore carmine. Ipſe tamen Scaliger ſuae coniecturae non ſatis confidit. Barthius minus docte refinxit: *Quod ſi verſificum proferre volunt genus omnis Mirificum ſecli: modo ſit tibi velle libido.* Turnebus Aduerſar. XXVIII, 25. *valet genus omne mirificum ſecli* corrigit, de ſenſu verborum idoneo parum ſollicitus. Pomponius Sabinus ita interpretatur vulgatam, vt acumen viri non aſſequar: „Omnes, ſupple, tradere ſuadent. Si omnes ſuadent, vt „ſcribam philoſophiam, et tu etiam id vis et ego paterer ſcribe„re, non venerarer te munere Ciris, ſed carmine philoſophico."

14. *arce* Aldina dedit. vett. edd. *arte*, idque Calderin. et Aſcenſ. interpretantur. Mſ. Helmſtad. *Si mea iam ſummas S. p. artes.*

15. *quae*

contemplatur, vel *me*, vt Iulius Sabinus explet,) *altius ad magni ſidera mundi, et auſa eſt* etc. Sed v. V. L. Ceterum carminis initium habet aliquam ſimilitudinem cum epigr. VII. inf. in Catalectis.

14 ſqq. Si in philoſophiae ſtudio iam ſatis profeciſſem, — vt maius carmen de rerum natura conſcribere poſſem. Hoc ſubiicitur vſ. 36 ſqq. *ſumma arce* cf. ad v. 8. *me pangeret*, figeret, ſtatueret, collocaret.

Quatuor antiquis quae heredibus eſt data conſors:
Vnde hominum errores longe lateque per orbem
Deſpicere, atque humilis poſſem contemnere curas;
Non ego te talem venerarer munere tali;
Non equidem; quamuis interdum ludere nobis,
Et gracilem molli liceat pede claudere verſum;
Sed magno intexens, ſi fas eſt dicere, peplo,
Qualis Erichtheis olim portatur Athenis,

Debita

15. *quae* in vett. edd. etiam Ald. excidit. *heredibus* eleganter ſeu vt ſimpliciter ſint κληρούχοι, ſeu proprie reſpectu Socratis. Parum caute Paullus Leopard. ap. Loenſem Epiphyll. VIII, 23. *haereſibus* emendabat.

20. *liceat* forte *libeat*.

23. *dom*

locaret. 15. arx, quam quatuor ſummi philoſophi tenent, Plato, Ariſtoteles, Zeno, Epicurus. (Pro Zenone Pythagoram veteres interpretes nominant.) *arx data eſt conſors*, elegantius, quam *iis conſortibus*, quatenus heredes ſunt Socratis. Expreſſus autem totus locus ex Lucretii notis verſſ. lib. II, 9 ſqq.

21 ſqq. Celebratiſſima res in Panathenaeis magnis, quae Athenis quinto quoque anno agebantur, peplum Mineruae v. Meurſ. Panathen. c. 17 ſqq. Ducebatur occultis machinis per terram nauis, ad ſpeciem remis inſtructa, ad Mineruae templum; peplum, pro velo ſuſpenſum, mox pro veſte inici ſolebat Mineruae ſigno. Peplo intextae res a Pallade geſtae, inprimis pugna cum Titanibus et Gigantibus: mox quoque ſtrenuorum ducum Athenis egregia facta, aiunt viri docti, Scaliger ad h. l. et Meurſ. l. c. Volunt id docere ex Ariſtoph. Equ. 563. vbi maiores praedicantur digni ea vrbe καὶ τοῦ πέπλου. Hoc tamen clariorem locum afferri velim: nam Comicum pompam Panathenaicam reſpicere potius arbitror, qua armati incedebant viri. Etiam Pepli nomen, quo Ariſtoteles librum inſcripſit, quem de heroum tumulis confecerat, viri docti hinc illuſtrant. Noſtri poetae locus rem non magis probat. cf. inf. ad v. 36.

21. *ſi fas eſt dicere*: non tam ad religionem refero, ſed ad audaciam coepti. et *olim*,

pro

Debita cum castae soluuntur vota Mineruae,
Tardaue confecto redeunt Quinquennia lustro,
Cum leuis alterno Zephyrus concrebuit Euro,
Et prono grauidum prouexit pondere cursum.
Felix ille dies, felix et dicitur annus:
Felices, qui talem annum videre, diemque.
Ergo Palladiae texuntur in ordine pugnae:

Magna

23. *dona* vett. edd. ante Ald.

24. *Tardaque* haud dubie legendum, vt iam a Taubmanno editum video. *Quinquatria* vett. edd. quod doctius esse vocabulum videri potest, et improprie de Panathenaeis dictum. *quinquennia* Aldina et Ascensianae intulerunt.

26. *Et prono grauidum prouexit pondere cursum.* Superior versus 25. ad declarandum tempus Panathenaeorum habendorum spectabat. Cum non appareat, cuius rei cursus intelligi possit, nec ad nauigationem, ad quam Turnebus XXVIII, 25. versum refert, quicquam aliud nos ducat: vitium subodorari in promtu est, vt *currum* legamus; vt iam Barthius emendauit, Taubmanno probante. Nauis Panathenaeis ad Palladis templum ducta machinis agi debuit, peplo tamen pro velo expanso, quod adeo Zephyrum excipiebat, v. not. ad v. 21. Nauim per currum declarari, idem Barthius docuit: v. c. apud Catull. LXIII, 9. 10. vbi v. Intpp. Ex Iulio Pomponio exsculpere aliquis possit lectionem *grauidam p. p. Chlorim.* Sed lusus is esset, non emendatior lectio.

27. *illa dies* Ald.

30. *pepla*

pro *tum*, sequente etiam *cum.* Aen. VIII, 391. *Non secus atque olim* ὡς δ' ὅτε.

25. 26. *Cum leuis alterno Zephyrus concrebuit Euro:* Alternis Zephyrum cum Euro spirare ait, eoque tempus Panathenaeorum habendorum declarat: quod hic ad primum ver retrahere videri potest. Mense tamen Hecatombaeone et quidem die XXIII. tertio cuiusque Olympiadis anno, ea celebrata esse satis constat; est ille primus mensis anni Attici, quem a primo plenilunio post solstitium aestiuum processisse quis ignorat? Aestatis igitur ingressae tempus declarari hoc versu dicendum est: quod tamen quam commode per pugnam Zephyri cum Euro designetur, non dicam. Etsi Zephyri flantes non modo ver, sed et aestatem ineuntem alibi quoque indicant, cf. Ge. III, 322. Hactenus itaque illud ferri potest. De altero versu 26. vide Var. Lect.

29—34.

Quatuor antiquis quae heredibus eſt data conſors:
Vnde hominum errores longe lateque per orbem
Deſpicere, atque humilis poſſem contemnere curas;
Non ego te talem venerarer munere tali;
Non equidem; quamuis interdum ludere nobis,
Et gracilem molli liceat pede claudere verſum;
Sed magno intexens, ſi fas eſt dicere, peplo,
Qualis Erichtheis olim portatur Athenis,

Debita

15. *quae* in vett. edd. etiam Ald. excidit. *heredibus* eleganter ſeu vt ſimpliciter ſint κληροῦχοι, ſeu proprie reſpectu Socratis. Parum caute Paullus Leopard. ap. Loenſem Epiphyll. VIII, 23. *haereſibus* emendabat.

20. *liceat* forte *libeat.*

23. *dom*

locaret. 15. arx, quam quatuor ſummi philoſophi tenent, Plato, Ariſtoteles, Zeno, Epicurus. (Pro Zenone Pythagoram veteres interpretes nominant.) *arx data eſt conſors*, elegantius, quam *iis conſortibus*, quatenus heredes ſunt Socratis. Expreſſus autem totus locus ex Lucretii notis verſſ. lib. II, 9 ſqq.

21 ſqq. Celebratiſſima res in Panathenaeis magnis, quae Athenis quinto quoque anno agebantur, peplum Mineruae v. Meurſ. Panathen. c. 17 ſqq. Ducebatur occultis machinis per terram nauis, ad ſpeciem remis inſtructa, ad Mineruae templum; peplum, pro velo ſuſpenſum, mox pro veſte iniici ſolebat Mineruae ſigno. Peplo intextae res a Pallade geſtae, inprimis pugna cum Titanibus et Gigantibus: mox quoque ſtrenuorum ducum Athenis egregia facta, aiunt viri docti, Scaliger ad h. l. et Meurſ. l. c. Volunt id docere ex Ariſtoph. Equ. 563. vbi maiores praedicantur digni ea vrbe καὶ τοῦ πέπλου. Hoc tamen clariorem locum afferri velim: nam Comicum pompam Panathenaicam reſpicere potius arbitror, qua armati incedebant viri. Etiam Pepli nomen, quo Ariſtoteles librum inſcripſit, quem de heroum tumulis confecerat, viri docti hinc illuſtrant. Noſtri poetae locus rem non magis probat. cf. inf. ad v. 36.

21. *ſi fas eſt dicere*: non tam ad religionem refero, ſed ad audaciam coepti. et *olim*,

pro

Debita cum castae soluuntur vota Mineruae,
Tardaue confecto redeunt Quinquennia lustro,
Cum leuis alterno Zephyrus concrebuit Euro,
Et prono grauidum prouexit pondere cursum.
Felix ille dies, felix et dicitur annus:
Felices, qui talem annum videre, diemque.
Ergo Palladiae texuntur in ordine pugnae:

Magna

23. *dona* vett. edd. ante Ald.

24. *Tardaque* haud dubie legendum, vt iam a Taubmanno editum video. *Quinquatria* vett. edd. quod doctius esse vocabulum videri potest, et improprie de Panathenaeis dictum. *quinquennia* Aldina et Ascensianae intulerunt.

26. *Et prono grauidum prouexit pondere cursum.* Superior versus 25. ad declarandum tempus Panathenaeorum habendorum spectabat. Cum non appareat, cuius rei cursus intelligi possit, nec ad nauigationem, ad quam Turnebus XXVIII, 25. versum refert, quicquam aliud nos ducat: vitium subodorari in promtu est, vt *currum* legamus; vt iam Barthius emendauit, Taubmanno probante. Nauis Panathenaeis ad Palladis templum ducta machinis agi debuit, peplo tamen pro velo expanso, quod adeo Zephyrum excipiebat, v. not. ad v. 21. Nauim per currum declarari, idem Barthius docuit: v. c. apud Catull. LXIII, 9. 10. vbi v. Intpp. Ex Iulio Pomponio exsculpere aliquis possit lectionem *grauidam p. p. Chlorim.* Sed lusus is esset, non emendatior lectio.

27. *illa dies* Ald.

30. *pepla*

pro *tum*, sequente etiam *cum*. Aen. VIII, 391. *Non secus atque olim* ὡς δ' ὅτε.

25. 26. *Cum leuis alterno Zephyrus concrebuit Euro:* Alternis Zephyrum cum Euro spirare ait, eoque tempus Panathenaeorum habendorum declarat: quod hic ad primum ver retrahere videri potest. Mense tamen Hecatombaeone et quidem die XXIII. tertio cuiusque Olympiadis anno, ea celebrata esse satis constat; est ille primus mensis anni Attici, quem a primo plenilunio post solstitium aestiuum processisse quis ignorat? Aestatis igitur ingressae tempus declarari hoc versu dicendum est: quod tamen quam commode per pugnam Zephyri cum Euro designetur, non dicam. Etsi Zephyri flantes non modo ver, sed et aestatem ineuntem alibi quoque indicant, cf. Ge. III, 322. Hactenus itaque illud ferri potest. De altero versu 26. vide Var. Lect.

29—34.

Magna Giganteis ornantur pepla tropaeis:
Horrida ſanguineo pinguntur praelia cocco.
Additur aurata deiectus cuſpide Typho,
Qui prius Oſſaeis conſternens aethera ſaxis,
Emathio celſum duplicabat vertice Olympum.
Tale Deae velum ſollemni in tempore portant.
Tali te vellem, iuuenum doctiſſime, ritu
Purpureos inter Soles et candida Lunae
Sidera, caeruleis orbem pulſantia bigis,

Naturae

30. *pepla.* Sic iam ed. Ven. 1484. et aliae cum Aldina. Male aliae vett. edd. *templa.*

31. *cocco.* At Ald. *ſucco.* Sic et vetus editio apud Loenſem Epiphyll. VIII, 23.

32. *deiectus* Aldina emendatum dedit. *delectus* vett. edd. *deletus* Loenſ. ibid. quod placere non debebat Drakenborchio ad Silium IX, 39.

33. *conſternans* ed. Flor. vetus apud Barth. Adu. X, 12.

35. *ſolenne* edd. nonnullae. *in* abeſt Ald.

38. *bigis.* Ita video primum editum in Ald. At veteres edd. vt Ven. 1484. et aliae, *ſignis.* perperam. Barthius ex vet. ed. ſua Loenſ. VIII. Epiphyll. 24. laudat pr. edit. *ſumis* et inde coni. *mulis.* Nihil eſt facile tam abſurdum, quod non Critico in mentem venerit.

40. *Aeternum*

29—34. Locus claſſicus de peplo Mineruae. cf. ad v. 21. *Giganteis tropaeis.* praelio et victoria de Gigantibus Pallante et Echione Enceladoque proſtratis inprimis dea tum inclaruit. *pinguntur*, quod v. 29. *texuntur.* Typho vel Typhoeus, diuerſum a Gigantibus monſtrum, ſaepe tamen in eorum cenſum a poetis relatum, eructantium ignes montium ſymbolum ſatis frequentatum. alias a Ioue proſtratum narrari ſolet. Mineruae in ea victoria partes etiam Horatius tribuere videtur in noto loco Carm. III, 4, 53. Stans cum haſta capiti proſtrati monſtri impoſita dea occurrit in patera Etruſca Medicea apud Demſter. t. V. (cf. Comment. Soc. Gotting. T. IV. P. II. p. 82. 83. not.) *Emathius vertex*, Pelion eſſe debet, Olympo h. l. impoſitus, vt Ge. I, 281. Oſſae.

36. *Tali ritu*, hoc modo ait auctor velle ſe, tanquam peplum, carmen de rerum natura ſcribere eique Meſſalae nomen intexere. 37. 38. Luna, quae inuehitur per caelum bigis. *Sidera* pro ſidere,

et

Naturae rerum magnis intexere chartis;
Aeternum Sophiae coniunctum carmine nomen
Nostra tuum senibus loqueretur pagina saeclis.
Sed quoniam ad tantas nunc primum nascimur artes:
Nunc primum teneros firmamus robore neruos:
Haec tamen interea, quae possumus, in quibus aeui
Prima rudimenta et primos exegimus annos,
Accipe dona, meo multum vigilata labore,
Et praemissa tuis non magna exordia rebus:
Inpia prodigiis vt quondam exterruit amplis
Scylla, nouosque auium sublimis in aëre coetus

Viderit:

40. *Aeternum vt S.* Loens. l. c. e vet. edit. quod non probo.

45. *et iuuenes e. annos.* Ald. Sicque ms. Helmstad.

47. *promissa* edd. vett. vt Ven. 1484. Emendatius *praemissa* dedit Aldina.

48. *Impia — exterruit amplis.* Vitium in extremis latens non difficile est deprehendere. Nam *amplis* importunum est de prodigiis, et *exterruit* suspectum fit propter sequens *viderit* et *supervolitauerit.* Latens in eo *exterrita* statim occurrit et sic in promtu est subiungere *prodigiis — exterrita amoris Scylla nouos auium — viderit.* nam fuit Scyllae amor prodigiosus et portenti similis. Scaliger emendauit *prodigiis — exercita amoris*: sicque iam in marg. edd. *exercuit.* Bonum vocabulum, *exerceri curis, amore,* sed *prodigiis* magis exterremur, quam exercemur.

49. *que* post *nouos,* quod sublatum volumus, abest quoque ed. Ven. 1484. Ald. et al.

50. *Auxerit*:

et *pulsare* de curru, seu equis curru tracto solum quatientibus sollenne. *purpureus* pro pulcher, frequens poetis.

40. 41. Nomen tuum, coniunctum Sophiae carmine (h. nomini Sophiae in carmine) pagina nostra loqueretur aeternum seclis senibus, h. seris.

42. *ad tantas artes*: non de poetica, vt perperam post ceteros Fontaninus quoque Hist. litt. Aquilei. p. 37. statuit, sed de philosophiae studio accipe, ad quod nunc primum accessit.

47. *Et praemissa.* Si sensus inest, debet poeta significare, se praemittere quasi carmini, quo aliquando Messalae res gestas persequetur, hos lusus, vt Scylla in auem mutata sit: quod eleganter extulit: *vt — nouos auium, sublimis in aere,*

coetus

Viderit: et tenui conſcendens ſidera penna
Caeruleis ſua tecta ſuperuolitauerit alis;
Hanc pro purpureo poenam ſcelerata capillo,
Proque patris ſoluens exciſa funditus vrbe:
Conplures illam, et magni, Meſſalla, poetae
(Nam verum fateamur: amat Polyhymnia verum)
Longe alia perhibent mutatam membra figura,
Scyllaeum monſtra in ſaxum conuerſa vocari:
Illam eſſe, aerumnis quam ſaepe legamus Vlyxi
Candida ſuccinctam latrantibus inguina monſtris
Dulichias vexaſſe ratis, et gurgite in alto
Deprenſos nautas canibus laceraſſe marinis.

Sed

50. *Auxerit*: minus poetice, vetus editio ap. Nic. Loenſem Epiphyll. VIII, 24. Barthius comparat inf. v. 200 ſqq. Porro *conſcendens aethera* Ald. inde aliae edd. in margine, ex interpretatione.

51. Hic verſus ex Ecl. VI, 81. traductus.

53. *Pro patris ſoluens exciſa et f.* mſ. Helmſtad.

54. *Cum plures. Dum plures*, vett. edd.

55. Vett. edd. *Polymnia*. vnde alii Polyhymnia, alii *Polymneia* fecere, ex πολύμνεια, πολυμνηία, et hoc doctius ac verius, vt Muſa ſit memoriae rerum et factorum ſeruandae inuigilans; eaque adeo verum amare dici poſſit. Porro *amant* vett. edd. vt *poetae* ſubintelligantur.

56. *Longe alia — figura*. Iam in Aldina comparet. *mutatam m. figuram* ed. Ven. 1484. *mutatam m. figura* et *mutata figura* aliae. *Longe aliam — figuram* mſ. Helmſt.

58. *Vlyſſei* ed. vet. apud Loenſem l. c. *Vlyſſi* Ald.

59 61. Ex Ecl. VI, 75 — 8.

62 — 63.

coetus Viderit, et tenui conſcendens ſidera penna Caeruleis ſua tecta ſuperuolitauerit alis.

54 ſqq. Multi poetae Scyllam in Saxum Scyllaeum, naufragiis infame, in Italiae extremae oris, mutatam narrant. Nota res eſt, de Scylla diuerſas fabulas tradi, et plures Scyllas ab aliis memorari, ab aliis confundi. cf. ad Ecl. VI, 74. Var. Lect. Scylaceum, quod Scaliger et Taubm. memorant, alienum eſt. cf. ad Aen. III, 553. *monſtra conuerſa in ſ. S.* pro monſtro. *canibus marinis*, quibus ſuccincta erat Scylla. cf. Aen. III, 424 ſqq. 431. 2.

66. Ordo

Sed neque Maeoniae haec patiuntur credere chartae,
Nec malus istorum dubiis erroribus auctor.
Namque alias alii vulgo finxere puellas,
Quae Colophoniaco Scyllae dicuntur Homero.
Ipsi seu Lamie mater sit, siue Crataeis,

Siue

62. 63. Totum hunc locum qui sequitur, insititiis locis annumerandum esse arbitror. Grammaticum acumen video, poeticum nusquam comparet. Sententia impedita et verba male iuncta. Homerus de Scylla agit Od. M. Non patitur, inquit, is haec credere, seu quod nihil tale memorat, seu quatenus Scyllam Crataeidis filiam edit, non Nisi: nec patitur credere auctor malus, h. parum idoneus, istorum hominum erroneis interpretationibus. Versum alterum tanquam ineptum prorsus deleo, et lego: *Atque alias alii.* Scaliger, *nec Lamus* coniiciebat: vt Laestrygonum ille rex Scyllae pater forte habitus fuerit. Sed ne sic quidem verba ad sensum commodum redigi posse video. Mox admodum dure *Scyllae* pro singulari: vt sit, alii aliam puellam ediderunt, quae Homero Scylla esset.

65. *Quae dicantur* legi necesse est. Et nunc sic in msf. Helmstad. legi video.

66. 67. Corruptissimi versus. Vetus lectio est: *Ipsi Cratinei matrem; sed siue Erichthei, Siue illam monstro genuit grandaeua biformi.* Nec occurrit varietas, nisi quod in aliis, vt in Ald *Gratinei*, et in Iunt. 1532. *Ipse Cratem matrem, sed siue hanc siue Erychthei, Siue* etc. Ascensius *Cratin* legit, sed verum nomen est *Crataeis.* Odyss. M, 124. βωστρεῖν δὲ Κραταῒν, μητέρα τῆς Σκύλλης. Erechthei filia, quam intpp. Atthidem esse aiunt, (quae tamen Cranai filia fuit: Pausan. l. 2. p. 7.) aliena ab hac fabula est. Vt nunc leguntur versus, ex emendatione prodiere Iani Parrhasii, quam se Minutiano exprimendam typis dedisse narrat ad Claudian. R. Proserp. lib. III. sub fin. Quam Virgilii editionem curauerit Minutianus, nondum cognitum habeo. Sed ex Parrhasii verbis illud satis constat, sine codd. et ex aliorum de Scylla narrationibus ab eo versus esse concinnatos: et quantum quidem intelligo, admodum pro lubitu. Scribit etiam *Lamiae*, (vitiose haud dubie pro *Lamie*, Λαμίη pro Λαμία) et *Persaea*, cum *Persea* esse debeat, sub qua Hecaten intelligit, sicut in *monstro biformi* Phorcum. Nituntur haec partim Apollonii verbis Argon. IV, 828. 9. quibus Phorcus et Hecate, cui Crataeis quoque nomen sit, Scyllae parentes traduntur: Σκύλλης Αὐσονίης ὀλοόφρονος, ἣν

66. Ordo sententiae ab his *seu — seu* etc. *Quicquid sit, de ea potius agamus Scylla, quae in Cirin mutata est. La-* vsque ad v. 89 sqq. procedit: *Sed ipsi seu Lamia mater sit,*

miae

Siue illam monſtro genuit Perſea biformi,

Siue

ἣν τέκε Φόρκυν Νυκτιπόλος θ' Ἑκάτη, τήν τε κλείουσι Κράταιιν, partim Grammatico vetere ad e. l. qui cum Homeri tum Acuſilai auctoritatem ſequi Apollonium notat, namque hunc Phorcynis et Hecates filiam edere Scyllam; in veteri autem carmine, ταῖς μεγάλαις ἠοίαις, Phorbantis et Hecates, in Scylla Steſichori *Lamiae* filiam tradi eam. Parrhaſii acumen non improbo, ſed in verſu priore reſtituendo eum operam luſiſſe arbitror. nam vtrumque *Ipſe Cratinei matrem*, et alterum, *ſiue Erichthei*, grammatici notam in margine adſcriptam ſapit: *ipſe Homerus Crataein matrem tradidit*. Alias, proxime ad verba, ad hariolationem expedita eſt via: *Ipſe Crataeim edit matrem*; *ſed ſiue Crataeis Siue illam* etc. digna tali poeta oratio. Quod *Perſeam* attinet, poteſt illa locum tueri, ſi quidem apud Statium quoque IV. Theb. 482. ita meliores libri, pro eo, quod vulgatius eſt, *Perſeis*, habent. Perſes enim ex Titanibus ortus, ex Aſteria Hecaten genuit. v. Apollod. I, 24. Hinc illa Πέρσεια, Περσηΐα, Περσηΐς recte dici potuit. Ex Iulio Pomponio colligo, lectum ei eſſe: *Granena*; nam haec iſte adſcripſit: „Volunt quidam hanc Scyllam fuiſſe filiam Erechtheidis, quidam filiam Granenae et Tritonis." *Grauena* notatum quoque e mſ. Helmſtad. video. Scaliger Parrhaſianam lectionem et ipſe retinuit, ſed miris modis tentauit locum, ſiue vt legeret: quod et Taubmannus recepit:

Siue Crataeis ei mater de ſemine Erechthei,
Seu Lamie monſtro genuit grandaeua biformi.

ſiue vt eſſet:

Siue Crataeis ei mater, ſiue et Cretheis
Sic illam monſtro genuit grandaeua biformi.

Sed *Erechthei* nomini nullus hic locus; natum illud librarii ſtupore ſupra diximus. Nec magis *Cretheis* ex fabula vlla firmari poteſt; nam quod *Crathin* fluuium patrem Scyllae prodidiſſe dicitur Martianus Capella, ex vitioſo codice acceptum videri debet, cum *Crataeis* eſſet ſcribendum, vti emendauit Grotius lib. VI. p. 205. Eſt enim *Crataeis* vel *Cratais* fluuius iuxta Scyllaeum in extrema Italia, vt ex Plin. III, 5. conſtat: *Crataeis fluuius, mater, vt dixere, Scyllae*. Varie corruptum nomen illud v. ap. Intpp. Hygini f. 199. et Heinſ. ad Ouid. Met. XIII. p. 649. Noua ratione Scaliger refingit:

Seu Luna hunc monſtro genuit grandaeua biformi.

Monſtra enim veteres e luna demiſſa putaſſe; quod vtique factum in Leone Nemaeo probat. cf. Geſner. ad Claudian. p. 395.

69. Male

miae filiam tradiderat Scyllam Steſichorus v. Schol. Apollonii IV, 828. *Crataein* vel *Crataeidem* Homerus Odyſſ. M, 124. *Perſea* eſt Hecate, Perſae ex Aſteria filia: *monſtrum biforme*, διφυές, Phorcys vel Phorcyn,

68. 69.

Siue est neutra parens: atque hoc in carmine toto
Inguinis est vitium et Veneris descripta libido:
Siue etiam exactis speciem mutata venenis,
Infelix virgo: quid enim conmiserat illa?
Ipse pater timidam saeua conplexus arena
Coniugium carae violauerat Amphitrites:

69. Male interpungebatur post *vitium*. Est enim ordo: atque in toto hoc carmine vitium inguinis (libidinis immoderatae) et Veneris libido descripta est. Canes scilicet, quibus inguine tenus cincta est, ad impudentiam caninam referebat ille quisquis haec exposuerat allegorice. Lectio versus debetur Aldinae. Vett. edd. *I. in vitium* et *inscripta*, vnde Ascensius *vitium inguinis* de canibus subnatis accepit. *damnosa libido* vett. edd. apud Loensem l. c.

70. *exactis venenis.* Non video quam commode dicatur. Scaliger quidem *exacta venena* vocat, vt medici ἀκριβῆ πυρετόν. Longius petitum hoc. Dicam clarius, esse venena explorata adeoque potentia. Taubmannus venena accuratissima, exquisitissima et praesentissima exposuit. Sed latere puto aliud venenorum epitheton; forte *Aeaeis venenis*, h. Circes Aeaeae; vt passim poetis mos est loqui. Aldina dederat *iactis*, quod et mſ. Helmstad. legebat; non male. Barthius Aduers. X, 12. *ex iactis* emendauerat, parum scite.

72. *Siue pater nudam* vet. ed. apud Loensem l. c. sed perperam. At *saeua arena* quis ferat? Leg. *flaua arena*: frequens et elegans verbum. Nam *Ausonia arena* si legam, verendum est, ne longius sit petitum.

73. *canae Amphitrites* Heinsius coniecerat parum suauiter.

68. 69. Seu fabula Scyllae allegorica est libidinis narratio. Simili modo eam interpretatur Fulgentius Planciades Mythol. II. c. 12. et Heraclides in Allegor. p. 496.

72. *Ipse pater*, Neptunus Scyllae vim intulerat: quam Amphitrite irata in monstrum mutauit corruptis veneno aquis, in quas illa descenderet. Qua ratione id fit factum, non diserte exponit auctor Ciris, sed marinas aquas infectas narrare videtur, contra quam alii, qui fontem, in quo Scylla se lauaret, Amphitriten medicaminibus inquinasse narrarunt: ex quibus Tzetza rem exponit ad Lycophr. 45. 648. Circes artibus id factum traditur in vulgari narratione de Glauci amoribus apud Ouidium, Hyginum et alios. vſ. 77 — 82.

Attamen exegit longo poſt tempore poenas:
Vt cum cura ſui veheretur coniugis alto,
Ipſa trucem multo miſceret ſanguine pontum.
Seu vero, vt perhibent, forma cum vinceret omnis,
Et cupidos quaeſtu paſſim ſpoliaret amantes:
Piſcibus et canibus rabidis vallata repente,
Horribiles circum vidit ſibi ſiſtere formas.
Heu quoties mirata nouos expalluit artus!
Ipſa ſuos quoties heu pertimuit latratus!
Auſa quod eſt mulier numen fraudare deorum,

Et

74. Iterum tres verſus a mala manu ſubmiſſos ſuſpicor. *Has tamen* idem Heinſius emendabat, et alius vir doctus *Haec tamen* Miſc. Obſſ. Vol. IV. p. 318.

75. *Vt cum* ex Aldina fluxit. *Vt tum* edd. vett. item: *at cum*, et *cura ſuae v. coniugis*. ſicque vet. ed. apud Loenſem l. c. cum Ald. *cura tuae* mſ. Helmſtad.

78. *ſpoliaret*. Ald. *popularet*: docte ac vere. Mſ. Helmſtad. corrupte *procularet* deſcripſerat; recentior manus *procaret*.

79. *Priſtibus et r. h.* belluis marinis, emendare in promtu eſt.

80. *Terribiles* alii ap. Loenſem l. c. idem emendat: *circumque videns*. mſ. Helmſt. *circum vidit ſe*, nec male.

82. *pertimuiſſe latratus* edd. vett. ante Aldum inſcite.

83. *Auſa quoque*. Taubmann. edit. neſcio vnde.

84. *Edictum*

Ornati valde verſus, et magno poeta digni.

74 — 76. Attamen ea aliquando Scyllam vlta eſt, ita vt cum ipſa, (Amphitrite) cura ſui coniugis, inueheretur alto, interea miſceret Scylla pontum multo ſanguine, ſc. eorum, qui naufragio facto a canibus Scyllae eſſent dilaniati. Hunc in modum ſententia videtur conſtitui poſſe ſaltem aliqua in loco, quem pro interpolato me habere iam profeſſus ſum. Nam ſi *cura ſui coniugis* ad Scyllam, tanquam Neptuni amicam, referimus, ſenſum inde extricari vix licet. Barthius *ſanguinem* de veneno interpretatus eſt, non male ad fabulae vulgaris rationem: modo de vſu vocis conſtaret, et reliqua oratio faueret.

83. 84. Laeſerat, ad horum poetarum mentem, Scylla meretrix numen, interuertendo et intercipiendo *poenam votorum dictam Veneri* a iuuenibus, quos illa amore

ſuo

Et dictam Veneri votorum vertere poenam:
Quam, mala multiplici iuuenum quod septa caterua
Dixerat, atque animo meretrix agitata ferarum,
Infamem tali merito rumore fuisse,

84. *Edictum* vett. edd. nonnullae. Tum *notorum* emendabat Barthius, vt essent noti, amatores, qui cum Scylla consueverant: quorum *poena* sint praemia, quaestus decimae. Sed v. not.

85. 86. *Quam modo m.* Ald. *mala — dixerat.* forte: *mala struxerat.* At Scaliger ad Chronic. Euseb. *Quae mala — vixerat* vnde Taubm. recepit: quod parum placet. *iuuenum quoque* ed. vet. ap. Loensem Epiphyll. VIII, 25. mox *agitata* vnde in Heinsianam et alias vulgatas venerit, ignoro: vbique editur *iactata.* Scaliger interpretatur docte θηριωδῶς ἐκμανεῖσα. Barthius Adu. XXIII, 9. *iactata erat* pro iactauit, dictum esse vult, quod non intelligo.

87. *tali merito rumore* Cuiacii et, Taubmanno monente, Paulli quoque Leopardi Emendatt. X, 24. emendatio est apud Scaligerum, pro librorum lectione: *tali meritorum more*; quam cur deseramus, caussa idonea vix est, in tali inprimis carmine. Ipse Scaliger non improbare videtur, dum recte interpretatur: quod ita se in iuuenes gessisset, quod ita de iis promerita esset.

sui irretierat. Spectat poena ad reatum quasi votorum, quibus se obligauerant Veneri, quaeque ipsi nunc erant persoluenda; sed iuuenes ea, quae ex voto debebant, aut voti soluendi caussa Veneri destinauerant, ad puellam, quae quaestum faciebat, apportabant. Scaliger aliter accepit: „ποινὴν more Graecorum, debitam mercedem: an quod noluit persoluere decumas quaestus sui, quas vouerat Veneri? sed tunc melius legeretur: *auertere*, an, quod melius est, mercedem a iuvenibus accipiebat, iuuenes ipsos excludebat?„ Haec Scaliger; sed in poetae verbis vix ea latent. Scyllam de scorto auaro etiam Heraclitus de Incredib. c. 2. exposuit.

85 — 88. Quam merito tali rumore infamem fuisse, recteque adeo illa de ea narrata esse, testatur Palaephatus, quod, septa meretrix multiplici iuuenum caterua, atque animo ferarum (h. fero ac saeuo) agitata, *mala dixerat*: quod latratum pro poena Scyllae mutatae attributum respicere videtur. Sed cf. not. crit. Ceterum, cum de

Docta Palaephatia testatur voce papyrus.
Quidquid, et vt quisquis tali de clade locutus,
Omnia sint: potius liceat notescere Cirin:
Atque vnam ex multis Scyllam non esse puellis.

Quare

88. *Palaepaphiae* vel *Palepaphiae* (quod ad Palaepaphon Cypri referebant interpretes) et *Pachynus* vel *Pachinus* vett. edd. cum codd. Quod nunc habemus, ex Iani Parrhasii emendatione profectum est, quam ad Claudiani R. Proserp. sub fin. testatur. cf. sup. ad v. 66. 67. Receptam eam iam video in Aldina 1517. quam semper intelligi in his carminibus volumus, quoties Aldinam excitamus. De *Palaephatia voce* dubitari vix potest; *papyrus* commoda quidem lectio, nec tamen dictu facile, quomodo ea in *Pachynus* abire potuerit. Scaliger eo nomine poema seu opus *μυθολογικὸν* Palaephati fuisse suspicatur, quod de Siciliae fabulosis multa continuerit, cum Pachynus Siciliae promontorium sit. Verum quod eam suspicionem iuuet vel firmet, nihil occurrit; et monstra corruptelarum similia in vocibus, quae librario notiores esse debebant, quam eae quas substituit, plura ad manum sunt; et *papyrus*, *charta*, frequens est certo poetarum generi pro libro.

89. *et vt quisque est t. de c. loquutus.* Ita legendum ex Aldina et e vet. editione ap. Loensem l. c. ac ms. Helmst.

90. Scaliger cum Aldina minus bene iungit: *Omnia sint potius*, *πάντα μᾶλλον*. Tum *sunt* et *crini* edd. vett. ante Aldinam vt sit: *liceat Scyllam notescere crini*, propter capillum patris recisum.

91. *Atque liceat* (notescere,) *Scyllam non esse vnam ex multis puellis*, *μίαν ἐκ πολλῶν*, non esse ignobilem, vt bene Scaliger explicat, sed scilicet carmine meo inclarescere. Sic si ⟨?⟩iuuetur oratio, etsi versus non sunt ex politissimis, non desideres subiectam

mox

lectione *Palaephatia* vix dubitari possit, apparere videtur etiam hoc ex loco, nos verum Palaephatum non habere, et esse alterius auctoris libellum *περὶ ἀπίστων*, qui a nobis teritur. nam in hoc c. 21. diversa vtique ratione, etsi satis inepta, de naui Tyrrhenorum piratica, fabula exponitur. Viderunt hoc iam Grotius et Scaliger. Nisi forte permutauit auctores poeta, nam is, qui nunc sub Heracliti nomine venit, *περὶ ἀπίστων* scriptor fabulam fere ad istum modum interpretatur. In eodem c. 14. occurrit simile quid de Sirenibus, quod sub Palaephati nomine profert Hieronymus Chron. Euseb. n. 843.

89 sqq. Verum cuiusque modi, haec omnia sint quicquid et

vt

Quare et, quae, cantus meditanti mittere certos,
Magna mihi cupido tribuistis praemia, Diuae
Pierides: quarum castos altaria postes
Munere saepe meo inficiunt, foribusque hyacinthi
Deponunt flores, aut suaue rubens narcissus,

mox a Scaligero correctionem satis obuiam, vt *nouisse* pro *non esse* legamus: vt sit: et nosse Scyllam puellam. Laudat idem Theocriteum epigramma: *εἷς ἀπὸ τῶν πολλῶν εἰμι Συρακοσίων.* Duriora dedere Barthius et Taubmannus: Scyllam non esse amplius puellam, sed auem: aut *non esse* pro fuisse, fato esse functam. perperam.

92. *Quare et.* Melius abesset *et.* Nec habet mſ. Helmstad. cum Aldina. Idem *cantus — cecos.*

93. *mihi cupido, meditanti mittere certos cantus* (*ἰέναι φωνήν, ἀοιδήν*) Sic iungenda verba. Nec tamen locum satis expedio, qui omnino ex Virgiliana vena profluere vix potuit; adeo inuita versus Minerua proculi sunt; etsi sententia satis sit poetica. *certos* cantus Barthius interpretatur veros: at parum apte. An ad fiduciam animi spectat vox, in quibus ipse certus auxilii sit? *cupido* non satis appositum videtur. *Praemia* ad fauorem ac studium dearum ac praesentiae beneficium erunt referenda. In vett. edd. *magnanimis vel magna nimis cupidis tribuisti p. diua.* Quod nunc legimus excusum primum video in ed. Aldina.

96. Iterum hic mutaui distinctionem; erat enim expressum *f. h. Deponunt flores: aut f.* Sed melior, puto, ordo verborum: et *deponunt* suos *flores* in *foribus* aut *hyacinthi aut narcissus — aut crocus — sparsaque liminibus floret rosa.* Fores templi sertis ac corollis se ornare ait. *deponunt flores* ornate pro deflorescunt, *μαραίνονται*, quatenus suspensae corollae prostant.

100. *per-*

vt quisque de iis narrauit; equidem de ea Scylla agam, quae in Cirin mutata est. *Clades* videtur ipsa perniciosa puella esse: *fundi nostri calamitas.*

92 — 100. *Quare et — Diuae Pierides — nunc age, Diuae, nunc praecipue adspirate labori nostro.* Is ordo sententiae: adeoque prauam interpunctionem emendaui.

94. 95. De sacrificio Musis fieri solito agit: *quarum castos postes altaria saepe inficiunt munere meo.* Ara in templi aditu vel vestibulo stabat; ita, victimae sanguine, postes ac ianua templi adspergi poterant. Scaliger *inficiunt* ad nidorem refert: *Κνισσῶσι.* Durum hoc, meo sensu.

96. 97. Vestigia Virgilianae Musae: Ecl. III, 63. *suaue rubens hyacinthus.* Ecl. II, 50.

Mollia

Aut crocus alterna coniungens lilia caltha,
Sparsaque liminibus floret rosa: nunc age, Diuae,
Praecipue nostro nunc adspirate labori:
Atque nouum aeterno praetexite honore volumen.
Sunt Pandioniis vicinae sedibus vrbes,
Actaeos inter collis et candida Thesei
Purpureis late ridentia litora conchis:
Quarum non vlli fama concedere digna
Stat Megara, Actaei quondam munita labore
Alcathoi, Phoebique: Deus namque adfuit illi:
Vnde

100. *pertexite* Ald.

102. *et c. Tensa* vet. ed. vnde Calderinus nomen vrbis in Peloponneso faciebat.

103. *late. latex* ed. Ven. 1484. perperam. etsi Calderinus agnoscit.

104. *non nulli* eadem, *non vidi* Iunt. *non vlli* recte Aldina.

105. *Attei* Iunt. *mutata* ead. cum Ven. 1484. sed recte *munita* dedit Aldina.

106. *Alcathoe* eadem Ven. *Archadio* Iunt. sed iterum emendate *Alcathoi* editum in Aldina. *Phoebique decus* Ven. eadem. *Phoeboque decus* Iunt. sed etiam hoc emendatum in Aldina.

107. *imi-*

Mollia luteola pingit vaccinia caltha.

101 sqq. Ornate. Inter alias Athenis vicinas vrbes fuit Megara. Pandionem Athenarum regem fuisse notum est. *litora candida* propter marmor candidum. et *ridentia conchis,* accurate ad naturam loci: nam, quod Scaliger iam monuit ex Pausania lib. I, 44. totus ille tractus agri Megarensis lapide conchite abundat, candido admodum colore, cui plurimae insunt conchae marinae.

105 sqq. Fabula Megarensium domestica v. Pausan. lib. I, 42. pr. quam iam Theognis attigit v. 771. 2. Alcathous Pelopis f. Megaram, seu verius acropolin, muris cinxisse ferebatur, Phoebo operae consorte: vnde seu saxum aliquod, cui Phoebi cithara fuerat imposita, (sic Pausan. l. c. et Epigramma a Scaligero laudatum, quod vide in Antholog. lib. IV. p. 490.) seu turris erat, quae lapillo percussa, in citharae tactae morem, resonabat (Ouid. Met. VIII, 14 sqq.) Alcathous *Actaeus* h. l. quatenus Megarensis ager Atticae pars haberi poterat, et olim in Atheniensium ditione

Vnde etiam citharae voces imitantur acutas.
Saepe lapis recrepat Cyllenia munera pulſus,
Et veterem ſonitu Phoebi teſtatur honorem.
Hanc vrbem, ante alios qui tum florebat in armis,
Fecerat infeſtam populator remige Minos:
Hoſpitio quo ſe Niſi Polyidos auito,
Carpathium fugiens et flumina Ceratæa,

107. *imitantur* ſc. ſaxa, quod vix ex antecedentibus elicias. Si *ſtant Megara* legeretur, poſſet eo referri. Legendum igitur aut *imitatur ſaepe lapis: recrepat C. m. pulſus Et v.* Occurrit quoque *imitatur* in ed. Iunt. ſicque Loenſis emendauerat Epiphyll. VIII, 25. aut, quod magis placet, *imitatus.* Sic Heinſ. et vir doctus Miſcell. Obſſ. Vol. IV. p. 319. correxerant.

109. *Vt v. — teſtetur* Iunt. et Aſcenſ.

112. 113. Vetus lectio etiam mſſ. *Hoſpitioque ſeniſque hypolidoſa victo.* at Iunt. cum aliis interpolate: *Hoſpitioque ſeni fuit Hippolydoſaque victo.* Errant fere inter has ceterae edd. At Aldina: *H. ſenis hypolidos auito:* in quibus *Hoſpitio qua ſe Niſi Polyidos auito* facile agnoſcitur. Scaliger hinc aliam lectionem extudit: *Hoſpitio qua ſe Niſus Pelopeus auito Carpathium fugiens et flumina Curetea Texerat:* ponit ille, quod nulla fabulae auctoritas probat, Niſum vltro bellum intuliſſe Minoi, huncque iniuriam acceptam vlturum veniſſe. Alia, ſed parum probanda, emendatio ſecundum veſtigia vet. editi libri facta Paulli Leopardi a Loenſi prodita eſt Epiphyll. VIII, 25. inuerſo ordine verſuum: — *Minos Carpathium linquens et flumina Niſeïna. Hoſpitio cauum namque vrbs Lelegeïa Niſum Texerat* etc. Lectio, quam nunc vulgatam habemus, a quo primum in textum illata ſit, ignoro: prolata eſt primum a Contareno Var. Lect. 8. propior illa ceteris ad literarum ductum, nec

tione fuiſſe credebatur; cf. Pauſan. I, 39. p. 94. ſ. 95. Nam alioqui e Peloponneſo aduenerat Alcathous, Pelopis quippe filius.

107. *imitantur*, ſaxa: ſed v. V. L. *Cyllenia munera*, lyram a deo Cyllenio, Mercurio, inventam. Lapis igitur pulſus, ſi percuſſus fuerit, *recrepat* lyram ſi. reſonat, imitatur ſonum lyrae. *veterem Phoebi honorem*: videtur hoc eodem ſenſu dictum, pro munere, inuento, Apollinis, cithara, cuius ſonum ſaxum refert, adeoque memoriam lyrae ei impoſitae ſeruat.

110. *florebat* abſolute: cum alias adiici ſoleat, laude, virtute. Sic Catull. *florentem Iacchum* abſolute dixerat, ſc. annis,

Texerat. Hunc bello repetens Gortynius heros
Attica Cretaea ſternebat rura ſagitta.
Sed neque tunc ciues, neque tunc rex ipſe veretur
Infeſto ad muros volitantis agmine turmas
Ducere, et indomita virtute retundere mentis:
Reſponſum quoniam ſatis eſt meminiſſe deorum.
Nam capite a ſummo Regis, mirabile dictu,

Candida

nec a fabula abhorrens, qua Polyidus vates Glauco Minois filio in vitam reducto Creta aufugit (Apollod. III, 3.) adeoque Megaram proficiſci indeque bello a Minoe repeti potuit. Legitur quoque Polyidus Megaram veniſſe, vt Alcathoum de caede Callipodis filii luſtraret: narrantur porro eius filiae Megarae ſepultae Pauſ. I, 42. p. 104. Quod *auitum* hoſpitium ait, potuit alias fabulas reſpicere, quas nunc ignoramus. Sed *Carpathium mare*, tanquam vicinum Cretae, poſuit pro Cretico. Sequuntur flumina *Caerataea*. Iam in vett. edd. *Ceratea*, quod Aldina quoque dedit, et *Cerathea* ſcriptum eſt. Scaliger in priore edit. legerat: *Carpathium fugiens pelagus et flumina Cretae*, in altera vero: *Carpathium fugiens et flumina Curetea*, Graece ad verbum: Καρπάθιον λείπων καὶ νάματα Κουρήτεια, cum *Curete* antiquum nomen inſulae fuerit, mox *Crete*. Videtur tamen et ipſe mox in Caeratea animo inclinato ferri; eſt enim fluuius Cretae Caeratus ex Callimacho notus in Dian. 44. χαῖρε δὲ Καίρατος ποταμὸς μέγα. Alluebat ille Cnoſſum, cui vrbi quoque olim ab eo nomen fuit. v. Meurſ. in Creta I, 8.

114 *Cothinius*, *Corthinius* vett. edd. *Cortinius* Aldina.

116. 117. 118. Obſcura oratio, et, ſi recte iudico, corrupta. *Turmae volitantes ad muros infeſto agmine* aut Megarenſes ſunt, quos rex ad muros ducit, vt hoſtem ſubeuntem eos repellant: aut Cretenſes ſunt, et ad eoſdem debent referri *mentes indomita virtute*. Ita vero claudicat ſententia verborum in reliquis, quocunque te vertas. Suſpicor verſum tertium *Ducere et i. v. r. mentes* a ſeriore manu aſſutum eſſe. *volitanti ex agmine* Ven. Ed. 1484. et Ald. *indomitas v. r. mentes* emendabat Lindebruch: ſed hoc tenue. Aſcenſius *non veretur* accipit *non curat*, negligit ducere turmas Niſus etc. In *mentes* poteſt latere videri: *Cretas*.

121. *florebant*

annis, LXIII, 251. *remige:* docte: nam cum claſſe aduenerat Minos, cuius *θαλασσοκρατίαν* illuſtrauimus in Commentar. Soc. R. Gotting. T. I. P. II. p. 71 ſqq.

116 ſq. Sed Megarenſes et Niſus non cunctantur Minoi occurrere et muros vrbis defendere: quippe capillo aureo confiſi etc. ſed v. V. L.

123. *Cuius*

Candida caesaries; florebant tempora lauro,
Et roseus medio fulgebat vertice crinis:
Cuius quam seruata diu natura fuisset,
Tam patriam incolumem Nisi regnumque futurum,
Concordes stabili firmarunt numine Parcae.
Ergo omnis caro residebat cura capillo:
Aurea sollemni comtum quoque fibula ritu
Mopsopio tereti nectebat dente cicadae.
Nec vero haec vobis custodia vana fuisset,

Nec

121. *florebant tempora lauro* in medio interposita, dure quidem: nec tamen Scaligeri emendatio mollior, qui coniiciebat primum: *Candida caesaries, florens interprete lauro*, h. diuinatrice, qua reges redimiti esse solebant, postea autem: *C. c. florebat tempore longo.*

122. *fulgebat.* Scaliger ex vett. edd. *surgebat.* quod et mſ. Helmst. habebat.

125. Versus ex Ecl. IV, 47. *firmarunt*: debebat esse *firmarant.*

126. *caro.* Ita Aldina. Edd. vett. *cano.*

127. *comtum quem* editum a Taubmanno, vt Loensem emendasse video l. c.

128. *ritu Corsellae* vett. edd. vel *Corpselae*: vnde Scaliger refingebat *Cecropiae*, cum olim *Cypsellae* et *Tortilis et t.* legere voluisset. Sed emendatum *Mopsopio* iam animaduerto in ed. Ald. et sic Parrhas. ad Claudian. R. P. p. 2. b. legere iusserat. Felicius tamen his omnibus ex vetere scriptura veram lectionem eruisse arbitror Loensem Epiphyll. VIII, 25. *Crobylus et tereti.* Nota res vel ex Thucyd. 1. pr.

129. *vobis:* vt ad Megarenses conuersa sit oratio. Scaliger tamen legit *votis.* Immo vero scriptum fuit *vrbis. Nec vero haec vrbis custodia vana fuisset.*

130. *Nec*

123. *Cuius — natura*, pro qui crinis. Barthius Adu. XXIII, 9. laudat ex Auien. Perieg. (v. 57.) *pigra ponti Se natura tenet* h. pontus.

127. 8. Fibula aurea nectebat eum crinem dente tereti cicadae. Erat scilicet fibula in cicadae formam facta *ritu* Attico. Nota nunc res, Athenienses τεττιγοφοροῦντας fuisse, habuisse cicadam auream crinium cincinnis innexam. Post Scalig. et Taubm. ad h. l. et Meurs. v. Perizon. ad Aelian. IV, 22. Sed princeps locus est Thucyd. I, 6.

133. Non

Nec fuerat: nisi Scylla nouo concepta furore,
Scylla patris miseri patriaeque inuenta sepulcrum,
O nimium cupidis si non inhiasset ocellis!
Sed malus ille puer, quem nec sua flectere mater
Iratum potuit, quem nec pater atque auus idem
Iupiter: Ille etiam Poenos domitare leones,
Et validas docuit vires mansuescere, tigris;

Ille

130. *Nec fuerat.* Quid hoc loci habeat post *nec fuisset*, equidem non assequor. Ferrem, si *nec crinis* subiectum esset post: *nec vero haec vrbis c.* Nisi doctius vrbis epitheton fraudem fecit: *Nec vero haec vrbis custodia vana fuisset Nisaeae.* Saltem poeta: *Infelix nisi Scylla*, et pluribus aliis modis scribere poterat. *nouo concepta furore.* Frustra defendit hoc Barthius. Obuium est poetam scripsisse *correpta.* Nunc hoc idem exhibere video Aldinam. Minus placet *nouos concepta furores*; etsi sic in Culice quoque 265. Scaliger e libb. refinxit: *Femineis concepta decus.*

131. Male in fine versus plena interpunctio ponebatur in edd.

136. *vires m. tigris* Scaliger maluit ex vett. edd. *victas m. tigres.* Sed durum id post *validas.* Etsi hoc *validas* vix ipsum sanum

133. Non ignobilis de Amoris potentia locus, etsi a multis tractatus, et alienus forte ille ab hoc loco, cum ira Cupidinis nullum in seqq. locum habeat: quo tamen viam sibi poeta struit ad ipsam narrationem a v. 139 sqq. Obscura quidem res est, sed Scyllam apparet religionem Iunonis violasse, cum inter lusum pilae cum aequalibus nimium processisset. Nec vero apparet e poetae verbis: peccatumne fuerit in hoc, quod locum sacrum et arcanae religionis imprudens adierit. De ludis Iunoni, quales Paus. V, 16. memorat, institutis agi non videtur. Quid? quod nec Iunonis templum aut praecipua aliqua religio Megaris fuisse videtur. Certe Pausanias ne aedem quidem vel signum Iunonis in ea vrbe memorat. Videtur aliquid de periurio puellae attingi, quo Iunonem laeserit. Scaliger studio ludendi prouectam ad ipsa ait vrbis moenia peruenisse, vnde cum prospiceret, Minois amore esse correptam. Sed in poetae verbis nihil, quod eo ducat, video. Nec illud satis dilucide exposuit poeta, quatenus Amor Iunonis irae ac vindictae in amore puellae iniiciendo indulserit.

134. *pater atque auus idem Iupiter.* De hoc v. docta disputatio

Ille etiam Diuos, homines; sed dicere magnum est:
Idem tum superis acuebat paruulus iras.
Iunonis magnae, cuius periuria Diuae
Olim se meminisse diu periura puellae
Non vlli liceat, violauerat inscia sedem,
Dum sacris operata Deae lasciuit, et extra
Procedit longe matrum comitumque cateruam,
Suspensam gaudens in corpore ludere vestem,
Et tumidos agitante sinus Aquilone relaxans.

Necdum

sanum est, latere enim videtur sollenne tigrium epitheton, *rabidas*. Heinsius in notis ineditis apud Burman. ad Anthol. To. I. p. 19. emendabat: *Et rabidae docuit vires mitescere tigris.*

137. *Diuos homines*. vt hic interpungitur, Deos et homines mansuescere docuit Amor. Alii iunctim *Diuos homines* exhibent, h. e. deorum filios, heroes. Sed cum priore ratione melius convenit quod sequitur: *sed dicere magnum est*; vt quasi praefiscini dictum esse velit: ne temerarium quid et quod Nemesis vlciscatur, dixisse videatur. cf. Barth. Aduers. XXIII, 9. *Ille etiam Diuos omnes* coni. Heinsius apud Burm. l. c. Sed totus versus Scholasticum, qui noua exempla adscribere volebat, redolet.

138. Distinxi plene ad finem versus. Dicit primum de superis vniuerse, quod mox de sola Iunone locum habet. Et mox iungo: *Iunonis magnae violauerat sedem.* Hic tamen *Idem cum superis* edd. vett. vel *quum*. at Aldina: *Idem tum tristes a. p. iras Iunonis m.* Sicque ms. Helmstad. et Iul. Sabinus legerat. Et hoc esse verius arbitror.

139 — 141. *cuius periuria Diuae — Non vlli liceat*. Sensum idoneum nemo facile ex his versibus extundat: et, si recte iudico, assutus est pannus ex grammatici, experientis vires ingenii in compingendo versu, nugis in margine adscriptis. Scaliger misere se torsit, vt hinc proferret hunc sensum: cuius puellae periuria, o Musae, nemini fas meminisse. Sed iis rescissis sententia sic sese expedit: *Idem tum tristes acuebat paruulus iras Iunonis magnae: violauerat inscia sedem.*

139. *per iura Dianae* ed. Fabric.

140. *se meminere* edd. vett. etiam Ald. et *per iura — tum nonnulli.*

146. *gustatio* Valkenarii V. Cl. ad Eurip. fragm. p. 159. Iungenda autem: *Sed malus ille puer, — Idem sum superis a.*

141. *sedem* de templo et τεμένει accipe. *sacris operata deae lasciuit*, sacris factis puella cum aequalibus ludit. 144. 5.

veste

Necdum etiam castos agitauerat ignis honores,
Necdum sollemni lympha perfusa sacerdos
Pallentis foliis caput exornarat oliuae:
Cum labsa e manibus fugit pila, cumque relabsa
Procurrit virgo: quo vtinam ne prodita ludo
Aurea tam gracili soluisset corpora palla!
Omnia, quae retinere gradum, cursumque morari
Possent,

146. *gustauerat* emendabat Loensis l. c. c. 26. quod et mss. Helmst. legebat. Equidem totum, qui sequitur locum pro lacinia assuta habeo. Quod ni ita se habet, est ille saltem inquinatissimus. Nam sententia certa extundi non potest.

149. *relapsae* vel *relaxae* vett. edd. Sed recte *cumque relapsa* sc. pila procurrit virgo.

150. *quod vti ne p.* Ald. et mss. Helmstad.

151. *Aurea tum* forte legendum. *iam* vett. edd. et *pallam* etiam Aldina. Suspicor fuisse scriptum: *Auream tum gracili soluisset corpore pallam*: vt *auream* binis syllabis pronuntietur, vt alibi fit. *corpore pallam* etiam mss. Helmstad.

152 sq. Interpunctione ac distinctione locum ita constituisse arbitror, vt aliqua saltem exeat sententia, etsi poeta venustiore vix digna. *Vellem o haberes* (habuisses) *tecum tua omnia* (de vestimentis intelligendum ex v. 151.) *quae retinere gradum cursumque morari possent*: (ne discincta procurrere auderet) *Ita non piasses nequicquam iureiurando*, (ita lego) *o infelix, sacraria diuae non vnquam violata manu tua esse.* vt penetrale ingressa illa, quod adire nefas erat, frustra postea iurarit, se manu res sacras non con-

veste igitur recincta, soluta, incedit, vt auram, qua recreetur, excipiat.

146. 7. 8. Obscura sententia, quam nec Scaliger habet quomodo expediat. An, inquit, nondum initiatam sacris Iunonis intelligit, cuius ageretur ἀγὼν quidam λαμπαδοῦχος. an nondum sacra ab antistita patrata — an potius nondum nupsisse intelligit? Media sententia vero propior videtur: etsi, quae in ea violatae religionis caussa lateat, non assequor. Videamus verba: *honores ignis castos nondum agitauerat* sacerdos h. e. nondum flabello aura agitata ignem succenderat in ara. *nec dum sollenni — oliuae*, h. nec ea rite lota caput ex more sacrorum sertis et infulis velauerat.

150. *prodita* eleganter, in errorem, fraudem, inducta.

152. Obscura et hiulca tota haec oratio v. V. L.

159. *ex*

Possent, o tecum vellem tua semper haberes!
Non vnquam violata manu sacraria Diuae,
Iurando infelix nequidquam iura piasses.
Et si quis nocuisse tibi periuria credat,
Caussa pia est: timuit fratri te ostendere Iuno.
At leuis ille Deus, cui semper ad vlciscendum
Quaeritur ex omni verborum iniuria dicto,
Aurea fulgenti depromens tela pharetra,
Heu nimium tereti, nimium Tirynthia visu,

Virginis

contrectasse. *Piare* videtur noue positum, pro purgare se, amovere culpam a se. Sequentia vss. 156. 7. assuta arbitror ab alio, quam qui superiora male inserserat. Voluit is vrbanus videri: Posse forte aliquem suspicari puellam peierasse, eaque culpa sibi Iunonis iram consciuisse; sed falsum hoc esse: caussam piam fuisse, h. e. Iunonem, beneuolentia in puellam permotam, cavere voluisse, ne, si illa intraret in deae penetrale, Iouis in conspectum veniret; facile enim illum deum adduci potuisse, vt insidias faceret puellae pudori. Haec aut similia videtur voluisse is, qui haec intexuit, ineptus forte clericus, vix digna, vt in iis haereas. Quod Scaliger suggerit, nimis acutum est: maluit te hoc modo punire Iuno, quam Ioui te excruciandum tradere, qui solus periuria vlciscitur.

152. *cursusque* Ald. cum ms. Helmst.

154. *non v. v. manus*: agnoscit idem et Iul. Sabin.

158. *cui s. adolescentum* vett. edd. ante Aldinam. Iterum impetiginem suam affricuit sequentibus Scholasticus aliquis; et forte ab initio totus locus his versibus solis constabat: *At leuis ille deus, depromens tela pharetra, Virginis in tenera defixit mente sagittam.* Ceterum pro his, quae adsuta sunt, excidisse videntur alia, quibus Minoem puellae conspectum exponeret poeta.

161. 2. Manifeste corrupti versus nec sine libro sanandi. Vs. 161. *Heu nimium — visu* omnino insititius est. In ms. Helmst. *Heu n. terret.* In edd. vett. pro *tereti*, *terei*, et pro *visu*, *nisu* vel *iussu* legitur; vnde Scaliger refingebat: *Heu nimium Terei, nimium Tirynthia visa:* tela non puerilia, sed Herculea et qualia Tereus in Procne expertus erat. Mox eo damnato tentabat: *Heu nimium celeri, nimium torrentia nisu.* Barthius *Tirynthia* in *Gortynia* mutabat.

162. *interea*

159. *ex omni verborum dicto:* Est ex Scaligeri sententia *dictum* h. l. vt ἔπος, res. sed potius ad iusiurandum voluit referre inscitus homo, qui hos versus seu struxit seu interpolauit: *iniuria verborum*, offensio.

161. 2. v. V. L.

163. Com-

Virginis in tenera defixerat omnia mente.
Quae simul ac venis hausit sitientibus ignem,
Et validum penitus concepit in ossa furorem:
Saeua velut gelidis Ciconum Bistonis in oris,
Ictaue barbarico Cybeles antistita buxo,
Infelix virgo tota bacchatur in vrbe.
Non styrace Idaeo flagrantes picta capillos,

Cognita

162. *interea* vett. edd. ante Aldinam. *interna* Loens. l. c. emendabat: apud eundem *virgineo* scribitur.

165. *Ciconum Bistonis in oris.* Est Aldina lectio. Cum alii Βιστονίδα scribant scriptores, solus est Apollonius I, 34. Παιδὶ Βιστονίδι, cuius auctoritate producta h. l. media in Bistonis syllaba defendi possit. Accedit Stephani Byz. in Βιστονία auctoritas, qua Bentleius quoque ad Horat. I. Carm. 25, 11. vulgatam h. l. tuitus est. Si tamen vett. edd. conferas, et vitium ex iis et medela in promtu est. Nam vt ms. Helmstäd. taceam: *gelidi sidonum bistonis bonoris*, in Ven. 1484. *gelidi cidonum bistonis bonores*, in Norimb. *Sindonum*, in Iunt. et aliis *gelidi Sithonum Bistonis ore.* Quis non *in* male irrepsisse, eoque sublato, *gelidis Edonum Bistonis oris*, Ἠώνων νιφόεντα κατ' οὔρεα Βιστονὶς, facile agnoscat? et sic Scaliger quoque emendauit. Bistones et Edones vel Edoni Thraciae saepe occurrunt apud poetas. cf. Aen. XII, 365. Bentl. ad Horat. III, 25, 9. Broukhus. ad Propert. I, 3, 5. et alios.

166. *Iactaue* ed. Scot. Fabric.

168. *Et*, *aut*, perperam alii; et vulgo *storace*, vt seriore aeuo scribebant. *picta c.* non intelligo. f. *vncta.* et *fragrantes capillos* haud dubie, non *flagrantes*, vt in vett. edd. Video quoque laudari e vett. *vinctos perfusa capillos.*

169. *Sicyonia*

163. Comparat Scaliger Catull. LXIII, (Epithal. P.) 91 sq. et ad v. 165. Nicand. Alexipharm. 217 sqq. Ἡ ἅτε κεροφόρος etc.

166. *Ictaue* h. tibia Phrygia audita stimulata et in furorem acta. Alias Gallos nominare solent poetae. Forte h. l. vna ex Maenadibus intelligenda, cf. Catull. LXII. (de Aty) 22 sq.

167. cf. Aen. IV, 300 sqq. de Didone et VII, 376 sq. de Amata. Sed seqq. adumbrata sunt ex Catullo XXIII, 63 sqq.

168. *Styrax*, frutex et succus seu gummi officinis adhuc nostris pharmaceuticis frequens, *storax* vulgo dictus, ex Syria plerumque petebatur. Plin. XII, 17, 40. Styracem

Cognita non teneris pedibus Sicyonia seruans,
Non niueo retinens baccata monilia collo.
Multum illi incerto trepidant vestigia cursu.
Saepe redit patrios adscendere prodita muros:
Aëriasque facit caussam se visere turres.
Saepe etiam tristis voluens in nocte querelas,
Sedibus ex altis coeli speculatur amorem:
Castraque prospectat crebris lucentia flammis.
Nulla colum nouit: carum nec respicit aurum.
Non arguta sonant tenui psalteria chorda:

Non

169. *Sicyonia* primum apparere video in Aldina: Restituerat iam Leopardus in Emendd. I, 11. cum in vett. edd. esset *sic omnia*. Sicyonii calcei noti sunt. cf. Taubm. τὰ Σικυώνια sc. ὑποδήματα. Male *cognita* ad superiora retrahunt vulgg. edd. nam sunt *Sicyonia cognita*, vt alias *nota*, quibus illa vtitur; epitheton ornans. Scaliger post Ascensium, vt video, refingebat *condita*, quibus conduntur pedes, et Leopard. l. c. *commoda*.

170. Perperam *bacchata* retinent edd. recentiores. *Baccatum monile* ipse Maro dedit Aen. I, 655.

172. *prodita* sc. amore. Sed vix hoc omitti poterat. Leg. *perdita*, vt saepe amantes dicuntur. Sic inf. 428. Ita quoque emendasse post Dousam iam alios nunc video Misc. Obss. Vol. IV. p. 319. Graece extulit *redit ascendere*, (redit, vt adscendat) et *facit caussam se visere*, praetexit, comminiscitur caussam, vt visat.

174. An olim fuit: *tristes voluens in pectore curas*.

175. *amorem* de amato Minoe accipere licet sane; ita vero illud durum, vt *ex altis caeli sedibus* sit, desuper ex turri. Scaliger refinxit: *caeli speculatur ad oram*, vnde dies solet existere, cum diei ortum illam optare necesse esset. Vir doctus in Misc. Obss. IV. p. 320. *secum speculatur* arripuit inf. ex v. 469. Broukhusius *caeli amores* legebat et stellas intelligebat, in quas virgines olim essent mutatae. Tandem ibid. alius vir doctus *caelo* corrigit, nihil tamen expedit. Equidem, si vestigiis scripturae *caeli* (*celi*) inhaerendum est, lego: *Sedibus ex altis tecti*, h. ex edita domus parte.

177. *mouit* ed. Iunt. *nubit* coni. Scalig. esse enim *colum nubere* στέφειν (sc. lana inducere ac vestire, mox nendo deducenda, quomodo Catullus LXIII, 311. *amictam*, Plinius *comtam*

colum

cem Idaeum h. Creticum Plin. XII, 17, 40. Plinio parum probari lib. XII, 25, 55. iam a Scaligero notatum est.

179. *Li-*

Non Libyco molles plauduntur pectine telae.
Nullus in ore rubor. Vbi enim rubor, obstat amori.
Atque vbi nulla malis reperit solatia tantis,
Tabidulamque videt labi per viscera mortem:
Quo vocat ire dolor, subigunt quo tendere fata,
Fertur: et horribili praeceps inpellitur oestro:
Vt patris, ah demens, crinem de vertice ferret
Furtim, atque arguto detonsum mitteret hosti.
Namque haec conditio miserae proponitur vna.

Siue

colum dixit. Sed *nouit* et *respicit* sibi respondent. *nulla* pro non, vt alibi, antiquum esse aiunt. Est Graecis, et inde poetis, frequentatum. *aurum* siue ad texturam, seu, cum de ea vs. 179. demum agatur, ad ornatum et mundum muliebrem spectat, etsi eum hic non exspectabam; nec omnino satis cohaerent membra. Illa, inquit, non curat colum, non aurum, non psalterium, non texturam. Forte vs. 179. saltem praemittendus versui antecedenti.

179. *clauduntur* male edd. Plant.

180. *obstat amanti* ap. Iul. Sab. legitur.

185. *ferret* quis primus ediderit non constat. Legebatur olim etiam in Ald. *seruet*. Tum *ab serum*, h. diu seruatum, legisse videtur Iul. Sabinus.

186. *arguto hosti*. Dictum esse necesse est pro vafro et callido. Scaliger videtur pro pulchro, formoso, accipere. Exspectabam epitheton Minois gentile vel patronymicum: *Gnosiaco*, *Dictaeo*.

187. *conditio miserae p.* Lectio haec ex Aldina fluxit. Vett. edd. *nisi rapto opponitur*. Alii *c. raptori opponitur*. vnde Scaliger, etsi vulgatam non damnabat, coniiciebat: *namque haec condicti ratio proponitur vna*: quod elegantius esse nemo non videt. nam iis, quibus arcem aut vrbem prodituri sunt, proditores *condicere* et *constituere* recte dicuntur. Barthius *miserandae opponitur* tuetur; parum scite.

188. In

179. *Libyco pectine*: citrino vel lotino, ait Scaliger. Malim cum Taubmanno de eburneo accipere. Aen. VI, 647. *pectine pulsat eburno*. Iulius Sabinus Palladios interpretatur, quia Minerua Tritonia a Libyae palude Tritonide dicta: quod nimis subtile. *plauduntur*, pulsantur adducto pectine, quo densantur licia, κροτοῦνται. Latus *plaudi* dictum simili modo a Tibullo II, 1, 66. vbi v. Obss.

180. Laudatum iam ab aliis tanquam ex Ouidio: *Non bene conueniunt pudor atque amor*. In nostro vereor ne nimium acumen illatum sit.

188. Siue

Siue illa ignorans: quis non bonus omnia malit
Credere, quam tanto ſcelere damnare puellam?
Heu tamen infelix (quid enim inprudentia prodeſt?)
Niſe pater: cui, direpta crudeliter vrbe,
Vix erit vna ſuper ſedes in turribus altis,
Feſſus vbi extructo poſſis conſidere nido.
Tu quoque, auis, moriere: dabit tibi filia poenas.
Gaudete, o celeres, ſubnixae nubibus altis,
Quae mare, quae virides ſiluas, lucosque ſonantes
Incolitis: gaudete, vagae blandaeque volucres:
Vosque adeo, humani mutatae corporis artus
Vos o crudeli fatorum lege, puellae

188. In ſeqq. iterum lacinias ab ineptis poetaſtris aſſutas agnoſcere mihi videor.

189. *tanto ſcelere* etiam Aldina. Alii *ſcelere tanto.* Barth. coni. *ſceleri,* non male, vt parti, capiti, et alia ſexto caſu occurrunt. Multo tamen magis obuium eſt refingere: *tanti ſceleris.* Sic quoque ed. Iunt. et Aſcenſ.

190. *Tu tamen* malit vir doctus Miſc. Obſſ. IV. p. 321. *prudentia* Ald. ed. tum ante illam *poteſt,* et mox *N. pater cum quo d.* et 192. *vixerat una ſemper* vitioſe ſcriptum.

193. *conſcendere* vett. ante Aldinam.

194. Ineptus verſus. *Tu quoque auis moriere*: tu, o Niſe, in auem mutaberis ante diem ſupremum. *filia* tamen *tibi poenas dabit,* quippe et ipſa in auem mutata, quam haliaeetus pertinaci odio perſequitur. Sed totus locus a mala manu interpolatus eſt, vt otium in eo caſtigando perdere pigeat.

197. *vagae laudate v.* mſ. Helmſt.

198. *Vſque adeo* vett. edd. et mox *vix o crudelis.* hoc *crudelis* etiam mſ. Helmſt. Loenſis corrigebat *Atque adeo.*

206. *cru-*

188. *Siue illa ignorans* ſc. hoc fecit, vt crinem Niſo patri auferret, cum neſciret fata regni in eo eſſe poſita.

195. Non male inuenta, quae ſequuntur. Nam ſi Niſus Pandionis II. Athenarum regis fuit filius, Philomelam et Procnen, Pandionis I. filias quarum altera Tereo, Daulidis regi, nupta fuit, ei cognatione coniunctas fuiſſe neceſſe eſt. *Vos, o puellae Dauliades, crudeli fatorum lege mutatae (κατὰ) artus corporis humani.*

206 ſqq.

Dauliades, (crudele) venit cariſſima vobis
Cognatos augens reges numerumque ſuorum
Ciris, et ipſe pater: vos, o pulcherrima quondam
Corpora, caeruleas praeuertite in aethera nubes,
Qua nouus ad ſuperum ſedes Calcheius, et qua
Candida conceſſos adſcendat Ciris honores
 Iamque adeo dulci deuinctus lumina ſomno
Niſus erat: vigilumque procul cuſtodia primis
Excubias foribus ſtudio iactabat inani:
Cum furtim tacito deſcendens Scylla cubili
Auribus arrectis nocturna ſilentia tentat:
Et preſſis tenuem ſingultibus aëra captat.
Tum ſuſpenſa leuans digitis veſtigia primis
Egreditur: ferroque manus armata bidenti
Euolat: at demtae ſubita in formidine vires
Caeruleas ſua furta prius teſtantur ad vmbras.

Nam

200. *crudele.* Praeclare Scaliger emendat: *gaudete.*

204. *nouus ad ſ. ſ. Haliaeetus* vere vtique a Scaligero reſtitutum arbitror, vt ab eo iterum diſceſſiſſe editores mirer. In idem acumen iam ante Nic. Loenſis VIII. Miſcell. Epiphyll. 26. inciderat.

205. *accedat* idem Loenſis.

206. *deuictus* vett. ante Aldinam. Vtrumque ferri poteſt: melius tamen *deuinctus.* Nimis nota haec ſunt quam, vt verbum addere neceſſe ſit.

207. *primas Excubias* coniiciebat Lindenbruchius, vt temporis eſſet, non loci notatio.

214. 5. *ac d.* male Heinſiana et aliae edd. *teſtantur* neſcio quis primus intulerit. Ita *vires demtae teſtantur* iungenda ſunt. Subita, vt in ardua re, prae metu, virium defectio prodit conſilium eius occultum. Vetus lectio eſt, etiam Aldinae, *teſtatur*; ita oratio ſic procedit: *At* (Scaliger ſic malebat *vt*, ſimulac) *demtae*

206 ſqq. Qui ſequitur locus magno poeta dignus videri poteſt.

208 *ſtudio iactabat inani*, excubias agebat: ſed reſpectu Scyllae, quae eos feſellit.

212. Ouid. Faſt. I, 425. *Surgit amans, animamque tenens veſtigia furtim Suſpenſo digitis fert taciturna gradu.* Mox *ferrum bidens* int. forficem.

220. De

Nam qua se ad patrium tendebat semita limen,
Vestibulo in thalami paulum remoratur; et altum
Suspicit ad culti nutantia sidera mundi,
Non accepta piis promittens munera Diuis.
Quam simul Ogygii Phoenicis filia Carme
Surgere sensit anus (sonitum nam fecerat illi
Marmoreo aeratus stridens in limine cardo)
Conripit extemplo fessam languore puellam:
Et simul, o nobis sacrum caput, inquit, alumna:
Non tibi nequidquam viridis per viscera pallor
Aegrotas tenui suffudit sanguine venas;
Nec leuis hanc faciem (neque enim pote) cura subegit:
Haud fallor, quod te potius Rhamnusia fallit.

tae (sunt) *subita* (nam *in* sublatum malo) *formidine vires. Caeruleas* (sc. illa) *sua facta prius testatur ad vmbras*, vota facit ad deos, quod vss. 218. 9. disertius exponitur. Sic alias precantur homines *ad auras*. *Vmbras caeruleas* dixit vt *νύκτα κυανέην. κυανέαν ὄρφναν.*

218. *ad culti* primum ab Asculano excusum video, pro vitioso *ad coeli*. Cultum mundum de caelo dici posse non infitior: tamen id orationem male affectatam sapere videtur. Malim ad *celsi — mundi*. Tum *nictantia sidera* cum Scaligero praeferam, scintillantia. Alius est *mundus pondere nutans* in Ecl. IV, 50.

220. *Carme* scribendum, non *Charme*. Κάρμη non Χάρμη.

224. *Et famulo nobis* mss. Helmst. *caput alumnae* Aldina et hinc edd Fabric. et al. male.

226. *Aegroto tenui* et *tenuis* edd. vett. sed emendatius dedit Aldina.

227. *hanc faciem* nescio vnde in edd. Plantin. et alias venerit: ab emendatione viri docti vtique profectum. Vetus lectio etiam Aldinae erat *hoc faceret*: quod facile cum Scaligero refingi poterat: *nec leuis hoc facere (neque enim pote) cura subegit.* nec leuis amor te ad hoc faciendum adegit, vt noctu surgeres.

228. *quod te potius Rhamnusia fallit.* Qui sensus inde elici possit, non video. *fallat* Loensis l. c. emendat. In Iunt. et aliis *fallar*

220. De Carme et Britomarti v. Excurs. ad h. l.

223. *Corripit* Carme eam, vt sustineat lapsuram. Ceterum comparari cum seqq. potest Ouidii locus de Myrrha eiusque nutrice Met. X, 382 sqq. 225. *viridis pallor* ex χλωρὸς

Nam qua te caussa nec dulcis pocula Bacchi,
Nec grauidos Cereris dicam contingere foetus?
Qua caussa ad patriam solam vigilare cubile,
Tempore quo fessas mortalia pectora curas,
Quo rapidos etiam requiescunt flumina cursus?
Dic age nunc miserae saltem, quod saepe petenti
Iurabas nihil esse mihi, cum moesta parentis
Formosos circum virgo morerere capillos?
Hei mihi, ne furor ille tuos inuaserit artus,
Ille, Arabis Myrrhae quondam qui cepit ocellos,
Vt scelere infando, quod nec sinit Adrastia,

Laedere

fallar, et hoc Scaliger retraxit vt sit: *Haud fallor*: *quod te potius, Rhamnusia, fallar!* omisso: *precor*. hoc est: quod potius te precor, Rh. Nemesis, vt fallar. Alii poetae simili more dicerent: *Haud fallor*: *quanquam o potius Rh. fallar!*

236. *morerere*. Ita etiam Ald. *mori* de vehementis amoris aestu ac tabe non ignoramus, sed ab h. l. alienum est. Edd. Iunt. de Tortis et aliae *remorere*. Loensis l. c. emendat *remorare*, sed tota sententia laborat. Pro *cum* leg. *cur* et sic totus locus constituendus: *Dic age nunc saltem miserae, quod saepe petenti Iurabas nihil esse mihi, cur moesta parentis Formosos circum virgo remorere* (seu quod malim, *remorare*) *capillos?* h. e. Nunc saltem mihi dic, cur circa parentis comam haereas? id quod quoties adhuc ex te audire volui, tu mihi iurabas, *nihil esse*. Sumtum hoc ex vulgari sermone. Sed multa in hoc carmine vix cum delectu posita. Ita mox *furor cepit ocellos*.

239. *sinit*. siuerit, ait Scaliger, vt *edit* apud Horat. pro edat Vereor, ne *sirit* antiquum sit, vt apud Plautum et Catonem occurrit, detortum fere in *sinit*. Sed *sirit* h. l. metro repugnat, omninoque malim *sinat!* hoc etiam Loensis protulit Epiphyll. VIII, 26.

240. *Lu-*

χλωρὸς pro ὠχρὸς, nota res est. 230. *grauidos Cereris foetus*. Scaliger γονίμους, fecundos vel foetificos, interpretatur. Ge. II, 143. *grauidae fruges*, et Ge. I, 319. *grauida seges*, vbi ad succum nutritium retuli. — 233. *requiescunt*, transitiue, vt obuium est *videre*, pro retardare: vti iam Ecl. VIII, 4. vidimus.

238. De Myrrha nota fabula ex Ouid. Met. X. *Arabs* ea dicta, etsi Cinyrae, Paphiorum in Cypro regis filia fuerit, sitque omnino narratio ex Cypriis fabulis ducta. Sed fuga delata est Myrrha in

Laedere vtrumque vno ſtudeas errore parentem.
Quod ſi alio quouis animo iactaris amore:
Nam te iactari, non eſt Amathuſia noſtri
Tam rudis, vt nullo poſſim cognoſcere ſigno;
Sin conceſſus amor noto te macerat igne:
Per tibi Dictynnae praeſentia numina iuro,

240. *Ludere* malit Scaliger: non ego. Inceſto huic amori et adulterio grauius verbum quaeritur.

241. *animum* melius legi vnusquisque facile intelligat. Scaliger malebat. *nimio i. amore.* Barthius: *Quodſi animo quouis alio i. a.* Heinſius (Miſc. Obſſ. Vol. IV. p. 323.) *animos* vel *amens.* In mſ. Helmſt. erat *animis i. amorem.*

242. *Amathuntia* Iunt. et aliae: quod praefert Scaliger, etſi vtrumque vſitatum poetis. *noſtri* vett. edd. cum Aldina agnoſcunt: quod accipiendum eſſet: Venus non tam ignara mei, a me non tam aliena eſt: h. ego amoris non tam rudis ſum. Conſueverat enim illa cum Ioue ex eoque Britomartin pepererat. ſed Iunt. *noſtra* dedit, idque Scaliger probat: non ita auerſa mea Venere de amore iudico: *οὐχ οὕτως εἰμὶ ἀπειραφρόδιτος.* Capio. Durius tamen hoc: mea Venus non eſt tam rudis, h. e. ego in amore non tam rudis ſum.

244. *conceſſus* vett. edd. cum Aldina tuentur; *confeſſus* ed. Iunt. et aliae: quod arripit Scaliger, vt ſit amor, qui in confeſſo eſt, et quidem, vt recte Taubman. explicat, abiecto omni pudore. Enimuero non inhoneſto amori operam et ſtudium ſuum pollicetur nutrix; ſed honeſto et licito. Induxit viros doctos in fraudem *τὸ ſin:* quod h. l. tantum iteratio eſt *τοῦ ſi* in vſ. 241. pro: Sed ſi. Si igitur. ſi, inquam. In vett. quoque edd. *ſi conceſſus* legitur, quod interpretatur illud ſuperius: *alio quouis amore:* ſc. excepto illo inceſto. Etiam Barthius Scaligerum refellit Aduerſ. IV, 23.

246. Vett.

in Arabiam ibique in arborem mutata, vt ipſe Ouid. X, 477. *latosque vagata per agros, Palmiferos Arabas Panchaeaque rura relinquit — tandem terra requieuit feſſa Sabaea.* — 240. *vtrumque parentem* ſc. Myrrhae. Argutatur Scaliger, qui Niſum et nutricem Carmen intelligere iubet.

241. Procedit ſententia ad vſſ. 249. *Quod ſi alio quouis a. iactaris amore;* nam te amore aliquo iactari bene intelligo; *Si*, inquam, *conceſſus amor noto te macerat igne*: ſequitur apodoſis: *Per tibi D.*

245. Dictynnam nunc de ipſa Diana poeta videtur accipere. cf. Exc. ad v. 220. f.

250. vtque

Prima Deum quae te mihi dulcem donat alumnam,
Omnia me potius digna atque indigna laborum
Millia visuram, quam te tam tristibus istis
Sordibus et scoria patiar tabescere tali.
Haec loquitur: mollique vt se velauit amictu,

Frigidu-

246. Vett. edd. etiam Ald. *p. d. quae dulce mihi te donat a.* hinc Iunt. *P. d. dulcem mihi quae te d.* de Tortis: *P. d. quae dulce mihi te d.* Quod nunc vulgo legitur, videtur a Barthio profectum. *quae, prima deum,* h. quae dea magna, potens inter ceteras deas, *donat* pro donauit. Aen. IX, 266. *Cratera antiquum quem dat Sidonia Dido.*

247. *d. atque i. laturam* vett. edd. corrupte. Emendatum dedit iam Aldina, vt dicat, se potius omnia *millia laborum esse visuram*, experturam, *digna atque indigna*, (cf. Aen. IX, 595.) quam vt eam misero amore contabescere sinat.

249. *scoria patiar tabescere tali.* Recte Scaliger negat Virgilium sordida verba ex plebis fece huc inseruisse. Certe *scoria*, de metalli sordibus proprie dicta, an de morbi vel luctus squalore ab aliis dicta sit, ignoramus. Tum *scoria* ex *σκωρία* vel *σκωρεία* primam haberet longam. Possit quidem huic vitio ita occurri, vt dissyllaba vox fiat; Sed ipsa vox serioris grammatici et forte monachi, qui de scoria scabiei, qua vexabatur, cogitabat, manum redolet. Multo foedius vocabulum substituebat Reinesius Epist. ad Daumium Append. p. 332. *forica* h. latrina. Barthius *carie*, Scaliger legebat: *scabre tabescere tali*: a scabres, antiquata voce. Sed si antiquata inferenda sunt, possit alius *squale* coniicere, a squales, h. e. squalor. De veritate tamen scripturae ita non magis constat. Vetus edit. apud Loensem l. c. habebat *cilia*; msf. Helmstad. *et seonia* quod ad *scoriam* alludit. Nec tamen eo deveniendum erat poetae, vt calca tali voce vteretur; poterat enim scribere: *tali tabescere peste, tali liquescere tabe.* Vir doctus Misc. Obss. IV. p. 323. tentabat *cura* vel *senio*; Ex his vero corruptela ista enasci non poterat.

250. Vir doctus in Misc. Obss. Vol. IV. p. 323. tentabat: *vt se euelauit*, vel *molli vt se deuelauit*: nam nutricem detractum suis humeris tegmen puellae iniecisse. Recte. Annon vero sic nutrix ipsa erat velata? Ergo: vt illa erat veste amicta, puellam circumdat ea. Si quid mutandum, legam saltem *velarat*. Sed *velauit* defendi potest, quod praesenti tempore vtitur, *circumdat*. Si *circumdabat* fuisset, necessario *velauerat* requirebatur.

251. *intacta*

250. vtque ipsa, sc. Carme, amicta erat molli veste. Nota forma dicendi, pro quoniam, quandoquidem.

260. *noto-*

Frigidulam iniecta circumdat veste puellam,
Quae prius in tenui steterat succincta corona.
Dulcia deinde genis rorantibus oscula figens,
Persequitur miserae caussas exquirere talis.
Nec tamen ante vllas patitur sibi reddere voces,
Marmoreum tremebunda pedem quam rettulit intra.
Illa autem, Quid nunc me, inquit, nutricula torques?
Quid tantum properas nostros nouisse furores?
Non ego consueto mortalibus vror amore,
Nec mihi notorum deflectunt lumina vultus,
Nec genitor cordi est: vltro namque odimus omnis.

251. *intacta veste* Ascens. legerat.

252. *Quae prius in tenui steterat succincta corona.* Equidem totum versum sublatum velim tanquam assutum inepti hominis interpretamentum. *Coronam* ex στεφάνῃ pro strophio dictam esse posse putabat Scaliger; mox *cincta in strophio*, non satis latinum esse videns, *crocotam* substituit. Est sane ea muliebris vestis, sed palla pretiosa et opipara, qua in publico, quoties prodirent, vsae sunt puellae, vix in thalamo, cum e lecto surgerent. Manet deinde vel sic illa scabrities: *in tenui succincta crocota*; etsi iungi posse video: stabat in tenui crocota, succincta. Contaren. Var. Lect. 8. distinguit: *Quae prius in tenui steterat, succincta corona*, h. strophio, *in tenui veste*. Sed parum hoc rem expedit. *prius vt* edd. vett. ante Aldinam.

254. *Prosequitur* Aldina. Alterum hemistichium iterum inquinatum: Siue enim *caussas tales*, seu cum Barthio *miserae talis* iungas, vtrumque inficetum est. Forte oblitterata erat vltima versus vox: *flammae*, h. amoris, aut quod ad litterarum ductum propius *tabis*: et sic video virum doctum in Misc. Obss. Vol. IV. p. 325. dudum coniecisse. Repetitur tamen *tabis* nimis ex propinquo vs. 249. Mox *Marmoreum pedem* cf. Ge. IV, 523.

263. *In*

260. *notorum vultus*, non noti, amici, *deflectunt lumina*. Ait se non amicorum amore tangi, sed, quod vix credibile, hostium, vt Scaliger bene explicat. *Deflectunt lumina*, oculos nostros, ea quae admiramur aut quorum amore et cupiditate incendimur, vt ab intuitu male nobis temperemus atque eadem discedentes respiciamus. Mox *vltro* significatione illa, qua pro vltra, insuper, positum habetur; immo vero, multo magis. vt Aen. XII, 3. et toties.

263. *In*

Nil amat hic animus, nutrix, quod oportet amari,
In quo falsa tamen lateat pietatis imago:
Sed media ex acie, mediis ex hostibus, heu heu,
Quid dicam? quoue ipsa malum hoc exordiar ore?
Dicam equidem: quoniam quid tu tibi dicere, nutrix,
Non finis? extremum hoc munus morientis habeto.
Ille, vides, nostris qui moenibus adsidet hostis,
Quem pater ipse Deum sceptri donauit honore,
Cui Parcae tribuere nec vllo vulnere laedi:
Dicendum est, frustra circumuehor omnia verbis,
Ille mea, ille idem oppugnat praecordia Minos.
Quod te per Diuum crebros obtestor amores,

Perque

263. *In quo.* Melius *nil* repeteretur: *Nil, quo falsa tamen.*

266. *quoniam quid tu tibi dicere, nutrix non finis.* Non intelligo quid sibi velit. Nescio an alii intellexerint. Ed. Iunt. *quid me.* Edd. vett. *quid non.* An fuit: *Dicam equidem: quanquam, o, quid me non dicere, nutrix, Non finis.* vt *non dicere* sit, silere, silentio tegere; eaque adeo iterum, quae orsa est dicere, interrumpat. — *extremum hoc munus morientis habeto* petitum ex Ecl. VIII, 60. et fidem facit vtrumque versum 266. et 267. Scholastici commentum esse habendum.

270. *Cui P. et tribuunt nullo quo v.* vet. edd. ante Aldinam. De sensu v. not. Sed versus vix a primo carminis auctore profectus.

273. *Quod per te diuum* elegantius. Monuit quoque vir doctus Misc. Obss. Vol. IV. p. 325.

274. *memo-*

263. *In quo f.* puta, si patrem amaret.

269. *Quem pater ipse deum sceptri donauit honore.* vel, quatenus omnes reges διογενεῖς sunt, a Ioue regnum habent; vel quod Minos a Ioue genus ducit. Sed alterum 270. *Cui Parcae tribuere nec vllo vulnere laedi,* obscurum est. fabulam reconditam continere videri potest. Minoem tamen vulnerari nequiisse, non aliunde constat. Sed expeditur locus, si cogites te in auctore versari, qui a proprietate verborum saepe recedit. Haud dubie immortalem fore Minoem, inter deos aliquando recipiendum heroem, declarare vult. Aliis huius loci partibus non deest elegantia sua.

275. Lau-

Perque tuum memoris haustum mihi pectus alumnae,
Vt me, si seruare potes, ne perdere malis.
Sin autem optatae spes est incisa salutis,
Ne mihi, quam merui, inuidens, nutricula, mortem.
Nam nisi te nobis malus, o malus, optima Carme,
Ante hunc conspectum casusue Deusue tulisset:
Aut ferro hoc (aperit ferrum quod veste latebat)
Purpureum patris demsissem vertice crinem,
Aut mihi praesenti peperissem volnere lethum.
  Vix haec ediderat, cum clade exterrita tristi
Intonsos multo deturpat puluere crinis,
Et grauiter questu Carme conplorat anili:
O mihi nunc iterum crudelis reddite Minos,

O iterum

274. *memori mihi alumnae* quis dubitet legendum esse? vt iam Scaliger monuit. Hiatum ferre didicimus. Quod Heinsius comparat ex Ouid. Ep. V, 45. *Et flesti et nostros vidisti flentis ocellos*, diuersum est. Possum enim bene dicere: *mei flentis oculos.*

278. *Nam nisi* bene. at vett. etiam Aldina *Nam si.*

279. *Ante expectatum* legi malit Scaliger, vt Ge. III, 348. aut *ante hunc conspectum* eo sensu accipi: quod non necesse est. nam: *ante hunc conspectum*, obtutum, ante oculos meos, h. mihi obtulisset, meis oculis obiecisset. Drakenborch. ad Silium II, 31. non magis Scaligeri acumen probat, idem tamen malit: *Ante in conspectum.*

283. *tristis* Ed. Ven. 1484. Eadem vs. sequ. *multo d. vulnere.*

286. Scaliger iungebat: *crudelis reddite*, o mihi nunc iterum effecte crudelis. Mox non verum putabat hoc, et emendabat: *mihi*

275. Laudarunt viri docti ad h. l. illud ex Medea Ouidii: *Seruare potui: perdere an possim, rogas?* ex hocque adeo versu Ciris auctorem profecisse crediderunt. Antiquiorem auctoritatem Aristophanis Nub. 1179. *Νῦν οὖν ὅπως σώσῃς μ', ἐπεὶ κἀπώλεσας* commemorat Burman. Sec. ad Anthol. To. I, p. 149. verum nec ex hoc nec ex illo versum hunc fluxisse arbitror. Est sententia, quae se sponte ingenio poetae in tali rerum articulo offerre debebat.

280. *aperit ferrum quod veste latebat.* Aen. VI, 406. *aperit ramum qui veste latebat.*

286 sqq. cf. V. L. Respicit fata filiae Britomartis, cuius

amore

O iterum nostrae Minos inimice senectae,
Semper et, aut olim nata o te propter eundem,
Aut amor insanae luctum portauit alumnae.
Tene ego tam longe capta atque auecta nequiui,
Tam graue seruitium, tam duros passa labores,
Effugere, vt sistam exitium crudele meorum?
Iam iam nec nobis ea, quae senioribus, vllum
Copia viuendi vitae genus. Vt quid ego amens
Te erepta, o Britomarti, meae spes vna salutis,
Te,

mihi nunc iterum crudeliter addite Minos: vt sit dictum ad illud exemplum: *Teucris addita Iuno* Aen. VI, 90. vbi v. not. Verum in ea notione vocis aduerbium apponi vix solet. Turbauit viros doctos male instituta verborum structura. Debebant iungere: *o crudelis Minos, nunc iterum mihi reddite.* Interpunctionem etiam in seqq. 288. 9. emendaui. Nam: *Et propter eundem te semper aut olim nata, aut nunc amor insanae alumnae, luctum portauit mihi* h. apportauit, attulit. Miro modo interpolat haec Scaliger: *Semper et ante olim natae te propter eundem, Ab amor insanae luctum portabat alumnae.* Idem *portare luctum* comparat cum Graeco κῦδος προξενεῖν. In vett. edd. ante Iuntinam *natae o te* vel, vt Aldina, *natae te p.* quod non deterius dixerim; vt sensus sit: *Et semper amor portauit luctum propter te eundem aut olim natae, aut nunc alumnae, τῇ παιδί.* Lenius quoque esset: *Semper enim.*

292. *vt sistam*: vt finis tandem sit calamitatum, quas ex te experiuntur meae et filia et nutritia. Emendatio haec est, nescio a quo profecta, sed bona, et iam in edd. Plantin. et ante Scaligerum vulgata, *qui obses tam* exsculpsit parum scite ex vett. edd. lectione, quae erat *obsistam*: alicubi etiam, *absistam.*

293. 4. *Iam iam nec nobis ea, quae senioribus, vllum Copia viuendi genus.* Lectio haec nobis primum in Iuntina visa: probata eadem Scaligero, etsi satis impedita: vt tamen sententia saltem aliqua erui possit: *Iam nobis ne ea quidem, quae tamen senibus* esse, contingere, solet, *copia est viuendi genus vitae,* si non quod volumus, tamen *vllum.* Scaliger bene: πᾶς βίος ἀβίωτος ἡμῖν. Ed. vet. 1484. *Viuendi copiam viuit g.* inde Aldina *Viuendi cupiam viuit g.* Mox *vt quid ego* leg. *at* vel *ab*, vel *ecquid.* nam, *vt quid* pro quare, barbarum puto. In marg. ed. Scot. *aut.*

295. Ven. 1484. *Te erepto britomarte est spes vana sepulcri.* Sed, vt nunc legitur, est emendatum in Aldina; at in Iuntina:
Te

amore Minos exarserat, quem illa fugiens a Dictynnaeo promontorio in mare se praecipitare maluerat. v. Exc. ad v. 220.

290. *capta atque tam longe*

Te, Britomarti, diem potui producere vitae?
Atque vtinam Cereri, nec tantum grata Dianae
Venatus esses virgo sectata virorum,
Cnossia neu Partho contendens spicula cornu
Dictaeas ageres ad gramina nota capellas:

Nunquam

Te erepta, Britomartis, spes est vana sepulchri. Scaliger idem in aliis repertum probabat: *mei spes vna sepulcri.* Loensis l. c. *spes est vlla sepulcri.* msf. Helmst. *mei spes vna sepulcri.* Ita saltem legam: *Te erepta, o Britomarti, mihi spes vna sepulcri est:* te erepta nihil amplius est, quod in votis habeam aut sperare possim quam sepulcrum.

296. *Te Britomarte* vett. edd.

297. *Cereri.* cur *Cereri?* quodnam eius studium vel contubernium esse poterat, cui puella se addiceret? Ferrem si Palladem memoraret. In promtu est, *celeri* legere; sicque in Aldina et inde in ed. de Tortis expressum et ex msf. Helmstad. notatum video, vt fuisse arbitrer: *Atque vtinam celeri ne tantum grata Dianae* etc. vtinam ne esses sectata venatus, Dianae celeri tantum grata. Parrhasium in Quaesitis per epistol. 30. (p. 50. Steph.) *Veneri* legisse video: ita *venatus virorum* nimis lepide subiiciuntur.

298. *venatus — virorum*: esse ergo debent, quibus viri studere solent. Immo leg. *venatus virgo sectata ferarum.* Porro ed. Ven. 1484. *sacrata.*

299. *Gnosia neupartho* eadem vetus editio: *neufarto* msf. Helmstad. *neupactio* vet. ed. apud Loensem l. c. et Iunt. *naupacto*: idque Domitius interpretatur cum Ascensio. *nauphraeo cornu* Iul. Sabinus legerat. *neu Partho* emendatum iam in Aldina.

300. *puellas* in fine habet Aldina perperam, etsi de puellarum choreis velis accipere. Etenim laborat totus locus luxatione, vnde nec membra sibi respondent; estque is adeo nisi versus 299. omnino a mala manu illatus est, sic restituendus:

Atque vtinam celeri ne tantum grata Dianae,
Cnossia neu Partho contendens spicula cornu,
Venatus esses virgo sectata ferarum!
Dictaeas ageres ad gramina nota capellas:
Nunquam etc.

Si pascendis gregibus illa vacasset, non in conspectum Minois venantis illa ventura fuisset.

301. *fugeres*

ge aucta. Ex Creta igitur Carme captiua abducta Megara peruenisse putanda. Nec tamen hic Minoem se effugisse videt.

297. Britomartis venatrix a Minoe

Nunquam, tam obnixe fugiens Minois amores,
Praeceps aëreis ſpecula de montibus iſſes:
Vnde alii fugiſſe ferunt, et numina Phocae
Virginis aſſignant: alii, quo notior eſſes,
Dictynnam dixere tuo de nomine Lunam.
Sint haec vera velim: mihi certe, gnata, periſti.
Nunquam ego te ſummo volitantem in vertice montis
Hyrcanos

301. *fugeres* vett. edd. ante Aldinam. eaedem *Minoos.*

302. Vett. omnes: *aeriis ſpecula de montibus*, niſi quod in ed. de Tortis *ſpecula* non comparet, et in vet. ed. apud Loenſem *Nec ſpecula aeriis praeceps de.* Forte *ſpecula* ſubſtitutum, cum olim montis nomen fuiſſet: *aeriis Dictae de montibus*, Callimachi exemplo, in Dian. 198. ſq. vbi v. Spanhem. etſi is a Strabone propterea reprehenſus fuit lib. X, p. 733. 4. Scaliger corrigebat: *aerii ſpecula de montis abiſſes*: vt Ecl. VIII, 59. *Praeceps aerii ſpecula de montis in altum Deferar*, alia emendatio ſuppeteret ex carmine, quod noſter poeta perpetuo ante oculos habere ſolet Catull. LXIII, 244. *Praecipitem ſeſe ſcopulorum e vertice iecit.*

303. 4. *et numina Phocae Virginis aſſignant.* Sic Aldina dederat. Vett. edd. *phorae, photae.* Mirum *Phocae* nomen relictum, cum manifeſta ſit corruptela et a viris doctis Paullo Leopardo Emendatt. X, 24. et iam ante eum, vt video, a Iano Parrhaſio, Quaeſit. per Epiſt. 30. dudum deprehenſa et emendata. Delatam in mare Britomartin, Aeginetae narrabant, piſcatorum retia caſu excepiſſe, ſicque eam ſeruatam in inſulam Aeginam deportatam, vbi ſub deae *Aphaeae* nomine culta eſt. Nomen et ipſum cum fabula conſentit, ἀπὸ τοῦ ἀφιέναι. cf. Pauſan. II, 30. et ſup. not. ad v. 202. Sed cetera verba incertae ſunt lectionis. Leopardus l. c. legit: *et numen Aphaeae Virginis Aeginae eſt.* Scaliger *et nomen Aphaeae V. aſſignant.* Non video cur non retineamus, quod proximum eſt: *et numina Aphaeae Virginis aſſignant.* Nam facta illa dea. v. Pauſan. l. c.

304. *quo notior eſſet* vett. ed. nonnullae.

306. *periſſes* vett. edd. ante Aldinam.

307. *in* abeſt Ald.

308. *Hyr-*

a Minoe conſpecta, et, vt eius inſidias fugeret, praeceps in mare delata. cf. V. L. et Exc. ad v. 223. vbi et de vſſ. 303 ſqq.

305. Alii Lunam tuo de nomine Dictynnam appellavere: id quod ponit tacite, Dictynnae nomen Britomarti fuiſſe inditum. Diuerſitas vtique narrationis in hoc fuit, quod alii Dictynnam interpretaban-

Hyrcanos inter comites agmenque ferarum
Confpiciam, nec te redeuntem amplexa tenebo.
Verum haec tum nobis grauia atque indigna fuere,
Tum, mea alumna, tui cum fpes integra maneret;
Et vox ifta meas nondum violauerat aures.
Tene etiam Fortuna mihi crudelis ademit?
Tene, o fola meae viuendi cauffa fenectae?
Saepe tuo dulci nequidquam capta fopore,
Cum premeret natura, mori me velle negaui,
Vt tibi Corycio glomerarem flammea luto.
Quo nunc me (infelix) aut quae me Numina feruant?
An nefcis, qua lege patris de vertice fummo
Edita candentis praetexat purpura canos?

Quae

308. *Hyrcanos inter comites.* Canes effe volunt, fatis notos ex auctoribus venaticae rei, fed quis canes *comites* dixerit? Lego: *Hyrcanos interque canes agmenque ferarum.*

311. *mea luna* ed. Iunt. corrupte.

318. *fata referuant* mf. Helmftad. *ad quae me n. f.* coni. vir doctus Mifc. Obff. Vol. IV. p. 326. perperam. quis deus et quo, h. ad quae fata, feruat me.

321. *Quae*

pretabantur Dianam, alii Dianae nympham cf. fup. ad v. 223.

310. *indigna.* intolerabilia vt faepe alias. Argutatur h. l. Scaliger. Mox 312. *vox ifta* de amore Nifi et 314. *viuendi cauffa meae fenectae*, mihi feni.

315—7. Saepe Scylla infante in finu dormiente, cum ipfa dolore animi victa vita fe priuare vellet, mortem distulifle fe ait, vt antea viro nuptam eam videret. *capta*, delectata: an, et ipfa ad fomnum inuitata, fed nequicquam? *cum premeret natura*, fenectus molefte grauaret. De *flammeo*, vefte feu velo ac tegmine, quo nouae nuptae nubebantur, eoque flaui coloris, nota funt omnia. *lutum*, herba, cuius fucco inficiuntur veftes v. ad Tibull. I, 8, 52. *Corycium*, a Coryco Ciliciae monte, croco, cui fimilis color eft, celebrato. Sed *glomerare* mire dictum eft pro texere: adeoque proprie colligere fila, quae pro ftamine texturae fint.

318. *infelix!* διὰ μέσου, vt Scaliger monuit, fine regimine

Quae tenui patriae spes sit suspensa capillo?
Si nescis, aliquam possum sperare salutem:
Inscia quandoquidem scelus es conata nefandum.
Sin est, quod metuo: per me, mea alumna, tuumque
Expertum multis miserae mihi rebus amorem,
Per me, et sacra precor per flumina Ilithyiae,
Ne tantum in facinus tam nulla mente sequaris.
Non ego te incepto, fieri quod non pote, conor
Flectere, Amor: neque sit cum Dîs contendere nostrum:

Sed

321. *Quae t. p. spes.* Aldina est lectio. Scaliger malit: *Quam tenui p. s.* sed is sensus alienus foret ab h. l. In vett. edd. *Quae tenues*, vel *tenui, patrio pressit s. c.*

324. *per me, mea.* Scaliger mauult: *super mea a.* Saltem debebat scribere: *per te, mea a.* ex more obtestationum. Alius vir doctus in Misc. Obss. Vol. IV. p. 327. corrigit: *Per, te, meum, alumna, tuumque.*

326. *Per me et sacra precor per flumina Ilithyiae.* Deficit nos in hoc versu antiqua manus. Vett. edd. *Perdere saeua precor per flumina sacra Ilithyiae.* Mutatum primum in Aldina: *Per te sacra precor per flumina Ilithyiae.* Etiam Iulius Sabinus similem deprauationem interpretatur: „timeo, ne caussa mea velis perdere tuum amorem expertum in multis rebus. Elathia (Elatia) ciuitas est cum flumine eiusdem nominis in Phocide celeberrima.“ Scaliger legit: *Per te sacra precor.* vt sit: *te per s.* Hoc iam in Aldina expressum modo monui. Pergit corrigere Scaliger: *per lumina I. νὰ τὰν φωσφόρον*, vt Ilithyia, Lucina, Diana, Luna, sit eadem dea, per cuius lumen mulier obtestatur. Altera eius coniectura deterior: *Per te sacra precor per luminis Ilithyiae*, noua voce procusa. *Flumina I.* Taubmannus foedo acumine exponit. Ferrem saltem, si lauationem infantis recens natae commemorasset. Sed totum omnino versum augmentum esse scholastici, sententiam variantis, suspicor. Saltem *numina I.* legendum.

327. *Nec* vett. edd. ante Ald. et: *tam molli mente*: hoc praefert Scaliger, et recte puto.

328. 9. *non ego te incepto, fieri quod non pote, conor Flectere, amor*: scabrities et his verbis inest. Non amorem, sed puellam alloquitur anus. hanc non conatur flectere, deflectere, auertere, reuocare ab incepto. An fuit: *Flectere amore*; *nec est cum Dis c. n.* Saltem distinguam — *conor Flectere*: (*Amor! neque sit cum dis contendere*

mine; δαιμονίῃ. quae numina, et quo, nunc me seruant.

Mox 320. *edita*, nata et 325. *expertum* passiue.

334 *quid*

Sed patris incolumi potius te nubere regno,
Atque aliquos tamen eſſe velis tibi, alumna, Penates.
Hoc vnum, exitio docta atque experta, monebo.
Quod ſi non alia poteris ratione parentem
Flectere: (ſed poteris; quid enim non vnica poſſis?)
Tunc potius tamen ipſa, pio cum iure licebit,
Cum facti cauſſam tempusque doloris habebis:
Tunc potius conata tua atque incepta referto.
Meque, Deosque tibi comites, mea alumna, futuros
Polliceor: nihil eſt, quod texas ordine longum.
His vbi ſollicitos animi releuauerat aeſtus
Vocibus, et blanda pectus ſpe vicerat aegrum:
Paullatim tremebunda genis obducere veſtem

Virginis,

tendere noſtrum). Senſit eandem mecum verborum moleſtiam vir doctus in Miſc. Obſſ. Vol. IV. p. 327. qui, *amor*, accipiebat, pro mi amor amata puella! quod alius vir doctus Latine fieri non poſſe monuit.

331. *vtque* emendabat Loenſis Epiphyll. VIII, 27. Tum alius vir doctus Miſc. Obſſ. Vol. IV. p. 327. *velim* malebat.

332. *exilio* coni. viri docti Miſc. Obſſ. ibidem.

335. *iſta* idem vir doctus bene corrigebat. *tuo cum iure* legebat Loenſis l. c.

337. *incerta* vett. edd. etiam Ald.

339. *quod extat in o.* Ed. Ven. 1484. aliae: *quod texat in.* Quod nunc legitur dedit Aldina. f. *v. longo.*

340. *Hic vbi,* et, *releuauerit* vett. edd.

341. *viſcerat* Ed. Ven. 1484. *vinxerat* Aldina *vicerat* Iunt. *luſerat* ex alia Aldina laudatum vidi.

343. et

334. *quid enim non vnica poſſis?* cum vnica ſis filia. 335. *pio cum iure licebit*, ſi parens negauerit nuptias cum Minoe ineundas. *tempus doloris*, cum tempus dolendi habebis iuſtum, adeoque erit, quod doleas, negatis a patre nuptiis. *referto*: iterum conſilium hoc extremum reſecandi capilli patrii reuoca, repete. 338. *Meque d.* Comparat Scaliger Graeca: ὡς ἐμοῦ σὺν θεοῖς συλληψομένης σοι, οὕτω ποιοῦ. 339. *nihil eſt.* non res eſt, quae non niſi longo tempore et multo apparatu perfici poſſit: ſed res eſt breui tempore expedienda. Iul. Sabinus in ſententiam muta-

Virginis, et placidam tenebris captare quietem,
Inuerſo bibulum reſtinguens lumen oliuo,
Incipit ad crebros inſani pectoris ictus
Ferre manum, adſiduis mulcens praecordia palmis.
Noctem illam ſic moeſta ſuper morientis alumnae
Frigidulos cubito ſubnixa pependit ocellos.
Poſtera lux vbi laeta diem mortalibus almum,
Et gelido veniens mani quatiebat ab Oeta;
Quem pauidae alternis fugitant, optantque puellae:

Heſperium

343. *et placidam tenebris captare quietem.* Hoc facit puella, vt captet quietem, capiat ſomnum; at nunc anus puellam ori obducta veſte ad ſomnum componit. An *aptare* hic latet? Sed *captare* eſto: arceſſere, parare, per tenebras, quas obducit, extincta lucerna, *oliuo inuerſo*, vt obruatur oleo affuſo ellychnium: proprie vas inuertitur. Ad ſuperſtitionem trahit rem Scaliger nimis ſubtiliter.

344. *reſtringens* vett. edd. ante Aldinam et Aſcenſ. ex more.

345. Vinculum in his verſſ. orationi deeſſe vnusquisque videat. Scaliger vett. edd. *Incipit et* habere ait et hinc refingit; *Incipit: et crebros inſani pectoris ictus Ferre manu:* vt *ferre manu* ſit ſuſtinere, *ἀνέχειν χειρί*. Non placet acumen. Malo diſtinguere: *Paullatim tremebunda — Incipit: ad crebros inſani pectoris ictus Fertque manum, aſſiduis mulcens praecordia palmis.* Manu mammae impoſita ſubſultus pectoris obſeruat.

350. *veniente mane* male vett. edd. *Et gelida veniente mihi* Ald. *Egelido* haud dubie legendum, quod iam Scaliger monuit. Eſt enim verborum iunctura haec: *vbi poſtera lux laeta, veniens mane egelido ab Oeta quatiebat diem almum.* Bene ſe habet ſol veniens ab Oeta. de qua Oeta, et ortu ex ea v. ad Ecl. VIII, 30. in Culic. 202. *Egelido mani* iunge; tepido. At *quatere diem* quomodo dictum ſit, non ſatis capio. Si de Solis equis ageretur, ii poſſent *curſu quati* vt Ge. III, 132. Videtur dictum pro ſimplici, mouere, proferre. Qui argutari vult, etiam tremulum lumen ſignificari dicat. Malim tamen vel ſic *diem — ſpargebat ab Oeta.* Quae ſequuntur v. 351. 352. ornamenta ſunt, in quibus poetae iudicium deſidero: niſi laciniae ſunt e margine aſſutae. De Heſpero mutauit: nihil eſt longum, quod ipſa natura ordine texuit.

349 — 351. An deſcriptio haec orientis diei cum iudicio ornata ſit, v. V. L. Solem *quatere lumina* dixerat auctor

Hesperium vitant, optant ardescere Solem:
Praeceptis paret virgo nutricis, et omnis
Vndique conquirit nubendi sedula caussas.
Tentantur patriae submissis vocibus aures,
Laudanturque bonae pacis bona: multus ineptae
Virginis insolito sermo nouus errat in ore.
Nunc tremere instantis belli certamina dicit,
Communemque timere deum: nunc regis amicos,
(Namque ipso verita est orbari moesta parente)
Cum Ioue communis qui quondam habuere nepotes)
Nunc etiam conficta dolo mendacia turpi

spero acute dici poterat, et, si bene memini, dictum est a vetere poeta: *Quem pauidae alternis fugiunt optantque puellae*: respectu sponsarum: quo Catulli illud spectat: *Hespere, qui coelo lucet crudelior ignis?* Hunc versum forte adscripserat aliquis, cum Oeta iniecisset recordationem hemistichii: *proceait vesper ab Oeta.* Interpretamenti loco accessit alter versus: *Hesperium vitant, optant ardescere solem.* Scaber versus! Hesperium (sidus) pro Hespero, *vitant* pro metuunt: *ardescere*, f. *tardescere.*

356. 7. *inepto Virginis insolitae* vett. edd. etiam Ald. nec qui primus emendauerit constat. Aliae edd. *inepte.*

360. *Namque ipso verita est orbari moesta parente.* Μίμησις εἰρωνικὴ est Scaligero: mihi monachi ineptus lusus ex margine; vna cum sequente versu: *Cum Ioue communes qui quondam habuere nepotes.* Sugillabat, puto, lepidum caput Iouem, tanquam qui cum eorum filiabus consueuisset: ita enim communes cum Ioue nepotes ex filiabus suscipere poterant. Haec nisi satis probabilia essent, dicerem versum alterum sic esse refingendum et alteri subiiciendum: *Nunc tremere — Communemque — Cum Ioue — Nuncque ipso verita est orbari moesta parente*: vt *verita est* sit pro *veretur.* In Ald. 1517. *Namque ipsi verita est*: *orbum flet moesta parentem*: nec aliter msf. Helmstad. nisi quod *orbum sit* magis corrupte legitur.

362. *conficta* Aldina dedit. *confecta* edd. vett. suo more. *conferta* Ascens. *conserta* Loensis l. c.

364. *Nunc*

auctor Culicis v. 42. Paullo ante *frigidulos oculos* ex Catullo mutuatus est LXIII, 131.

359. *communem deum*: belli fortunam. Alias dicimus Martem communem. Laudat Taubm. illud Annibalis Liu. XXX, 30. *Cum tuas vires, tum vim fortunae Martemque belli communem*

Inuenit, et Diuum terret formidine ciuis:
Nunc alia ex aliis, nec desunt, omina quaerit:
Quin etiam castos ausa est corrumpere vates:
Vt, cum caesa pio cecidisset victima ferro,
Essent, qui generum Minoa auctoribus extis
Iungere, et ancipites suaderent tollere pugnas.
At nutrix patula conponens sulfura testa,
Narcissum, casiamque, herbas incendit olentis:
Terque nouena ligat triplici diuersa colore
Fila: ter in gremium mecum, inquit, despue virgo,
Despue ter, virgo: numero Deus inpare gaudet.
Inde Ioui geminat magno Stygialia sacra,

364. *Nunc alia ex aliis, nec desunt omnia, quaerit* aliarum edd. est lectio, quae suas argutias habet. Sed ea, quae subiiciuntur, *omina* postulant, quae Aldina habet, et Scaliger reduxit. In fine versus *quaerunt* vett. edd. male.

366. 7. Aldina lectio est, quam habemus. *Et cum caesa — Vt sint, qui g. M.* vett. edd. Mox *auctoribus extis*, vt Aen. X, 67. *fatis auctoribus.*

372. *circum inquit* vett. edd. ante Aldinam.

374. In ant. edd. mire interpolatus erat versus: *Hinc magno generata Ioui frigidula sacra.* In Ald. et hinc in aliis: *Inde Ioui geminat magno frigidula sacra.* Haec in *stygialia sacra* mutauit Scaliger,

communem propone animo. Sed et inf. in Catalect. XI, 50. *Communem belli nec timuisse deum.* Conf. Burmann. V. Cl. Antholog. Lat. T. I. p. 299.

369 sqq. Locus, qui sequitur de magicis sacris, ab anu factis, antiquis acceptior et suauior, quam nobis esse debuit; nec male tamen a poeta est tractatus, etsi aliorum poetarum exemplo, nec forte satis accommodate ad h. l. cum ad Nisi parentis animum flectendum et, vt filiae cum hoste Minoe nuptias probaret, impellendum valere debeant. Vs. 370. *Narcissum casiamque herbas incendit olentes.* compositus ad illum Ecl. II, 11. *Allia serpillumque herbas contundit olentes.* Vs. 371. *Terque nouena ligat triplici diuersa colore Fila.* Nouem fila triplicis coloris nectit ter, seu nodo facto, seu inter se implicita. Sumtum ex Ecl. VIII, 73. *Terna tibi haec primum triplici diuersa colore Licia circumdo.* — Inde etiam vs.

Sacra nec Idaeis senibus, nec cognita Graiis; 375
Pergit, Amyclaeo spargens altaria thallo,
Regis Iolciacis animum defigere votis.

Scaliger, feliciter vtique: vt sint magica: Aen. IV, 638. *Sacra Ioui Stygio quae rite incepta paraui.* atque haec emendatio in vulgarem lectionem transiit, seruata editionis Aldinae lectione in ceteris. Hoc ipsum tamen hemistichium aliter refinxerat Scaliger: *Hinc magico venerata Ioui St. sacra*: dura verborum iunctura, vt venerari sacra dicatur anus. Alterum tamen tollere et seruare malim *magico Ioui*: nam *magnus Iupiter* vix locum habet in his sacris. De sagarum nominibus reconditis, vt ipsiplices, auriplices, simulatrices, fictrices, veratrices vel potius veteratrices dicantur, docte ad hunc locum Scaliger agit. *geminat sacra*, instaurat, iterat. Editio vet. Leopardi apud Loensem l. c. legebat (ex correctione vtique viri docti) *Iunoni Stygiae facit inde Hecateia sacra.* Barth. Aduers. XXIII, 21. monstrum emendationis affert: *Hinc magico venerata Ioui Phrygia indole sacra.*

375. Scaliger, omnes, inquit, antiquitus excusi: *Idaeis auibus*, quod vetus Editio apud Loensem, ex nostris antiquis edd. nulla praeterquam Norimberg. agnoscit: ceterae, etiam Aldina, *Idaeis senibus.* Multa inde molitur Scaliger, vt interpretetur aues has Idaeas; mox emendat: *Idaeis anibus*; vt msf. Helmstad. quoque legit. Nos a senibus non recedemus: erroris librarii caussa manifesta est. Quos autem *Idaeos* hos *senes* dicemus esse? Iul. Sabinus Idam Troadis vel Phrygiae, et hinc sacra Cybeles, infert; Taubmannus Cretenses interpretatur. Ita quomodo *Graeci* opponi possunt? Artes magicas modo inter Thessalos modo inter Colchos celebratas exhibent poetae: Legamus itaque: *Sacra nec Aeaeis senibus nec cognita Graiis.* Aea et hinc Aeaea de Colchide frequens poetis. senes Graii de Thessalis. Nunc iusta comparatio.

378. *stabilis*

sequ. repetit: ***numero deus impare gaudet.*** Tum 376. 7. ***Amyclaeus thallus***, θαλλὸς, ramus, termes oliuae esse videri potest, quo aram aqua adspergit; nam Aen. VI, 230. in lustratione: ***Spargens rore leui et ramo felicis oliuae.*** Itaque oliuarum prouentum in Laconica fuisse ex h. l. patet, quod Scaliger partim ex studio palaestrae, partim ex Statio, qui ***Eurotam oliuiferum*** appellauit, firmari posse putabat. Verum palaestrae studium non statim oliuae culturam infert; et in Statio lectio est ambigua: Theb. IV, 227. nam alii ***oloriferum Eurotam*** habent, quod verius esse arbitror; nam idem Eurotas arundinosus, δονακότροφος

Verum, vbi nulla mouet ſtabilem fallacia Niſum,
Nec poſſunt homines, nec poſſunt flectere Diui:
(Tanta eſt in paruo fiducia crine cauendi:)
Rurſus ad inceptum ſociam ſe adiungit alumnae,
Purpureumque parat rurſus tondere capillum,
Cum longo quod iam captat ſuccurrere amori:
Non minus illa tamen reuehi, quod moenia creſcant,
Gaudeat:

378. *ſtabulis fallacia* vett. edd. conſtanter habere affirmat idque praefert Scaliger: quod iterum de noſtris verum non eſt. Vna Iuntina eam lectionem exhibet, quam vix probandam arbitror. *Niſum ſtabilem* bene dixit a ſententia animi firma, in qua ille perſtabat. Domitius et Aſcenſius *ſtabulis* interpretantur.

380. *fiducia cauendi* eſt forte paullo inſolentius dictum, poteſt tamen ferri. cf. not. Vir doctus Miſc. Obſſ. Vol. IV. p. 329. varie ſed fruſtra tentat.

381. *ſociam ſe iungit* Aldina.

382. *rurſus* otioſe repetitur: ſaltem *ferro*.

383. 4. 5. Turbata et luxata ſunt omnia. Nec mirum: adhaeſerant, puto, verſus in margine alicuius codicis a ſciolo ſcholaſtico male alliti. Scaliger in antiquata verba procliuis ſic comprehendebat ſententiam: *Tum longo quod iam captet ſuccurrere amori, Non minus illa tamen.* Vt *quod* ſit pro, quamuis. Lenior forte medicina: *Tam longo quod iam captat ſuccurrere amori.* Verſus tamen vel ſic eneruis, etſi facile erat meliorem ſubſtituere. In Iuntina editur. *Quum longo quoniam.* Ferrem, ſi daret codex: *Quum, longo quanquam captat ſuccurrere amori, Non minus illa tamen – Gaudeat.* vt iungatur: *Quum gaudeat.*

384. *Non minus illa tamen reuehi, quod moenia creſcant, Gaudeat.* foede corrupta. Pro *reuehi* in vett. edd. etiam Ald. *raudi.* et *creſcat* mſ. Helmſtad. adſcripto *cernat.* In *creſcant* nomen Cretae latere facile aſſequare: Carme ad Cretam, in qua nata, ſaltem educata erat, ſibi reditum dari non ſine gaudio agnoſcebat. Scaliger refinxit: *non minus illa tamen reuehi quoque moenia Cretes Gaudet.* Sed dura ſunt *moenia Cretes.* Malim: *non minus illa tamen reuehi ſe ad moenia Gnoſſi Gaudeat.*

385. et

φος, Theogn. 783. quales amnes amant olores. tum *olivifer* ad idem palaeſtrae ſtudium inter Laconas referendum erat. Nec vero ad haec confugere neceſſe erat. De myrto accipiendum eſſe thallum Amyclaeum, ex carmine Catulli patet, quod toties expreſſum in Ciri. Nam v. 89. *Quales Eurotae progignunt litora myrtus.* Alias lauros ad Eurotam memorauit ipſe Maro Ecl. VI, 83. *Iolciaca vota,* ſunt denotiones Theſſalicae.

380. *fiducia cauendi* ſc. ſibi a ma-

Gaudeat: et cineri patriae eſt iucunda ſepulto.
Ergo metu capiti Scylla eſt inimica paterno.
Tum coma Sidonio florens ſucciditur oſtro:
Tum capitur Megara, et Diuum reſponſa probantur:
Tum ſuſpenſa nouo ritu de nauibus altis,

385. *et cineri patriae eſt iucunda ſepulto.* Vett. edd. *patriae et.* vel *cineris patriae eſt.* Vetus edit. apud Loenſem l. c. *Gaudere et cineris patriae laeta eſſe ſepulcro,* quae interpolationem manifeſte produnt. Scaligeri correctione ne ipſi quidem monachi veteres ſcabriorem proferre potuiſſent. *Gaudet: at ei cinis eſt patriae iucunda ſepultae:* vt eſſet: huic placet ruina patriae ſuae. Vtrique cauſſa eſt, quod gaudeant: illi quod iterum in Cretam reuerti ſperat: huic vero quod de caſu patriae certa ſit. Hoc vero Scylla non gaudebat. Barthium ſenſum verum tenuiſſe video, qui tamen legere maluit: *Gaudeat: et cineri patria eſt iucunda ſepulcro,* h. anui illi iucundum eſt in patria ſua cineri ſuo inuenire ſepulcrum. Sed veram lectionem inuenire in promtu eſt, eamque mox in Aldina dudum vulgatam vidi: *et cineri patria eſt iucunda ſepulto.* Ita et mſ. Helmſtad. legebat. Etiam cineri ſepulto patria humus grata eſt. Si non viuere licet in patria, ſaltem in ea humari vt contingat, in votis habemus.

386. *Ergo metu capiti Scylla eſt inimica paterno.* Iterum inepti monachi acumen ex margine illatum, ſed valde obtuſum. *Metus* ſaltem diſertius erat exponendus. Barthius non male emendat. *Ergo tum capiti.* Puto tamen interpolatorem ſcripſiſſe: *Ergo iterum c.*

387. Per tres verſus diuerſa narrationis capita ieiune ſatis per *Tum* iunguntur. Saltem tertio: *At ſuſpenſa.* Pro *ſucciditur* vett. edd. ante Aldinam male *ſuccingitur.*

390. *Niſcia*

a malis, quae aut metuebant aut ominabantur alii.

387 ſqq. Potiora narrationis capita tantum verbo attingit: v. ad pr. carm.

389. Mira Minois crudelitas, quod puellam naui alligat cf. v. 416. 7. non adiicitur an in prora, vbi paraſemum erat: in quo forte fabulae poteſt origo ac cauſſa latere. Tzetza ad Lycophr. 648. κρεμασθεῖσα τῆς πρώρας τῆς ἐκείνου νηὸς etc. In diuerſa abit Apollodor. III, 14. 8. Minos τὴν κόρην τῆς πρύμνης τῶν ποδῶν ἐκδήσας, ὑποβρύχιον ἐποίησε. Etiam alios fabulam ſic exponere, notauit Scaliger. Propert. III, 17, 26. *Pendet Cretea tracta puella rate:* vbi cf. Intpp. Alii poetae fabulam aliter tractauere:

Naui

Per mare caeruleum trahitur Niseïa virgo.
Conplures illam Nymphae mirantur in vndis:
Miratur pater Oceanus, et candida Thetis,
Et cupidas secum rapiens Galatea sorores:
Illa etiam, iunctis magnum quae piscibus aequor
Et glauco bipedum curru metitur equorum,
Leucothee, paruusque dea cum matre Palaemon.
Illi etiam, alternas sortiti viuere luces,
Cara Iouis soboles, magnum Iouis incrementum,
Tyndaridae niueos mirantur virginis artus.
Has adeo voces, atque haec lamenta per auras
Fluctibus in mediis questu voluebat inani,
Ad coelum infelix ardentia lumina tollens,
Lumina: nam teneras arcebant vincula palmas.

Supprimito

390. *Niseïa virgo.* Sic scribendum: non *Neseia*: cf. Heinf. ad Ep. Sabini I, 33.

394. *iunctis quae piscibus.* — *pristibus* haud dubie Heinsius et hic emendaret.

396. *Leucothoe* male scriptum perpetuo librariorum lapsu in antiquioribus. Aldina et sequiores edd. *Leucothea* recte. cf. Munker. et Staver. ad Hygin. f. 2. quosque illi laudant. Vitium itaque in ed. Heinf. et Burm. relictum correxi.

397. *alternas* male vett. edd. ante Aldinam. Nota fabula de Dioscuris, summa arte tractata a Pindaro Nem. X. cf. supra Aen. VI, 121. *Si fratrem Pollux alterna morte redemit.* Per prolepsin Dioscuros in hac aetate memorari facile quisque intelligit.

399. Versus ex Ecl. IV, 49. ab alia manu illatus.

402. 3. Ex Aen. II, 405. 6. *lumina tollens* Aldina *tendens.*

404. *turbato*

Naui eiectam in mare a Minoe, ad Scyllaeum Argolidis promontorium delatam mortuam acceperat Pausan. II, 34. p. 192. At dolore furentem, cum se a Minoe relinqui videret, in mare se praecipitasse, et puppi abeuntis nauis inhaesisse narrat Ouid. Met. VIII, 142 sq. vbi similes querelas Scyllae comparent studiosi cum loco, qui sequitur, non male elaborato a poeta: et in quo ille cum Catullo LXIII, 130 sqq. certasse videtur.

391. *Complures illam Nymphae mirantur.* Frequentatum poetis phantasma: vt in Argonautarum historia. Proxime tamen Catullum respexisse videtur LXIII, 14. 15.

414. 5.

Supprimite o paullum turbati flamina venti,
Dum queror: et Diuos, quamquam nil testibus illis
Profeci, extrema moriens tamen adloquor hora.
Vos ego, vos adeo, venti, testabor, et aurae:
Vos matutina si qui de gente venitis,
Cernitis. Illa ego sum cognato sanguine vobis
Scylla; quod, ah, salua liceat te dicere Procne;
Illa ego sum Nisi pollentis filia quondam:
Certatim ex omni petiit quam Graecia regno,
Qua curuus terras amplectitur Hellespontus:
Illa ego sum, Minos, sacrato foedere coniunx
Dicta tibi: tamen haec, et si non accipis, audis.

404. *turbato* Ed. Ven. 1484. *turbata o* Iunt. et Norimb. *turbati f.* Aldina. *turbati o f.* alia vetus editio Barthio laudata. *turbata flumina* mſ. Helmstad. *Venti turbati* sunt simpl. turbidi, concitati.

405. 6. Ex Ecl. VIII, 19.20.

408. *Vos matutina si qui de gente venitis*, vt aues sint, in quas cognatione iunctae Procne et Philomela fuerant mutatae: cf. sup. 199 sqq. Ita legitur ex Scaligeri emendatione. Vulgata lectio erat: *Vos Numantina*: sic iam vett. edd. etiam Ald. at Ven. de Tortis cum aliis: *Vos o Mantina*: Promtum est in *Mantinea* hoc mutare, quod et Scaliger arripuit, sed mox iterum dimisit. Sane Arcadum ea vrbs vt totam Peloponnesum designaret, satis esset insolens. Nec tamen altera Scaligeri lectio habet, in quo acquiescere possis. Doctius nomen latere, et quidem stirpis vel gentis Philomelae et Procnes, non dubito. Itaque refingo: *Vos, Pandionia si qui de gente venitis*, per aerem volantes occurritis.

410. *quod o f.* vett. edd. etiam Aldina. *salua liceat te d.* iam eadem Aldina dedit: aliae edd. *liceat tibi.* Scaliger frustra refinxit: *liceat mihi.*

414. *Minus* Loensis l. c.

415. *tamen haec, etsi non accipis, audis.* Igitur *accipere* esse debet admittere, probare. Sed vsu probatum, vt sit auribus accipere, audire. Scaliger ex antiquis edd. reponit *audi*: Tamen

414. 5. *Illa ego sum, Minos, sacrato foedere coniux Dicta tibi.* Aut exciderunt multa, aut non satis praestruxit narrationem poeta. Intelligendum scilicet est, dato capillo Scyllam fidem a Minoe matrimonii iungendi accepisse. Ad pactionem eandem sunt *foedera* referenda vs. 422.

421. *illos*

Vinctane tam magni tranabo gurgitis vndas?
Vincta tot assiduas pendebo ex ordine luces?
Non equidem me alio possum contendere dignam
Supplicio: quod sic patriam carosque Penates
Hostibus inmitique addixi ignara tyranno.
Verum esto. Haec, Minos, illos scelerata putaui,
Si nostra ante aliquis nudasset foedera casus,
Facturos, quorum direptis moenibus vrbis,
O ego crudelis, flamma delubra petiui:
Te vero victore, prius vel sidera cursus
Mutatura suos, quam te mihi talia captae
Facturum metui. Iam iam scelus omnia vincit.
Ten' ego plus patrio dilexi perdita regno?
Ten' ego? nec mirum, vultu decepta puella

men haec audi, quanquam tibi non placent. Verum et hoc non minus ieiunum. Totum versum a mala manu insertum arbitror, vitio priori versui semel illato, vt *Illa ego sum Minos* legeretur. Scriptum scilicet fuerat: *Illa ego Minois sacrato foedere coniunx Vinctane iam magni tranabo gurgitis vndas?*

417. *Victa* vett. edd. ante Aldinam, ex more. *assidua* etiam Ven. Norimb.

418. Noli refingere: *Non equidem me non possum contendere dignam supplicio*: non possum contendere, me non dignam esse supplicio; merui vero. Sententia enim sic instructa: Non equidem possum contendere, dignam me alio supplicio sc. quam hoc; immo vero, fateor, me dignam supplicio hoc: sed hoc ab iis, quos laeseram, non a te, inferri mihi debebat.

419. *quod sic* Aldina primum dedit. Aliae *quanquam* male.

420. *gnara* emendat Scaliger. Sed et alterum habet locum: *ignara* enim futuri, cum longe aliter acceptum iri a Minoe beneficium putaret.

421. *Verum esto*: *Haec, Minos* iam emendatum in eadem Aldina. Aliae vett. *Verum est hoc* vel *Verum est haec.*

426. *Maturata* ed. Fabric.

427. *Iamiam scelus omnia vincit* Languet τὸ *iamiam.* Sceleri epitheton addi poterat. Barthius interpretatione sic iuuat sententiam: *omnia*, etiam fidem datam.

421. *illos s.* — *Facturos, quorum.* Deos intelligit Scaliger. quid ni Megarenses? Mox 431. *speraui* pro metui, putaui, vt saepe: cf. Aen. I, 543. IV, 419.

Vt vidi, vt perii! vt me malus abſtulit error!
Non equidem ex iſto ſperaui corpore poſſe
Tale malum naſci: forma, vel ſidere fallor.
Non me deliciis conmouit regia diues,
Coralio fragili, ac electro lacrymoſo,
Me non florentes aequali corpore Nymphae,
Non metus incenſam potuit retinere deorum.
Omnia vincit amor: quid enim non vinceret ille?
Nec mihi iam pingui ſudabunt tempora myrrha,
Pronuba nec caſtos adcendet pinus odores,

Nec

430. ex Ecl. VIII, 41.

432. *forma vel ſidere fallor*: vel ſpecie vel facto. Putida oratio: forte *forma, prob ſidera! fallor*. In Miſc. Obſſ. Vol. IV. p. 330. virum doctum tentaſſe video: *formae vel ſidere falli*: vt *formae ſidus* forma ſiderea ſit. Mſ. Helmſtad. *forma vel ſidera falle*.

434. *Coralio fragili ac electro lacrimoſo*: ita refinxit verſum Scaliger, (nec indocte, modo *atque* maluiſſet,) cum in Aldina eſſet *et*. Nec aliter mſ. Helmſt. Vulgg. *et lacrimoſo vicit electro* ex interpolatione, et tamen cum vitio verſus. In Plantin. et aliis verſus ſic conſtitutus eſt: *Non me — diues, Diues coralio fragili et lacrimoſo electro*. Loenſis ſic refingebat: *C. et fragili aut monuit lacrimoſo electro*.

435. *Non me fl.* melius vet. edit. ap. Loenſem.

437. *Omnia vincit amor*. Sic ſup. Ecl. X, 69. Hic vero dandum erat: *Omnia vicit amor*; et hoc ipſum e mſ. Helmſtad. notatum video.

438. *Non mibi iam* vett. edd. et ipſa Aldina, melius, *ſudabunt*. Sane Ge. II, 118. *Quid tibi odorato referam ſudantia ligno Balſamaque et b.* et alibi: ſed alio ſenſu. In ſimili loco cum Tibullo noſtro (lib. III, 4, 28.) praeferam *ſtillare*: *nec mibi iam pingui ſtillabunt tempora myrrba*.

439. *ſpinus* Leopardus malebat apud Loenſem Epiphyll. VIII, 27. f. inani acumine. *odores* iam Ven. 1484. Norimb. et aliae. at Aldina

433. *Non me commouit*: vt absterrerer, a prodenda patria. Loquitur enim de Niſi patris regia. 435. *aequali corpore*, aetate, aequales, ὁμήλικες κόραι, vt Scaliger illuſtrat.

438 — 440. Ad nuptiarum ſollennia referendum, quibus ſe nunc priuatam conqueritur ſponſa. perungitur: taedae lucent: purpureus torus ſternitur: h. e. veſtis purpurea

Nec Libys Assyrio sternetur lectulus ostro.
Magna queror: nec et illa quidem communis alumna
Omnibus iniecta tellus tumulabit arena.
Mene inter comites, ancillarumque cateruas
Mene alias inter, famularum munere fungi,

Coniugis

Aldina protulit *honores*. Nihil vulgatius hac varietate in libb. cf. Burmann. Anthol. p. 37. Elegans autem versus de taedis, quae nouae nuptae praeferuntur.

441. *nec et illa quidem* inde ab Aldina legitur. Antiquiores: *nec vt illa q.* Excidit puto *me: magna queror: me ne illa quidem communis — tumulabit.* h. e. quod vero maximum est, de quo queri possim: me ne tellus quidem tumulabit. *illa communis alumnis omnibus*; aut ita legendum cum Scaligero, aut *me — alumnam tellus tumulabit*; nondum enim idonea auctoritas vlla allata est, qua *alumnum* actiue pro altore et nutritore dictum esse constet. Longa est de ea re disputatio in Thes. Gesner. Quod omnium codicum auctoritas in h. l. *alumna* tueri dicitur, perperam pronuntiant viri docti. Quot enim habemus codices Ciris? Male etiam Barth. prouocat ad sup. vs. 274. *haustum mibi pectus alumnae.* Est enim: *mibi alumnae.*

443. *inter comites.* Sic vett. quoque edd. At Ald. et inde Veneta de Tortis: *inter matres* minus tamen accommodate. *inter matres ancillarique marinas* ms. Helmstad.

444. *Maenalias* vett. edd. et codd. constanter, vt etiam Scaliger eo deuenerit, vt ita legendum putaret: nam et Arcadiam, inquit, et reliquam Peloponnesum bello vicerat. Hoc vnde habeat, nescio: illud tamen video, fraudem fecisse obscuriorem ductum librarii *Nenalias* pro *Men' alias*: quod recte legitur, modo interpungatur, vt fecimus.

445. *quae-*

rea in citrino lecto. Nam *Libys*, Libycus, *lectus*, vt *Libycum pecten* sup. 179. eburneum vel lotinum vel citreum. Ante oculos autem habuit poeta Catull. LXIII, 43. 48. 49.

442. Comparat Scaliger Catull. Epithal. Thetid. 153. *neque iniecta tumulabor mortua terra*: et cum seqq. verss. ibidem versus 158 sqq. Scilicet cum se etiam tumulo priuari dixisset, addit Scylla, debuisse saltem tanquam captiuam in Cretam abduci et in seruitio coniugis Minois haberi. Mene non licuit famularum munere fungi? et fusos penso grauidos coniugis tuae deuoluere? Imago seruitutis poetis frequentata: et Catullo eodem loco in Ariadnes querelis 160 sqq.

455. Sit

Coniugis atque tuae, quaecumque erit illa, beatae
Non licuit grauidos penſo deuoluere fuſos?
At belli ſaltem captiuam lege necaſſes.
Iam feſſae tandem fugiunt de corpore vires,
Et caput inflexa lentum ceruice recumbit:
Marmorea adductisque labaſcunt brachia nodis.
Aequoreae peſtes, inmania corpora Ponti,
Vndique conueniunt, et glauco in gurgite circum
Verbere caudarum atque oris minitantur hiatu.
Iam tandem caſus hominum, iam reſpice, Minos.
Sit ſatis hoc, tantum ſolam vidiſſe malorum:
Vel fato fuerit nobis haec debita peſtis,
Vel caſu incepto, merita vel denique culpa.
Omnia nam potius, quam te laeſiſſe, putabo.
  Labitur interea reuoluta ab litore claſſis,

Magna

445. *quaecunque erit illa beata* edd. vett. ante Aldinam. Sicque Iulius Sabinus legerat.

449. 450. Poteſt et interpungi: *Et c. — ceruice recumbit Marmorea*: vt Scaliger mauult. Quod autem ſequitur: *adductis labaſcunt brachia modis*, in verſus legem peccabat: itaque inſerui *que*, quod iam Scaliger facere monuerat, et iam factum video in ed. Iunt. At Ald. et aliae vett. edd. *labeſcunt*: hoc metro caveret, a *labor*: ſed auctoritate deſtituitur. In Miſc. Obſſ. Vol. IV. p. 330. vir doctus cum Heinſio emendabat *liqueſcunt* eleganter: neſcio tamen an vere, et ex poetae mente. Nam de deficiente puella ſermo eſt.

451. *aequoreae peſtes.* Ita ſtatim priſcae edd. exhibuere: et ex iis reponi iuſſit Scaliger. *Aequorei piſces* Aldina intulit interpretamentum. In promtu eſt videre neutrum verum eſſe, ſed eſſe legendum: *Aequorei priſtes*, belluae marinae, vt toties alibi.

453. *Verbera c.* vett. edd. etiam Aldina; ita et *hiatum* vel *hiatus* pariter debebant exhibere.

457. Non dubito *caſu incerto* eſſe cum Scaligero legendum. Sic ſaepe *fatum* et *caſus* iunguntur.

460. *littora*

455. Sit ſatis me vnam omnium puellarum tantam miſeriam experiri, h. nunquam aliam eſſe expertam maiora mala. — 458. Non vulgarem magni ac generoſi amoris ſenſum redhibet hic verſus: Iniuriae culpam, etſi tam indigne ab amante habita, tamen deprecatur et ab

eo

Magna repentino ſinuantur lintea Coro,
Flectitur in viridi remus ſale, languida feſſae
Virginis in curſu moritur querimonia longo.
Deſerit anguſtis incluſum faucibus Iſthmon,
Cypſelidae magni florentia regna Corinthi:
Praeterit abruptas Scironis protinus arcis,
Infeſtumque ſuis dirae teſtudinis exit
Spelaeum, multoque cruentas hoſpite cautes.

Iamque

460. *littora* Aſcenſ. Iunt. male.

464. *Cypſelidae magni florentia regna Corinthi.* Neminem in verſu hoc haeſiſſe video: habet tamen quod offendat. Cypſelum Bacchidis deiectis Corinthi tyrannidem occupaſſe, Ol. XXX, 2. nota res eſt. Succeſſit ei Periander, cuius filio Pſammeticho mortuo libertatem recepere Corinthii. Quaeri iam poteſt quis ex his ſit *magnus Cypſelides*? Periander, arbitror, qui et inter ſeptem Graeciae ſapientes habitus eſt. Vixit ille quidem multo poſt Minoem tempore; ſed poeta haec narrat, non Minos. De Corintho, quem nonnulli vrbis auctorem ediderunt, ſeu Iouis ſeu Marathonis filio (v. Pauſan. II, 1.) agi hic nequit. Inter haec impedita eſt oratio, niſi legas: *Cypſelidae et magni florentia regna, Corinthum.*

466. *Infeſtumque ſuis dirae Teſtudinis exit Spelaeum.* Locus a Scaligero et Barthio tentatus, ſed perperam. Fuit enim fabula de teſtudine adnatante, quoties a Scirone praecipitarentur hoſpites, eorumque corpora deuorante: v. Pauſan. I. extr. Diodor. IV, 59. cf. Schol. Eurip. ad Hippol. 979. qui Callimachum Scironis, forte cum ipſa teſtudine, meminiſſe ait. Scironis inmanitas, et *Petrae Scironides* in Megarenſium finibus, res ſunt peruulgatae: vide vel Plutarch. Theſ. p. 4. aut Ouid. in Metam. VII, 447. Eae petrae ſunt h. l. *abruptae Scironis arces*, quibus ſubiacet *ſpecus χελώνης*, et eaedem *multo cruentae hoſpite cautes* vſ. ſequ. Specus hoc Teſtudinis, vt Diodor. l. c. indicare videtur, ipſum quoque Chelones nomine tandem veniſſe videtur, nam praecipitati hoſpites *κατὰ τὴν ὀνομαζομένην Χελώνην.* *Infeſtum ſuis*, ex perſona Scyllae accipien-

eo in quoduis aliud transfert: putabo omnia potius laeſiſſe me, cauſſam, cur infelix ſim, fuiſſe, quam te laeſiſſe me, h. tua fraude et ſcelere hoc factum. Aliter Ariadne Catulli LXIII, 188 ſqq. quae diras Theſeo imprecatur. Mox v. 462. elegans deſcriptio vocis deficientis cum viribus.

463. Nauigationis narratio laude ſua non caret. Ex ſinu Megarico inter ἄκρας, Minoam et Niſaeam, in altum euectus

a dextra

Iamque adeo tutum longe Piraeea cernit,
Et notas secum, heu frustra, respectat Athenas.
Iam procul e fluctu Minoïa respicit arua,
Florentis-

accipiendum; h. Megarensibus, ciuibus suis. Noluit itaque poeta dicere quod commodius videri poterat: *Infestum et miseris d.* Porro Ven. de Tortis *die testudinis*, operarum puto vitio. Scaliger de Crommyonia sue cogitabat, et refingebat: *Infestumque suis dirae Theseidis exit Spelaeum.* Barthius autem: *Infestumque Sinis d.* quod tamen ipse deseruit in Comment. ad Claudian. p. 1160. vbi aliter refingit: *I. suis, dirae et testudinis.*

468. Male excusum in Heinf. et Burm. *Pireeia.* Quis nescit esse Πειραιία. Et *Piraeea* iam Aldina et aliae vett. edd. At Iunt. cum aliis male *Pyrreum.* *tutum* bene Scaliger ὀχυρὸν, ἐρυμνὸν, interpretatur.

470. *Iam procul e fluctu Minoia respicit arua.* Vide quam faciles et liberales interdum sint Intpp. Cretam interpretantur *Minoia arua.* At eam quomodo *respicere* nunc potuit Scylla? Ferrem si *Niseia* essent *arua.* Sed *respicit* esto prospicit. Athenis relictis qui vltra pergit, aliquot, puto, dierum cursum emetiri debet, antequam Cretam prospiciat. Potuisset tamen poeta haud dubie haec subiicere, modo non additum esset: *Florentesque videt iam Cycladas hinc Strophadasque, Hinc sinus; hinc statio contra patet Hermionea.* Ergo agitur adhuc de nauigatione, quae in Sinu Saronico fit: inde vero Cretam vix aliquis prospiciat. Itaque aut versum ex seqq. forte post 477. retractum et perperam h. l. insertum, aut a mala manu, vt variaret superiorem versum, in margine appictum, aut *Minoia arua* corrupta esse necesse est. edi varietas nulla occurrit, nisi quod mf. Helmstad. *Iam procul et fluctus alia minos adspicit arua.* Respici aut prospici in eo sinu poterat naui inde a Megaris vltra Athenas prouectae ante omnes alias terras Aegina et Salamis insulae. Potuit adeo poeta scribere: *Iam procul e fluctu Salaminia respicit arua*, aut: *e fluctu Aeacideia prospicit arua.* Sed prius ad litterarum ductum propius accedit, malimque adeo hoc quam Argolidis littus respici putare; quod poeta pluribus modis declarare potuisset; v. c. *Pittheia prospicit*

a dextra Isthmum et Corinthum et propiore loco Scironides petras habet. Vlterius prouectus Athenas praeterit etc. 469. *secum respectat* h. respiciendo apud animum suum cogitat. Barthius iam comparauit ex Ge. I, 389. de cornice: *et sola in sicca secum spatiatur arena*, et ex Claudiano Epith. Pall. 47. *quid medio tecum modularis in aestu?* Scaliger *notas secum* per archaismum dictum volebat pro *sibi.* Elegans autem τὸ *respectat*, vt et alibi *respicere, aspectare,*

Florentisque videt iam Cycladas, hinc Strophadasque:
Hinc sinus, hinc statio contra patet Hermionea.
Linquitur ante alias longe gratissima Delos
Nereïdum matri et Neptuno Aegaeo.
Prospicit incinctam spumanti litore Cithnon,
Marmoreamque Paron, viridemque adlapsa Donysam,
Aeginam-

spicit arua, h. Troezenem. Vnum adhuc est, quo *Minoia arua* tueri aliquis possit, vt ad Minoam insulam, ante portum Megarorum Nisaeam positam, referat, cf. Strab. IX, 600. B. Sed tam ambiguo poeta vocabulo vix vsus est; vt alia taceam.

471. *Florentesque videt iam Cycladas, hinc Strophadasque.* Haud dubie cum Scaligero legendum: *hinc Cycladas hinc Str.* Syllabam mora et caesura productam sexcenties interpolarunt grammatici. Sed in Aldina et hinc in Veneta de Tortis mira est lectio: *Cycladas: hinc Venus illi. Hinc sinus.* eandem mss. Helmstad. habebat, nec aliter legerat Iul. Sabinus, qui de insula Cythera interpretatur: nimis remota ab his plagis. An et hic insulae nomen latet? *Hinc Ceos illi: hinc sinus.*

472. *Hinc sinus, hinc statio contra patet Hermionea.* Sustuli foedum Heins. et Burm. editionum vitium, *Hermiona.* Sinum Saronicum euectis et Cycladas petentibus ab altera parte ille ipse sinus, a dextra litus Argolicum, in eoque Hermione prospicitur: Ἑρμιόνη et poetis Ἑρμιονεία sc. χώρα, πόλις. v. Pausan. II, 34. p. 191. Strabo VIII. p. 573. A. Inter fragm. Callimachi: Εἰς Ἀσίνην Ἁλυκόντε καὶ ἄμπολιν Ἑρμιονήων. Est quidem et in hoc ipso littore sinus Hermionius, quem tamen non puto a poeta significari, cum *contra* addat: *hinc sinus, hinc contra.* Vicissim equidem de *sinu* dubito: et suspicor fuisse scriptum: *Sunion hinc, statio contra patet Hermionea.*

473. 4. Versus adumbrati ex Aen. III, 73. 74. vbi vide.

475. *Cinthum* vett. cdd. *Citrum* Iul. Sabinus.

476. *viridemque a. Donysam.* Scriptum simili more erat Aen. III, 125. nec extat auctor satis grauis, vnde tuto scriptura constitui posset.

aspectare, vt Ge. III, 228. De reliquis v. V. L. — 471. *Florentes Cycladas*, propter silvas longe conspicuas nauigantibus. Sic Ouidius inter Cycladas *florentem Cythnon* Met. VII, 464. et noster poeta paullo post *viridem Donysam* dixit; quod etiam Aen. III, 125. memorauerat, etsi ibi Seru. ad marmor viride respici ait. 476. *Marmoream Paron*, a marmorum fodinis, etiam Ouidius dixit Met. VII, 465. loco, quo eum ante oculos habuisse h. l. suspicor. *viridem Donysam*, iam Aen. III, 125. vidimus. Interea laboris

Aeginamque simul, sementiferamque Seriphum,

Fertur,

posset. Nunc tamen non multum absum, quin librorum in Aeneide et apud Plin. Tacitumque lectionem: *Donusa* pro vero nomine habeam. Nam si a Dionyso ductum esset, Διονυσία esse debebat: quo etiam inflexum illud videas apud Steph. Byz. in Δονουσία (apud Eustath. ad Dionys. Perieg. 530. Νουσία corrupte legitur: exscripsit autem ille Stephanum) vt sit pro Διονυσία, quod ineptum est; sed et ipsum argumento esse potest, verum nomen Δονοῦσα fuisse ἀπὸ τοῦ δονεῖν, propter terrae forte motus, vt Vossius coniicit ad Melam II, 7, 104. Apud Melam tamen constantem librorum lectionem, *Dionysia*, retinendam arbitror; potuit enim inter tot alias obscuriores Sporadas etiam Dionysia esse, vt adeo facile alterius nomen in alterum transiret.

477. *Aeginamque simul sementiferamque Seriphum*. Cum Seriphus a Strabone lib. X. p. 747. A. petrosa fuisse prodatur; Scaliger *serpentiferam* emendat, ὀφιόεσσαν. Simpliciter ita poeta insulam asperam et saxosam bene appellare potuit. Sed Scaliger hoc respectu fabulae factum vult. Sane Persei cum Medusae capite ad hanc insulam accessus, conuersis in saxa incolis, celebratissima est fabula; (v. vel Pindar. Pyth. XII.) enimuero de anguibus Medusae in hac insula enatis nihil narratum accepimus. Potest vero insula esse saxosa, et tamen habere agrum fertilem, adeoque *sementifera* dici. Accedit, quod Ouidius Met. VII, 464. *planam Seriphon* dicit, quae lectio nullo modo est sollicitanda. Quidni enim diuersa ratione et respectu eiusdem rei diuersa esse possint epitheta? Iul. Sabinus in suo libro *amomiferamque* Seriphum legisse videtur, explicat enim amomum h. l. nisi ad v. 512. deturbanda est nota. msf. Helmstad. *salutiferamque S.* legit: quod quo ducat, non assequor. Sed in priore parte versus interpretes non haesisse miror. Ab Aegina longissime aberat Minois nauis, cum Seriphum iam in oculis haberet. Haud dubie verius insulae nomen sub corruptela latet; sed et vox, *simul*, quae sequitur, otiosa et inutilis. Puto poetam scripsisse: *Et Diam et Siphnon*, s. Dia, Naxos, in proximo esse debuit. Gyaros nimis remota est, quam vt ea in Aegina latere possit: etsi eo alluderet Ouid. Met. V, 250. vbi Minerua Thebas petitura *Seriphum deserit, a dextra Cythno Gyaroque relictis*. Alia est insula, ob-

laboris huius taedium leuare liceat alia obseruatione. In loco Aen. III, 125. Aeneas a Delo euectus iter faciens per Cycladas relinquit Naxum Donysam, Olearon etc. Hoc loco prospicit Scylla Cythnum, Paron, Donysam. Situs adeo huius insulae ex his ipsis aliqua ratione aestimari potest; quandoquidem accuratior ratio non suppetit. Corruptelam itaque in Stephano Byz. in Δονουσία, (quam antiquam satis esse Eustathii alter ille locus ad Perieg. 530.)

Fertur, et incertis iactatur ad omnia ventis:
Cymba velut, magnas sequitur cum paruula classis,

Afer

scurior illa quidem, propiore tamen lectionis vestigio: *Aegila* vel *Aegilia* inter Cretam et Peloponnesum auctore Stephano in Αἰγιλία: nam quod ibi legitur Αἰγιάλεια, iam emendatum est a viris doctis Αἰγίλεια, seu, quod malim, Αἰγιλία, nam ducitur hinc Αἴγιλος, seu potius Αἴγιλα. Et sic quoque Dionys. Perieg. 499. Αἴγιλά τ' ἠδὲ Κύθηρα. male enim Αἴγυλα ibi scribitur. Etiam Mela II, 7, 90. *At interius* (in alto Aegaei maris) *Melos, Oleanos, Aegilia*, vbi cf. Vossius, qui nunc *Serigottum* seu Cytheram minorem vocari docet. Plin. IV. s. 19. *Aegila* (hanc scripturam e libb. tuetur Harduin.) *autem XV. m. p. a Cythera, eademque a Cretae Phalasarna oppido XXV. M. P.* Succurrebat ab initio haec *Aegilia* substituenda Aeginae; mox etiam vidi *Aegylam* (inuito metro, vt e Dionysio intelligitur) pro vera lectione h. l. venditari a Luca Holstenio ad Steph. Byz. p. 102. Sed hanc a locorum situ penitus esse alienam, facile sui quemque oculi possunt docere: nec facile ea cum Paro ac Seripho iungi potuit. Recitatur tandem alia a Plinio post Euboeam lib. IV. s. 22. *Extra eam in Myrtoo multae* (insulae) *sed maxime illustres Glauconnesos et Aegilia; et a promontorio Geraesto — Cyclades.* Atque de hac Herodotus accipiendus erat, non de illa, lib. VI, 107. vbi insulam Styreorum Αἰγίλειαν memorat, in quam Eretrienses mancipia deduxerant. Styra Euboeae fuisse satis vel ex Il. B, 539. constat. Huius Aegiliae situm etsi pro certo definire non ausim (inter Atticam et Euboeam collocatam eam video a Doruillio V. Cl.) tamen ille nimium recedit ab his Cycladibus, inter quas nunc nauigatio apud poetam nostrum fit.

481. *Donec*

530. declarat,) etiam haec arguunt: Δονουσία, νῆσος μικρὰ Ῥόδου. Enimuero nimis longe ab ea abesse debuit, si Maro non turpiter errasse dicendus est. Sin Rhodiis eam paruisse dicere volebat, νῆσος τῶν Ῥοδίων dicturus fuisset; et quorsum hoc potissimum notandum veniebat in hac insula? Immo νῆσος μικρὰ Σποράδων, vel, vt alias amat Stephanus, (v. c. in Γύαρος) νῆσος, μία τῶν Σποράδων. Quod ibid. subiicitur, in eam insulam a Baccho ex Naxo Ariadnen traductam, viciniam non minus arguit. Plinius IV, s. 23. Donusam inter Telon et Pathmon memorat, etsi ibi *aceruatim ponere* se Sporades ait. A Cellario alieno loco, infra Icariam collocata est Donusa.

479. 480. Comparatur alligata naui Scylla cum minore nauigio naui alligato. Vt sit: velut cymba paruula, cum sequitur magnas classes, et cum

turba

Afer et hiberno bacchatur in aequore turbo.
Donec tale decus formae vexauit, et aegros
Non tulit, et miſeros mutauit virginis artus,
Caeruleo pollens coniunx Neptunia regno.
Sed tamen externam ſquamis veſtire puellam,
Infidosque inter teneram conmittere piſcis

481. *Donec tale decus formae vexauit, et aegros Non tulit, et.* Senſu haec carent. Latere in *vexauit et* antiquum *vexarier* in promtu eſt animaduertere, multo magis ſi audias *vexauerit* vett. edd. ante Ald. exhibere: porro eaedem *aegram et miſero.* Scaliger refinxit; *Donec tale decus formae vexauit, et aegram Non tulit:* nullo ad ſenſum fructu. Melius Barthius: *Donec, tale decus formae, vexarier aegram Non tulit et*: vt ſint appoſita: *aegram, tale decus formae.* Sane nec ſic ſcabritie verſus caret: ferri tamen poteſt, multo forte magis, ſi *tale decus formae,* per exclamationem et in medio poſita accipias. Nam et ſupra mirati ſunt dii marini puellae formam vſ. 391 ſqq. vt ſit ſcribendum: *Donec, (tale decus formae!) vexarier aegram Non tulit et.* Cum haec ſatis probabiliter videri poſſint dicta: ecce viſum obiicitur nouum et dignum coniectore apud Iul. Sabinum, vbi Seriphon et Dionyſam memorauit, porro legitur „Aegos pro Aegaeo mari „ponitur, quod etiam Valer. Flaccus vſurpauit: *Et quanto fremi-„tu ſe ſuſtulit Aegos!*" Nota haec vix alio, quam ad hunc verſum ſpectare poteſt, legitque adeo in ſuo libro Sabinus pro *aegros, aegos,* quod pro Aegaeo mari dictum vult. Hoc quidem perperam. Nam Aegaeum mare mythice non per Aegon, ſed per gigantem Aegaeonem repraeſentatur: ſed idem *Aegaeon* etiam *Aegan* effertur Αἰγαίων, Αἰγάων, Αἰγὰν vt Titan ex Titaeon, a Titaea, matre. Ita etiam meliores libri apud Valer. Fl. loco laudato, qui eſt lib. I, 629. exhibent *Aegan*, vbi v. Voſſ. Erit ne ergo vera lectio in noſtro: *Donec, tale decus formae vexarier, Aegan Haud tulit, et* etc.

485. *piſces.* Requiruntur *priſtes* forte et h. l.; hoc eſt belluae.

490. Hic

turbo Afer bacchatur in aequore; h. dum interea Africus procellas mouet. Eandem comparationem Statius I. Silu. 4, 120 ſqq. adhibuit: vt iam alii notarunt. Paullo ante v. 474 *ad omnia* debet eſſe ad omnem motum, impulſum, venti.

484. 5. 6. *externam puellam*, in externa corporis ſuperficie. *pecus Amphitrites:* antiqua poetarum formula. Notum eſt Naeuii, quod et Taubman. laudat, *Laſciuum Nerei ſimum pecus.* adde Lucret. II, 342. 3. et inprimis notum illud Horatii: *Omne cum Proteus pecus egit altos Viſere*

Non ſtatuit. Nimium eſt auidum pecus Amphitrites.
Aëreis potius ſublimem ſuſtulit alis,
Eſſet vt in terris facti de nomine Ciris,
Ciris Amyclaeo formoſior anſere Ledae.
Ac velut in niueo tenerae cum primitus ouo
Effigies animantis et internodia membris
Inperfecta nouo fluitant concreta calore:
Sic liquido Scyllae circumfuſum aequore corpus
Semiferi incertis etiam nunc partibus artus
Vndique mutabant, atque vndique mutabantur.
Oris honos primum, et multis optata labella,

Et

490. *Hic velut* edd. vett. etiam Aldina. *tener eſt cum primitus* Aldina. *tenerae cum protinus* Ven. 1484. Iunt. Norimb. et al. et puto *protenus* poëtam magis decere.

491. *Effigies animantur* vett. edd. praeter Aldinam, in qua eſt *E. animantis*, melius, puto, etſi alteram praeferat Scaliger. Certe non placet: *teneras effigies in ouo animari.* Contra praeclare: *tenerae effigies animantis fluitant in ouo*: h. adumbrata pulli forma in liquore natat.

492. *colore* Ven. 1484 Etiam color vitelli mutatur. ſicque *nouo* accommodatius eſt. At *calor* ex incubatione eſt. *nouus* erit continuatus, ſuccedens de nouo.

495. 6. *atque vndique mutabatur Oris honos: primum multis* legunt et interpungunt vett. edd. minus bene. Quod habemus, Aldinae debetur.

497. *pa-*

Viſere montes. Mox 488 *in terris*, inter homines appellatur Ciris ἀπὸ τοῦ κείρειν, a detonſa patris coma.

490 ſeqq. Totus locus de metamorphoſi hac, et inprimis comparatio haec inchoatae mutationis Scyllae in alitem cum vitello oui in pullum abeunte ex elegantiſſimis eſt, et miror, eam Naſoni, ingenioſiſſimo homini, non in mentem veniſſe. 491. 2. *internodia fluitant membris* pro vulgari: internodia membrorum fluitant. 493. *liquido circumfuſum aequore corpus.* neſcio an arguter: ſed malim non tam exemtum vinculis et mari natans, quam potius, vt pullus in ouo liquore ambitur, ſic humore ſeu nebula incluſum corpus, dum mutabatur, ſignificari,

500. Eſt

Et patulae frontis species, concrescere in vnum
Coepere, et gracili mentum producere rostro.
Tum, qua se medium capitis discrimen agebat,
Ecce repente, velut patrios imitatus honores,
Purpuream concussit apex in vertice cristam.
At mollis varios intexens pluma colores
Marmoreum volucri vestiuit tegmine corpus,
Lentaque perpetuas fuderunt brachia pennas.
Inde alias partis, minioque infecta rubenti
Crura, noua macies obduxit squalida pelli,
Et pedibus teneris vngues confixit acutos.
Et tamen hoc demum miserae succurrere pacto

497. *patulae frontis species*: ergo *species frontis* pro fronte, et h. l. pro ore omnino. *Speciem* per decorem spectabilem Ascensius interpretatur. *Spatia frontis* tamen proprietas sermonis hic requirebat, quae forte expulit ignoratio extremae syllabae caesura productae.

500. *imitatur* Ascens. Iunt.

501. *Puniceam* Aldina.

502. *mollis* eadem: reliquae *membris*, puto melius; vt sit: *pluma intexens membris varios colores.*

503. *Mansurum* vett. edd. *marmoreum* Aldina restituit.

506. Expressum erat in Heins. et Burman. edd. *noua macies obduxit squalida pellis*, nullo cum sensu, et manifesto sphalmate. Vett. edd. etiam Aldina legebant vitiose: *nouamque aciem obduxit squalida pellis.* Loensis refingebat: *Crura nouamque aciem illico duxit s. p.* Quod nunc legitur, verissima est Scaligeri emendatio. Ita *macies obduxit* crura noua pelle, *et confixit vngues pedibus*, h. fixit in, affixit, suffixit. Vt tabulas configi inter se Cato dixit. Alias malim *infixit*, vel *affixit*, quod ms. Helmst. habebat.

508. *Attamen* legit Loensis. Qui hic sequuntur ad vs. 513. sex versus iterum ex meo iudicio mali versificatoris sunt in margine alicuius libri adscripti et perperam recepti. Tulerat quidem Amphitrite opem puellae: sed vix dignum dea, vt ei succurreret hoc pacto; non enim puellam posthac propinqui nuptam viro viderunt. Sententia insititia et puerilis, verba partim ex triuio et parum propria. Suus cuiusque sensus rem, puto, declarat.

500. Est adeo Ciris auis cum crista purpurea, ad imitationem cincinni seu capilli purpurei patrii, quem Scylla rescide

Vix fuerat placida Neptuni coniuge dignum.
Nunquam illam posthac oculi videre suorum
Purpureas flauo retinentem vertice vittas:
Non thalamus Tyrio fragrans adcepit amomo,
Nullae illam sedes. Quid iam cum sedibus illi?
Quae simul vt sese cano de gurgite velox
Cum sonitu ad coelum stridentibus extulit alis,
Et multum late dispersit in aequore rorem;
Infelix virgo nequidquam morte recepta
Incultum solis in rupibus exigit aeuum,
Rupibus, et scopulis, et litoribus desertis.
Nec tamen hoc iterum poena sine: namque Deum Rex,

Omnia

511. *saluo* Ven. 1484. Iunt. Ascens. *retinentem* facile erat cum meliore permutare. Sed adumbrauit is, qui adscripsit, versum Catulli LXIII, 63. Ariadne Theseum fugientem prospicit, *Non flauo retinens subtilem vertice mitram*. At ibi aliter res se habet.

512. Haec iam persequutus erat sup. vs. 438. Pro *Tyrio*, *Syrio* arbitror, ex poetarum more fuisse.

513. *Nulla i. sedes* ed. Scalig. *quid enim iam sedibus illis* communis edd. etiam Aldinae, est lectio: vt substituatur: *opus est*. Quis primus mutarit, vt in Heins. et Burm. legitur, ignoro. Totus tamen versus non minus infiсetus est quam ante erat.

516. *in aequora* melius ms. Helmstad.

517. *a morte r.* coni. vir doctus Misc. Obss. Vol. IV. p. 332.

519. *Rupibus*. In hoc vero versu manifesta est inepti versificatoris manus.

520. *Nec tamen hoc ipsum*, vet. edit. ap. Loensem.

521. *Omnia*

rescideral. *volucre tegmen* est plumeum, et *perpetuae pennae*, quae totas alas, olim brachia, obducunt.

514 sqq. Elegans locus et sensibus rem subiiciens graphice, *Et multum late dispersit in aequore rorem*, vt solent aues madefactas alas concutere. *nequicquam recepta*, seruata, a *morte*. Praestat puto, hoc, quam vt mortem receperit, subierit; id quod factum non est; mutatur enim in auem. *aeuum incultum*. vitam asperam et horridam.

520. Nunc Iupiter, indignatus

Omnia qui imperio terrarum millia verſat,
Conmotus talem ad Superos volitare puellam,
Cum pater extinctus caeca ſub nocte lateret,
Illi pro pietate ſua (nam ſaepe tepenti
Sanguine taurorum ſupplex reſperſerat aras:
Saepe Deum largo decorarat munere ſedes)
Reddidit optatam mutato corpore vitam,
Fecit et in terris Haliaeetus ales vt eſſet.
Quippe aquilis ſemper gaudet deus ille coruſcus.
Huic vero miſerae, quoniam damnata deorum
Iudicio gnatique et coniugis ante fuiſſet,
Infeſti adpoſuitque odium crudele parentis.

521. *Omnia qui imperio terrarum millia verſat.* Etiam hic verſus a monacho excuſus putandus. Pie quidem, ſed non latine dictum: *deum verſare imperio omnia millia terrarum*, h. e. animantium per terras; nam de infinitis terrarum orbibus nemo illa aetate cogitauit; et tamen. in promtu erat verſum refingere: *Qui maria imperio et terras ac ſidera verſat.*

524. 5. Variant edd. vett. primum in *tepenti*: quod prima Aldina exhibet. At Ven. 1484. *videmus*: quod et mſ. Helmſtad. habebat. ceterae vett. *nitentum*: latere in vtroque *bidentum* ſagaciter odoratur Scaliger; ſed docere debebat *bidentem taurum* vſquam veteribus dictum. Tum vett. edd. *reſpexerat*, et, *auras.* Verſus 529. iterum ab interpolatore inſitus videtur, neque aliter de vſ. 529. ſtatuo: *Quippe aquilis.* Iouem *Deum coruſcum* vix bonus poeta dicat. Alii, vt Aſcenſ. et Iunt. *coruſcis.* Sed *aquilas coruſcas*, nemo nouerit, niſi eſſe dicas, quae fulmen coruſcans vnguibus portant.

528. *in terris helicone ſales vt eſſet* mſ. Helmſtad.

530. 1. 2. Vix haec ſatis ſana: certe cauſa adiecta qualis ſit, non ſatis licet aſſequi: infeſtum facit Scyllae patrem haliaeetum Iupiter, *quoniam damnata deorum iudicio natique et coniugis ante fuiſſet.* An Minos idem Iouis natus et Scyllae coniux? Scaliger quidem natum Apollinem vel Minoem, coniugem Iunonem interpretatur. Putabam ſcribendum eſſe: *Iudicio, patriſque et coniugis* ſc. Niſi et Minois; et verſu antec. *quum iam* vel *quamuis.* In edd. nullum auxilium. *iam nata* pro *damnata.*

gnatus filiam ſceleratam in auem mutatam, parentem autem miſerum apud inferos degere, reuocauit eum in vitam et pariter auem fecit.

533 ſqq.

Namque vt in aetherio ſignorum munere praeſtans,
Vnum quem duplici ſtellarum ſidere vidi,
Scorpius alternis clarum fugit Oriona:
Sic inter ſeſe triſtis Haliaeetus iras,
Et Ciris, memori ſeruant ad ſaecula fato.

Quacum-

damnata vet. Ed. Ven. et al. cum mſ. Helmſtad. Tum 532. *appoſuit* ſine copula haud dubie legendum: *Huic vero miſerae — Infeſti appoſuit odium crudele parentis. Apponere*, vt *addere* in Virgilio vidimus. cf. ad Aen. VI, 90. Scaliger malebat *oppoſuit*: quod non probandum.

533. *Iamque vtinam aeth.* Ven. 1484. *Iam veluti ae.* Iunt. et al. *Namque vt in ae.* Aldinae debemus. *ſignorum munus* obſcure dictum: accipio pro ſpectaculo. *praeſtant* vitium edd. nonnullarum e vulgo. Scorpius dicitur *praeſtans* inter cetera ſidera, non male, ſi Antarem in eo cogites.

534. *quam duplici* Ven. antiqua, et in fine *viri*: vitioſe. Eſt ſane ſcabra huius verſus oratio, etſi ſententia expedita: nam, vt ad Ge. I, 33. vidimus, in ſphaera veterum Librae locum vnus Scorpius occupabat. Hygin. Aſtron. II, 26. *Scorpius propter magnitudinem membrorum in duo ſigna diuiditur, quorum vnius effigiem noſtri Libram dixerunt.* Eſt igitur *Scorpius, quem vnum vidi duplici ſidere ſtellarum*; habentem, occupantem ſitum binorum ſignorum: *ſidus ſtellarum* pro ſidere ſimpliciter. Suſpicabar *ſtellatum duplici ſidere*, h. ornatum ſtellis duorum ſiderum. Sicque vidi mox expreſſum in ed. Iunt.

535. *fugit* praue. v. not. ad h. v. Legendum eſt, quod iam Aldina habet, *fugat*: nam Orione occidente oritur Scorpius. Edd. vett. *clarum* (Norimb. *clarium*) *fugiant Orionem.* Iunt. *clarum fugit Orionem*; eadem vitioſe *alterius*; vnde *Artemius* inſcite Loenſis comminiſcebatur. Sed emendate iam editum ab Aſulano in Aldina noſtra *alternis clarum fugat Oriona.*

536. Male edd. vett. *baliaetus in iras.* Eſt ἁλιαίετος. Forte etiam *baliaeetos* maluit poeta ſcribere, vt docti poetae ſolent. Mox *memori fato*, fere vt Aen. I. *memorem Iunonis iram* dixit, paſſiue.

539. Verſus

533 ſqq. Arguta etiam haec eſt comparatio. Mutuo ſe perſequuntur fugiuntque ciris et haliaeetus aues, quemadmodum duo ſidera Scorpius et Orion ortu et occaſu ſe fugere ſequique videntur. Quoties enim Orion occidit, altera ex parte Scorpius exoritur, vt ex ſphaerae tractatione diſcere quisque poteſt. Idque etiam Aratus docet vſ. 304. 6. 9. Verſa res a priſcis hominibus in fabulam, vt

Orioni

Quacumque illa leuem fugiens ſecat aethera pennis,
Ecce inimicus atrox magno ſtridore per auras
Inſequitur Niſus: qua ſe fert Niſus ad auras,
Illa leuem fugiens raptim ſecat aethera pennis.

539. Verſus ſeqq. extant Ge. I, 406 ſqq.

541. *rapidis ſecat a. pennis* malebat Drakenb. ad Silium II, 513. Ita quoque in nonnullis libris ſcriptum in Ge. I, 409. nec tamen poetae ſemper ad eandem formulam retrahendi ſunt.

Orioni ſcorpium immiſſum narrarent cf. Hygin. Aſtron. II, 26. *Itaque conſtitutum, vt, cum Scorpius oriatur, Orion occidat*, et lib. III, 33.: *hunc* (Orionem) *ſpectantem ad occaſum et occidentem exorta Scorpionis poſteriori parte.* Paullo diuerſa ratione ductum vidimus poeticum phantaſma ab ſitu et ea ſpecie, quam in ſphaera caeleſti duo ſidera oculis obiiciunt: quo modo Pleïas Piſcem fugere dicta Ge. IV, 237. quod mihi illo loco moleſtiam facere non debebat: eſt enim res ſatis frequens. Iterum alio modo de Vrſa Aratus effinxit illud: *Ἥ τ' αὐτοῦ στρέφεται καί τ' Ὠρίωνα δοκεύει.* nam eadem tantum linea ex aduerſo mouentur et Vrſa et Orion.

* *

EXCVRSVS

v. ſupr. ad v. 200.

Non obſcurum nomen in priſcis Cretenſium, et hinc Aeginetarum et Megarenſium, fabulis nomen *Carmes.* v. Pauſan. II, 30. Diodor. V, 76. ibique Weſſel. Antonin. Lib. Met. c. 40. *Phoenicis* filia h. l. editur, vti quoque ab Antonino Lib. Metam. c. 40. Caſſiepiae, Arabii f. et Phoenicis, Agenoris f. niſi quod ibi in Phoenicia nata proditur; nunc, cum *Ogygius* Phoenix appelletur, ad Boeotiam vel Atticam illud nomen Phoenicem retrahit, qui cum Cadmo venire potuit. At Eubuli, ex Carmanore prognati, filiam Cretenſes tradebant ap. Pauſan. l. c. Diodor. V, 76. Carme a Ioue oppreſſa *Britomartin* partu edidit, quae et ipſa a Minoe tentata narratur ſe in mare praecipitaſſe. Qua de re locus claſſicus Callimachi in Dian. 189 ſqq. vbi v. Intpp. et Meurſ. in Creta IV, 3. Hanc fabulam in ſeqq. poeta vſ. 286. ad 309. exponit, vt Britomartin, venatricem et in Dianae contubernio habitam,

dum Minoem fugit, narret in mare praecipitem datam, secundum alios *Aphaeam*, secundum alios *Dictynnam* esse appellatam. *Numina* enim *Aphaeae virginis* haud dubie vs. 303. legendum. Sub hoc nomine apud Aeginetas Nympha habuit templum, et ad eam Pindarus (ᾆσμα) hymnum scripserat in Aeginetarum gratiam: Pausan. II, 30. cf. Antonin. l. c. Hesych. in Ἀφαία et ibi VV. DD. item ad vocem Βριτόμαρτις. Dictynnae nomen, vulgo ad retia (δίκτυα) trahi solitum, quibus excepta Nympha seruata est, (v. Diodor. l. c.) Cretensibus fuit domesticum, vt Pausan. l. c. docet; acceptum tamen a Samiis, Herodoto auctore lib. III, 59. Fuit certe Dictynnae fanum in terra Cydoniate Cretae, vbi et Dictynnaeus mons et promontorium. Idem nomen alii de Diana interpretati sunt, sed reprehensi a Diodoro V, 76. vbi tollenda est ante ἀφ' ἧς et post Ἄρτεμιν parenthesis: nam ad Ἄρτεμιν spectant ea, quae sequuntur. Sequitur tamen istos auctor noster vs. 245. 304. 5. Laudari vidi Dictynnam, tanquam Catonis alicuius carmen. Sed ea *Diana* fuit, Valerii Catonis amica v. Sueton. Gramm. XI. vbi Cinnae versus: *Secula permaneat nostri Diana Catonis*, Ceterum Carme bello capta et longe auecta, vt ex v. 290. intelligitur, in Nisi potestatem venerat et ab hoc Scyllae filiae nutrix data fuerat.

CATA-

CATALECTA

PROOEMIVM

Maronem Catalecta, vel Catalecton sc. libellum scripsisse non modo librariorum fide, qui Virgilii nomini plura adscripsere temere, quoniam ad calcem codicum Virgilii poematia modo haec modo illa, prout spatium, quod vacabat, caperet, appicta videbant; verum et Grammaticorum auctoritate peruulgatum est, Pseudodonati in Vita Virgilii §. 28. Pseudoseruii ad Aen. I. pr. Nam neutrum locum ab antiquo aliquo Grammatico profectum esse, multa manifeste produnt: et quam leuis hominum fides sit, etiam hoc arguit, quod alia poematia Virgilio tribuunt, quae eius non esse liquido constat. Nam priore loco: *Poeticam puer auspicatus, in Balistam — Deinde Catalecton et Moretum, et Priapeia, et Epigrammata et Diras et Culicem, cum esset annorum quindecim.* Altero autem: *Scripsit autem septem siue octo libros hos: Cirinam, Aetnam, Culicem, Priapeia, Catalecton, Epigrammata, Copam, Diras.* Sed grauior auctoritas Ausonii est Technopaegnio: *Dic quid significent catalecta Maronis?* cf. inf. Epigr. II.

In libris scriptis et prelo expressis antiquioribus subiiciuntur plerumque Priapeis, ideoque in aliis, in quibus post Cirin aut alio loco collocantur, adhaesere in fronte nonnulla ex Priapeis. Porro omnia haec poematia in iisdem vetustioribus continua scriptura, tanquam vnicum carmen exarantur, et quidem foedis vitiis contaminatissima.

Cum Carmina haec suis iam locis Anthologiae Latinae Burmanni Secundi V. Cl. inserta essent, nolui actum agere et variam lectionem, seu potius corruptelas adscribere. Itaque ea tantum commemoraui, quae a viro doctissimo plerumque relicta videbam, vt sententiam versuum accuratiore interpretatione constituerem.

CATA-

CATALECTA

I

AD TVCCAM

Delia, Tucca, tibi venit, ſed ſaepe videre
Non licet, occulitur limine clauſa viri.
Delia ſaepe tibi, non venit adhuc mihi: namque
Si occulitur, longe eſt, tangere quod nequeas.
Venerit aut tibi, ſed iam iam mihi nuntius iſte
Quid prodeſt? illi dicito, quae rediit.

II. IN

I

Delia, Tucca, tibi venit. Extat Anthol. Lat. lib. III, 250. editum iam ante in vet. Poet. Catalect. p. 153. (ad calc. Petron. ed. Patiſſon.) et a Scaligero. Nec alia fides vel auctoritas eſt, qua Virgilio tribuitur. *Delia* ex Scaligeri emendatione receptum eſt, cum legatur *De qua, T.* Idem Scaliger Epigramma hoc falſiſſimum et argutiſſimum appellat, et interpretationem ſubiicit, in qua tamen argutias illas vix expiſceris. Fugit nos cauſſa et occaſio: quam equidem ſuſpicor fuiſſe hanc: Eſt ſeruus aliquis vel libertus aut alius puellae perductor, qui eam venire nuntiat. Illa tamen, ſurgit quidem et exire domo tentat, ſed clauſae a matito fores exire vetant. Nil igitur iuuat amatorem, quod ſibi dictum accipit, illam venire. Suſpicatur tamen illum ipſum hominem, forte ex conlibertis puellae, interea illius amore potitum: I, ergo, ſubiicit, et nuntia marito, eam rediiſſe. Ita excidiſſe videtur acumen in extremo verſu: *cui rediit. Delia, Tucca, tibi venit.* (ſunt perductoris verba: cui reſpondet Tucca:) *ſed* ſaepe* videre Non licet: occulitur limine clauſa viri. Delia* ſaepe* tibi, non venit adhuc mihi; namque Si occulitur: longe eſt, tangere quod nequeas. Venerit at tibi. Sed iam mihi nuntius iſte Quid prodeſt? illi dicito, cui rediit.* In *ſaepe* corruptela latet, forte nominis, v. c. *Sexte*, *Seie*, aut ſaltem compellatio, vt: ſtulte, ponamus fuiſſe, *ſcaeue*, vel *ſaeue*. Mox *Venerit at* pro *aut*, emendauit Burmannus Sec. V. Cl. In fine *illi* (h. marito) *cui rediit. ad quem rediit,* dicito eam tibi veniſſe.

II Celebre

II

IN C. ANNIVM CIMBRVM RHETOREM

Corinthiorum amator iſte verborum,
Iſte iſte rhetor. Namque quatenus totus
Thucydides tyrannus Atticae febris,

Tau

II

Celebre inter eruditos viros epigramma, a Quinctiliano ſeruatum Inſt. Or. VIII, 3, 28. qui expreſſe Virgilii eſſe ait, et inter *Maronis catalecta* illud refert Auſonius in Monoſyllab. (Idyll. XII. Technopaegnion: Grammaticomaſtix v. 5 — 7.) Lepor, qui ei ineſt, magna ex parte ad noſtros ſenſus periit; nec ſine longa diſputatione accurata criſis aut interpretatio inſtitui poteſt. Fecit etiam otium nobis hac in re Burmannus Sec. Vir doctiſſimus, qui hoc carmen Anthol. Lat. Tom. I. lib. II, 242. exhibuit commentariis et ſuis et aliorum inſtructum: ſuper aliis ad Interpretes Quinctiliani et Auſonii, tum ad Sam. Petit. Miſcell. III, 9. remittit. Vt paucis igitur defungamur: Scriptum eſt epigramma in C. Annium Cimbrum Rhetorem, qui fratrem veneno ſuſtulerat: idem malus Rhetor, qui aut, quod in Gallia natus et in Britannia forte artem profeſſus erat, verba barbaro more et ſoloeco pronuntiabat, aut inſolentia et barbara verba tanquam gloſſas affectabat. (Quinctilianus tamen de vetuſtorum verborum affectatione agit eo loco, quo verſus hos commemorat: vt adeo omnis adhuc huius carminis interpretatio parum tuta mihi eſſe videatur) Dicit igitur poeta, his ipſis vel barbare pronuntiatis vel exoticis et barbaris verbis eum, pro veneno, fratrem necaſſe. De lectione, admodum in multis incerta, videndi ſunt iidem viri docti. Vt tamen aliquid apponam, quod lectorem in ſententia aſſequenda iuuare poſſit, haec addam. *Corintbia verba*, (nam haec tenenda cum Burmanno ſtatuo, donec verum repertum fuerit: natae ſunt forte corruptelae ex vitioſa ſcriptura *Chorynthiorum*) ſunt mollia, fracta, calamiſtrata: a luxu Corinthiorum. Ineſt autem ſimul ironiae genus verbis. *Thucydides tyrannus Atticae febris* eſſet, qui dominatur in frigore illo Atticiſmi affectati. Sed melior lectio: *Thucydides Britannus*. Tum pro *febris Atticae*, τοῦ Ἀττικισμοῦ, praeſtat coniectura virorum doctorum: *Attice febris*, h. Ἀττική. Attica. Verſus quartus debet nomina exhibere

Tau Gallicum ſpinae ipſemet male illiſit,
Iſta omnia, iſta verba miſcuit fratri.

III

IN NOCTVINVM

Socer beate, nec tibi, nec alteri,
Generque Noctuine, putidum caput,
Tuone nunc puella talis, heu tuo

Stupore

hibere vel barbara vel affectate aut barbare enuntiata. Amplectenda itaque hactenus aut Scaligeri lectio: *Tau Gallicum, min ipſum et al, ei illiſit*: in eodem mortario venena illa ſatis nota: taurinum ſanguinem, minium et allium, triuit, vt fratri miſceret; ridicule igitur decurtabat ille, quoties declamabat, verba, *taur*, pro tauro, *min* pro minio, *al* pro allio; aut Petiti emendatio, qui Graeca ſubſtituit: *Tau Gallicum*, (h. Gallorum ille peſſimus) μὶν, ἰψόν et ἄλ' *ei intriuit*: vt haec e gloſſis obſcuris petita ſint vocabula, quae ille pro ſtellulis ſuis declamationibus graece habitis inſerere ſolebat. Eſt autem ἰψὸς ex Thuriorum gloſſa, κισσὸς, hedera, ἄλ pro ἅλς, Cypriis pro vino dicta: μὶν pro αὐτὸν (hoc omnium minime probabiliter) vt adeo vino hedera nigra miſto inebriatum ſuſtulerit fratrem Cimber. Sed, vt paullo ante diximus, antiquata verba latere arbitramur, eiusmodi forte, quae propius ad ſonum medicaminum accedebant.

III

v. Anthol. Lat. To. I. lib. II. Ep. 244. Quo iure hi et ſequentes Iambi Virgilio tribuantur, non dicam, niſi forte pro firmamento hoc eſt, quod Marius Victorinus Virgilium in quodam epigrammate iambico ter *Thalaſſio* repetiſſe narrat: id autem factum extr. huius carm. verſu. Tribuuntur ei in antiquis catalectorum editionibus. Catullo tamen Fruterius, Caluo, idque magis ſagaciter, Voſſius tribuit. v. Burmann. l. c. Ceterum fugit nos etiam huius epigrammatis cauſſa et occaſio, adeoque etiam eius lepos et acumen. Niſi forte hoc fuit: Noctuinus ducit Atilii filiam, hominis vinolenti, quem gener ſecum habiturus erat: cum exitio adeo et ſuo et novae nuptiae. Certe in Noctuinum et ipſum, putidum caput, odioſum hominem, videtur aliquid inclementius dicere velle.

4 *ſtupore*

Stupore pressa rus abibit? Hei mihi!
Vt ille versus vsquequaque pertinet:
Gener socerque, perdidistis omnia.

IV

IN EVNDEM

Superbe Noctuine, putidum caput,
Datur tibi puella, quam petis, datur;
Datur, superbe Noctuine, quam petis.
Sed, o superbe Noctuine, non vides
Duas habere filias Atilium,
Duas, et hanc, et alteram, tibi dari.
Adeste nunc, adeste, ducit, vt decet,
Superbus, ecce, Noctuinus herneam.

V

IN LVCIVM

Iacere me, quod alta non possim, putas,

Vt

4. *stupore pressa.* tua stultitia oppressa. *rus abibit*, in rus abducetur, forte quod maritus soceri vinolentia aere alieno obrutus in vrbe durare nequit.

5. *ille versus.* ex noto epigr. Catulli XXVII. in Caesarem.

IV.

Coniungit hoc cum antecedente Fruterius. Mihi videtur vtrumque esse fragmentum longioris carminis.

5. Lusus videtur in hoc latere: quod *hernea*, vel *hirnea*, quae vasis potorii genus est, pro ipso patre vinolento ponitur, et genero pro altera coniuge et filia Atilii assignatur. Nam, ne ipsam coniugem bibacem fuisse credamus, vetat superius epigramma. *Herniam* autem legere ac herniosum socerum intelligere si velis, acumen frustra quaeras.

V.

Catullo potius quam Virgilio dignum epigramma in Lucium quendam cinaedum, qui eum opprobrio lacessiuerat, quod attenuato per Venerem et libidinem corpore fractisque viribus militare amplius non posset (hoc enim est, *iacere*) poeta. Hoc amolitur a se, recriminando pueritiae impudicitiam, moxque abligurito patrimonio egestatem ac sordes. Extat in Anthol. Lat. Lib. II. ep. 246. ad quam lectores remittimus, qui lautiores dapes desiderant: nos apponemus tantum, quod

quod

Vt ante vectari freta:
Nec ferre durum frigus, aut aestum pati,
Neque arma victoris sequi.
Valent, valent mihi ira et antiquus furor,
Et lingua, qua adsim tibi,
Et prostitutae turpe contubernium
Sororis. O quid me incitas?
Quid, impudice, et improbande Caesari?
Sed furta dicantur tua,
Et heluato sera patrimonio
In fratre parsimonia:
Vel acta puero cum viris conuiuia,
Vdaeque per somnum nates:
Et inscio repente clamatum super,
Thalassio, Thalassio.
Quid palluisti, femina? an ioci dolent?
An facta cognoscis tua?
Non me vocabis pulchra per Cotyttia
Ad feriatos fascinos:

Nec

quod satis sit, ne *fame genuini crepent.*

2. *vectari freta.* vt ire, currere mare, pro per mare.

6. *qua adsim tibi.* Versui fulcrum deest. Optime Oudendorpius: *qua iam adsim tibi. Adesse,* cum notione infesti et hostilis animi; vt alias *addi*, *apponi*. cf. ad Cirin 532.

7. Nouam versus orditur sententiam: experitur scilicet nunc poeta, quid furor et lingua maledica valeat. Itaque *Ei* cum Scriuerio, vel *hei,* legendum.

10. *Si* legendum cum eodem. *Quid? si furta dicentur tua?*

15. Impurus homo muliebria passus tanquam pro nupta habitus, cui sollenne illud acclamaretur. Hinc idem mox appellatus *femina.*

19. Melius sequentia interrogando efferuntur. Cotyttiis sacris (erant ea ex enthusiasticis initiis a Thracibus acceptis v. Strabo X. p. 721 B. qui classicus locus) Veneri ab impudicis hominibus habitis in pompa fascinos gestatos esse, probabile fit: ergo *feriatus* pro, festus, dictum videtur.

21. 22.

Nec dein mouere lumbos in crocotulam
  Prenſis videbo altaribus;
Flauum prope Thybrim et olentis nauticum
  Vocare: vbi adpulſae rates
Stant in vadis coeno retentae ſordido,
  Macraque luctantes aqua.
Neque in culinam et vncta compitalia,
  Dapeſque ducis ſordidas:
Quibus repletus vt ſaliuoſis aquis,
  Obeſam ad vxorem redis,
Et aeſtuantes docte ſoluis pantices,

21. 22. Scaliger praeclare emendauit: *alaribus*, vt πτερύγια ſint alae veſtis crocotae, quas ille muliebriter veſtitus et muliebriter ſaltans, adducit, ne ſaltantem impediant. *in crocotula* porro lenior eſt medicina, quam ea, quam Scaliger adhibet toto verſu tranſpoſito: *Mouere lumbos nec dein, crocotulae Prenſis videbo alaribus?*

24. Legendum cum Oudendorpio, Burmanno quoque ſuadente, *Flauum prope et Thybrim te olentes nauticum vocare?* vt nauticum ſit pro nautis, quos impuriſſimus homo praeſtolatur, vbi appulerint, vt eorum libidini ſeruiat (*probe* eſt vitium edit. Scalig. pro, *prope.*)

27. Exprobrat famem et egeſtatem, qua coactus adit *culinas*, h. loca in ſuburbiis in quibus inopum funera et epulae funebres habebantur: tum *compita*, in quibus Laribus Compitalibus et quidem ipſo Compitalium die neceſſe eſt apponi ſolitas fuiſſe epulas, quas pauperes mox auferre ſolebant. Rem tamen aliunde declaratam nondum vidi. Factum itaque idem quod in coena Hecates. v. 28. *duces* bene dedit Burmann.

29. *Saliuoſum* Scaliger ait eſſe quicquid guſtum reficit: Recte, ſed quid porro *ſaliuatis aquis* facimus? Niſi corruptela in *aquis* latet, vt forte: *vt ſaliuoſis apris*, ſaliuam mouentibus, ſcriptum fuerit: accipio de ipſa ſaliua. Repletus iis epulis vt (quomodo!) redis ſaliua etiam num ex recordatione affluente!

31. *pantices* de fartis accipiunt Scaliger et hinc alii; nec male, cum *aeſtuantes* appellentur: vt farcimina diſtenta rumpi videantur. Proprie pantices ſunt inteſtina, quibus ad edulia farta vti ſolent.

Os vſque lambis ſauiis.
Nunc laede, nunc laceſſe, ſi quidquam vales:
Et nomen adſcribo tuum.
Cinaede Luci, an te reliquerunt opes?
Fameque genuini crepant?
Videbo habentem praeter ignauos nihil
Fratres, et iratum Iouem,
Sciſſumque ventrem, et hernioſi patrui
Pedes inedia turgidos.

VI

AD VENEREM

Si mihi ſuſceptum fuerit decurrere munus,
O Paphon, o ſedes quae colis Idalias;
Troius Aeneas Romana per oppida digno
Iam tandem vt tecum carmine vectus eat:
Non ego thure modo, aut picta tua templa tabella
Ornabo, et puris ſerta feram manibus.
Corniger hos aries humilis, et maxima taurus
Victima ſacratos tinguet honore focos:
Mar-

32. Legendum haud dubie, cum Burmanno V. Cl. ſecundum Coluium ad Apulei. *Olusque lambis ſauiis*, h. labiis.

39. *Sciſſum ventrem*, ἐπ' αἰσχρῷ de cinaedo. 40. γουνοπαχὴς Heſiodi Scut. 265. 266. Conf. Ouid. Met. VIII, 807. 808. pedibus ex atrophia tumentibus.

VI

Dulciſſimum poemation: quod iam pro titulo exhibuimus in To. I. p. CXCV. Eſt votum pro ſuſcepto Aeneidis opere Veneri nuncupatum, ſeu, vt Scaliger, ex coniectura ponit, ſuſpenſum pro templo Veneris Surrentinae. Extat in Anthol. Lat. lib. I. ep. 63. cum copioſa virorum doctorum illuſtratione: quam adeat qui volet.

3. 4. Splendida rei ſpecies: inuecta Venus cum Aenea in Aeneide tamquam triumpho.

5. *pacta* ediderat Heinſ. l. c. quoniam *picta* redit v. 10.

7. *hos humileis focos* iungendum, et cum Heinſio legendum *ſacrato*. Niſi cum Burmanno emendare placet: *Corniger haud aries humilis, ſed max. t.*

9. 10. Ha-

Marmoreusque tibi, Dea, versicoloribus alis,
In morem picta stabit Amor pharetra.
Adsis, o Cytherea: tuus te Caesar Olympo,
Et Surrentini littoris ora vocat.

VII

RELICTIS ALIIS STVDIIS PHILOSOPHIAM EPICVREAM AMPLECTITVR

Ite hinc, inanes rhetorum manipli,
Inflata rore non Achaico verba,

9. 10. Habemus igitur et hic marmoreum signum coloribus additis, non tam in *alis versicoloribus*, quae poetice eo epitheto ornantur, sed in *picta pharetra*. Noli itaque mirari Dianam marmoream cothurnis puniceis Ecl. VII, 30. 31. nec aegre ferre, me de Maronis iudicio et gustu sculpturae ac picturae dubitasse ad lib. VIII. Aen.

11. 12. *tuus te Caesar Olympo — vocat*: non, puto, Iulius Caesar, Diuus; vt is caelo receptus Veneri supplicet: sanctorum more, qui in caelo degunt. Sed Caesar Augustus ipse inuocat Venerem in Olympo degentem. Quatenus autem *Surrentini littoris ora* pro Aeneide vota faciat, illustratum a viris doctis videre vellem. Villam Virgilium non longe a Nola in agro Campano habuisse, alio loco (To. I. p. CXXIII.) vidimus: Littus igitur illud ad Craterem seu Sinum Campanum per promontorium Surrentinum, ad quod ea ora protenditur, declarauit. Facit tamen vltimum hoc distichum, cum Caesar ipse et ora Campaniae pro felici Aeneidis successu vota facere dicuntur, vt potius ab amico aliquo Maronis, quam ab ipso poeta, profectum illud iudicem.

VII

Saepius editi et hi Scazontes extant in Anthol. Lat. To. I. lib. II. ep. 243. vbi vid. Burm. V. Cl. Comparandum est ex parte initium Ciris.

1. Curtior in fine versus est syllaba, et iam suppletus a viris doctis, *— manipli, ite*: vel *ite hinc*.

2. *Ros Achaicus*, vt *Cecropius ros*, de eloquentia; seu rorem, quo cicadae pascuntur, seu, quod malim, mel Atticum respici dixeris. *Achaicus* omnino pro Graeco, et Graecanica eloquentia. *turba* in fine dudum emendatum a viris doctis et recte receptum est a Burmanno V. Cl. turba rhetorum *inflata rore*, nequiter,

Et vos, Sile, Albuti, Arquitique, Varroque,
Scholasticorum natio madens pingui:
Ite hinc inanes cymbalon iuuentutis. 5.
Tuque, o mearum cura, Sexte, curarum,
Vale, Sabine: iam valete formosi.
Nos ad beatos vela mittimus portus,

Magni

ter, vt alias, repleta, satiata, turgens, vbi de cibo vel potu agitur.

3. Versus varie tentatus. v. Burmann. l. c. Mihi quidem vnice probatur Vossiana emendatio: *Et vos. Aelique Tarquitique Varroque.* Nec vero hi quoque versus de rhetoribus accipi possunt: quis enim Varronem inter rhetores relatum audiuit? nec Scholastici h. l. declamatores esse possunt: sed Grammaticos memorare nunc videtur, homines in sermonis ratione et antiquitate illustranda occupatos. Ex eo genere Varro fuit, eiusque praeceptor L. Aelius Stilo (v. Gell. I, 18. XVI, 8.) Varro autem senex Virgilii iuuentam attigit: mortuus enim est V. C. 726. quo Virgilius a. XLIII. agebat. L. Tarquitius libro de disciplina Etrusca et Ostentario claruit. Videtur idem verba eius disciplinae explicuisse aut alias Grammaticae partes attigisse.

4. Si Virgilii, vt probabile fit, hoc vere est poemation: antiquissima forte haec est vocis, *Scholasticorum*, auctoritas. *madens pingui.* Dictum τὸ *pingue*, pro adipe, omento, adeoque de stupore ingenii. *madere* autem pro obductum esse, adeoque, perfusum, imbutum.

5. Notum est nomen Apioni Grammatico a Tiberio Caesare inditum, cum eum *cymbalum mundi* appellaret, quod ad iuuenum aures loquaciter et inaniter streperet. Itaque *inanis iuuentutis* vix bene legitur; sed aut *inane cymbalon*, aut cum Burmanno, *Ite hinc, inanes*, corrigendum.

6 Heinsius castigauit feliciter: *Tuque, o mearum cura, Sexte, Musarum.* Quis hic Sext. Sabinus fuerit, nunc ignoratur.

7. *formosi.* Si verum est, in puerorum amorem proniorem fuisse Maronem: lectio non adeo abhorrens est. Burmann. coni. *famosi. fumosi.*

8. *Nos ad beatos vela mittimus portus.* Non vt Athenus nauiget: sed vt ad philosophiam se conferre dicat, quae sapienti pro portu est et securitatem tranquillitatemque affert. Audiuit autem Maro Syronem Romae v.

Phocae

Magni petentes docta dicta Scironis,
Vitamque ab omni vindicabimus cura.
Ite hinc, Camenae: vos quoque limite saeuae, *
Dulces Camenae: nam fatebimur verum,
Dulces fuistis: et tamen meas chartas
Reuisitote: sed pudenter, et raro.

VIII

DE SABINO PARODIA CATVLLIANA.

Sabinus ille, quem videtis, hospites,

Phocae carmen v. 63. supra To. I. p. CLXXI.

9. *Scironis.* Immo vero *Syronis v.* sup. T. I. Vita Virg. p. CXXXVI.

11. Corruptus versus. Varias tentatas medelas vide ap. Burmann. l. c. quarum nulla satis facit. Antiqua scriptura: *Ite hinc Camoenae vos limite seue* vel *limite seue*, vel *saevae* et expletum *nam nos quoque*, vel *vos quoque*. Latet, suspicor, exquisitius Musarum epitheton: *Ite hinc Camoenae, vos Libethrides diuae.* Vidimus hoc iam Ecl. VII, 21.

VIII

Exhibet et hoc post Scalig. et alios Anthol. Lat. To. I. lib. II. Ep. 130. *De Sabino.* Immo vero in P. Ventidium Bassum, hominem vel ex Cicerone notum, propter infimum locum, quo natus, et summum dignitatis et fortunae fastigium, quo peruenit: nam Picens, genere humili, puer cum matre captiua ante Pompeii Strabonis triumphantis currum ductus est; quum adoleuisset, quaestum sibi aegre parauit, ac sordide inuenit *comparandis mulis ac vehiculis, quae magistratibus, qui sortiti prouincias forent, praebenda publice conduxisset; in isto quaestu notum esse coepisse C. Caesari et cum eo profectum esse in Gallias*: huic cum pro eo, quem nos bellicae rei commissarium appellare solemus, fuisset, mox in amicitiam Caesaris, inde in amplissimum ordinem peruenit, Tribunus pl. Praetor, tandem Pontifex, Consul quoque a V. C. 711. creatus est. Idem Syriam regendam accepit et de Parthis primus omnium triumphauit. Narrat haec et alia Gell. XV, 4. adde Plin. VII. c. 44. Bellis ciuilibus cum ad Antonii partes transiisset, multorum sale fuit perfrictus. Celebratum in eum est epigramma: *Concurrite omnes augures, aruspices: Portentum inusitatum conflatum est recens: Nam mulos*

Ait fuiſſe mulio celerrimus:
Neque vllius volantis impetum ciſi
Nequiſſe praeterire: ſiue Mantuam
Opus foret volare, ſiue Brixiam.
Neque hoc negat Tryphonis aemuli domus
Negare nobilem, inſulamue caeruli:
Vbi iſte, poſt Sabinus, ante Quinctio
Bidente dicit attondiſſe forcipe

Comata

mulos qui fricabat, Conſul factus eſt.

Virulentum hoc alterum in eum hominem epigramma an a Marone profectum ſit, grauiorem auctorem, quam eum, qui Catalecta collegit, non habemus. Epigramma Catulli in Phaſelum (ep. IV.) quod comparent ſtudioſi neceſſe eſt, parodia expreſſum eſſe, obuia res eſt. Interpretes, acumen horum Iamborum in ſingulis verſibus illuſtrare contenti, de ſumma carminis nil monuerunt. Scilicet ſolebant Conſules pro ade Caſtoris ſedere: Ita *ſedens pro aede Caſtoris* Antonius Phil. III, 11. nec mirum, cum in eadem aede ſaepe Senatus haberetur Verr. I, 49. extr. At ante eandem aedem multae erant ſtatuae: vide v. c. Cic. Phil. VI, 5. Fingit igitur apud animum poeta, Ventidium et quidem Conſulem, vt ex v. 23. 4. 5. intelligas, in ſella curuli pro Caſtoris aede ſedentem, tanquam ſtatuam eſſe dedicatam titulo hoc appoſito. Quod Sabinum appellat, poteſt cum aliis de cauſſis factum eſſe, tum quod Picentes Sabinis vicini ſunt.

2. *Ait fuiſſe*: tanquam pro titulo ſtatuae haec ſunt perſcripta.

3. *Neque vllius volantis impetum ciſi Nequiſſe praeterire*: nullius, licet celerrimi ciſii, curſum potuiſſe praeterire vel ſuperare ciſium mulionis huius. *Ciſium* genus vehiculi leuioris binis rotis inſtructi: v. Burm. ad h. l. *neque nequiſſe* pro non potuiſſe, vt interdum fit. Graeco more.

6. 7. Legendum cum Iſ. Voſſio: *Et hoc nec aut Tryphonis aemuli domum Negare* (ſc. ait) *nobilem, inſulamue Caeruli.* Tryphon et Caerulus muliones: alter hic cuſtos inſularius, h. inſulae, *συνοικίας* in aliqua vrbe et aedificiorum locandorum curam habens.

8 ſqq. Submulionem eum ante fuiſſe ait Quinctii alicuius. Heinſ. coni. *equitio*: quod alienum ab h. l. eſt: non de equorum armentis, ſed de mulis rhedariis hic agitur. *forceps* h. l. pro forfice, qua mularum

Comata colla, nequa sordidum, iugo
Premente, dura vulnus ederet iuba.
Cremona frigida, et lutosa Gallia,
Tibi haec fuisse, et esse, cognitissima
Ait Sabinus. Vltima ex origine
Tua stetisse dicit in voragine,
Tua in palude deposuisse sarcinas,
Et inde tot per orbitosa millia
Iugum tulisse: laeua, siue dextera.
* Stringere mulas, siue vtrumque coeperat.
Neque vlla vota semitalibus Deis

larum iuba in ceruice attondetur, ne iugi attritu illa exulceretur. In *Attondisse* media metro repugnat: igitur legendum *attodisse*. Mox v. 11. *adusta* Heins. coni. nec hoc magis accommodate: non enim iuba sed collum aduritur attritu iubae.

13. 14. *Tibi haec fuisse et esse cognitissima, Ait Sabinus, vltima ex origine.* Ita distinguunt alii. Altera ratio firmatur exemplo Catulli, quod sequutus est v. 14. 15. Sunt autem illa appellandi casu dicta: *O Cremona* etc.

16. *deposuisse*, aut contrahenda est media, aut leg. *deposisse* ex *deposiuisse*. Tum *tua in palude*, paludosis locis.

17 sqq. Quomodo alii, etiam qui emendarunt, intellexerint locum, dicere non habeo. Sententia videtur esse haec: quoties altera vel vtraque mula defecerat, demtum iis iugum per multa millia mulionem portasse ex humeris suis. Acerbitas igitur et in hoc, quod mulas male curatas eum egisse narrat. *Strigare* pro stringere esse legendum, manifestum est, idque Scaliger docuit, et dudum in vett. edd. vt Ven. 1486. expressum vidimus. Accipiendum tamen hic non tam pro interquiescere, sed omnino prae macie vel inedia deficere viribus, vt rhedae ducendae impares bigae sint. Nunc autem nec minus manifestum est, etiam reliqua sic constituenda esse: *laeua, siue dextera Strigare mula, siue vtraque coeperat.* Quod media in *vtraque* producitur, aliis, etsi seriorum poetarum, exemplis idem edoctos non male habebit. Si cui tamen intolerabile hoc videatur, leget ille cum alio viro docto apud Burm. *siue vtraeque coeperant.*

20. 21. 22. Tam feliciter omnia mulioni cessisse ait, vt ne

Sibi esse facta, propter hoc nouissimum,
Paterna lora, proximumque pectinem.
Sed haec prius fuere; nunc eburnea
Sedetque sede, seque dedicat tibi,
Gemelle Castor, et Gemelle Castoris.

IX

AD VARIVM

Scilicet hoc sine fraude, Vari dulcissime, dicam:
  Dispeream, nisi me perdidit iste putus.
Sin autem praecepta vetant me dicere: sane,
  Non dicam. Sed me perdidit iste puer.

X

AD VILLAM SCIRONIS

Villula, quae Scironis eras, et pauper agelle,
  Verum illi domino tu quoque diuitiae:

Me

ne vota quidem diis vialibus, ἐνοδίοις, vnquam suscipere necesse haberet, nec vllum susciperet, praeter hoc nouissimum, quo, arte mulionica deposita, eius artis instrumenta, habenas et pectinem, ex more dedicauit. Sole clarius, leg. *praeter hoc n.* tum arridet Heinsii coni. *buxeumque pectinem*: inprimis cum *eburnea* sequantur. Nunc *proximum* int. iuxta lora suspensum, eodem pariete.

23. *eburnea sede;* curuli.

25. Igitur Dioscuris fingitur dedicata statua: Consul Ventidius sedens pro aede Castoris.

IX

v. Anthol. Lat. lib. III, CCXLVIII. Edidit primus Scaliger.

2. *putus* vel *pusus*, pro puero, vnde *pusio*. prima syllaba longa; qua ex re, quod *putus* in metri rationem peccat, tota carminis in pusionem argutia pendet: sic quoque Burman. iudicabat V. Cl.

3. *Sin autem.* Miror neminem maluisse: *Sin artis praecepta.*

X

1. *Scironis.* Immo vero *Syronis*, Epicurei philosophi, de quo modo Epigr. VII. vidimus. Inter belli ciuilis calamitates et metus, consanguineos suos, inque his patrem, in Syronis villa, tanquam in tuto loco, aut perfugio, collocasse videtur. Suspicari vtique licet, quod Scaliger facit, scriptum carmen, quum ex agro Mantuano assignato militibus

Me tibi, et hos vna mecum, et quos ſemper amaui,
Si quid de patria triſtius audiero,
Commendo, in primiſque patrem. Tu nunc eris illi,
Mantua quod fuerat, quodque Cremona prius.

XI

AD M. VALERIVM MESSALAM

Pauca mihi, niueo ſed non incognita Phoebo,
Pauca mihi doctae, dicite, Pegaſides.

Victor

litibus Romam diſcederet. Extat in Anthol. Burm. lib. III. epigr. CCXLIX.

XI

v. Anthol. Lat. lib. II. ep. CXXII. Virgilio attributum eſt a Pithoeo, qui poſt Aldum edidit, hinc a Scaligero et aliis. Virgilio tamen non temere adſcribendum eſſe, cenſebat Burman. Sec. V. Cl. Dubitaui aliquando (ad Tibull. p. 177.) an omnino a vetere aliquo poeta hoc carmen profectum eſſet. Sed ad feriora tempora vix retrahi poteſt tantus orationis cultus. Nunc toto carmine diligentius excuſſo Auguſtei ſeculi foetum agnoſcere mihi videor etiam in toto eius colore et habitu. Deprehenditur enim in pleriſque his poemaſin iſtius aetatis ſermo Romanus ad dignitatem et ornatum verborum numeroſque poeticos egregie comparatus: at in tota carminis ſumma, in argumento ea, qua par eſt, copia et lumine orationis explicando et feliciter diſponendo, eiusque membris commode iungendis et perpetuo quaſi vinculo comprehendendis, et in dilectu rerum vel ſententiarum, quae carmine feliciter tractari poſſint, magna cernitur imperitia. Haec eadem in hac elegia occurrunt, in qua ſummum orationis cultum et ornatum merito mireris; iudicium et ſubtilitatem in carminis ſumma eiusque partibus conſtituendis facile deſideres. Licet enim dicas, excidiſſe videri nonnulla et lacunis carmen hiare: tamen illud quod vſ. 21. de puella cum heroinis comparanda ſequitur, ieiunum eſt per ſe et ad faſtidium extremum protractum. Meſſalae inſcriptum eſſe carmen ex v. 40 patet. Verum an ad M. Valerium Meſſalam illud ſcriptum ſit dubitaui aliquando, quod Meſſalae iſtius facta ac bella non attingat, quae ex hiſtoria nota ſunt. Sed primum non occurrit ex Meſſalarum ſtirpe alius, ad quem haec opportunius referri poſſint, quae in carmine memorantur;

Victor adest, magni magnum decus ecce triumphi.
Victor, qua terrae, quaque patent maria;
Horrida Barbaricae portans insignia pugnae,
Magnus vt Oenides, vtque superbus Eryx.
Nec minus idcirco nostros expromere cantus
Maximus, et sanctos dignus inire choros.

Hoc

rantur; poeticen autem M. Messalam attigisse et poetas amasse satis constat; tandem omnis difficultas tollitur, si ad Messalam iuuenem haec scripta statuas, cum ille, postquam stipendia variis in bellis meruerat, in Africa inprimis, Hispania et Lusitania (vss. 41 sqq. 51—54.) aut in alterius triumpho inter primos duces laureatos incessisset, aut ipse ex Parthinis triumphasset: quod ei a. V. C. 715. (v. sup. To. I. p. CLIV.) adeoque non nisi viginti vel quod excurrebat annos nato, contigit. Itaque de Aquitanico triumpho, in quem Tibulli I. El. VII. scripta est, nullo modo hic cogitari potest.

1. quae pulcher Apollo cognoscere, quibus adesse non refugiat.

3. *magni triumphi.* Dalmatici: vt quidem arbitror. v. paullo ante. *decus triumphi,* is, qui in pompa triumphali omnium maxime conspicuus est. Alias de eo dici posset, qui secundum triumphatorem maxima rerum gestarum laude inclaruit. Sed nullus per hos annos triumphus occurrit, cui Messala interesse potuit.

4. *Victor qua t.* simpl. terrae marique victor.

6. *Oenides.* Ita N. Heinsius edidit: cum antea legeretur: *Aeneides, Aenides.* Voss. cod. *Eonides.* Quomodo Diomedes ad triumphalem pompam declarandam aptus sit, non magis intelligo, quam vnde *Eryx* huc veniat: quem hoc vnum nobilitauit, quod, cum hospites caestu prouocaret, ab Hercule occisus est. Pro Oenide *Alcides* bene substitui posset: quem in simili laude Virgilius nominabat Aen. VI, 802 sqq. sed cum Baccho: *Nec vero Alcides tantum t.*

7. 8. Nec minus idem maximus poeta. Et in hac laude nunc moratur in seqq. Hoc magis itaque insolito more sollicitus sum, quid ipse ad te scribam. Fateor enim hoc, quod me dehortari debebat, si cogitarem, me ad tam magnum poetam scribere, hoc ipsum me multo magis excitare vt scribam.

13. *Pauca*

Hoc itaque insuetis iactor magis, optime, curis:
Quid de te possim scribere, quidue tibi.
Namque, fatebor enim, quae maxima deterrendi
Debuit, hortandi maxima caussa fuit.
Pauca tua in nostras venerunt carmina chartas,
Carmina cum lingua, tum sale Cecropio.
Carmina, quae Pylium, saeclis accepta futuris,
Carmina, quae Pylium vincere digna senem.
Molliter hic viridi patulae sub tegmine quercus
Moeris pastores et Meliboeus erant:
Dulcia iactantes alterno carmina versu,
Qualia Trinacriae doctus amat iuuenis.
Certatim ornabant omnes Heroida Diuae:

Certatim

13. *Pauca tua in nostras venerunt carmina chartas.* Is enim illo tempore mos erat, vt studiosi carmina, quae in publicum exibant, in suos pugillares referrent. cf. Burm. h. l.

14. *Carmina cum lingua tum sale Cecropio.* Quae sint *carmina sale Cecropio*, facile est ad intelligendum. sed quid sunt *carmina lingua*? Scilicet erit repetendum: *lingua Cecropia.* Ita vero Graeca carmina exarat noster poeta? Haud dubie Attica elegantia et Attico lepore imbutos versus declarare vult. Forte sic praestat legere: *Carmina cum lingua, tum sale, Cecropia* h. quae sint Attica, Atticis similia, cum oratione, tum lepore.

15. *Pylium* bis otiose repeti, vidit N. Heinsius et emendavit: *Carmina quae Peliam*; vel *Carmina quae Phrygium.* alterum hoc merito praefert Burman. quem vide; vt sit Tithonus vel Priamus. In msf. Helmstad. hic versus deerat.

17. Quae sequuntur vsque ad v. 40. tractata esse necesse est in aliquo Messalae carmine, et quidem bucolici generis. Sed vereor vt vff. 17—20. a poeta nostro, nec potius ab alio viro docto, qui hiatum explere voluerit, profecta sint. Absunt quoque, quod Burmannum non fugit, ab edit. Ald. 1517. *Molliter hic erant* vix Latine dictum est. vf. 20. *Trinacriae iuuenis*, qui non magis dici potest, emendatus est a Broukhusio: *Trinacria iuuenis*, Theocritus, ὁ ἐκ Τρινακρίας. cf. Burm.

21. Post ea, quae intercidisse videntur, ad amasiam Messalae, carminibus eius celebratam

Certatim Diuae munere quaeque suo.
Felicem ante alias tanto scriptore puellam:
Alter non famam dixerit ipse prior.
Non illa, Hesperidum ni munere capta fuisset,
Quae volucrem cursu vicerat Hippomenem:
Candida cycneo non edita Tyndaris ouo:
Non supero fulgens Cassiopea polo:
Non defensa diu volucrum certamine equorum,
Optabant Graiae quam sibi quaeque manus;
Saepe animam generi pro qua pater inpius hausit;
Saepe rubro Eleis sanguine fluxit humus:
Regia non Semele, non Inachis Acrisione,
Inmitti exspectant fulmine, et imbre Iouem:
Cuius et ob raptum pulsi liquere Penates

Tarquinii

celebratam, progreditur. Sulpicia illa fuit, Seruii filia v. Tibull. nostrum in Vita p. 67. In fine versus — *omnes heroida diui* legendum esse, manifestum est. Monitum quoque a viris doctis. v. Burm.

24. Varie tentatus versus. Sententia in aprico est: Non aliam puellam fama priorem esse. Proxime ad corruptam lectionem accedit Munkeri emendatio: *Altera non fama dixerit esse prior:* per graecismum. Simplicitate quoque se commendat, quod raro fieri solet, Salmasii coniectura: *Altera nam fama vix erit estque prior*; nisi quod *estue* malim.

25. 26. Atalanta, quae vicisset, cursu superatura fuisset Hippomenem, nisi pomo aureo in fraudem adducta fuisset.

29—32. de Hippodamia, Oenomai filia, qui rex Elidis erat; vnde *Eleidem terram* vs. 32. dixit; tandem a Pelope curuli certamine superatus. — *defensa* quid sibi velit, non dixerunt viri docti. an quatenus certaminis lex intercedebat, ne proci eam coniugem ferrent. Mox *Graiae manus*, iuuenes proci. 31. *generi*, h. l. pro proco: vt saepe. v. Burm.

34. *expectant.* Aduersatur hoc orationis decursui. Esse debebat *expectantes.* Nec *expectans* satis accommodatum. Itaque praefero Scaligeri emendationem *expertae*; vt sit: Semele et Danae, *expertae, Iouem fulmine et imbre immitti, ἐνσκήπτεσθαι, descendere, venire.*

35. *Cuius et ob.* h. et illa non prior fama est, cuius etc.

41. Iam

Tarquinii patrios, filius atque pater;
Illo, quo primum dominatus Roma superbos
Mutauit placidis tempore Consulibus.
Multa, neque inmeritis, donauit praemia alumnis,
Praemia Messalis maxima Poplicolis.
Nam quid ego inmensi memorem studia ista laboris?
Horrida quid durae tempora militiae?
Castra foro solitos, vrbi praeponere castra,
Tam procul hoc nato, tam procul hac patria?
Inmoderata pati nunc frigora, nuncque calores?
Stertere vel dura posse super silice?
Saepe trucem aduerso perlabi sidere Pontum?
Saepe audendo mare vincere, saepe hiemem?
Saepe etiam densos inmittere corpus in hostes:
Communem belli nec timuisse deum?
Nunc celeres Afros, periturаque millia gentis,

Aurea

41. *Iam quid ego*, cum Burmanno legendum; qui comparat Tibull. IV, 1, 82 sq. Transit autem non tam ad Messalae, quam potius ad gentis Valeriae, inprimisque Messalarum, virtutes bellicas praedicandas.

44. Corruptus versus. Variae medelae apud Burmann. memorantur. *Tam procul hoc natos* sc. solo, vel *Tam procul hinc* Scaliger, *Tam procul agnatis* Salmasius, *Tam procul a nato*, Francius coniecit; neuter satis commode. In altero membro vterque: *tam procul a patria*. In priore autem ne illud quidem satis faciat, si *Tam procul a natis* legamus. Forte scriptum fuit: *Tam procul, orbe alio: tam procul a patria. Orbem* ita dici vulgatum est: sic *orbis diversus, vltimus, longinquus* et al.

48. *Saepe audendo mare.* Praeclare Burmannus Broukhusianam illam, facilem et obviam, emendationem amplexus est: *Saepe mare audendo.* Cum ex vno tantum alteroue Codice, qui superest, prouenerint haec carmina, mirum non est, vitia vel manifesta editiones constanter obsidere.

50. *communem belli deum.* cf. Burm. et sup. Ciris v. 359.

51. *periturаque millia gentis.* Saltem apposite legendum *p. millia, gentes.* Verum et hoc scabrum est. Sic quidem in Anthol. lib. I. ep. 107. Memnon *Producit gentis millia terra suae.* Oudendorp. coniecit:

Aurea nunc rapidi flumina adire Tagi?
Nunc aliam ex alia bellando quaerere gentem?
Vincere et Oceani finibus vlterius?
Non noſtrum eſt, inquam, tantas adtingere laudes;
Quin auſim hoc etiam dicere, vix hominum eſt.
Ipſa, haec ipſa ferent rerum monumenta per orbem:
Ipſa ſibi egregium facta decus parient.
Nos ea, quae tecum finxerunt carmina Diui,
Cynthius, et Muſae, Bacchus, et Aglaie.
* Si laudes adſpirem, humili ſed adire Camena; *
Si patrio Graios carmine adire ſales
Poſſumus: optatis * plus iam procedimus ipſis.
Hoc ſatis eſt, pingui nil mihi cum populo.

XII IN

coniecit: *periuraeque vltima gentis*. Amplecterer, quo libri ducunt, (etiam mſ. Helmſtad. *periure m.*) *periurae*; ſed reliqua parum placent. Excidit, ſuſpicor, nomen gentis: v. c. *periituraque milia*, *Mauros* vel *Iberos*. Nam in bello inter Caeſarem et Pompeium Meſſala loca illa adiiſſe videtur.

55. *Non noſtrum eſt, vnquam* bene emendat Burman. V. Cl. *Non n. tantas inquam eſt,* mſ. Helmſtad.

57. *Ipſa, haec ipſa ferent* ſc. laudes illas. alias vna ex emendationibus ibidem allatis amplectenda: ſeu Salmaſii: *Ipſa haec ſe ipſa ferent*, ſeu Heinſii: *Ipſa hunc*, vel *Seſe haec ipſa ferent*, ſeu Oudendorpii: *Sed te haec ipſa ferent.*

59 — 61. Non vna haec laborant corruptela. Priora tranſpoſitione ſanare annixus eſt Burman. V. Cl. Equidem v. 60. 61. eiiciam. Sed ſine libris fruſtra aliquid certae et exploratae opis expectatur. Apponam tantum varietatem lectionis ex Ald. pr. (et aliis vett. vt Ven. 1486.) *Si laudem adſpirem, humiles ſed adire Sirenas.* Varie hoc tentant viri docti apud Burm. Docte, etſi vix vere, refinxit Scaliger: *Si laudem Aſcrae humilis, ſi Doridas heroinas,* h. Heſiodum et μεγάλας ἠοίας. *adire* pro attingere. In mſ. Helmſtad legebatur: *Si laudem aſpirarem, humilis ſed audire cyrenas.*

XII Diſertum

XII

IN POMPEIVM MAGNVM VEL IN MITHRIDATEM

Adſpice, quem valido ſubnixum gloria regno
  Altius et coeli ſedibus extulerat.
Terrarum hic bello magnum concuſſerat orbem:
  Hic reges Aſiae fregerat et populos.
Hic graue ſeruitium tibi, iam tibi, Roma, ferebat:
  Cetera namque viri cuſpide conciderant:
Cum ſubito in medio rerum certamine praeceps
  Corruit, e patria pulſus in exilium.

Tale

XII

Diſertum carmen et aperta planaque ſententia. Sed in quem ſcriptum illud ſit, liquido non conſtat. Si ea colligas, quae de magno hoc viro, de fortunae faſtigio deiecto, memorantur, nemo in hiſtoria occurrit, cui ſatis ea conueniant. Pompeius Magnus ſtatim lectoris animo occurrit: in quo fortunae viciſſitudo et inconſtantia etiam a poetis notari ſolet. v. c. Petron. 123. ſed in eum parum proprie dici poteſt illud, quod *e patria pulſus in exilium* eſt. Dicendum igitur, ſcriptum eſſe carmen illo temporis interuallo, quo Pharſalia fugatus Aegyptum petierat, necdum de eius caede conſtabat: alioqui multo magis haec commemoranda veniebat. Quod *valido ſubnixus regno*, quod *ſeruitium Romae* paraſſe dicitur, non minus male me habent. Alter, in quem Scaliger quoque incidit, Mithridates eſt, Ponti rex, in quem omnia egregie conueniunt, praeter illud: *e patria*; debebat enim potius *e regno* pulſus in exilium dici. Sed potuit Romanus poeta ſuo more loqui. Ad Alexandrum M. retulit Oudendorpius, vt e Burm. diſco: quod parum commode fieri videtur.

3. *hic h. Magnus* coni. Burman. vt ſit Pompeius. In v. 2. malim: *A. heu c.*

4. *fregerat, hic populos* Cod. Voſſ. et ed. Ven. apud Burm

5. *Hic g. ſ. iamiam tibi* Voſſ. Cod apud eundem.

9. 10. Diſtichon viros doctos non videtur moratum eſſe; equidem non ſatis expedio.

Tale Deae numen, tali mortalia nutu
  Fallax momento temporis hora dedit.

XIII

AD ANTONIVM MVSAM

Quocumque ire ferunt variae nos tempora vitae,
  Tangere quas terras, quosque videre homines:
Dispeream, si te fuerit mihi carior alter.
  Alter enim quis te dulcior esse potest?
Cui Venus ante alios, Diui, Diuumque sorores,
  Cuncta, neque indigno, Musa, dedere bona:
Cuncta, quibus gaudet Phoebus, chorus ipseque Phoebi:
  Doctior o quis te, Musa, fuisse potest?
O quis te in terris loquitur iucundior vno?
  Clio nam certe candida non loquitur.
Quare illud satis est, si te permittis amari;
  Non, contra vt sit amor mutuus inde mihi.

XIV

IN OCTAVII MORTEM

Quis Deus, Octaui, te nobis abstulit? an, quae
  Dicunt, an, nimio pocula dura mero?

Vobis

pedio. Forte: *Tale deae numen: pessum mortalia nutu — dedit:* vt sit, pessum dare solet hora mortalia. Nisi assuta sunt.

XIII

Antonii Musae, medici Augusti, nomen non obscurum est vel ex Sueton. Aug. 59. v. al. apud Burman. qui hoc poematium Anthol. Lat. inseruit lib. II. ep. 124. Nunc ex hoc poematio, quod non alio, quam eo auctore, qui catalecta collegit, Virgilii esse fertur, hoc discimus, fuisse eum poetae amicissimum, omnibusque ingenii dotibus et artibus politissimum hominem. Insunt carmini nonnulla admodum ieiuna.

7. *Phoebi chorus ipseque* Phoebus. refingebat Scalig. cum aliis.

10. *Clio tam certe* emendavit Casaub.

XIV

v. in Anthol. Lat. lib. II. Ep. 65. Claudit hoc epigramma

Vobis ſi culpa eſt bilis: ſua quemque ſequuntur
Fata: quod inmeriti crimen habent cyathi?
Scripta quidem tua nos multum mirabimur, et te
Raptum, et Romanam flebimus hiſtoriam.
Sed tu nullus eris. Peruerſi, dicite, Manes,
Hunc ſupereſſe patri quae fuit inuidia?

ma agmen catalectorum, quae Maroni vulgo tribuuntur. Quis his Octauius ſit, ignorari, eo magis mirationem facit, quod ſcriptis multis inclaruiſſe et hiſtoriam Romanam aggreſſus eſſe narratur v. 5. 6. Eum iuuenem ante patrem inter pocula, cum excanduiſſet, repente mortuum eſſe ita, vt de cauſſa mortis dubitatio eſſet, a poeta diſcimus, qui cauſſam in iracundiam a mero auertere allaborat.

2. *pocula dura* vix bene dicuntur; melius *dira* cum Oudendorpio, vel *ducta* cum Heinſio legas.

3. *Vobis in culpa eſt bilis.* Laborat caput verſus. Cod. Voſſ. *Vobiscum ſi eſt culpabili.* Heinſ. *Vobis ſic culpa eſt bilis* vel *Haud necis in culpa eſt bilis.* In promtu eſt multa comminiſci: *An magis in culpa eſt bilis?* vel *Feruida an in c. An tumida in c.* ſed quis vllum praeſtet?

XV

P. VIRGILII

Fragmenta ex Epistola, quam ad Augustum Caesarem super Aeneide sua scripsit.

Ego vero frequentes a te literas accipio. *Et infra:* De Aenea quidem meo, si, me Hercules, iam dignum auribus haberem tuis, libenter mitterem. Sed tantum inchoata res est; vt paene vitio mentis tantum opus ingressus mihi videar: cum praesertim, vt scis, alia quoque studia ad id opus, multoque potiora, inpertiar.

COPA

C O P A

PROOEMIVM
IN COPAM

Superiora carmina ex Heinſiana et Burmanniana recenſione repetiuimus. Ex ceteris Virgilio vulgo perperam tributis carminibus, quae Burmannus Secundus, V. Cl. in Anthologia Latina nuper iterum excudenda curauit et multis eruditionis copiis illuſtrauit, duo adhuc ſubiungere placet, *Copam* et *Moretum* : quorum hoc prorſus ab eo praetermiſſum, illud interpretationis adhuc luce aliqua egere viſum eſt, dignum certe, quod hic repeteretur, cum ex elegantiſſimis poematiis ſit.

In anum propolam ſcriptum eſſe carmen vulgo aiunt. Ita vero omnis eius ſuauitas ſublata et ad veram interpretationem via praecluſa videri debet. Immo vero inuitatio eſt ad compotationem et hilariter exigendum diem in taberna cauponaria; cuius generis fuere olim plures, vt etiam nunc ſunt, extra vrbem, ad Tiberim et ad littus maris. Ad eas tabernas non modo ſordida et nautica plebs confluebat: verum erant etiam aliae, quas lautiores et elegantiores homines adirent.

Quod *Copa* carmen inſcriptum eſt, id a prima eius voce fluxit. *Copa*, *caupa*, *cupa*, mulier eſt cauponia, vt copioſe Scaliger docuit. Nec tamen h. l. eam, quae cauponam ipſa exercet, intelligere neceſſe eſt, ſed ſimpliciter mulierem, quae in caupona vel taberna artem exercet. Eſt enim h. l. crotaliſtria, h. e. ſaltatrix cum crotalis, e gente Syrorum; cuius generis feminae, tibicinae, citharistriae vel fidicinae in his tabernis haberi ſolebant. Notae illae ſub Ambubaiarum nomine ſunt

ex Horatio et Suetonio. Nec vero cum Scaligero de vetula cogitandum, quia mitrata esse narratur v. 1. cum etiam puellas et iuuenculas mitra, seu fascia ac diademate, comprehensam et inuolutam comam habuisse satis constet.

Carmen hoc Virgilio vulgo tribuunt codices, qui minora poematia continent, etiam Grammaticus is, qui Seruio in fronte Aeneidis suos attexuit pannos, tum grauior ceteris auctor Sosipater Carisius I. Instit. Gramm. p. 47. Putsch. vbi: *cupo, cuponis*, inquit, *vt fullo, fullonis. quamuis Virgilius librum suum Cupam inscripserit.* Vereor tamen, ne hoc ipsum serioris interpolatoris iudicium sit, a re et loco satis alienum. Prisciani ab aliis auctoritatem perperam laudari, Burmannus docuit l. c.

Ceterum elegi hi non modo orationis Romanae elegantia, sed etiam toto carminis habitu cultuque non vulgares sunt nec contemnendi poetae lusus. Etsi enim, maiore ex parte, earum rerum, quae ad hilaritatem inuitare possunt, enumeratione absoluuntur: res tamen sunt iucundae et ad animum sensumque gratae. Auctumnali autem die institutam compotationem cogitare necesse est. cf. v. 11.

COPA

C O P A

Copa Syriſca, caput Graia redimita mitella,
  Criſpum ſub crotalo docta mouere latus,
Ebria famoſa ſaltat laſciua taberna,
  Ad cubitos raucos excutiens calamos.
Quid iuuat aeſtiuo defeſſum puluere abeſſe,
  Quam potius bibulo decubuiſſe toro?

1. *Syriſca.* Scaliger comparat *Syriſcum* Auſonio dictum, et *Threiſcum* θρηϊσκον apud Iulium Capitolinum. Alia memorat Salmaſ. ad e. l. Sed nullum exemplum ex meliore aeuo alatum vidi; niſi quod ex Columella ſuccurrit lib. X, 418. vbi ficum *Sciſſam Libyſcam* conſtanter libri tenent. Attamen et ibi *Libyſſam* vnice verum iudicabat Geſnerus. Nec h. l. aliter legendum arbitror quam: *Copa Syriſſa*, vt Threiſſa, Ciliſſa et al. Nulla autem alia huius et ſeqq. ſententia eſt, quam haec: Omnia in taberna inſtructa eſſe ad diem hilariter et ſuauiter exigendum. Ecce iam ſaltat crotaliſtria, et ſic porro. *Graia r. mitella*: fuit ergo Graecanici alicuius ritus ornamentum loc. Talem crotaliſtriam miratam in monumentis paſſim videre memini: vnum et alterum in picturis Herculanenſibus.

3. *famoſa taberna.* In promtu eſt coniicere *fumoſa*: nec parum mihi arridere uideor; ſic quoque mſ. Helmſtad. exhibuiſſe video. Praefert tamen Burm. vulgatum: melius enim conuenire illud crotaliſtriae laſciuae et infami.

4. Crotaliſtria deſcribitur. *Calami* ſunt ipſa crotala, h. virgulae, alias aereae, ſed nunc ex arundine ſciſſa, quas illa inter ſaltandum concutit cum manus geſticulatione: qua quum virgularum, quas medias digitis tenet, pars inferior verſus brachia comploditur, *ad cubitum excutere calamos* h. l. dicitur.

5. Non Copae verba, quod vulgo credi video, haec ſunt: ſed poetae, qui pergit in eo, quod orſus eſt. Docte autem dictum: *aeſtiuo defeſſum pulvere abeſſe* pro: aeſtiuo pulvere, labore, defatigari. Ad exercitationem campeſtrem reuocat vnice Scaliger. Tum, vt nunc interpungitur, intelligendum eſt: *Quid iuuat — abeſſe potius quam.* Niſi placet cum Barthio diſtinguere: *Quid iuuat — abeſſe? Quam potius, — toro!* ſc. iuuat. *bibulum*

Sunt cuppae, calices, cyathi, rosa, tibia, chordae,
Et trichila vmbriferis frigida arundinibus.
Est et Maenalio quae garrit dulce sub antro,
Rustica pastoris fistula more sonans.
Est et vappa, cado nuper diffusa picato.
Est strepitans rauco murmure riuus aquae.
Sunt etiam croceo violae de flore corollae:
Sertaque purpurea lutea mista rosa:
Et quae virgineo libata Achelois ab amne
Lilia vimineis attulit in calathis.

Sunt

bibulum torum vocat, Scaliger ait, in quo plurimum biberetur. Durum vero hoc. Accipio de cespite vel gramine in solo arenoso. Poterat alio epitheto ornare: vt *fragilem, tenerum*, *siccum* cespitem dicunt alii poetae: Nunc hoc maluit, nec inscite.

7. *Cupae* vel *Cuppae* sunt in cella vinaria vasa maiora. At lectionis varietas viris doctis emendandi facultatem attulit. Scaliger legit: *Sunt copia et calybae:* quae calicum genera sunt. Heinsius autem: *Sunt obba et calices*. Cui accuratius haec cognoscere libet, ei adeundi sunt Intpp. ad h. l.

8. *Trichila* vel *tricbilum* pergula est ex vitibus aliaue arbore pedamentis et iugis firmata, implicitis frondibus concamerata vel arcuata ad vmbram faciendam, notiore voce hypampelos dicta v. Viros doctos ad h. l. et Columell. X, 378. Similem compotationem sub vmbraculo describi in Propert. IV, 8, 35 sqq. notauit Burm. Male in *triclinia* inciderunt nonnulli; etsi sic quoque Pompcn. Sab. *triclina* pro triclinia. Etiam msf. Helmstad. *triclina vmbrosis*.

9. *En et M.* ali, et recte, *sonat*.

10. *pastoris mox*. immo, *in ore*.

11. *defusa* duc codd. et id malunt viri docti. nam agitur de vino e cado, maiore vase, in minus defuso.

12. *Et st.* legendum cum al. edd. *strepitan* in *crepitans*, *trepidans*, mutant viri docti, iidem hoc in illud mutaturi, si alterum reperissent: huiusmodi correctiones dudum ex re critica sublatae et explosae esse debebant; sunt enim nec magis ingeniosae quam non fructuosae.

13. *Sunt et Cecropio iunctae de f. c.* tres codd. Vnde Burman. eleganter coniicit: *Corycio ide flore*, vel *Corycioque croco violae de f. c.*

15. Ecl. II, 46 sqq. Nymphae et Naades formoso puero flores

Sunt et caseoli, quos iuncea fiscina siccat.
 Sunt autumnali cerea pruna die:
Castaneaeque nuces, et suaue rubentia mala.
 Est hic munda Ceres: est Amor: est Bromius.
Sunt et mora cruenta, et lentis vua racemis.
 Est pendens iunco caeruleus cucumis.
Est tuguri custos armatus falce saligna;
 Sed non et vasto est inguine terribilis.
Huc Alibida veni: fessus iam sudat asellus:
 Parce illi: vestrum delicium est asinus.

Nunc

res ferunt; sic h. l. Nympha Achelois, h. fontana, amnicola, vt vnam ex Naiadibus significet. *Acheloum* de aqua dici poetis non infrequens. *libata ab amne*, humefacta, viola in ripa florens, quam adeo alluit vnda. Miror Heinsii acumen; *libata ab ore* legentis. *virgineum amnem* suauiter dixit purum, pellucidum. Nec ad Virginem aquam, quae Romae fuit, recurram.

17. *scirpea* Leid. et ed. Iunt. et *sirpea fiscina* Ald. doctius vtique; vt *iuncea* pro interpretamento sit.

22. *Et pendens* melius alii; et porro msf. Helmstad. *Et pendet*.

23. *Et s.* etiam h. l. alii melius. Sed totum distichon alienum ab h. l. et aliunde illatum: quod ordo sententiarum et loci ratio satis docet.

25. *Huc Alibida veni.* Silenum interpretabantur: qui tamen a loco et re alienus esse videtur, quando quidem hic in vera vita versatur poeta. Turnebi (Aduerss. XIII, 22.) lectio: *Huc ad liba veni*, facilitate se commendat; sed parum ad sensum facit. *Calybita* e codd. quibus Helmstad. adde, iam probarunt Salmasius, qui videndus ad Hist. Aug. p. 491. et alii, intelligentes Gallum matris deum vel deae Syriae sacra circumuehentem; hunc eundem esse puta agyrtam, qui adeo plebeculam praestigiis suis tripudiisque inter cymbalorum tympanorumque strepitum delectat. cf. Apulei. lib. VII. Calybe, ναΐσκος, templum vel sacrarium deae simulacrum recipiens. Porro autem leg. *venit*: quod et codex vnus offert. Etiam agyrta huc venit, asello suo insidens. Tum suauiter subiicitur illud: *Parce illi* etc.

26. *Vestae delicium*, Is. Vossii elegantissimam coniecturam amplectitur quoque Burm. cf. Ouid. Fast. VI, 319 sqq. Vestam et Cybelen permutari, in eodem loco obuium est. Nec absurde tamen Gallorum delicium

Nunc cantu crebro rumpunt arbusta cicadae.
  Nunc etiam in gelida sede lacerta latet.
Si sapis, aestiuo recubans te prolue vitro;
  Seu vis, crystallo ferre nouos calices.
Eia age, pampinea fessus requiesce sub vmbra:
  Et grauidum roseo necte caput strophio.
Candida formosae decerpes ora puellae.
  Ah! pereat, cui sunt prisca supercilia!
Quid cineri ingrato seruas bene olentia serta?
  Anne coronato vis lapide ista tegi?
Pone merum et talos. Pereant, qui crastina curant!
  Mors aurem vellens: viuite, ait, venio.

licium habetur asinus, cum tacita libidinis exprobratione. Laudant Intpp. commode Phaedr. III, 20, 8.

28. *Nunc vere*, vel *vero*, in libb. vide Heins. coni. *Nunc verna in gelida sepe lacerta latet.* Burman. vero *Nunc viridis gelida sepe l. l.* Immo lege: *Nunc varia in g.* et hoc nunc video diserte exhibere ms. Helmstad.

29. Vt multa alia in h. l. e Propertio petita esse, docuere viri docti, sic hoc, ex lib. IV, 8, 37. *Lygdamus ad cyathos, vitrique aestiua supellex.* Mox *ferre* poetarum more pro *ferri:* nisi vlcus latet: *Seu vis, crystallo verte nouos calices.* Notum ex Marone: *Indulgent vino et vertunt crateras abenos.* In ms. Helmstad. *cristalli.*

32. *strophium* pro vitta seu fascia, cui innectuntur flores, adeoque pro serto.

33. *decerpens* duo codd. sicque Helmst. ms. *Formosum tenerae decerpens.*

34. *prisca*, qualia fuere, priscorum hominum, seuera, tristia, adducta, vt adeo bene lectionem hanc tueatur Burm. aduersus virorum doctorum commenta, et Leidensis codicis lectionem: *crispa s.* Ms. Helmstad. *Ah pereant, quibus haec prisca s.*

35. *cineri ingrato* ex Aen. VI, 212.

36. *legi* iam emendarunt et ediderunt viri docti, pro *tegi.* Lapis sepulcralis coronis ornatus nota res est. In eo legi serta, sane parum opportunum: Magis tamen si illa *lapidi* legantur, vt sit datiuus cui.

MORE-

MORETVM

PROOEMIVM

IN MORETVM

Eſt hoc ex eo carminum genere, cuius nobis non adeo multa ex antiquitate exempla relicta ſunt: argumento ſcilicet ex vita priuata et tenui hominum humili loco natorum petito. Licet id ad bucolicum genus referre aut pro Idyllio habere, quandoquidem eo nomine vnum et alterum apud Theocritum habetur. Faciunt viri docti carminis ſummam, moretum h. edulii ruſtici genus, ex allio, apio, ruta, coriandro, bulbo, additis caſeo, oleo et aceto, comparatum, quod Simulus conficit. Nec male ea res, arbitror, Idyllii huiusmodi argumentum conſtituat: repraeſentata oculis animisque particula aliqua vitae ruſticae. Sed quantum equidem aſſequor, latius patet Idyllii argumentum. Deſcribitur enim omnino prima diei pars, et quae diluculo vel mane gerantur a ruſtico, antequam ad opus ruſticum procedat. Surgit mane Simulus, qui conductum agrum arare videtur, cum Cybale, Afra genere forte libertina, et primo loco ea parat, quibus per diem illum vitam toleret, h. e. famem expleat. Igitur panem coquit, quod a v. 17. ad 52. procedit, inde, vt habeat, quo pro obſonio vtatur, moretum ſibi parat, h. edulium acribus herbis oleo acetoque confectum, quo ſtomachum vellicet. Itaque malim dicere deſcribi hoc carmine primam diei partem vitae ruſticae. Suſpicor autem aut fragmentum nos tantum habere maioris carminis, quo totum opus diurnum exponebatur: nam ſub f. in agrum ad arandum procedit Simulus; aut

ſucceſſiſſe

ſucceſſiſſe plura Idyllia, quae ceteras ruſtici operis partes exequerentur. Sufficit Idyllium hoc eſſe ex elegantiſſimis, quod maiori eclogarum Virgilianarum parti praeferam, in quibus ſententiae ex Theocrito mutuatae annumerantur. Niſi forte huius poematii auctor et ipſe e Graecis ſua accepit. Certe Voſſius in lib. de poetis Gr. prodidit, in cod. Ambroſ. Moreto Virgilii eſſe adſcripta verba: *Parthenius Moretum ſcripſit in Graeco, quem Virgilius imitatus eſt.* Quae res non adeo improbabilis videri debet, cum poetae ante et ſub Auguſteo ſeculo in Graecis vertendis tantum ſtudium conſumſerint. Quod ſi itaque a Maroniana oratione, quam in Bucolicis tenemus, aliena eſt indoles Moreti, mirum hoc videri non debet, ſi quidem ex Graeco tantum conuerſa haec ſunt. Verſatur autem poeta in eo poetices genere, quod ad animos tenendos omnium minime accommodatum eſſe, nuper viri docti contenderunt. Quod recte ſe iudicium habere nullus dubito, ſi in orbe rerum vulgari deſcriptio verſetur, nec expectatione eius, quid ex ſingillatim deſcriptis rebus prouenturum ſit, animus erigatur, aut ſi omnino arte et ingenio careat. Virgilio carmen hoc tributum eſſe iam antiquitus, ex eo conſtat, quod in vita Virgilii illud commemoratur: etſi, cum tot ſeriorum hominum nugis illa interpolata ſit, quid veteres Grammatici iudicauerint, difficulter inde eruitur. A. Septimio Sereno, poetae Faliſco, de quo qui ſcripſerint recenſuit Burman. V. C. ad Anthol. Lat. lib. I. ep. 27. adſcribendum eſſe ſuſpicabatur Scaliger, tum Barthius Aduerſ. XXXV, 8. et al. loc. quia opuſcula ille ruſtica (et haec vnica cauſſa affertur) compoſuiſſe dicitur: Ita ad Veſpaſiani tempora

illud

illud reiicitur. Monitum illud quoque a viris doctis est, scriptum iam olim a Sueuio fuisse Idyllium Moretum, ex quo versiculos profert Macrob. II. Sat. 14. sed admodum horridos, si cum nostro Moreto contendas.

Lectionem in antiquis edd. fere eodem modo corruptam vidi: etsi minus foedatum et interpolatum opus ad nos peruenit, quam cetera. Primum institutam recensionem nouam deprehendi in Aldina 1517. Catalectorum: ea fundamentum facta correctioribus editionibus; successere tamen aliae antiquam lectionem retinentes, etiam Scaligerana. Quandoquidem in hoc poematio non habebamus exemplar, quod ex condicto sequi necesse esset, in Heinsianis enim et Burmannianis non extat, liberum nobis relictum duximus, vt lectionem ipsi constitueremus, Aldina et Scaligerana emendatione pro fundo posita. Non erant ad manus editiones binae, quibus Moretum sigillatim prodiit, Colinaeana 1542. 8. cum Io. Ruellii scholiis, et Francofurtensis 1616. cum Taubmanni commentario. Sed nec erat, quod multa inde sperari possent, quae non aliunde suppeterent, inprimis ex Barthio, qui in Aduersar. XXXV, 8. IX, 16. nonnulla loca attigit.

Moretum. Multa de etymo nominis comminiscuntur viri docti. Scaliger a μυσωτὸν, μυττωτὸν, quod tritum, τρίμμα est, ducit. Alii aliunde. Nos illud monere satis habebimus, occurrere vocem apud Ouid. Fast. IV, 365. Fuit quoque exquisitior eius conficiendi ratio alia, quam apud Columell. XII, 57. videre licet. Laudant quoque Apicium viri docti lib. I. c. 35.

MORETVM

Iam nox hibernas bis quinque peregerat horas,
Excubitorque diem cantu praedixerat ales:
Simulus exigui cultor quum rusticus agri,
Tristia venturae metuens ieiunia lucis,
Membra leuat sensim, vili demissa grabato,
Sollicitaque manu tenebras explorat inertes,
Vestigatque focum; laesus quem denique sensit.
Paruulus exusto remanebat stipite fumus,

Et

2. *cantu praeuenerat* vna vetus membrana Scalig.

3. *Simylus* vett. ed. Ven. Sed a simo Simulus deductum nomen vernae impositum. *exigui c. c. r. horti* vulgo in edd. etiam in veteribus legitur. Sed *agri* recte Ald. idemque ex vet. membrana praeferebat Scaliger. Nam hortulus, de quo infra agitur, tantum tuguriolo erat adiunctus: ipse, colonus pauper, agellum conduxerat: cf. fin. carm.

5. *sensim vili.* Ita primum Ald. cum antea esset: *vili sensim demissa*: minus commode. Scriptum tamen vel sic malim: *Sensim membra leuat vili d. g.* Non enim lentitudinem hominis rustici tarde et inuite se leuantis exprimi his numeris dicam.

6. *tenebras — inertis.* In promtu est suspicari *inanes* scriptum fuisse, vt *aer inanis, vacuus.* Sed aut voluit spissas, densas tenebras dicere, quae se non mouent, adeoque tactui manus tentantis nihil, quod prensent, offerunt, vel ad tenebras transtulit epitheton commune noctis, frigoris, somni. *Nox iners*, qua nullum animans se mouet: hinc *tenebrae noctis inertes.*

7. *sentit* mſ. Helmstad.

8. *exusto remanebat stipite fumus.* Nihil verius, nec ad naturam rei accommodatius: prodit enim fumus tenuis fauillam occultam. Nec minus tamen eleganter coni. Scaliger: *e. r. stipite fomes.* at parum feliciter Barthius Aduers. XXXV, 8. *exusto emanabat.*

10. *Admonet*

2. Gallum gallinaceum ornant passim poetae, et notum est illud Prudentii: *Ales diei nuntius*, vbi plura dant Intpp.

4. docte: ne diem impastus exigeret, ne sine pane esset.

7. *laesus:* suauiter offensa manu ad focum, vel cinere adusta.

10. 11)

Et cinis obduᶜtae celabat lumina prunae.
Admouet his pronam, ſubmiſſa fronte, lucernam,
Et producit acu ſtupas humore carentes,
Excitat et crebris languentem flatibus ignem.
Tandem concepto tenebrae fulgore recedunt;
Oppoſitaque manu lumen defendit ab aura,
* Et reſerat clauſa, quae praeuidet, oſtia claui. *

M 2 Fuſus

10. *Admouet is* mſ. Helmſtad.

11. *Acus* alios legere Aſcenſ. notat. Scaliger, vir ſummus, nimium procliuis in antiquata et κατὰ γλῶσσαν dicta, *acu* accipit: *in acum* producit ſtupas: acus enim, inquit, nomine, vel *aciae* intelligitur, quicquid ex lino aut lana aut ſtupa ſimilibusue carpebatur, vt linamenta, καὶ μοτάρια καὶ τιλτὰ chirurgorum. Ita vir doctus ad acum transfert, quod de acia, nec ſatis accurate tradidit. Atqui illud omnis anus facere ſolet, vt ſtuppam fungo obtuſam acu producat, lucernam flammae admotura.

12. *crebris — flatibus*. Male Norimb. *faucibus*.

15. *Et reſerat clauſa, quae praeuidet, oſtia claui*. Haec vulgata lectio, inde ab Aldina: nam in antiquioribus *clauis*. In membrana Pithoei Scaliger inuenerat: *Et reſerat claue, quae peruidet, oſtia clauis*, et in alia: *Et r. clauſae, qua peruidet, oſtia, clauis*. Hinc varia molitur vir doctiſſimus: modo, vt clauem clauſam interpretetur occultam, quae intus aperiat, modo vt legat: *Et reſerat calae* h. μόχλον, vectis, vel *Et r. caſulae — vt oſtia clauis* vocet τὴν ὀπὴν, vbi inſeritur clauis, vel tandem: *Et r. clauſae, qua peruidet, oſtia clauis:* τὴν ὀπὴν τοῦ κεκλεισμένου κλῄθρου. Nam *qua peruidet* etiam in tertia membrana ſcriptum viderat; et *prouidet* vel *peruidet* etiam mſ. Koeler. Omnia haec ab inuita Minerua protecta, vt non minus illud, quod Salmaſ. Exerc. Plin. p. 656. D. propinat: *Et r. caſulae, qua prae videt, oſtia claui*. In *clauſa — claui* latet error, quem facile deprehendas, cum deſideretur locus, quem foribus reſeratis aditurus eſt, qui que pro granario erat. Ea autem haud dubie eſt cella granaria caſulae adiuncta: igitur expedita lectio eſſe videtur: *clauſae — oſtia cellae*. Hoc Barthius quoque vidit Aduerſ. XXXV, 8. qui coni. *Et reſerat cellae, qua praeuidet, oſtia claui*. Sed quae in medio poſita ſunt, *quae praeuidet*, vix ſine libris ſanari poſſunt; vagatur enim omnis coniectura. Exaratum in membranis credere licet: *q. puidet*: vnde licet hariolari: *quum perculit*, vel *clauſae querna crate oſtia cellae*.

16. *terra*

10. 11. Lucernam olearem cogitare neceſſe eſt, eam admouet inclinato capite, ſubmiſſa fronte. At Barth. XXXV, 8. *frontem lucernae* interpretatur.

18, XVI.

Fusus erat terra frumenti pauper aceruus;
Hinc sibi depromit, quantum mensura patebat,
Quae bis in octonas excurrit pondere libras.
Inde abit, adsistitque molae: paruaque tabella,
Quam fixam paries illos seruabat in vsus,
Lumina fida locat; geminos tunc veste lacertos
Liberat, et, cinctus villosae tergore caprae,
Praeuerrit cauda silices gremiumque molarum.

Aduocat

16. *terra* vett. edd. Scalig. Aldina vero *terrae* intulit; etsi vtrumque defendi potest.

17. *quantum mensura petebat* eadem Aldina recepit. Praefero tamen, vel Scaligero inuito, veterem doctioremque lectionem: *q. m. patebat*, adeoque capiebat, *ἐχώρει*: erat enim mensura XVI. librarum. Praefert hoc Barth. quoque Aduers. XXXV, 8.

18. *octauas* vett. edd. ex vitio *octanas*, et *occurrit*. Porro Scaliger in vno libro inuenerat: *Quae bifido*, vnde ille refingebat: *Quae bifido octonis excurrit pondere libris*. Poterat tamen sine vlteriore mutatione constare versus: *Quae bifido octonas excurrit pondere libras*, h. excedit. Sed ludibrium corruptelae hoc *bifido* esse arbitror.

21. *L. ficta* vel *fida* mſ. Koeler.

22. *villosae tegmine caprae* vett. edd. est lectio: nec mala: nisi doctiorem prodidisset Aldina: *tergore*, quam Scaliger quoque in scriptis inuenit. Agitur autem de rhenone ex pelle caprina.

23. *Peruertit* et *peruerrit* vett. edd. Alterum *praeuerrit* Aldina dedit. Tum *Peruertit caudaque cauum gremiumque m.* Norimb. Koberg. et Ascens. cum Iunt. aliisque ex interpretatione, suspicor, in margine apposita. *silices*, molares intellige, nam duo sunt lapides sibi impositi.

24. *Aduocat*

18. XVI. libras pondo frumenti mensura capit: ergo in sequentem quoque vnum et alterum diem fami prospicit. Nam demensum diurnum, quod seruis Romae praebebatur, trium fere librarum erat, vt alio loco ex Catone de R. R. 56. docui. Sibi autem et seruulae Cybalae simul victum parare putandus est Simulus.

23. *cauda*, peniculo, quo ad verrendas mensas et alia vtebantur veteres. Docuit ad h. l. Scaliger. Describit autem hinc poeta molam manuariam, trusatilem seu versatilem, binis saxis asperis sibi ita impositis, vt inferiore manente

Aduocat inde manus operi, partitus vtrinque;
Laeua ministerio, dextra est intenta labori:
Haec rotat assiduis gyris et concitat orbem.
Tunsa Ceres rapido silicum decurrit ab ictu.
Interdum fessae succedit laeua sorori,
Alternatque vices. Modo rustica carmina cantat,
Agrestique suum solatur voce laborem.
Interdum clamat Cybalen: erat vnica custos,

24. ***Aduocat inde operi.*** Dubia scriptura. Sic enim vett. edd. et scripti Scaligeri: et videri potest doctius, quam quod Aldina inuexit: ***Admouet inde operi.*** Hoc tamen vocabulum rei proprium, et facile deflecti potuit in alterum. In fine versus vulgo legitur: ***partitus vtramque***: quod Latine vix dici posse Scaliger quoque notauit: ***partim vtramque manum.*** Nec suauiter puto dictum esse ***Admouet operi manus, partitus, vtramque,*** vt ***manus vtramque*** iungas. Ipse e mss. profert ***partitus vtrique*** sc. manui opus: Malim ***partitus vtrinque*** sc. opus, vt ab vtraque manu tractaretur; et obtulit hoc idem ms. Koeler.

26. ***assiduum — orbem*** manuscripta lectio apud Scaligerum, quae concinnior ipsi videtur. Verum hoc, sed sic ***gyris*** nullo epitheto adornatum minus placet. ***et concutit orbem*** ms. Helmstad. et Koeler. Sed orbis haud dubie molaris est superior, qui circumagitur et concitatur non autem concutitur.

27. ***Tunsa Ceres*** cum Aldina scripsi: ait quoque Scaliger scriptam lectionem habere: ***tusa Ceres.*** Vulgo: ***Trita Ceres.*** Mox eidem Aldinae debeo ordinem: ***rapido silicum***; cum vulgatus sit: ***silicum rapido,*** minus iucunde. Tandem ***actu*** proprium, arbitror, esset vocabulum; nam agitur mola, circumagitur; quod etiam Scaliger maluit, sed vt ἀγὼν interpretaretur, quod longe petitum. ***ictus***, quod de omni impulsu dicitur, de attritu accipiendum.

29. ***dein r. c.*** ms. Koeler. ***dehinc*** ms. Helmstad.

31. ***Interdum*** ita vett. edd. vt somnolentam puellam non statim grabato leuatam enocet. praeferetque hoc Scaliger quoque cum Drakenb. ad Silium VI, 30. Aldina: ***Interea*** intulit. Tum ***Cybalen,***

nente immobili superius, quod v. 26. ***orbem*** appellat, circumactum attritu grana frangeret. ***ministerium laeuae*** in congerendis et infundendis granis consistere videtur. Tum ***Tunsa Ceres rapido silicum decurrit ab ictu***, v. 27. grana tunsa adeoque farinam in subiectum vas, quod eam excipit, decidere significat.

26. ***orbem***, lapidem molarem.

Afra genus, tota patriam testante figura,
Torta comam, labroque tumens, et fusca colorem;
Pectore lata, iacens mammis, conpressior aluo,
Cruribus exilis, spatiosa prodiga planta;
Continuis rimis calcanea scissa rigebant.
Hanc vocat, atque arsura focis inponere ligna
Imperat, et flamma gelidos adolere liquores.
Postquam inpleuit opus iustum versatile finem:
Transfert

Cybalen, *haec erat* vett. edd. nisi quod Norimb. *Cybalem* (Ascens. autem cum sua secta *Cybalen*) *erat*. Aliae edd. inde ab Aldina *Cybale*: *haec erat* correxerunt. Vitium haud dubie in inserto *haec* latebat. itaque emendaui: *Cybalen: erat v. c.* Porro *Scybalen* semper habebat vetus scriptura Scaligeri, vt nomen ridicule formatum esset παρὰ τῶν σκυβάλων. *Scybalen: erat* etiam Gronou. Obss. I, 16. maluisse video. In ms. Helmstad. erat *sbybale*.

32. *tota figura*, toto corpore. Scaliger tamen *tosta f.* malit; vt tantum ad vultum eiusque colorem voc. *figura* spectet.

34. *Pectore lata, iacens mammis.* Rotundiorem orationem ex Aldina et ms. Koeler. dedimus, pro vulgari: *Pectora lata iacent mammis.* Alienum esset, quod an vett. edd. habeant dubito: *tument mammis.* In fine *compressior aluus* Ascens.

35. *spatiosam p. plantam* leg.

39. *Postquam inpleuit opus iustum versatile finem.* Ita dedimus ex Aldina. opus versatile implesse iustum finem bene dicitur. Scaliger

32. Qui sequitur, praeclarus est locus de habitu corporum Afrorum: qui idem prorsus est qualem nunc cernimus: vt, naturam sibi per omnia secula constare, dubitare non liceat. Similis Petronii locus c. 102. quem iam viri docti excitarunt, ad alios Africae tractus spectat, et de seruis ex Aethiopia agit, similibus iis, quos Negros appellamus: *Atramento — mutemus colores a capillis vsque ad vngues. Ita tanquam serui Aethiopes — age numquid et labra possumus tumore teterrimo implere? numquid et crines calamistro inuertere? numquid et frontes cicatricibus scindere? numquid et crura in orbem pandere? numquid et talos ad terram deducere? numquid barbam peregrina ratione figurare?* Propria haec hominum fuisse videntur. Vt de fuga suspectos seruos tantum innui putem, vix adducor.

36. An et hoc Afris proprium aliquid? nisi eo spectat, quod nudis pedibus incedebat seruula.

39. *opus versatile*: quod versanda

Transfert inde manu fuſas in cribra farinas
Et quatit. At remanent ſummo purgamina dorſo:
Subſidit ſincera foraminibusque liquatur
Emundata Ceres. Laeui tum protinus illam
Conponit tabula, et tepidas ſuper ingerit vndas.
Contrahit admiſtos nunc fontes atque farinas;
Tranſuerſat durata manu, liquidoque coacto

Scaliger membranas melius habere putabat: *Poſtquam impleuit opus iuſto verſatile fine.* Ita ipſe Simulus impleuit opus. In antiquioribus edd. truncatus et interpolatus erat verſus: *Sed poſtquam impleuit iuſtum verſatile finem.*

40. *Transfert inde manu.* Ex veteri membrana: *Transfert illa manu* legere iubet Scaliger: aliter enim neſcio quid ὑποβάρβαρον relinqui. Hoc equidem non expiſcari poſſum. Sed illud video, Cybales partes in ſubigenda farina eſſe nullas: nam illa interea aquam calefacit, mox furnum mundat v. 50. adeoque *illa* alienum eſt a re et loco.

41. *Decutit*, ſed ſine libro, corrigit Scaliger; me inuito. Etſi enim farinam inter molendum bene *decuti* dici arbitror: id tamen in ſeqq. demum deſcribitur: Nunc in cribro quatitur tantum tuſa farina. Mox *ac remanent* vett. edd. *et r.* Aldina. Languet oratio, niſi *at* refingas.

42. *f. colatur*, pro *liquatur* nonnullos legiſſe Aſcenſ. monet.

43. *Emendata C.* Aſcenſ. Norimb. et al. Iam in Copa 20. *munda Ceres.*

45. *tum* in vulgg. importunum poſt idem voc. v. 43. in *nunc*, vel *iam* mutandum erat. *nunc* Scaliger quoque emendabat. *admixtas tum fontes* vett. edd. quod correxere alii, vt ed. Norimb. et Aſcenſ. *admixtas tum frondes*, alii, vt Aldina, *admixtos tum fontes.* Tum interpungitur vulgo poſt *fontes*, parum commode. Nam fontes et farinas Simulus cogit ac contrahit in vnum globum, vt mox iterum manu iniecta digerat. Totus vſ. 45. a mſ. Koeler. aberat.

46. *Tranſuerſat durata manu.* Scaliger emendat: *Tranſuerſa durata manu liquidoque coacta*: vt tranſuerſa manu contrahat *fontes*

verſanda mola abſoluitur. Mox cribratione opus eſſe videmus: adeoque cilicium cribrandae farinae idoneum non erat his molis manuariis attextum. Porro *liquatur* eleganter transfertur a liquidis ad farinam quaſi liquando mundatam.

45. Repraeſentanda hic eſt animo piſtoria opera in ſubigenda farina. Panem autem hic

Interdum grumos ſpargit ſale. Iamque ſubactum
Laeuat opus, palmisque ſuum dilatat in orbem,
Et notat, inpreſſis aequo diſcrimine quadris.
Infert inde foco: Cybale mundauerat aptum
Ante locum: teſtisque tegit; ſuper adgerat ignes.
Dumque ſuas peragit Vulcanus teſtaque partes:
Simulus interea vacua non ceſſat in hora;
Verum aliam ſibi quaerit opem; neu ſola palato
Sit non grata Ceres, quas iungat, comparat eſcas.
Non illi ſuſpenſa focum carnaria iuxta,
Durati ſale terga ſuis, truncique vacabant:

Traiectus

fontes atque farinas, *durata*. Quam dure? Feram itaque vulgatam, ſed emendata interpunctione: *Tranſuerſat durata manu*: ea, quae induruere cogendo, tranſuerſim iterum manu ſubigit. Coniicio tamen ſcriptum fuiſſe: *Tranſuerſat duratque manu.* Barthium quoque coniectaſſe video: *Tranſuerſa durante manu.* Mox *liquidoque coactu* Aſcenſ. interpretatur. Sed quos ſubiungit *grumos* farinae, ii non niſi *liquido coacto* exiſtere potuere.

47. *grumo* vett. edd. cum mſ. Koeler. et Helmſtad. *Salis grumos* ſi hic quaeras, legendum erat: *grumos ſpargit ſalis: inde.* Poterat et *grumos ſale* ita accipere aliquis, h. grumos de ſale, ſalis. In fine *iamque ſubiactu* Norimb. Totum locum Heinſ. ad Ouid. Faſt. I, 338. ſic emendabat: *Contrahit admiſtis nunc fontibus*, (non *fortibus*) *atque farinas Tranſuerſa duratque manu: liquidoque coactos Interdum grumos ſpargit ſale.*

48. *Laeuat opus*, ex vett. edd. reuocauimus, Scaligero quoque hortante: nam laeuigat panem in placentae morem et dilatat. Aldina dedit: *Format opus.*

51. *teſtisque tegit*: *ſ.* ſic Ald. cum mſ. Koeler. eamque priſcam lectionem eſſe Scaliger teſtatur. Vulgo editum: *teſtisque tegens ſuper.*

52. *Vulcanus Veſtaque* vetus eſt lectio, quam non ſatis aſſequor. Aut enim idem eſt vtrumque, aut cum Aſcenſio inter craſſiorem et tenuiorem ignem diſcrimen facere neceſſe eſt. Itaque amplector Aldinam lectionem: *teſtaque*, nam a teſtis calefactis coctio panis acceleratur. Niſi *Veſta* focus eſt.

54. *ne* ed. Aſcenſ. minus bene. Nam copula requiritur. *et*, *ne* etc.

56. 57. Obſcura eſt oratio. Scaliger tantum *vacabant*, quod vulgo legitur, in *rigebant* mutat, quod vett. edd. habere ait, quas equidem hic videmus parari ſine fermento, azymum; tum v. 49. in quadras diſſectum, quas Scaliger ad h. l. illuſtrauit.

76. *Grata-*

Traiectus medium sparto sed caseus orbem,
Et vetus adstricti fascis pendebat anethi.
Ergo aliam molitur opem sibi prouidus heros.
Hortus erat iunctus casulae, quem vimina pauca
Et calamo recidiua leui munibat arundo;
Exiguus spatio, variis sed fertilis herbis.
Non illi deerat, quod pauperis exigit vsus.

equidem nullas vidi. *Non* adeo *durati sale terga suis truncique rigebant*, h. erant ei. sale enim et fumo durata rigent. *vacabant* tamen non male esset, otiose pendebant: modo reliqua oratio cohaereret. Trunci possunt esse vel pernae suum aliaque maiora frusta, vel iungendum *suis trunci* h. truncati, in partes dissecti. Prius equidem praefero. Sed haeremus vel sic adhuc in priore versu: *non illi suspensa focum carnaria iuxta.* Ex carnario (v. Indic. Scriptt. R. R.) pendent pernae. An ipsa carnaria, h. vnci ferrei iuxta focum *suspensa* bene dicantur dubito; etsi ipse quoque locus hinc carnarium dici coepit. Vt per appositionem: *carnaria suspensa, durati sale terga suis*, dicantur, vix placere potest; nisi *carnarium* ipsam carnem esse dicas, quod exemplo caret. Laborare adeo videtur locus; et vel sic emendandus, vt *focis* legas: *Non illi suspensa focis, carnaria iuxta, Durati sale terga suis* etc. vt sint suspensa terga: ita vero otiosum est illud: *carnaria iuxta*; vel sic, vt extremam vocem mutes, in qua varietas iam notata est: *vacabant, vocabant, rigebant*; forte exquisitior vox latet: *viebant. Non illi suspensa focum carnaria iuxta Durati sale terga suis truncique viebant.* h. e. carnaria iuxta focum non illi viebanr, alligabant, terga suis sale durati truncique suspensa. Heins. ad Ouid. Met. 647. coni. *replebant.* vbi vide.

58. *sparto* praeclara est Aldinae emendatio: pro vulgari: *parco*, vel *parto.*

61. *casulae iunctus* mf. Koeler. numerosius.

62. *Et calamo recidiua leui munibat arundo.* Primum Scaliger ait vimineta et arundineta muniendis hortis aut sepibus obtendendis vsum praestare non solere, adeoque refingit, *minuebat*, partem de horto occupabat. Haec vero argutiae sunt, et a loco alienae; laudatur enim mox hominis industria in horto colendo. Cogitandum est hortulum breui fossa fuisse circumductum, quae iuncis obsita erat. Tum pro *calamo* vett. edd. *calmo*: ac si *culmo* voluerint. *recidiua arundo* ex Aldina ducta est; vti et Scaliger veterem scripturam esse ait, *rediuiua*; quae perpetua variatio lectionis est. Vulgg. et vett. edd. *redimita.*

64. *Nil illi d.* melius mf. Helmstad.

* Interdum locuples a paupere plura petebat.*
* Nec sumtus erat illud opus. Sed regula curae: *
Si quando vacuum casula pluuiaeue tenebant,
Festaue lux: si forte labor cessabat aratro:
Horti opus illud erat. Varias deponere plantas
Norat, et occultae conmittere semina terrae,
Vicinosque apte cura submittere riuos.
Hic olus, hic late fundentes brachia betae,
Fecundusque rumex, maluaeque, inulaeque virebant:
Hic siser, et capiti nomen debentia porra:

Hic

65. *Interdum locuples a paupere plura petebat.* Versum ex margine agglutinatum arbitror, nec sensum satis me assequi fateor. An voluit: Interdum etiam locuples, h. e. qui maiorem hortum ipse colebat, petebat a paupere, a colono hoc, Simulo, sc. quod ipse in suo horto non haberet. Pro *plura* saltem malim *multa*, quod et ms. Helmst. habebat.

66. Etiam de hoc versu dubito; inprimis propter v. 69. non hortus erat opus sumtus, seu impensae in eum factae; sed curae regula erat haec, vt etc. Porro *huius opus* Ald. Ita distingui posset: *Nec sumtus erat huius, opus sed regula curae* h. nec huius curae regula erat sumtus, sed opus. Sed et hae argutiae parum expediunt versum relinquendum monachis. Nec magis Barthii emendatio in Aduers. XXXV, 8. *sed regula*: *Curae si quando vacuum*: vt sit iung. curae *si tenebant*.

69. *deponere plantas* ex Aldina et ms. Helmstad. reposui tanquam doctius: Sic Ge. II, 23. *Hic plantas tenero abscidens de corpore matrum Deposuit sulco.* Vulgo legitur: *disponere plantas.*

70. *occulte* vett. edd. sed *occulta terra* poetica ratione, seu quae occultat, seu, quod malim, interior gleba, fossa facta.

71. *Vicinosque apte cura submittere riuos.* Languent illa: *apte cura*: vixque a poeta tam elegante proficisci potuere. Praestaret: *cultis submittere riuos.* Ita *culta* Virgilius dixit. Nisi *sulcis* malis. Nam et hortorum et plantarum sulci sunt. Ad vulgarem scripturam propius sic accederet *grumis* colliculis exiguis inter sulcos. Sin instrumenti nomen insolentius excidit, *marra* legam, qua effoditur solum et aqua in canaliculum ducitur.

74. *Hic siser* ex Aldina reduxi: veterem hanc scripturam etiam Iul. Pomponius agnoscebat et Scaliger probabat: esse enim siser inter hortensia, non aeque cicer. In fine restitui *capiti nomen debentia porra.* ex Ald. cum qua consentiunt Norimb. et Scaligeri membranae; est enim porrum capitatum, *τὸ πράσον κεφαλωτόν.* Vulgo *caepe* legitur, vel *cepa.*

75. Deerat

Hic etiam nocuum capiti gelidumque papauer,
Grataque nobilium requies lactuca ciborum,
Et grauis in latum demissa cucurbita ventrem.
Verum hic non domini, quis enim contractior illo?
Sed populi prouentus erat: Nonisque diebus
Venales olerum fasces portabat in vrbem:
Inde domum ceruice leuis, grauis aere, redibat:

Vix

75. Deerat versus membranae Scalig. nec tamen ideo damnandus. *Sic etiam* vett. edd.

76. *Grataque n.* Post hunc versum in eodem Scaligeri manuscripto sequebatur versus iste: *Plurima surgit ibi crescitque in acumina radix*, h. raphanus. Docta interpolatio: siquidem τὸ *ibi* intrusum aliquid satis arguit. In ms. Koeler. exaratus est: *Plurima crescit ibi quae surgit in a. r.* ms. autem Helmstad. *crescit ibi surgit que in a. r.*

77. *dimissa* male vett. edd.

79. *Sed populi prouentus erat.* Scaligeri membrana: *profectus*, vtilitas, *ὠφέλεια*, quod ille malebat. Verum vocem hanc in scriptoribus satis obuiam nondum in poeta legi. Tum vtilitatem haud dubie Simulus ex venditis oleribus capiebat, aere reportato. Itaque *prouentus* recte legitur, h. quicquid nascitur in horto. Mox *certisque diebus* Aldina edidit: ex interpolatione. *noctis* vel *notisque* vett. edd. quod ducit ad *nonis*; nam nundinis ad mercatum in vrbem proficiscebantur rustici: atque hoc agnoscit quoque Pompon. Sab. et vna vel altera ex membranis Scaligeri.

80. *Venales humero fasces* scripta Scaligeri lectio, quam ille recipi volebat. Eadem in ms. Koeler. et Helmstad. Nam et mox 81. *domum*, inquit, *ceruice leuis* redibat: vt adeo ne asellum quidem haberet qui olera veheretur. Hactenus non refragor. Ita tamen *fasces* sic nude positi parum placent. Retinui itaque *olerum fasces*, quod omnino suauius videtur.

82. *Vix*

76. *Grataque nobilium requies lactuca ciborum.* Bene notat Scaliger, eo adeo, quo scriptum est hoc Idyllion aeuo, adhuc lactucis clausisse coenas suas homines. Nam Martialis aetate aliter, vt ex noto Epigrammate constat: *Claudere quae coenas lactuca solebat auorum, Dic mihi, cur nostras inchoat illa dapes?*

77. Colum. X, 234. *Et tenero cucumis, fragilique cucurbita collo.*

78. 79. *prouentus* h. l. vt Ge. II, 518. *prouentus sulcorum*, ipsa illa olera, quae educat Simulus. His ipse non vtebatur, sed populo illa vendebat ad vrbem deportata. *Contractius* h. l. parcus, modicus.

81. Reminiscitur vnusquisue

versum

Vix vnquam vrbani comitatus merce macelli.
Cepa rubens sectique famem domat area porri,
Quaeque trahunt acri vultus nasturtia morsu,
Intubaque et Venerem reuocans eruca morantem.
Tum quoque tale aliquid meditans intrauerat hortum.
Ac primum, leuiter digitis tellure refossa,
Quatuor educit cum spissis allia fibris;
Inde comas apii graciles, rutamque rigentem,
Vellit, et exiguo coriandra trementia filo.
Haec vbi collegit, laetum consedit ad ignem:
Et clara famulam poscit mortaria voce.
Singula tum capitum numeroso cortice nudat,
Et summis spoliat coriis, contemtaque passim

Spargit

82. *Vix v. v. vacua mercede macelli* vetus scriptura apud Scaligerum: quam non admittam equidem.

83. *Caepe. Caepa.* promiscue edd. vett.

85. Colum. X, 108. *Et quae frugifero seritur vicina Priapo. Excitet vt Veneri tardos eruca maritos.* Nota res. Vide modo Burmann. ad Anthol. lib. VI. ep. 76.

87. *tellure refusa* vetus scriptura Scaligeri, sed a loci sensu aliena.

88. *cum spicis* vett. edd. perperam. *quattuor*, nil refert.

89. *rutamque rigentem* ex vett. edd. reuocaui: eleganter, ἀφροδισιαστικήν; nisi pudori vt consulas, firmam et solidam interpreteris. Conrra coriandra tenuia. Aldina male substituit *rutamque virentem.* quod et mſ. Koeler. habebat.

91. *lentum — ignem* corrigebat Heinſ. ad Ouid. Fast. II, 578. sed *laetum* multo accommodatius h. l. esse nemo dubitet.

93. Vett. edd. pertinaciter exhibent: *numerosa cortice* praeter Norimb. Aldina vero: *nodoso cortice*, et vetus scriptura apud Scalig. *nodoso corpore*; mſ. Koeler. et Helmstad. *nodoso vertice*, quod in allia vix cadere videtur.

94. *contentaq.* Norimb.

95. *adicit*

versum Eclogae: *Non vnquam grauis aere domum mihi dextra redibat.* cf. Colum. X, 310. Mox 82. *merx vrbani macelli* carnes in macello emtae.

83. *Cepa rubens* Plin. XIX, 6, 32. *rufa acrior quam candida.* Tum *sectum porrum* est sectile; *area porri* autem de area horti porris consita accipienda.

96. Nunc

Spargit humi atque abicit. Seruatum gramine bulbum
Tingit aqua, lapidisque cauum demittit in orbem.
Hinc salis inspergit micas; sale durus adeso
Caseus adiicitur; dictas super ingerit herbas;
Et laeua vestem setosa sub inguina fulcit.
Dextera pistillo primum fragrantia mollit
Allia; tum pariter misto terit omnia succo.
It manus in gyrum; paullatim singula vires
Deperdunt proprias; color est e pluribus vnus;
Nec totus viridis, quia lactea frusta repugnant,
Nec de lacte nitens, quia tot variatur ab herbis.
Saepe viri nares acer iaculatur apertas
Spiritus, et simo damnat sua prandia vultu.

Saepe

95. *adicit* vett. edd. sed recte Aldina *abicit*. Mox *seruatum gramine bulbum* non satis expedio. Non de bulbis, quod plantae genus est, hic agitur: adeoque hic bulbus est allii caput interius, exterioribus pelliculis nudatum et decorticatum. Vt *gramine* sit, cum gramine, herba, vix fieri potest. An abiectas membranas *gramina* appellat? An *seruatum examine bulbum* vel *seruantem germina bulbum*? vt *germina* nucleus sit, qui idem semina et germina continet?

97. *aspergit* mſ. Koeler. et Helmstad. *Sale durus adeso Caseus adiicitur*. Proprie *caseus sale adesus* dicendus erat: vt omnino ea, quae sale condiuntur, adesa. Scaliger exemplo vocis *vescus* illustrat: cum et *corpora vescu*, et ipsum *sal* quoque vescum dicatur. Sed sufficit, poetis licere epitheta a passione ad actionem transferre. *adusto* Norimb. Ascens. tum prior illa *diuus* pro *durus*.

98. *superinserit* vett. edd. ante Ald.

107. *summo — vultu* haeserat in vett. edd. ad Ald. vt et paullo ante v. 104. *frustra*.

110. *nec*

96. Nunc de mortario agitur: quod cum mola superius commemorata male permiscent Intpp.

109. *fumo*. Non quasi fumo ex igni tribuat, quod allio graueolenti. sed *fumus* est odor ille ex allio diffusus vehemens, δριμύς.

117. *Constet vt effecti species nomenque moreti*. Non quasi hoc ab eo pendeat, vt accipi video, quod binis digitis mortarium intus circuit: sed

Saepe manu ſumma lacrimantia lumina tergit;
Inmeritoque furens dicit conuicia fumo.
Procedebat opus. Non iam ſalebroſus, vt ante,
Sed grauior lentos ibat piſtillus in orbes.
Ergo Palladii guttas inſtillat oliui,
Exiguique ſuper vires infundit aceti,
Atque iterum conmiſcet opus, miſtumque retractat.
Tum demum digitis mortaria tota duobus
Circuit, inque globum diſtantia contrahit vnum:
Conſtet vt effecti ſpecies nomenque moreti.
Eruit interea Cybale quoque ſedula panem;
Quem laetus recipit manibus, pulſoque timore
Iam famis, inque diem ſecurus Simulus illam,
Ambit crura ocreis paribus, tectusque galero
Sub iuga parentes cogit lorata iuuencos,
Atque agit in ſegetes, et terrae condit aratrum.

110. *nec tam ſ.* mſ. Koeler. et Helmſtad.
111. *Sed grauiter* iidem mſſ. *lentus* vett. edd. eaedem.
114. *miſtumque recuruat* mſſ. iidem.
118. *Eruit* recte Aldina, ſcil. e cinere. At vett. *exuit.*
119. *laetus recipit* vetus Scaligeri membrana ſuppeditauit. Vulgg. *lotis recipit manibus,* vett. edd. *recipit lotis m.*
120. *Iam famis* e mſ. Koeler. repoſui pro *Hinc f.*
123. *terrae immittit a.* mſ. vterque ex interpretamento.

ſed forma moreti, ad hunc modum confecti et abſoluti, quodque vulgo eo nomine venit, in globum cogi ſolebat.

121. Carminis lepos vſque ad extremum ſeruatus delectat. *ocreae* ſunt perones.

ADDEN-

ADDENDA
ET
CORRIGENDA

ADDENDA ET CORRIGENDA

AD TOM. I.

IN CODICVM ELENCHO.

Pag. XXI. l. 21. De Codice Vaticano Tabularum aerearum a Bartolo curatarum exempla in prima pagina, radio exarata, vacuum litteris recipiendis ſpatium habebant; in quo titulus cum anno ab aliis aliter ſuppletus eſt. Apud Virum Ill. Brandes Hannouerae exemplar eſt, quod annum 1725. prae ſe fert. In Bibliotheca Regio-Academica aliud eſt ſine anno. Bottarius iisdem tabulis iterum aere redditis poetae fragmenta ſecundum codicis lectionem apponi curauit; quorum nos varietatem ſuis locis inſeruimus. Librarius quidem homo fuit imperitiſſimus; eo ipſo tamen nomine fidem facit varietati lectionis. Deflexa quoque eſt ſcriptura ad molliorem pronuntiationem: v. c. *Impoſiti, Alligat*, non *Inpoſiti, Adligat*. Quod ad picturas attinet, a pictore eas profectas eſſe neceſſe eſt non minus indocto. Ratione enim partium, ſymmetria et multo magis optices lege ac fide peccant fere ſingulae. Poſſunt tamen nonnulla cum voluptate et cum fructu adſpectui intentiori proponi. Occurrunt templorum et aedicularum formae plures nec inelegantes, inprimis p. 134. arae quoque cum ſacris; Orpheus pileo Phrygio caput indutus, p. 21. et 177. nauis ſedecim remorum; alia octodecim, alia decem, aliquot viginti ſex, viginti duorum remorum; ſi modo artificis imperitia numerum curauit. Neptunus et Venus cum ſceptro ad Aen. V, 779. Vrna Minois ad VI, 431. miro modo expreſſa p. 110. tela Circes p. 129. Iuno cum Alecto p. 142. Iuno Ianum referans p. 148. Video tamen a Pignorio in Origg. Patau. c. 12. picturam exhiberi Troiani viri, amicti, ſedentis, e codice Vaticano, quam in Bartoli exemplo occurrere non memini.

p. XXV. l. 10. Expreſſa erat ex Palatino codice iam aliquot annis ante alia editio Commeliniana 1599. 8. quam in manibus habeo.

p. XXVII. l. 4. Hunc Aſturum diuerſum eſſe ab Aſterio, nuper iterum docuit eruditiſſimus Saxius in Onomaſtico p. 494. Ceterum hunc Turcii Rufii Aproniani emendationem vltra Bucolica, ad quorum calcem nomen eius in codice adſcriptum eſt, proceſſiſſe, nondum perſuadere mihi poſſum. Labefactauit me aliquando, quod Iulium Pomponium Sabi-

num ad Aeneidem passim Apronianam lectionem laudare videbam, et eram in ea opinione, vt virum doctum hoc non temere pronuntiasse putarem, inprimis cum vnam et alteram lectionem, Aproniano tributam, esse viderem eam ipsam emendationem, quae in Mediceo codice priscae scripturae substituta est v. c. Aen. I, 636. Itaque multis ad Aeneidem locis Apronianam lectionem ex Iulio Sabino excitaui. Enimvero in aliis *) locis Apronianam lectionem nullam vidi esse aliam, quam genuinam Medicei codicis lectionem, quae adeo Aproniano tribui nullo modo potest, cum is tantum correxerit librum, si modo correxit, non descripserit. Quid igitur Iulius Sabinus in iudicio suo sequutus sit, tanto difficilius est dicere, cum idem in nonnullis locis Apronianum mutasse dicat vel sustulisse ea, quae in Mediceo codice relicta videas. Sic Aen. II, 76. versum ait ab Aproniano esse sublatum; is tamen Mediceo accessit a manu secunda **). Nisi itaque Iulius Sabinus admodum oscitanter hac in re versatus est, dicendum est, eum aliud exemplar habuisse, quod Aproniani manu emendatum aut esset aut putaretur. Quid? quod idem ille ad Bucolica passim interpretationes Aproniani Grammatici laudat, quas vnde hauserit, nondum reperi, necdum, vt inquirerem, otium habui.

p. XXVIII. l. 10. *eam*, l. eum.

p. XXIX. l. 2. del. *olim*. Quod si hic liber idem ille fuit, quem Io. Aleriensis Episcopus in editione principe adhibuit, videnda de eo sunt ea, quae p. XLVI. scripta sunt. l. 3. a f. Laudat praeter hos Pierius *Delphium* codicem ad Aen. IX, 651. *Palatinum* ad lib. X, 51. Etiam plures Vaticanos manu versauit. Nam ad Aen. VII, 400. *Atque ita*, ait, *in antiquis omnibus codd. Vaticanae bibliothecae legere est*; et lib. IX, 102. *in Vaticanae bibliothecae exemplaribus omnibus* etc.

p. XXXI. Molestiam faciunt P. Bembi codices, ab iis, qui eos manibus versarunt, parum diserte commemorati, omnibus deligenter circumspectis et consideratis; Virgilii codices tres diuersos in eius supellectili libraria fuisse inuenio: *vnum* nunc in Vaticana repositum, ab Aldo, Pierio et Vrsino nescio qua de caussa neglectum, qui fragmenta complectitur, quae Bottarius in lucem edidit; de iis supra actum; *alterum*, qui lusus

*) v. c. Aen. II, 51. *ferit* 657. *et ferre*. III, 336. IV, 9. 27. 314. 436. 464. 551. IX, 214.

**) Alia exempla v. IV, 273. Var. Lect. et 298. 528. Vna est lectio lib. IV, 663. *mediam*, quam tanquam Apronianam laudat, quae in Fogginiano exemplari non occurrit. Item alia lib. XI, 696.

lufus iuueniles cum Bucolicis et Georgicorum lib. I. parte continebat; ex quo Culicem correxit P. Bembus. v. praefat. nostram ad Culicem p. 7. *tertium*, quem Vrsinus cum altero illo domi suae habebat, et *quem*, ut ille ad Ecl. VIII, 44. monet, *ex Academia Pontani, grandioribus litteris exaratum, habuisse Bembum dicunt.* Ex his accuratius constitui poterunt ea, quae in praef. Anthol. Lat. Tom. I. p. LIII. LIV. de Bembi codd. disputata sunt. Praeter tres hos codices fuere duo illi, quos je Tomasino commemoraui.

p. XXXII. l. 22. leg. *recenti.*

p. XXXIII. l. 8. *Pomponii Infortunati.* Est is Iulius Pomponius Laetus, quem *Infortunati* nomine appellatum vidimus in praefatione Virgilii ed. pr. apud Quirinum Card. in Paulli II. Vita p. 192. (de qua actum a nobis pluribus p. XLVI.); etsi hoc eius nomen apud eos, qui de eius vita scripserunt, vulgo non memoratur; praeterquam apud Angelum Zauarronium in Bibliotheca Calabra p. 59. qui eum alias Iulium Pomponium *Fortunatum*, et post mortem Paulli II. P. M. Maecenatis sui *Infortunatum* et Pomponium Sabinum appellatum tradit: hactenus vtique temere, quod Paullum II. nominauit, cum Pium II. debuisset memorare, nam ei carus fuit Pomponius, a Paullo autem in capitis periculum adductus. Recte vero Apostolus Zenus (in *Dissertationi Vossiane* p. 232.) pro fortunae conditione Pomponium nomen subinde mutasse monuit: adde p. 245. f.

l. 12. De his, quae sequuntur, accuratius expositum est p. LX. sqq.

p. XXXV. l. 15. Gudianum ex optimo exemplari descriptum pronuntiaui. Fuit illud aut Mediceum, aut illud idem, ex quo Mediceus transcriptus est: adeo vterque in easdem lectiones conspirant. Pertinent ad eandem familiam Rottendorphius tertius, Moret. pr. ac sec. et Hamburg. pr.

p. XXXV. l. 15. Codices, quibus Burmannus vsus est, omnes fere recentes, nec magni momenti esse, infinitis exemplis cognoui. Etiam variantium apparatum, quem ille apposuit, magnam partem ex iis copiis constare vidi, quas N. Heinsius tanquam inutiles spreuerat ac reiecerat. Lubecensem codicem semel ad Aen. X, 50. excitatum memini.

p. XXXVIII. l. 21. Varietatem hanc in editiones ex Cuninghami recensione facta appositam comparaui et suis locis inserui. Deprehendi autem non sine miratione aliqua, editorem Edimburgensem in praefatione pro Waddelii codice venditare coniecturas in Animaduerss. crit. ab eo propositas. Porro Cuninghamum Hulsianos codices memorat ad-

 hibuisse

hibuiſſe duos; qui nulli alii ſunt, quam codex Pariſienſis Regius, qui apud Hulſium aliquando fuit, et Markianus; quos paullo poſt tanquam diuerſos a prioribus libros in recenſu apponit. Nec vero codices hos inſpexit Cuninghamus, ſed varias lectiones in edit. Maſuic. ante oculos habuit. Neque magis editiones veteres 1472 et74. manibus triuiſſe videtur; nam varietas lectionis ex iis in edit. Maittar. excerpta proſtat.

p. XLI. l. 2. Obtulerat mihi haud vulgari humanitatis exemplo, nec appellatus, *Saxius*, V. Cl. conterraneus meus, (nam in iisdem Chemnicienſis ſoli apud Miſenos finibus, in quibus Ge. Fabricius natus erat, lucem vterque adſpeximus,) Virgilium varietate lectionis inſtructum, quam ex autographo Cortiano olim vir doctiſſimus adſcripſerat. Erat illa ex XV. codicibus congeſta, quos tamen *Cortius* non omnes inſpexiſſe videri debet, praeter Guelpherbytanos, quos ad ſe miſſos eum habuiſſe probabile fit. Cortium Virgilio recenſendo animum appuliſſe, ex Theſauro La Croziano noram To. I. p. 88. Codices autem, quorum variantem lectionem conſcripſerat, hi erant:

1. vetus *Gudianus* (de quo ſup. p. XXXV.)

2. Alius *Gudianus* eiusdem aetatis et formae, niſi quod litterae vetuſtate attritae paſſim euanuerunt. Incipit cum Ge. IV, 70. et deficit Aen. X, 123. Notatur inter Gudianos No. 107. (66.)

3. Etiam *Gudianus* No. 131. (164.) olim Rottendorfii (adeoque inter eos, quos Heinſius comparauit), in membrana ſcriptus manu ſatis vetuſta, ita vt aetatem annorum quingentorum ferre videatur: habet omnia Virgilii.

4. Quartus *Gudianus* No. 109. (238.) membranaceus, quaternionibus, continet tantum Georgic. libros.

Sequuntur e bibliotheca *Guelpherbytana* ſex:

1. No. 82, 10. membran. 12. qui Bucolica tantum habet, ſed vetuſtus.

2. No. 63, 5. duodenis oblongis. Bucolica et Georgica. eiusdem aetatis.

3. No. 9, 11. membranac. in 4. ſed recentior.

4. No. 11, 3. membr. in 4. recentior, antecedente tamen antiquior.

5. No. 8, 14. membr. in 4. recentior.

6. No. 7. fol. chartaceus; in fine adſcriptum, eſſe eum exaratum a. 1457.

Porro *duo* codd. *Petri Danielis*, qui nunc *Bernae* inter *Bongarſianos* adſeruantur. Alter vetuſtior Georgica, tum

Eclogas,

Eclogas, tandem Aeneidem exhibet, sed in libro V. deficit, alter recentior est. Sunt adeo ii, quos Sinner V. Cl. in Catalogo Codd. MSS. biblioth. Bernens. memorat p. 631, n. 184. p. 633. n. 411. etsi diuersa ab istis narrari hic videntur. Idem Vir Cl. p. 626 — 635. codices Virgilii alios ex eadem bibliotheca commemorat; de codicum tamen bonitate iudicium inde facere vix licet, nisi quod satis recentes esse videntur.

Etiam *duorum Hamburgensium*, quos cum vulgata lectione Heinsius contulerat, varietatem adscripserat Cortius; tandem *Basileenses* veterrimas membranas in Eclogis, Ge. I. et Aen. XII, 7. inspexerat. Diu haerebam animi dubius, quid his copiis facerem, cum iam in altero volumine Virgilii versarer, quando illae ad me peruenere, neque consultum videretur, in instituto aliquid mutare; mox vero, excusso illo opiparo apparatu, intellexi, si meo consilio in recensendo Virgilio obtemperare vellem, ne quidem apponi a me posse hanc variantis lectionis siluam; meliores enim ex iis membranis iam Heinsius diligenter comparauerat. Ceterae fere recentiores sunt, et varietas hinc decerpta ad lapsus fere librariorum et errores sollennes redit, quorum enotatione Virgilium iam sic nimium oneratum videbam, nec fructum expectare poteram, quem inde percipere liceret, si, inprimis in lectione iam dudum recte constituta, nec dubia aut obscura, vulgares librariorum allucinationes sexcenties recoquerem. Ita saepius taedere ac pigere me memini, quod lectionem librorum Gothanorum apponere institueram. Per totum enim Virgilium vix vnum locum noui melius ex iis constitutum. Tenendum tamen erat religiose, quod semel me facere velle receperam. Inspexi itaque Cortianum apparatum tantum in locis salebrosis, atque adeo sic quoque humanitatis et gratiae meritum viri Praestantissimi in me esse summum profiteor.

Bibliotheca *Academiae Iuliae* apud Helmstadienses duo seruat Virgilii exemplaria calamo scripta, sed et haec recentia, nec vllo aut studio librariorum aut doctrina insignia. Liquido haec cognoscere licuit, quandoquidem Wernsdorfius, Professor de ea Academia praeclare meritus, vtriusque codicis accuratam notitiam, cum specimine perhumaniter ac beneuole ad me misit. Alter chartaceus est, pulchre exaratus, sed parum docte, Bucolica, Georgica et Aeneidem complexus, subiectis inter Ge. et Aen. variis poematibus minoribus et catalectis. Sub Georgicorum finem subnotatum: *laus deo henricus Hopf* 1454. et ad calcem Aeneidis: *b. b. ich*

wart der Zeit 1454. ad finem autem Catalectorum 1450. alter membranaceus est in forma oblonga, Aeneidem tantum continens, spatio inter lineas et margine Scholiis, sed vulgaribus et ieiunis, occupato. Membranas multo vsu attritas esse et sordidas narrabat vir doctissimus, ita vt etiam suspicaretur, ludi magistri alicnius vsibus id exemplar inseruiisse. Praemissa est Pseudopindari Thebani Epitome Homeri.

Incredibilem codicum Virgilii numerum passim in bibliothecis publicis priuatisque latere, non temere pronuntiaui. Peruenere etiam ab illo inde tempore multi in notitiam meam, interque hos priuatis virorum doctorum notitiis, codex bibliothecae Fridericianae apud Erlangenses chartaceus, alius membranaceus academiae Giessensis, qui olim inter Vffenbachianos fuit (v. Biblioth. Vffenbach. P. IV. p. 222.) et quem prolusione academica descriptum esse audio ab Andr. Boehmio, Prof. et Biblioth. Acad. Giess. alius membranaceus Onoldi, in bibliotheca Marchionis Sereniss. De Codice Koeleriano, quem aliquoties memorauimus, narrationem habemus a viro doctiss. I. G. G. Koehler, Prof. Vniu. Ienens. conscriptam 1771. Est ille e recentissimis et sub ipsa typographiae initia scriptus Romae sub Paullo II. cum fide quidem sed ab indocto homine, nec ex optimo exemplo. Ex lectionibus certe excerptis paucas vtilitatem criticam habere vidi.

Ad Editiones Virgilii.

p. XLIII. l. 26. leg. *aspernari licebat.* *Tum vero.*

p. XLIV. l. 26. *perspici* l. *perfici.*

p. XLVI. l. 10. *Pomponium Infortunatum.* v. Addenda sup. ad p. XXXIII, l. 8.

l. 22. *poematia — praeter Cirin: quod ex Fontanino intelligas.* Ex hac Fontanini professione intelligitur, eum priorem editionem solam tractasse, non alteram, quam Quirinus Card. inspexit. In hac Aetna, Ciris et Catalecta accesserant ex alio Pomponii libro scripto: cum prior tantum Diras, Copam, Est et Non, Vir Bonus, Rosas, Moretum, Priapeia, Epitaphia et alia, exhiberet. Ceterum miramur, de Virgilii codice Pomponiano nihil memorari a viris doctis in recensu, quem faciunt, de aliis claris codicibus, quos Pomponius possedit, Persii, Festi et al. Vide post alios Apost. Zenum Diss. Voss. p. 243. sqq.

p. XLVII. Editionem Ven. 1470. Cuninghamo, pro principe laudatam, inspectam esse tradit vir doctus Edimburgensis, qui praefatus est.

p. L. l. 4. Varietatem hanc lectionis Venetae a Maittario excerptam Burmannus inseruit notis suis, eaque intelligenda est, quoties *Ed. Venetam* laudat: vti altera varietas e Mediolanensi 1474. a Maittario excerpta, quoties *Editio Mediolanensis* in lectionibus variis occurrit.

p. LI. l. 20. Cirin in ed. Ven. 1475. primum prodiisse, verum non est: cum in editione principe altera iam excusam esse modo viderimus. Vide paullo ante Addenda ad p. XLVI, l. 22.

p. LII. Louaniensem 1476. in bibliotheca locupletissima Illustr. Comitis de Tott Hauniae seruari audio. Fuit editio huius anni, quam Cuninghamus adhibuisse traditur: Mediolanensem fuisse suspicor.

Ibid. l. 30. De Vicentina 1479. certiora tradere licet, cum ea in supellectilem librariam praeclare adornatam Kulenkampi, Collegae coniunctissimi, peruenerit:

P. V. M. cum Seruii commentariis. Sub finem praefat. Seruii: „*Hoc opus exactissime cura et eruditione Ioannis Calphurnii viri doctissimi recognitum* Leonardus de Basilea Vincentiae *diligentissime impressit* a. — 1479.

Adhibita ea est in Catalectorum recensione a P. Burmanno V. Cl. ad verbum et paginas ea consentit cum ed. Ven. 1486. nisi quod minora carmina de alio exemplo descripta sunt. Praefixa est Io. Calphurnii epistola ad Hieronymum Portensem, ex qua patet, operam eius fuisse inprimis in Seruio collocatam, quem *valde mendose factum et a quodam eius temporis homine erudito ineptiis additis coinquinatum purgauit.* Erant ei duo exemplaria mirae vetustatis.

p. LIII. l. 3. Hanc Venetam 1480. P. Burmannus Sec. V. Cl. in Anthol. Lat. adhibuit, vt adeo minora carmina ea contineri necesse sit: idem ed. Mediol. 1481. vel 1480. laudat To. I. p. 99.

Ed. 1482. I. G. G. Koehleri, V. Cl. Prof. Vniu. Ien. humanitate ad me missam ipse inspexi:

p. V. *M. vna cum Seruii Honorati Commentariis ac eiusdem poetae vita Venetiis impressa per Magistrum Renaldum de Nouiomagio Theotonicum* 1482. *die XXVII. Septembris.*

Subiiciuntur in ea Catalecta et Maphei liber XIII. Sequi eam lectionem vulgatam superiorum editionum deprehendi in iis, quae inspexi et comparaui.

p. LIV. l. 2. Editio haec 1483. Venetiis per Baptistam de Tortis excusa est. Videntur in ea primo prodiisse Domitii Calderini enarrationes, quae in ipsum quidem Vir-

gilium nullae ſunt, ſed tantum ad Culicem, Cirin et alia minora carmina ſpectant.

Editionem Venetam 1484. nunc ex bibliotheca Thomaſiana bibliotheca academiae noſtrae Regia ſeruat.

P. V. M. cum Seruii commentariis impreſſum Venetiis per Tomam de Alexandria 1482. *die XXIIII. Decembris.*

Nihil eam a vulgari ceterarum editionum lectione recedere vidi. Subiecta ſunt minora carmina.

Alteram huius anni 1484 vel 85. Brixienſem Catalogus biblioth. Schwarzianae memorat P. II. n. 387.

ead. pag. Ed. 1486. ad verbum et paginam expreſſa eſt ex edit. Vicentina 1479.

p. ead. LIV. ad annum 1486.

Eodem anno primum prodiere *P. Pomponii Sabini commentarii in omnia, quae quidem extant, Virgilii opera,* editi per Dan. Gaitanum, Cremonae, (Non Baſileae, vt Apoſt. Zenus ex Maittario: in Diſſ. Voſſian. p. 247. edit). Mediarum aetatum Grammaticum perperam eum eſſe habitum, bene docuit P. Burmannus Secundus V. Cl. in praef. ad Virgil. eſſe autem eum eundem cum Pomponio Laeto Voſſius ſubodoratus eſt de Hiſtor. Lat. p. 191. ex praefatione Gaitani repetita in edit. Oporina, eique debent iudicium ſuum in hac cauſſa alii viri docti, Niceronius, et Auctor Obſſ. in Voſſium (in Giornale de Letterati d'Italia To. XXII. p. 366. recoctae hinc adiecto auctoris Apoſtoli Zeni nomine in *Diſſertationi Voſſiane*) etiam Fabric. in Biblioth. medii aeui. Accedit, quod Pomponius Laetus in Epiſtola ad Auguſtinum Maffeum (in eius Opp. ſub fin.) conqueritur de Gloſſulis in Virgilium ſibi ſuppoſitis; *ſi gloſſulas*, inquit, *in Virgilium legeris ſub titulo meo, oro ne fidem praeſtes. neque temerarius ſum, neque audax, neque eam expoſitionem vnquam tentaui. ille quisquis eſt, qui falſum epigramma poſuit, ſentiet quid profuerit, me tanto mendacio prouocaſſe.* Mihi tamen res adhuc parum expedita eſſe videtur, an hae gloſſulae eadem commentaria Sabini, quod nomen ad Laetum non pertinere aliunde non conſtat, reſpiciant. Tum ſi hoc vel maxime ita ſe habet, ex ipſa Laeti profeſſione ſatis intelligitur, eum auctorem commentariorum horum nec fuiſſe nec haberi voluiſſe. Neque ipſum commentandi genus a Pomponio Laeto alias frequentatum vidimus. Occurrunt praeterea non nulla, quae in eum vix cadere videntur, vt Iter in Scythiam, quod aliquoties commemoratur in Commentariis v. c. in Georg. p. 51. p. 59. de fibris: *Haec,* inquit, *antiqui ſcribunt, et nos in Scythia animal vidimus, et Itinerario noſtro*

ftro descripsimus. et in Culic. p. 582. Apud Sarmatas et Scythas e viscinis fieri vinum narrat admixto melle: *quod ego in Scythia saepissime bibi*; paullo ante in Germania *se vidisse* ait *platanos aerias et opacas*. Scripsisse se in Tacitum, Liuium, Silium Italicum aliosque passim memorat: Sallustii non meminit, cuius tamen recensio a Laeto facta inprimis celebritatem habuit. Ceterum tota interpretatio, in Aeneidem saltem, maximam partem ex Seruio concinnata est, quem auctor interdum locupletiorem habuisse videtur. Inserta quoque passim loca ex Dionysio Halic. et Strabone latine versa: et omnino multa doctrinae pro iis temporibus reconditae vestigia animaduertere licet. Atqui Laetum nec graeca calluisse, nec, praeter latinas, alias litteras tenuisse satis constat: vt adeo is pro commentariorum horum auctore nullo modo haberi posse videatur. Interea mirari licet, non saepius eos in sequioribus Virgilii editionibus esse repetitos, ne in iis quidem, qui variorum operas recoxerunt: si vnam Iuntinam 1519. et Henricopetrinas 1561. etc. excipias.

p. LV. 1489. Quantum assequi licet in hac editione Donati commentarii, inepti hominis opus, cum totus in eo sit, vt poetam ad rhetorica praecepta exigat: primum in lucem exiernnt, sed, vt ex ipsius Landini professione intelligitur, in epitomen ab ipso contracti. Nam et huius viri docti commentum in hac editione si non primum vulgatum, repetitum tamen est. Atque ab eo inde tempore genus editionum procedere videas cum Landini commentariis, adiectis mox Mancinelli in Bucolica et Georgica commentariis, qui 1491. primum prodiere, tandem etiam annotationes Beroaldi et copiosiores Badii Ascensii accessere. In his adeo semper idem fere contextum poetae repetitum est.

p. LVI. De editione Ven. 1491. v. Biblioth. Schwarz. P. II. n. 530. Norimbergensis 1492. est mera repetitio Venetarum cum Landini et aliorum commentis.

p. LVII. ad a. 1495. Est eiusdem anni Veneta quam bibliotheca nostra Regio-Academica assernat, a Philippo Pincio Mantuano impressa, die octauo Augusti. Est ea mera repetitio superiorum cum Landini et ceteris commentariis; ac praecessit adeo alteram a. 1499.

p. LVII. l. 8. Etiam Georgica cum commentariis Hermanni Forrentinii circa hoc tempus prodiere, primum quidem Dauentriae 1496. 4. quam editionem seruat praeclara bibliotheca Brandelii nostri V. Ill. Aliam cum Bucolicis per Richardum Pafraet Dauentriae 1498. impressam bibliotheca

Regio-Academica habet, quam aliquoties repetitam vidimus, vt a. 1500.

p. LVIII. ad a. 1500.

Virgilius cum Commentariis quinque — Venetiis a Lucantonio Florentino a. 1500. die XXVII. Augusti.

Est is Lucas Antonius Iunta, cuius editiones cum variorum commentariis anno 1519. et sic porro prodiere. Misit ad me perhumaniter doctiss. Lindnerus, Rector Lycei Arnstadiensis, notitiam accuratam huius editionis, ex qua intellexi, meram esse repetitionem edd. Venetarum Pincii, cum ipsis vitiis typographicis.

p. LIX. l. 18. Virgilii huius f. a. per Lucam Boarium accuratam descriptionem proposuit doctiss. Vir, Sam. Benj. Reichel, Prodirector Gymnasii Altenburg. in Progr. 1774. ex qua in promtu est assequi, quod nunc cum in bibliotheca nostra Regio-academica eadem editio prostet, tanto certius mihi constat, esse eam repetitionem editionis alicuius Venetae 1489. aut 1491 — 92. cum Landini commentariis. Etiam minorum carminum appendix eodem cum illis ordine omnia exhibet. Ex ceteris sine anno edd. haud dubie multae sunt, quibus, cum parum integri essent codices, indices sui deerant.

p. LX. in f. In prima et secunda editione Aldum suspicor meram repetitionem superioris alicuius editionis dedisse, etsi in praefatione se emendatum dare Virgilium crepat, atque etiam ad calcem orthographiae suae defensionem cum quinque locorum correctione subiicit. At in tertia editione A. Naugerii auxilio emendatus est Virgilius egregie; estque haec facile inter editiones praestantiores habenda. Heinsius et Burmannus ex Aldina et Iuntina lectiones varias apposuere, nullo iudicio adhibito, quaenam illa e pluribus esset. Suspicor tamen primam vel alteram Aldinam ante oculos fuisse.

p. LXI. l. 20. Egnatiana emendatio intra Seruium substitisse videtur, quem ex dimidiato integrum se fecisse profitetur; e codicibus, quos iactat, nihil videre potui, quod afferret; in ratione scribendi multa se ad veteris consuetudinis normam direxisse ait, in plerisque, antiquioribus potius auctoribus, quam recentibus grammaticis adstipulatus.

Philippi Iuntae editiones merae Aldinarum repetitiones esse videntur. Certe de ed. 1520. explorata mihi res est.

Nec vero confundendae cum iis editiones Lucae Antonii Iuntae, quae veterum Venetarum lectionem propagarunt.

p. LXII. l. 16. Vellutelli editio ex Iuntina Lucae Antonii ducta est cf. inf. ad p. LXXVII. Lectionis varietas nulla alia est, quam ex Pierio excerpta. Itaque haec editio spem, quam de ea conceperam, destituit.

p. LXVII. In Ald. pr. 1501. primum adiecta est ad calcem epistola de orthographiae ratione, quam sequitur.

Eius editionis repetitionem s. a. vide inf. pag. C.

p. LXVIII. ad a. 1505. Aldina haec altera Catalecta complectitur.

p. LXIX. l. 10. Adde:

P. V. M. Georgica per Iac. Thanner. acc. Est et Non. Lips. 1506. 4.

ead. p. ad a. 1507. Egnatianam ex eo inde tempore bibliotheca Regio-Academica nacta est: sed fefellit egregie spem de ea susceptam v. sup. ad p. LXI. Ceterum in hac editione Probi Comment. Fragmenta primum in lucem prodiere.

p. LXXI. ad a. 1514. Haec est classica illa editio, de qua sup. dixi ad p. LX. Naugerii auxilio emendata. In praefatione ad P. Bembum promittit Aldus, *se lusus Virgilii, quos ille* (Bembus) *habeat correctissimos, tum editurum esse, cum acceperit.* Quod tamen ipse non praestitit, morte praeuentus: sed perfecit Andreas Asulanus socer 1517. ad quem annum vide.

p. LXXIII. ad a. 1517. Lugdunensis in binis voluminibus est Ascensianae repetitio: inspexi enim eam et comparaui.

Hoc anno prodiere:

Diuersorum poetarum in Priapum lusus. P. V. M. Catalecta, Copa, Rosae, Culex, Dirae, Moretum, Ciris, Aetna, Elegia in Mecoenatis obitum et alia nonnulla, quae falso Virgilii creduntur. Argumenta in Virgilii libros et alia diuersorum complura. Venetiis in aedibus Aldi et Andreae soceri Mense Decembri 8. 1517.

De praeclaro hoc libello v. praefat. nostram ad Culicem et Cirin.

ead. p. ad an. 1520. Memoratu digna editio est:

Virgilius Florentiae per haeredes Philippi Iuntae nono Kal. Aug. 1520 8.

Subiectus Maphaei Vegii Laudensis liber (Aen. XIII.) tum reliqua minora carmina p p. 1 — 78. Curauit eam Antonius Francinus Varchiensis. (*Ant. Francini il Vechio* v. Negri Istoria de Fiorentini Scrittori p. 60.) vsus iudicio Nicolai Angelii Bucinensis (v. eund. p. 420.) Comparatione tamen

tamen instituta intellexi, Aldinae primae vel secundae exemplar traditum esse operis librariis, sed emendatum ab Angelio. Praefixae porro sunt: Benedicti Philologi (*Benedetto il filologo* v. ibid. p. 92.) viri peritissimi in Virgilium annotationes. Sunt eae paucae numero, grammaticae fere subtilitatis, sed pro illis temporibus non contemnendae. Respiciunt eas passim viri docti et receptas ex iis lectiones impugnant, v. c. Ecl. VIII, 77. *necte, Amarylli, nodos.* Peruenit haec editio ad bibliothecam Regio-Academicam ex venditione Askewiana.

p. LXXIV. ad a. 1521. Do. Io. Pierio, viro praeclare de Virgilio merito, notata nonnulla vid. in praef. Burman. Castigationes ille emisit sine poetae verbis; sed eum Aldinam priorem vel Iuntinam hinc expressam ante oculos habuisse pluribus exemplis comperi v. c. Aen. VI, 233. vbi *Imposuit* non in Iuntina modo verum etiam in Ald. pr. legitur.

p. LXXV. 1527. Aldina huius anni mera est repetitio edit. 1514. Est ea ad manus ex Askewianis opibus librariis.

p. LXXVII. ad edit. Rob. Stephani 1533. Est ea, vt nunc video, mera repetitio Aldinae, minoribus carminibus adiectis, nec tamen ex ed. 1517. sed ex alia nescio qua.

ead. pag. ad a. 1534. Inspexi hanc editionem Vellutelli a Viro Cl. C. A. Schmid Profess. Brunsuic. ad me missam: Iuntinam ea Lucae Antonii sequitur, nec alia lectionis varietas accessit, quam e Pierianis castigationibus excerpta.

De altera huius anni Walderiana editione recte suspicatus sum, meram esse Egnatianae lectionis repetitionem. Misit enim Sorauia Lusatiae ad me cum litteris humanissimis varietatem ex ea excerptam. Io. Chr. Hand, Theologiae candidatus perdoctus, vnde intellexi nullam in ea occurrere lectionem, quae non in Egnatiana recensione extet, si plures errores ex correctoris secordia profectos, qui accessere, excipias. Quod Walderus se peruetusto quodam exemplari multis in locis vsum esse declarat, splendida est professio hominis, qui veterem aliquam editionem in nonnullis forte locis inspexit.

Repetita sunt hoc eodem a. 1534. minora carmina Venetiis in aedibus haeredum Aldi et Andreae soceri M. Martio 1534. 8.

p. LXXIX. l. 7. Recognitionem Culicis ad P. Bembi exemplar primo ipse Bembus, mox Aldina minorum carminum recensio 1517. dederat: (cf. praef. nostram ad Culic.) ex ea nunc repetitam hanc Lugdunensem esse necesse est.

p. LXXXIII.

p. XXXIII. l. 15. De hoc Pomponio Sabino v. supra Addenda ad p. LVI. an. 1486.

p. LXXXVII. 1555. Gryphiana haec editio, (nostrum exemplar a. 1554. praefert) non est contemnenda: praedicat ipse Gryphius in praef. castigandi interpungendique diligentiam a se adhibitam. Noua sunt argumenta ab ipso, tum Scholia in margine apposita, in quibus loca Graecorum poetarum e Macrobio aliis que enotantur, quae Virgilius expressisse creditur.

p. XC. ad a. 1561.

Editio Tigurina h. a. non est vltimo loco habenda. Videmus enim non vulgarem curam ei esse impensam a Io. Frisio Tigurino: qui contextum collatis optimarum editionum, vt ipse in epistola ad Chph. Froschouerum profitetur, exemplaribus quam diligentissime correxit et emendauit. Idem annott. breues in Buc. et Ge. ex variis interpretibus (in primis ex P. Ramo) item difficiliorum vocum interpretationem Germanicam adiecit cum Obss. doctorum quorundam in locos obscuriores nonnullos etc.

Repetitionem eius editionis in manibus habemus Frf. ad M. 1567. 8. apud Ge. Coru. Sig. Feyerabend et her. Wigandi Galli.

p. XCIII. ad a. 1571. Huius anni est ed. e recens. Fabricii cum praef. Camerarii Magdeb. 8. sed e superioribus descripta. Antwerpiana anni 1572. (non 71.) est repetita ex ed. 1566.

p. XCVII. l. 5. del. verba: *vnde F. Vrsini discimus.*

p. XCIX. ad a. 1599. Huius anni habemus editionem e Palatino codice expressam: e bibliopolio Commeliniano quae adeo praecessit alteram 1603.

p. C. l. 6. Hanc editionem s. l. et a. in manibus habeo ex Brandesianis copiis librariis; est nitida, ex Ald. pr. expressa.

p. CVII. ad 1663. De Ogiluiana paullo iniquius iudicasse videor. Delineandis et incidendis aeri figuris operam dedere clari artifices Guil. Hollar. Guil. Faithorne, P. Lombard et alii.

In recentioribus editionibus, etsi non pauca addi poterant, operam meam minus desiderari arbitror; omitto itaque ea, quae ad supplendum earum recensum afferri poterant.

p. CXII. l. 9. Huius Io. Martyn diss. et obss. criticas in Aeneidem postumas emisere in lucem 1770. Londini; sunt aduersaria viri docti parum digesta et tumultuaria.

p. CXIII, l. 2. Huic operi Iusticiano parum consulto parumque docte suscepto pro quinto volumine doctam monumentorum explanationem subiecit eruditiss. Saxius. *Ad vitam Virgilii.*

p. CXIX. ad §. 5. Vitae: *more regionis.* Illustrauit eum Passerius Paralipom. ad Dempster, p. 53. et Vasa Etrusc. p. 70.

p. CXXI. in not. §. 19. Christii hac de re libelli sunt: Epistola ad Saxium V. Cl. Vindiciis Virgilianis subiuncta, tum de Imaginibus poetarum disputatio: et ad Dactylioth. Lippert. notata nonnulla. Adde Saxium, V. Cl. in Indice Virgilii Iustic. p. 2. 17. 18. 85. Nunc extra dubitationem positum est, imagines, quas habemus, Virgilii sine explorata ac certa fide tradi omnes: esse potius alias Apollinis, alias omnino poetae alicuius incerti. Video quidem Martialis tempore (v. XIV. epigr. 186.) codices Virgilii pictam poetae imaginem in fronte habuisse; sed rudi librariorum et indocta opera viri sedentis formam penicillo effictam fuisse, ex similibus exemplis iudicare licet; quale vc. illud ipsum est, quod e codice Vaticano expressum ad calcem praefat. suae dedit Bottarius ad ant. Virgil. cod. fragmenta; etsi Virgilii imagines in bibliothecis passim visas fuisse Romae nullus dubito. Quod, redemtoris, Fritschii, cura praefixum huic editioni caput, et ex Iusticiano opere petitum est, ex Museo Io. Molinosii, nobilis Veneti, profectum esse fertur, et est Apollinis caput, cuius similia alia passim visuntur.

Ead. p. CXXI. not. col. 2. Facie subrustica exhibuere nobis Virgilium inter signa Palatii Capitolini apud Dom. de Rubeis (Rossi Statue antiche n. XXII.)

p. CXXIV. §. 28. Nota haec ex praefationibus ad Culicem et Cirin emendanda est. Ead. §. 28. *cum esset annorum quindecim.* Haud dubie emendandum est annorum XXV. v. Oudini Disceptat. de Virgilii Culice T. IV. Nov. Obss. Miscell. p. 309.

p. CXXX. §. 53. *Versus etiam imperfectos, si qui erant, relinquerent.* Vidi viros doctos et acutos, qui praeclaro aliquo consilio a poeta hos versus imperfectos esse relictos putarent, vt argumenti grauitate tacto lectoris animo ad meditandum mora daretur. *) Sunt quoque exempla, in quibus inhiberi legentis animus, et, ne ad vlteriora pergens superiora statim dimittat, erigi videri potest; an tamen omnia eius-

*) Vnum est Seruii Scholion ad Aen. IV, 361. in quo simile iudicium veteris alicuius Grammatici legere memini: *Et oratorie,* inquit, *ibi finiuit, vbi vis argumenti constitit.*

eiusmodi sunt et an omnino talis subtilitas poetae in animum venerit, dubito. Saltem non maius caussae suae firmamentum habent ii qui ita statuunt, quam qui versus truncatos inde profectos putant, quod ipse poeta ingenii impetum, cum ea scriberet, inhibere nolebat, sed ad alia properabat; inprimis cum difficillimum esse videbat, absoluta sententia versum producere ac perficere. Difficultatem tamen hanc vt superarent, annixi sunt plures cum inter veteres grammaticos, quorum supplementa passim e codicibus scriptis notata sunt, partim recentiores, inprimis Nannius in Miscell. VI, 11. et Vanierius, cuius conatus Iusticiano Virgilio pro memorabili aliquo ornamento inserti sunt. Vulgauit iterum in Prolusione a. 1773. Vanierii supplementa, iudiciumque suum candide interposuit I. M. Heinsius, Gymnasii Wimar. director vir doctissimus.

Ceterum eosdem viros, Tuccam et Varium, nonnulla resecuisse, vt quatuor illos primos Aeneidis versus, tum quoque libros distinxisse, qua de re v. ad lib. V. extr. narrant Grammatici, satisne certa cum fide, quis ausit dicere?

p. CXXX. §. 55. not. De sepulcri Virgilii ad cryptam Pausilypanam praeter laudatos multi alii egere: adiiciam nunc tantum Holdsworthum (in Remarks on Virgil p. 501.) Cochinum (obss. sur Ercolano p. 69. sqq.) et Paullum (*Paoli* Antiqq. Puteol. fol. 11. sqq.)

p. CXXXII. l. 12. Insere post *defuerunt*: Nec mirum.

Ibid. not. ad §. 62. Caruilius Pictor, qui Aeneidomastigem scripsit, in memoriam reuocat picturam Herculanensem To. IV. p. 166. in qua Aeneas cum Anchise et Ascanius Cercopithecorum facie picti sunt.

p. CXLII. in Vita Virgilii ad annos descripta. l. 30. *Petolo*: aliis Pietola.

p. CXLIII. l. 1. *Adduum* l. Adduam.

p. CXLV. l. 24. verba *quod facile* librarii oscitantiae debita, delenda sunt.

p. CXLVI. ad a. V. C. 711. adde: Habiti in Iulii Caesaris honorem ludi in dedicando Veneris Genetricis templo: nec tamen superiore, sed hoc demum anno ineunte, ante medium Ianuarium, cum Sol in Capricorno esset, quod idem signum Augusti natale erat, vt docuit de Mairan in Epist. quam p. 98. laudauimus. Repetita ea est et aucta in *Lettres* et *Opuscules*, p. 275. In his ludis stella crinita apparuit. *Ecce Dionaei processit Caesaris astrum etc.* v. Ecl. IX, 47. et ib. notam.

p. CL

p. CL. l. 21. In eundem numerum referendus auctor Panegyrici in Pisonem vss. 218. sqq. praeclaro loco: *Ipse per Ausonias Aeneia carmina gentes Qui sonat, ingenti qui carmine pulsat Olympum Maeoniumque senem Romano prouocat ore, Forsitan illius nemoris latuisset in vmbra, Quod canit, et sterili tantum cantasset arenae Ignotus populis: si Maecenate careret.*

p. CLII. CLIII. Retractando et recognoscendo haec probabiliorem videmus esse eam sententiam, qua ad prolem, quam ex Scribonia suscepturus erat Octauianus, quarta refertur Ecloga. cf. inf. Add. ad p. 39.

p. CLVIII. fin. Mutandam et hic sententiam esse vidi, cum nimium hoc a ceteris carminis et temporum rationibus abhorreat, si Georgica non nisi anno ante Virgilii mortem ad finem perducta esse putantur, et nunc alteram opinionem, in quam me procliuiorem, quam par erat, ostendebam, vt in a. 731. Georgicorum extrema reiiciantur, desero; maneoque in hoc, vt extremos illos versus ad res gestas anni 724. referenda statuam, vna cum altero loco Ge. II, 170. sqq. *et te, maxime Caesar, Qui nunc extremis Asiae iam victor in oris Imbellem auertis Romanis arcibus Indum.* Tertius locus Ge. III, 26 sqq. *In foribus pugnam ex auro solidoque elephanto Gangaridum faciam etc.* vaticinii loco habenda sunt de futuris Caesaris facinoribus et laudibus, adeoque hinc nihil constitui potest in horum annorum historiis.

p. CLXI. V. C. 729. adde: Hoc et sequente anno Aelius Gallus ex Aegypto exercitum in Arabiam felicem duxit v. Dio LIII, p. 29. Strab. XVI, p. 1126. sq. Potuit Virgilius eo respicere in verss. de Iano reserato, Aen. VII, 601. sqq. 605. *Siue Getis inferre manu lacrimabile bellum Hyrcanisue* Arabisue *parant.* Reserauerat autem Ianum altera vice Augustus anno superiore 727.

p. CLXII. l. 1. Est hic numus ex Museo Nanio: an tamen is ad Marcellum nostrum spectet, non minus dubito, quam de altero numo, quem Spanhem. To. II. p. 316. et hinc alii exhibuere.

ead. pag. ad a. 732. Hoc anno Ianum iterum reseratum esse ante discessum Augusti de vrbe probabile sit. Ad hoc tempus respexisse Virgilium Aen. VII, in descriptione Iani reserati, cum 604. 605. 606. ex huius anni actis interpretatur, contendit Masson. in Iano reserato p. 112. sqq. pleraque tamen contorte et parum probabiliter. cf. not. nostram ad illos versus.

ibid.

ibid. l. 8. ab extr. versus laudandus erat 796. ex Aen. VI. *iacet extra sidera tellus, Extra anni solisque vias, vbi coelifer Atlas Axem humero torquet stellis ardentibus aptum.*

p. CLXIII. ad 734. l. 13. Etiam Indorum legati eum (Augustum) Antiochiae adierunt: v. Strabo XV. p. 719. C. D. vnde Aen. VI, 795. *super Garamantas et* Indos *Proferet imperium.*

l. 15. *non male.* Immo vero male. v. sup. Add. ad p. CLVIII. Contra huc reuocandus locus ex Aen. VI, 799. vt appareat, quam insigniter poeta omnia in augustius mutauerit: *Huius* (Augusti) *in aduentum iam nunc et Caspia regna Responsis horrent Diuum, et Maeotia tellus, Et septem gemini turbant trepida ostia Nili,* Conf. ibi not.

Mox l. 21. *Niphaten* ad res cum Parthis 724. transactas melius retuli in alio loco: etsi in loco Ge. III, 30. tanquam in vaticinio ominatur tantum futuros euentus, non res vere gestas enarrat poeta.

Garamantes quoque hoc anno victi a L. Balbo Pro Cos. qui anno proximo VI. Kal. April. ex Africa triumphauit. v. Plin. V, 5. qui classicus locus est. cf. Solin c. 29. Bene itaque Virgilius Aen. VI, 795. *Super et* Garamantas *et Indos Proferet imperium.*

p. CLXIV. l. 3. Celebrabantur hoc anno XIX. Kal. Septemb. Eleusinia, quibus Augustus initiatus est. An ipse Maro quoque, disquirebat nuper vir doctus (in *Critical Obss. on the sixth Book of Aeneid, Lond.* 770. 8. p. 39. 40.). Scilicet fuere qui in libro VI. Aen. Eleusinia initia reuelata arbitrarentur a Marone.

p. CLXV. l. 13. Disputatio est hac de re hominis Itali, (*Sperone Speroni Opere* To. IV.) verbosa et vanis argutiis inanibusque quaestiunculis plena, vt non facile tolerari possit lectio; vt nec ceterorum super Virgilio Dialogorum in Vol. II. Grauis satis est Plinii vel vnius auctoritas, qua constet, Virgilium poenituisse Aeneidis, tanquam imperfecti operis. Maluit tamen nuper vir doctus, L. A. Bartenstein Prof. Math. et Poes. Coburg. in Prolus. a. 74. scripta, hoc sequi, vt contenderet, poenitentia laudum in Augustum cumulatarum et inductorum aduersus Epicureorum discipli-

 nam

nam deorum eo adductum poetam, vt testamento suo id factum vellet.

p. CLXVI. fin. Cum semel hominum doctorum ingenia ad inanes lusus et nugas poeticen deflexissent, exorti quoque sunt, qui illiberali prorsus inuento centones Virgilianos conderent. Ex hoc numero seculo quarto exeunte inclaruit Falconia Proba. Circa idem tempus dispescuit suos centones Ausonius. Adeo difficile est perspicere et diiudicare, quid verum pulchrumque sit, si semel hominum iudicia occoecauit praui exempli falsaeque opinionis auctoritas. Mirabantur tamen hi homines Virgilium non minus ac Pisones vel Messalae ex Augusteo seculo.

p. CXCIX. l. 1. *affectionis*, l. *affectiones*.

Ibid. l. 8. a f. Dicta haec sunt parum definite parumque accurate. Carminis fabula et argumentum ad picturam apud animum reuocari non potest, nisi eiusmodi sit, quod in tabula reddi possit; dummodo nec quicquam insit, quod alterutrius indoli et naturae proprium sit, adeoque transferri vel communicari nequeat.

p. CCII. in nota *. col. 2. *non immerito*: tollenda verba sunt. Nam quod primo litteris Eberti V. Cl. monitus, mox, vt fit, etiam aliis rerum argumentis edoctus, didici, locus ille in Anglico libello (the Guardian) Popii ironia est, qua aemulum suum exagitat.

p. CCIII. l. 13. Vt Virgilius, etsi Theocrito longe inferior, tantopere tamen suis popularibus probaretur, fecit inprimis rei nouitas felixque in carmine Siculo, quod ipsa sermonis Romani asperitas respuere videbatur, transferendo audacia. Nondum enim Romanus sermo ad hoc rerum genus, ad venustam hanc simplicitatem, expolitus erat, cum Maro primus tentaret carmen bucolicum scribere.

p. CCIV. l. 7. *non magis*, leg. *non minus*.

AD

AD BVCOLICA.

Pag. 1. l. 5. *recuperauerit*: se libertatis caussa Romam profectum a domino obtinuisse, vt gregem pascere posset libere ac tranquille. Itaque Tityrus in aliena erat potestate, nec gregem pascebat suum, sed domini: (v. ad v. 28.) dominum autem appellat v. 43. *iuuenem*, et v. 6. *deum*; quod nomen neminem alium declarare potest, quam Octauianum Caesarem, namque is *Diui Iulii* filius erat.

p. 4. ad v. 11. *Non equidem inuideo.* Est Theocriteum 1, 62. Κοὔτοι τὶ φθονέω. quod non aliter a Virgilio lectum esse, ex hoc ipso apparet, et per se exquisitius est: *quid tu recusas*, inquit *canere carmen; non ego is sum, qui obtrectandi studio hoc a te petam, vt gratificari graueris.*

p. 6. not. col. 1. l. 12. Quae de seruis dixi pro villicis habitis, egregie illustrat Apuleii locus Met. VIII, 43. *in pago-seruus quidam, cui cunctam familiae tutelam dominus permiserat suus, quique possessionem maximam illam, in quam deuerteramus, villicabat.*

col. 2. l. 3. Seruos cum dominis pacisci solitos de libertate pretio certo redimenda, idque pretium eos e peculio soluisse, docuit etiam Lipsius ad Tac. Annal. XIV, 42. quem locum subministrauit mihi Ruhnkenius, vel quem, quoties nomino, honoris caussa nominare me, iam ab initio profiteor; addito Burman. ad Petron. 75. et ad Ouid. Amor. l. 8. 63. In v. 30. *Respexi tandem* codicem Koeler. exhibere intellexi; non male. Mihi tamen totus versus suspectus est. Certe eo melius careremus.

p. 8. col. 2. l. 17. leg. *mutata interpunctione.*

p. 10. v. 54. *a limite* esse ab ea parte, qua vicinus est limes, iam Oudendorpium docuisse ad Sueton. Aug. 91. Ruhnkenius mihi indicauit.

p. 12. col. 1. l. 20. de Oaxe Cretae vrbe v. Intpp. ad Herodot. p. 348, l. 53. ed. Wessel.

p. 16. l. 1. *serpyllum* scribe, ἕρπυλλον, vt in notis exaratum.

p. 18. ad v. 24. Maronem Graecum aliquem poetam in exquiſitiore hac fabula ante oculos habuiſſe, nullus dubito: eſt enim totus ex Graeco conuerſus: Ἀμφίων Διρκαῖος ἐν Ἀκταίῳ Ἀρακύνθῳ.

not. col. 1. l. 17. Similia exempla initii carminum commemorati v. apud Ariſtoph. Nub. 964. et ap. Bentlej. ad Horat. I. Serm. 3, 7.

ibid. col. 2. lin. penult. Reprehendendus tamen vel ſic eſt Virgilius, quod imitandi ſtudio abreptus non vidit, Cyclopi, monſtro immani, ſatis recte conuenire mare pro ſpeculo; paſtores melius amni, fonte, riuulo pro ſpeculo vti.

p. 19. not. ad v. 29. Melius *ceruos*, quod bene me monuit Ruhnkenius. Seruius interpretatur furcas, quae figuntur ad caſae ſuſtentationem: dictae eae ſunt *cerui* ad ſimilitudinem cornuum ceruinorum. Probarant rationem Seruianam etiam Lipſius et Duker. in Specim. not. ad Seruium To. I. Virgil. Burm. In re militari obuia vox eſt. v. ad Tibull. IV, 1, 84. et Intpp. ad Liv. XLIV, 10. Ita Corydon Alexin ſecum occupatum eſſe vult partim in grege paſcendo, partim in opere domi faciendo, vt in ſuſtentanda caſa, actis nouis ſtipitibus ſeu furcis.

p. 25. v. 11. delenda eſt interpunctio inter *falce* et *nouellas*.

p. 27. v. 30. Apud Theocritum 1, 26. paullulum diverſa res eſt: ἐς δύο πέλλας, cum menſurae notione poſitum eſt putandum; tantum lactis vno mulctu prouenit, quantum ad duo mulctralia replenda ſatis ſit.

Not. ad v. 36. Non duo, ſed vnum erat poculum. *Pocula* dixit poetico more.

Not. ad v. 38. Multo plus pulueris commotum eſt in hoc loco quam neceſſe erat. Simpliciter dicendum erat, poetam proprietatem verborum parum curaſſe, id quod per ſe intelligitur, cum eadem in re *caelum* et *tornum* confuderit. Res ita apud animum repraeſentanda eſt: Torno proprie ſic dicto tornatum et rotundatum fuiſſe poculum: (hoc poeta

poeta *caelatum opus* appellat; magis proprie Plinius XVI, 40. *calices ex terebintho solitus facere torno*). In hoc pastor, laeuigata superficie, scalpello (quod per *tornum* declaratur) exsculpserat, opere anaplypho, signa duorum hominum, ambiente eos vite hederae implicita. Nec aliter puta, rem se habere in loco Theocriteo, quem ita interpretari video viros doctos, vt satis appareat, artis eos glypticae parum idoneam notitiam habere. *Non tornum hic, sed caelum locum habuisse* Salmasius euincere non potuit, cum ipsa operis anaglyphi ratio repugnet *caeli* vsui; sed scalpro opus erat, quippe in opere toreutico s. toreumate, ad effingenda signa, quae extare putanda sunt. Nec τὸ γλύφανον *caelum*, sed *scalprum* est. cf. Etymol. M. in h. v. In Theocriteo cissybio, quod maius vas erat pastoritium, tres sunt areae: quarum prima mulierem sedentem inter duo amatores siue inter se altercantes, seu, quod credere malim, cum ipsa amatorie expostulantes exhibet; in altera area piscator rete trahens mari: in tertia vinea est cum puero custode. Acanthus flexibus suis totum poculum ambit; ad summam oram hedera helichryso vestita, quem iterum hederae clauiculae seu capreoli fructu aureo effulgentes amplectuntur; verbo: implicita sunt mutuis nexibus inter se helichrysus et hedera. Pro Theocritea simplicitate satis ambitiose institutam esse descriptionem hanc, facile vnusquisque intelligat. Plus tamen excusationis eum habere putabat Wartonus V.Cl. Diss.praem. Theocrito T. I. p. XL. quod is maius vas descripsit, nec eiusdem aetatis nec patriae suae.

Aliam interpretationem nuper vidimus propositam a docto viro, Britanno, W. Clarkio (*Connexion of Roman, Saxon and English Coins* p. 224.), qui Ruaeum cum Nannio sequendum esse contendit, et *vitem* de ipso hederae vimine accipit, quod viticulae nomine apud Plinium occurrit. Ita vero non vidit vir acutissimus, et opus procedere parum elegans, et orationem multo minus suauem: vitis enim, hoc est vimen hederae, ex eius sententia, vestit hederae corymbos: adeoque hedera hederam ambit. Quanto autem melius vitis implicatur hederae! Contendit porro, Maronem ante oculos habuisse Nestoris poculum, Il. λ, 631. in quo δύω πυθμένες erant, hos enim esse *palmites*: id quod tamen mihi nondum persuasit. πυθμένα apud Homerum de imo arboris trunco et de radicibus occurrere, bene memini: idque consentaneum esse video sermonis genio. Transtulere hinc alii

 poe-

poetae, ſed ſimili ratione. Vt vero πυθμὴν abſolute ſit de ramo dictum, aliis exemplis, quam quae allata ſunt, declarandum erat. Neſtoris poculum ἀμφικύπελλον fuiſſe, manifeſtum eſt.

Voces τορεύεσθαι et τορνεύεσθαι paſſim permutari, recte notatum eſt. Ita apud Athen. V. p. 199. C. ζῶα τετορνευμένα, quae τετορευμένα eſſe debuere in cratere: at in Virgilio idem poculum erat et τορνευθὲν, *tornatum*, et τετορευμένον, inſculptis ſignis eminentibus. Calices in phialarum formam οὐ κατὰ τόρνον, ἀλλ' ὥσπερ δακτύλῳ πεποιημένοι apud Athenaeum lib. XI, p. 480. E. occurrunt, fictiles quidem illi, vti Naucratis re figulina clara erat. Toupius V. Cl. τὸ ἔκπωμα δακτυλωτὸν ex Ione apud Athen. XI, p. 468. C. hinc vnice declarandum eſſe ait; eſſe enim poculum non torno, ſed manu ſeu digito affabre factum. Dubito tamen, an ex indole linguae δακτυλωτὸς *digito factum* ſignificare poſſit: ex analogia vt χειριδωτὸς et alia, eſt quod digitos habet, vel in digitorum formam eſt factum.

p. 31. Ecl. III, 66. Non recordabar, cum haec ſcriberem, ingenioſiſſimae coniecturae Ruhnkenii in Epiſt. Crit. p. 34. Virgilium, qui Idyll. ε, 90. 91. ante oculos habuit, hic videri in Theocriti codicem incidiſſe, qui non minus corruptus eſſet ac vulgares noſtri libri: λεῖος ὑπαντῶν. quandoquidem legendum eſſe contendit λεῖος ὑπάναν. Poteſt tamen alius vir doctus vulgarem lectionem cum et ipſa ſatis commoda ſit, ex hoc ipſo defendere, quod iam Virgilii aetate non aliter in libris lectum fuit.

p. 32. not. col. 2. l. 11. *penuria* l. *periuria.*

p. 35. not. col. 1. f. v. 89. *rubus aſper* Virgilii firmare videtur lectionem Theocriteam τὰ δέ τοι εἶα. iuncus enim notioni rubi propior, quam ſalix, οἰσύα, eſt, quam alii inferunt.

p. 36. v. 105. Non contemnenda eſt Paoli in Antiqq. Puteolan. f. 11. coniectura nuper propoſita, veterem cryptae Pauſilypanae ingreſſum Virgilio, qui multos annos Neapoli vixit, ante oculos fuiſſe.

p. 37.

p. 37. v. 109. 110. Communicauit mecum emendationem loci Ebertus, eruditiss. et amiciss. vir: *et quisquis* amaros *Aut metuet*, *dulces aut experietur* amores. Tollitur vtique sic molesta sententia, quae versibus ipsis inest; sed manet altera, eaque potior, difficultas in sententiarum nexu: Quid enim est hoc: *Vitulam habebis et hic*, *et hic*, *et quisquis* etc. Alia via versus tentare memini virum doctum in Actis Lipsiens. litterar. 1768. sed is ne assequutus quidem esse videtur, quidnam illud sit, quod difficultatem in hoc loco faciat. Huius modi reprehensiones per superiores annos priora Virgilii volumina experta sunt admodum multas, inprimis in isto Actor. Lips. loco. Maneo adhuc in eo, vt vtrumque versum ex margine conflatum esse arbitrer. Adscripserat aliquis ad v. 108. *Et vitula tu dignus et hic;* forte idem aut alius quis ad v. 101. versum paraeneticum: *amores aut metuat dulces, aut experiatur amaros*, fuit librarius, qui vtrumque consarcinatum intexeret.

p. 38. l. 17. *euentum habent.* Nullo tamen tempore vaticiniorum insanius fuit studium, quam sub extrema reipublicae Romanae tempora, primosque Imperatores; cum bellorum ciuilium calamitates hominum animos terroribus omnis generis agitatos ad varia portentorum, prodigiorum et vaticiniorum ludibria conuertissent. Inprimis autem ad Sibyllas multa vaticinia referebant, cuius oraculorum generis omnino et alias inter Romanos et tunc multo magis erat magna auctoritas. Collegit ex illa aetate oracula nonnulla Sibyllina Fabricius Bibl. Gr. To. I. lib. I. c. 30. §. 6. sqq. Sed rem satis vel vnus Suetonii locus Octau. c. 31. declarat; cum Augustus *librorum fatidicorum Graeci Latinique generis, qui nullis vel parum idoneis auctoribus ferebantur*, supra duo millia *contracta vndique cremauerit.*

p. 39. l. 4. De obscuritate carminis (Ecl. IV.) perperam conqueruntur homines docti, quandoquidem hoc ipsum ad vaticinii indolem pertinet, vt per ambages obscurata sit oratio. Tum vero singulos versus ad singulare aliquod istorum temporum factum reuocare velle, non minus inane studium est, quam quod intetpretas oraculorum sacrorum sequi videas, cum singula phantasmata vatum, tanquam si in annalibus Taciti alicuius versentur, inter ipsas res gestas referunt, et poetica ornamenta ad factorum fidem explorant.

Etiam Lowthius Reu. Epifc. Oxon. Praelect. XXI. erudite de hac Ecloga agit, eamque omnino expediri poffe negat, nec multum abeft, quin fibi perfuadeat, non fine veri dei afflatu eam fcriptam effe. Si quis tamen animo reputet, aliorum quoque populorum, praeter Iudeos, vates et vaticinia olim fuiffe permagno numero; eorum porro vatum ingenia non minus incaluiffe phantafmatibus et vifis poeticis, feu poeticum ornatum admittentibus; quotiesque in eodem argumento feu calamitatum praedicendarum feu felicitatis publicae priuataeque oftendendae verfarentur, neceffario in eadem rerum phantafmata eos incidere debuiffe: non adeo mirabitur, adumbratas effe in hoc carmine, vt in tot aliis, rerum fpecies ac formas ex aetate aurea adumbratas, iisque fimiles, quae in Hebraicis vatibus occurrunt; vt illud taceam, in magno illo Sibyllinorum oraculorum numero, quem paullo ante vidimus, multa effe debuiffe a Syris et Iudaeis hominibus propagata.

Ad a. 714. refert Eclogam Nauzeus quoque, vir doctiffimus, (Mem. de l'Acad. des Infcript. To. XXXI.), verum ad nuptias eam trahit Octauiani cum Scribonia, quacum tamen anno fequente diuortium fecit, fufcepta ex ea Iulia. In eandem fufpicionem inciderant iam alii, nec ipfe nunc multum abfum, quin eam amplectendam putem. Duxerat eam Caefar initio anni, quo Pollio Cof. erat, eamque fub anni exitum, quo pax Brundifina facta eft, partui vicinam fuiffe, ex eo intelligitur, quod Iulia fub anni fequentis initium nata eft. Cum in expectatione effet Roma, quam prolem Scribonia editura effet, potuit Virgilius filium ominari et meliorem inde rerum conditionem augurari.

p. 43. not. v. 24. Ruhnkenius malebat iungere *herba veneni*, pro venenata. Illuftrauit hunc genitiuum pro adiectiuo pofitum Oudendorp. ad Sueton. Aug. 94. p. 329.

p. 44. not. v. 30. in fine: Tranftulere poetae hoc idem naturae miraculum ad prodigia, quae in Bacchicis initiis iactabantur, vt dei praefentia mella paffim defluerent arborum truncis v. Eurip. Bacch. 142. fqq. 703. 710. Horat. II. Carm. 19, 11.

p. 46. Qui in v. 45. *nafcentes* legere voluit, Bentleius fuit in Biblioth. Angl. (*Bibliotheque Angloife* de Mr. de la Roche

Roche To. I. p. 186. ſqq.). Scilicet haeſerunt viri docti in voce *paſcentes*: ſi enim inter paſcendum mutatum eſt vellus; pabuli ea vis eſſe debuit, vt mutatio fieret. Enimuero fraudem fecit non animaduerſa poeticae orationis indoles: *paſcentes*, epitheton tantum ornat agnos, nihil amplius.

p. 46. not. ad v. 50. Tota nota eo redit, vt caueamus, ne *nutantem* mundum eſſe putemus tripudiantem; huic enim ſignificatui vſus loquendi repugnat. Nec tamen magis tremori et horrori in his verſſ. locus eſſe poteſt. Sed *conuexo nutans pondere* pro ornamento poetico *mundi*, h. e. coeli, ſunt habenda, et ad notionem magnitudinis, tanquam in conuexo et concamerato opere valent. Eſt omnino graeca orationis ſtructura pro: Aſpice vt mundus, terrae, mare, coelum, laetentur.

p. 48. ad v. 60. Verum ſenſum, quem expoſui, verſus iam vidiſſe Pomponium Sabinum, monuit me Ruhnkenius.

p. 52. ad v. 27. obſeruandum, *Afros leones* tantum epitheto ornante dictos eſſe, vt mox *Armeniae tigres*: *Cydonia tela.*

p. 55. v. 44. *hinc vſque ad ſidera notus*, de paſtore parum placet.

p. 57. v. 71. *Vina Ariuſia* improbari non debent in carmine maioris ſpiritus.

v. 75. Cogitandum ſimpliciter de ſollenni annuo Nympharum, et de alio agrorum luſtrandorum.

p. 58. v. 85. *ante* ieiunum eſt; pro, antequam diſcedimus.

p. 59. l. 6. ab extr. Sileni cum Olympo ſermo apud Pindarum fuit, quem et alii meminere, et Schol. Ariſtoph. Nub. 223.

p. 60. Ecl. VI. 1. Melius vtique et accommodatius ad ſeqq. v. 3. *prima* ad poetae aetatem refertur et ad iuueniles conatus. Oudinus in Miſc. Obſſ. crit. nouis T. IV. p. 308. contendebat, ad Culicem haec eſſe referenda; verum argumenta eius ex Pſeudodonato petita parum virium habent.

Mox v. 3. *praelia et reges* haud dubie ad epicum carmen, vti posui, non ad tragoediam spectant: in qua praelia vix exhibentur. Et narratur Maro Ennii exemplo res Romanas, seu regum Albanorum adolescens esse aggressus.

p. 61. ad v. 13. Aliud anaglyphum manifeste ex eodem exemplo, quod Maro ante oculos habuit, expressum, cum ipsa Aegle Sileni os pingente: est in Villa Pembrok. Viltoniensi; videndum tamen est, an veteris artificis manu elaboratum sit.

p. 62. Versus 16. Ecl. VI. Nec interpretationem nec lectionem satis expeditam esse video. Poterat poeta ieiuno hoc vocabulo, *tantum*, carere, si epitheton apponebat *capiti*, v. c. *madido*, *fesso*, aut simile. Potest vox in capite versus excidisse videri, *Vitea serta procul capiti d.* male et importuno loco suppleta. Sin placet tueri vulgatum, iungi nunc malo *procul tantum*, vt sint δεικτικῶς dicta, cum gestu aliquo: vt saepe Homericum τοῖον vel τόσον, v. Od. ο, 404. 450. h. e. tantillum, non adeo longe, paullulum. Homerico itaque more efferres: haec Κρατὸς ἄπο τόσσον πολυάνθεμα στέμματ' ἔκειτο. Theocritus dixit diuersa ratione: Τυτθὸν δ' ὅσσον ἄπωθεν, Id. α, 45.

p. 67. ad v. 63—5. Praeclarum commentum ad Galli laudem, tanquam poetae, illustrandam. Occupatum eum in re poetica deduxit Musa in Heliconem; ei accedenti totus Musarum chorus assurgit. Habuit autem ante oculos fabulam de Hesiodo, Nicand. Theriac. v. 11. 12. εἰ ἐτεόν περ Ἀσκραῖος μυχάτοιο μελισσήεντος ἐν ὄχθαις, Ἡσίοδος κατέλεξε παρ' ὕδασι Περμησοῖο.

p. 68. ad v. 72. Emendanda et addenda nunnulla in hac nota sunt, ad sequentem modum: De Euphorione post Meurs. l. c. et Voss. de hist. Gr. I, 17. et de poet. Gr. c. 8. cum Casaub. ad Suet. Tib. 70. praeclare nuper egit Toupius V. Cl. in Epist. crit. p. 161. et qui alia, quam in quae is inciderat, attulit, Fontaninus in Hist. litt. Aquilej. p. 29. sqq. Fundus est Suidae locus in Εὐφορίων, in quo ei tribuuntur opera: Ἡσίοδος, Μοψοπία ἢ Ἄτακτα. Verba, quae inde sequuntur, obscura et corrupta sunt. Itaque ea vulgo viri docti ita accipiebant, vt opus illud in quinque Chiliades diuisum puta-

putarent, quarum quinta περὶ χρησμῶν inſcripta eſſet. At Toupius χιλιάδας opus ſtatuit diuerſum fuiſſe a Mopſopia: nec adeo mirum, ἐν χιλιάσιν aliquoties Euphorionem laudari. Fertur tamen quintus liber, ſ. quinta Chilias, nec aliter Toupium ſenſiſſe video, περὶ χρησμῶν inſcripta fuiſſe, quoniam de oraculis agebat per mille annorum decurſum euentu probatis; nam in hunc modum rem exponendam eſſe arbitror, non vero ſic, vt inter reſponſum et euentum mille annorum interuallum interfuerit; horum enim oraculorum exiguus numerus eſſe debuit; ſed congeſſerat haud dubie Euphorion per mille annos vetro oracula, quae euentum in his ipſis aetatibus, ſuo quodque tempore, habuerant; orſusque adeo librum erat circa Argonautarum nauigationem. Si tamen mille hi anni quintae chiliadi nomen dedere: vnde quaeſo quatuor ceteri libri hoc idem *chiliadum* nomen habuere? aut quale earum argumentum fuiſſe dicemus, quod a millenario numero quicquam traheret? Eſtne porro ſermoni hoc conſentaneum, χιλιάδα appellari librum, in quo oracula exponuntur per mille annos ad euentum perducta? Saltem dicendum erat, *chiliadem annorum* nomen ſuppeditaſſe libro, vt χιλιὰς inſcribi poſſet. Difficultatem adeo, quae in his erat, non ſuſtulit V. Cl. ſed reliquit. Mihi probabile fit, vltima verba in Suida: ὡς χιλίων ἐτῶν ἀποτελοῦνται, aut male aſſuta eſſe, aut corrupta et totum locum luxatum; χιλιάδας autem inſcriptos eſſe libros quinque, propterea quod mille ἐπῶν erant, h. e. mille verſibus ſinguli conſtabant. Nihil adeo eſt, quod impediat, idem opus fuiſſe Μοψοπίαν et Ἄτακτα, et χιλιάδας appellatum: ſed liber quintus περὶ χρησμῶν, de oraculis, agebat. Ἀτάκτων nomine alia quoque veterum ſcripta impertita fuere; adeoque ſuſpicioni vix locus eſt, deprauatam vocem eſſe, pro: Μοψοπία ἢ Ἀττικά. Quod autem ſequitur: καὶ ὁ λόγος τοῦ ποιήματος (Μοψοπίας) ἀποτείνεται εἰς τὴν Ἀττικὴν χιλιάδα: vltima deprauata eſſe nemo dubitet. χιλιάδα in χιλιάδες mutat Toupius: ſed ita, vt diuerſum a ſuperiore opus faciat. Ex Wyttenbachio V. Cl. ad Plutarch. de ſera Num. Vind. p. 67. diſco Ruhnkenium praeſtantiſſimum virum εἰς τὸν Ἀντίοχον legere; quod elegantiſſimum eſſe bene intelligo; habet tamen haud dubie grauiores cauſſas vir doctiſſimus, cur Ἀττικὴν reſpuat, cum Μοψοπίας nomen appoſitum ſit.

Iam quod ad Gallum attinet, ex Ecl. X, 50. *Chalcidico quae ſunt mihi condita verſu*, intelligitur, eum Euphorionem Chal-

Chalcidensem seu latine reddidisse, seu quocunque modo eius carmen saltem imitatione expressisse: prius tamen illud tradunt Grammatici. Quaeritur nunc, quodnam Euphorionis opus latine verterit. In vss. his 69. sqq. Ecl. VI. Gallus, Musarum iussu, a Lino traditam sibi accipit fistulam, qua Grynei nemoris originem canat. De oraculo hoc Apollinis fabulae potuere esse plures; potuit eas persequi Gallus carmine ad Euphorionis exemplum imitatione expresso: potuit quoque esse Euphorionis liber de illo fano, cuius ad nos memoria nulla peruenit, quem Gallus latinis versibus reddidit; verisimilius tamen est, fuisse particulam Chiliadis περὶ χρησμῶν a Gallo latine conuersam. Inter alia enim oracula etiam Grynei debuit memoratio fieri. Atque hoc puto tenendum esse ad interpretationem versuum Virgilianorum: modo simul intelligi possit, quidnam in simili opera Galli ab Hesiodo mutuatum esse potuerit: nam Hesiodea fistula haec canere dicitur. Necesse itaque est, Euphorionem ipsum Hesiodum, qui ἔπη μαντικὰ scripserat, expressisse.

Fontaninus l. c. miro acumine plura Galli carmina ex versibus Virgilianis exsculpsit: ex vs. quidem 70. colligere vult, eum latinum fecisse Hesiodum Euphorionis, ex v. 73. eum vertisse latine Chiliadem, tum ex v. 74. scripsisse eum fabulam Scyllae vtriusque, quarum alteram superesse in Ciri Virgilio perperam tributa contendit, et v. 77. fabulam Terei et Philomelae. Haec tamen ad Sileni carmen spectare, meliore interpretatione facile edoceri poterat vir doctissimus.

Ceterum Euphorionis, vt ceterorum Alexandrinorum poetarum, magna fuit Romae hac aetate existimatio: et inde interpretandos esse censeo *cantores Euphorionis* apud Cic. Tusc. III, 19. non tanquam mollis alicuius poetae amatores: quae interpretatio fundamento idoneo caret, cum eius carmina amatoria nulla vsquam commemorentur. At obscuritate eum, et quidem ex doctrinae copia, laborasse, vel ex Cic. de Diu. II, 64. et Clem. Strom. V. p. 676. notum est, etsi ob hanc eandem obscuritatem probauerat se Tiberio Caesari. v. Suet. c. 70.

p. 69. not. col. 2. l. 9. Foroliuiensibus tamen, post Peregrinum Maserium Ge. Viuian. Marchesium in Vitis illustr. Foroliu. lib. II. c. 5. vindicat denuo Morgagnus.

p. 70.

p. 70. not. v. 74. Ad gemmas cum Scyllis adde Wilde Gem. t. 14. n. 52. Grauell. T. II. t. 37. Item vrnam fictilem apud Dempster. Etrur. reg. ad fin. praef. et cf. Paffer. Paralip. p. 3. item t. 80. vbi id. Paffer. Aliud Marmor in villa Madama v. Winkelm. Monum. ined. no. 37. Scyllam pinxerat Nicomachus. Plin. XXXV, 36. f. 22. Sed piget talia cumulare.

ead. pag. 70. ad v. 80. Non erat, cur in huius verfus interpretatione adeo trepidarem. Sed ita omnes interpretes fumus, vbi femel in falfam rationem incidimus, vt inde extricare pedem difficillimum fit. Scilicet ab initio tenendum eft, in quod iam monui, poetam fequi eos, qui Philomelam in hirundinem mutatam tradunt, v. c. Apollodor. III, 13. nec nifi praua etymologia, quafi φιλόμηλα a μέλος duci adeoque lufciniae nomen accommodari poffet, difceffum effe ab hoc videtur. Porro quis tandem iubet nos ifta duo: *curfu deferta petere*, et *fuperuolitare tecta* ad idem mutatae formae tempus reuocare? Immo vero *quo curfu deferta petiverit Philomela*, eo referendum, cum ferro inftantem Terea, qui Ityn fe manducaffe cognouerat, effugere vellet; nam coena facta μετὰ τῆς ἀδελφῆς διὰ ταχέων ἔφυγε Philomela, infequitur Tereus rapta fecuri, nec nifi ad Dauliam Phocidis eas affequitur, vbi precibus permoti dii in aues eas mutant. Appollod. l. c. Ita hirundo facta Philomela ad fuas aedes redit easque fuperuolat, quafi defiderio priftinae fedis. Sic in Ciri 51. de Scylla in auem mutata: *vt tenui confcendens fidera penna Caeruleis fua tecta fuperuolitauerit alis.* Inflexit hoc Ouid. Met. II, 490. et ad Callistonem tranftulit, in vrfam mutatam, *Ah quoties fola non aufa quiefcere filua Ante domum, quondamque fuis errauit in agris*; et alia imitatione Statius III. Silu. 5, 98. *non fic philomela Penates Circuit amplectens animamque in pignora transfert.* Quod autem poeta *Quo curfu - quibus alis* eloquitur, elegantia eft poetici fermonis, pro vulgari *quomodo*. cf. inf. To. II. p. 134. Exc. XXVI. ad lib. I. Tandem *ante* me minime tenere debebat, iungenda enim funt *tecta ante-fua*, quod iam alii interpretes viderunt, quodque faciendum effe, monitum me memini ab Eberto V. Cl. Vt vno adhuc verbo moneam: poteft alicui in mentem venire *curfum, quo deferta petiuerit Philomela*, effe potius teferendum ad bacchationem eius, qua, mariti fcelere comperto, ad locum profiluit, quo foror occlufa latebat: v. Ouid. l. c. v. 590. 594. fqq. Ne vero hoc fequi

qui liceat, poeta ipſe intercedit: nam poſt paratas iam epulas et appoſitum filium, curſum in deſerta commemorat.

ad p. 74. v. 12. Ea facie Mincius etiam a noſtris hominibus deſcribitur: *all overgrown with Reed and Sedges* wright Obſſ. p. 34. cf. inf. Aen. X, 205.

ibid. v. 19. Supplent alii: me *meminiſſe*; vt v. vlt. *Haec memini.* Nec minus tamen ieiunum vel ſic: Muſae volebant me meminiſſe verſus alternos. Equidem totum verſum male inſertum eſſe arbitror.

p. 76. ad v. 32. *euincta*: quaſi a pede ad ſuras. Liuius Andronicus apud Terentian. de Metris: *Et iam purpureo ſuras include cothurno.* Ad Inonem forte pronunciabat nutrix, vt illa Dianam imitaretur. — ibid. *coloribus pingi*: cf. ſup. p. CXCVI. epigramma v. 9. 10.

p. 78. v. 47. Monendum erat, omnino *defendere* latinis poetis eſſe Homericum ἀμύνειν, ἀλάλκειν, propulſare.

p. 81. l. 4. vide Vitam Virg. ad a. 714.

p. ead. not. col. 2. l. 6. *ex lacu*: leg. *ex ſolo.* et mox, *breui curſu in vnum alueum coactus.*

p. 84. not. col. 2. ad 30. l. 5. Clarius exponenda res eſt: Iis, qui tractum ab oriente et auſtro montibus Oetaeis ſubiectum habitabant, ſtella Veneris, quoties ſub occaſum ſolis in conſpectum veniebat, ab Oeta oriri videri debuit, adeoque *procedere*, *ſurgere*, *ab Oeta*, *deſerere Oetam.* cf. Culic. 202. Debuit vero adſpectus huius ortus eſſe memorabilis, forte per certum aeris locorumque ſitum, quandoquidem Locri hunc ipſum Heſperum in numis exhibere ſolent. vide ſaltem Spanh. ad Callimach. in Del. 303.

p. 85. v. 37. Miror Wartonum V. Cl. Diſſ. ante Theocr. p. XL. Maronem parum dextre rem hic geſſiſſe putare, vt eius verbis vtar, et praeferre ὑακίνθινα φύλλα tanquam agreſtiora; *quin*, inquit, *et ſuauioris quiddam ſimplicitatis ineſt in* foliis, *quam in ipſis* floribus *hyacinthi petendis.* Hoc vero equidem non aſſequor, idque multo minus propterea, quod φύλλα ὑακίνθινα haud dubie poetica oratione ſunt ipſi flores. Sed, ſi in his haerere volebam, poteram exempla laudis vel repre-

reprehensionis similis commemorare infinita, etiam ex iis ipsis, qui me castigatione satis seuera exagitarunt. Scilicet difficilius est, quam vulgo putant homines, in poetis interpretandis *sensum habere grammaticum cum sensu poetico coniunctum*, et videre, quid poeta ex poeticae orationis genio dixerit, quidque phantasmatis poetici ratio obiicere animo debuerit.

p. 87. not. col. 2. lin. extr. *alterius puellae amore captum.* Immo, tantum hoc: a se abalienatum animo et in vrbem ex agro profectum.

p. 88. not. col. 2. delenda: *quanquam et — videri posset.* Vulgaris ratio erat: sensus coniugis seu amatoris *ad amoris insaniam conuertere*; hoc docte inuertit poeta vt eam dicat auertere sensus sanos, ab amore vacuos, coniugis.

p. 90. l. 3. leg. obdurescat vero, et obfirmetur animo ad amoris erga me constantiam.

p. 91. not. col. 2. ad v. 103. dele: *siue vt periurus siue.*

p. 93. v. 2. 3. Dicat aliquis supplendum esse post *peruenimus* eo, *vt possessor agelli diceret.* Hoc vero ipsum non minus durum.

p. 94. v. 5. Ianus, vir doctiss. in Arte poetica, p. 528. ita medetur: nunc, quia victi sumus, tristes, mittimus.

p. 96. v. 34. *Me quoque vatem* Dicunt *pastores.* Docta est super h. l. disputatio Macphersoni V. Cl. in Critic. Diss. p. 205. qua efficere vult, vocabulum *vatis* Virgilium a Gallis suis Cisalpinis petiisse; fuit enim inter Celtas Vatum seu Eubatum, Euhagum, ordo Bardos etiam dignitate antecellens. cf. Strab. IV. p. 302. Ammian. XV. f. Enimuero concidit omnis haec subtilitas, si memineris Virgilium reddidisse hic latine Theocritea, et in his vocem ἀοιδὸν, nec verum est poetam a vate distingui h. l.

p. 98. not. col. 2. περιβέβηκε, adde: sed male: nam Homerus de nocte prouecta loquitur, sideribus ad occasum vergentibus.

p. 99.

p. 99. ad v. 58. Monuit me etiam hic amicissimus Ruhnkenius, *auras murmuris* ab Oudendorpio ad Sueton. p. 1023. esse illustratas, quo loco simul Trilleri V. Cl. emendationem (in Miscell. Lips. nou. To. VII. P. II. propositam) refellebat: *ventosi ceciderunt marmoris irae*; esse enim auras, quibus inerat vel aderat ventosum marmor. Scilicet res huc redit. Vulgari ratione erat: *aura murmurans*; iam sollenni poetarum Graecorum et Romanorum, atque etiam Orientis, adiectiuum vel participium in substantiuum mutatur: adeoque existit hinc *aura murmuris*.

ibid. v. 60. l. 2. *Bianor conditor Mantuae.* Adde: Sic Serv. ad h. l. et ad Aen. X, 198. cui tamen obtemperare non debebam. Bianor putandus est fuisse heros Mantuanorum domesticus, vel clarus vir, cuius sepulcrum ad vrbem erat.

p. 104. v. 19. Colorem in repetitione τοῦ *venit* obseruauit Ven. Ernesti ad similem Homeri locum Odyss. θ, 322.

p. 107. X, 44. Non debebam audire Burmannum, qui Heumanni nostratis emendationem: *duri te M.* reiicit. Non enim aliter legi potest, nisi poeta absurda finxit, vt Gallus, qui nunc inter pastores Arcadiae sedere putandus est, vid. v. 14 idem Martis in armis, h. e. in castris versetur. Recte eadem emendatio vindicata est a Medebachio V. Cl. in Amoenit. litt. p. 17. et iam ante a Desfontaines V. Cl. (v. Hist. de l'Acad. des Inscr. T. XXXIV. p. 156.)

p. 109. not. col. 1. ad v. 65. 66. *Sithonias niues.* Theocritus Ἠδωνοὺς dixerat VII, 112. qui et ipsi Thraciae sunt. Non adeo mirum, nos vtrumque populum in libris ad Cirin. 165. vidisse permutatum. Mox *aquosa hiems* parum commode memorata videtur, cum eius hiemis *niues* apposuerit poeta. Ad v. 72. facit illud Homericum: τά μοι θεοὶ οὐρανίωνες ὄλβια ποιήσειαν, Od. ν. 42.

p. 110. Nouissimos hos tres Ecl. X, 75-77. tanquam qui sententiam habeant parum aptam et coniunctam, reprehendit Ill. Homius (Essay of Criticism. c. 1. extr.). Poterant vtique abesse; possunt tamen etiam ferri.

p. 113. l. 18. *digressionum.* Reprehendit etiam has, et transitus ad eas tanquam parum opportunos, Homius l. c.
sed

Sed confudit Ill. vir genera orationis et scriptionis inter se diuersissima, maioremque, quam pro poetica ratione, subtilitatem in hoc aliisque iudiciis adhibuit. Disputauit nuper aduersus eum perdocte Io. Iac. Nezker, P. P. Gymn. Thorun. in commentatione de Georgicorum Virgilii lucido ordine.

p. 114. l. 1. *et Varrone*, adde, *transtulit.*

l. 24. leg. *quem tamen ipsum verecunda illa, recta et castigata carminis pulchritudine redemisse videri debet.*

p. 121. not. col. 1. l. 9. leg. *Aetoliae* fluuium. col. 2. l. 1. leg. *primus.* l. 7. leg. *noua vrbs.*

p. 122. v. 16. leg. *Lycaei*, et v. 18. *o Tegeaee.* In notis col. 1. ad v. 18. leg. *Tegeaeus*, et *Lycaeus*, et *si* in innocationibus. Porro in v. 17. egregie Schraderus V. Cl. Obss. 1, 3. emendabat: *tua seu tibi M. curae*, ad notam poetarum formulam, de locis, quae amant dii ac frequentant. Ad v. 20. primo loco laudari poterat Sacrum Silvani in Thes. Brandeb. Begeri T. III. p. 258. Eodem habitu passim visitur Hercules Silvanus: vt apud Winkelm. Monum. ined. n. 67.

p. 124. not. ad v. 31. *emat* perperam interpretatus sum. Dabitur enim h. l. a parentibus filia dote numerata ac pretio proposito; vt Andromeda Perseo apud Ouid. Met. IV, 704. Neque coemtio ex Romano more locum habet in poeta, qui de diis agit, adeoque mythici vel heroici temporis ritus sequi tenetur.

p. 125. not. col. 2. ad v. 33. videtur in hoc non sibi constare scriptorum fides, cum modo Augustum Sole in Libram ingresso natum memorent, modo de Sole in Virgine constituto loquantur. Natus erat Augustus IX. Kal. Octob. Docta est hac de re disputatio Alphonsi Vignolii (in *Histoire critique de la Republique des Lettres* T. XI. et XII.), qui rem ita expedit, vt dicat, ex astronomica subtiliore ratione Solem iam in Libram ingressum; ex vulgari autem opinione adhuc in Virgine versari visum fuisse. Narratur tamen Capricornus quoque, tanquam Augusti sidus genethliacum. Refert hoc idem vir doctus eo, quod illa nocte luna in Capricorno erat. At Scaliger in perturbatis ante Iulium Caesarem fastis difficultatis caussas quaerit, quem sequuntur praeter alios Nau-

zeus V. Cl. et de Mairan (in *Lettres et Opuſcules* p. 275.), vt natales Auguſti ex vera ratione inciderint in exeuntem Iunium vel Iulii initia, Capricorno achronice orto.

p. 129. v. 59. Male adhaeſi ad *palmas Eliadum equarum*, vt recte me monuit Ruhnkenius. Nam *palmae* dictae ſunt pro iis, qui palmam et victoriam obtinent: ita Aen. V, 339. vbi vide, et Drakenb. ad Silium XVI, 504. Itaque *palmae equarum E.* ſunt equae victrices inter equas in Elide currentes.

p. 133. ad v. 93. *Vt tenues pluuias* ad rubiginem trahamus, melliginem vulgo appellant, quod illam in Nouis Actis Lipſ. 1753. P. II. p. 147. viro docto in mentem veniſſe video, ex rationibus rei ruſticae fieri vix poteſt. Nam vitium illud culmos laedit, qui a ſole excandefacti corrumpuntur, nec ſolo durato auerti poteſt rubigo, nec in ſolum penetrat.

p. 141. ad v. 155. in Var. Lect. *berbam* interpretamentum eſſe hominis rei ruſticae ignari, cum hic de ſarritione agatur, quae fit peracta ſementi (ante occationem) ſarculo, quod noſter poeta raſtrum dixit, bene monuit Bergſtraeſſer, vir doctiſſimus, Rector Gymnaſii Hanouienſis, qui Proluſionum cauſſa obſeruata claſſica in Virgilium vulgauit: ex quibus memorabo nonnulla, quae mihi probantur. *aſſiduis r.* pro aſſiduo dictum, quis non videat?

p. 144. l. 2. f. Paullo Lucae adde *Norden* (Voyage d'Egypte T. I. pl. 65.) et *Goguetum* (Orig. des Loix T. I. p. 189. ſqq.) Aratri formas alias v. in Winkelm. Monum. ined. p. 105. Gemma alia in Muſ. Etr. T. II. f. 42. Arator Etruſcus in Muſeo Etruſco T. I. tab. extr. adde Holdsworthum ad h. l.

p. 146. ad v. 187. Aemulatur Maro Aratum, cui in prognoſticis v. 314. ſqq. ſigna arationis faciendae ab arboribus lentiſco et ilice (σχῖνος et πρῖνος ſunt) petuntur.

p. 149. not. ad v. 215. De Medica v. de Haller, V. I. de plantis pabularibus p. 17. T. I. Commentar. Soc. Gotting. Eſt hoc idem ὠκύθοον τριπέτηλον apud Callim. in Dian. 165. vbi cf. Spanhem.

p. 156.

p. 156. v. 251. *adscendit* male exaratum. leg. *adcendit*, et in not. ad 247. l. 3. *bemisphaerio*.

p. 162. 268. Nostram interpretationem egregie firmat locus Maximi de Electionibus v. 320. sqq. 567. sqq.

p. 163. ad v. 289. *stipulas* male ad frumentorum messem retuli; ita quoque contrarium praeciperetur v. 297. vbi frumenta medio die metenda esse dicuntur. *Stipulae* sunt leguminum. Video tamen mecum ceteros interpretes non minus caecutiisse.

p. 166. ad v. 317. Bergstraesserus paullo ante laudatus *stringere* esse contendit, pectinibus decerpere; non enim ad nostrorum messorum, sed ad antiquorum morem esse respiciendum. Audio. Sed metendi genera fuere apud veteres plura; nec id, quod vir doctus memorat, solum, aut praecipuum, (v. Colum. II, 21, 2. 3.) nec in poeta quicquam est, quod ad peculiare illud genus ducat. Contra, falce secare, sollemne est. Mox v. 327. *fretis spumantibus* pro minus docta lectione habenda; altera exquisitior.

p. 170. ad v. 336. Haesi in h. l. Sed rem expedit alter Plinii locus lib. II. S. 39. comparatus cum XVIII. S. 57. Creditum enim est, errantium quoque stellarum esse vim ad tempestatum vices: *Igitur in suo quaeque motu naturam suam exercent; quod manifestum Saturni maxime transitus imbribus faciunt.*

p. 173. nota ad v. 361. et 362. delenda est. Emendaui iam in Arato, quod commode me monuit Ruhnkenius, Heringa in Obss. c. 24. εἰν ἁλὶ δίχ. Ceterum in nominibus alitum ex Arato reddendis poeta diligentiam praestare noluit; inprimis cum communis eorum hac in re esset natura et indoles. Quod itaque Aratus de ἐρωδιῷ, *ardea*, dixerat v. 182. Diosem. καὶ δ' ἂν ἐπὶ ξηρὴν ὅτ' ἐρωδιὸς οὐ κατὰ κόσμον ἐξ ἁλὸς ἔρχηται φωνῇ περὶ πολλὰ λεληκώς, ad mergos transtulit Virgilius: *Quum medio celeres reuolant ex aequore mergi Clamoremque ferunt ad littora*; eumque Claudianus sequitur, XV, 493. *Quum reuolant mergi.* At Cicero, qui Arateos versus latine vertit de Div. I, 8. *fulicem* seu fulicam nominauit. Contra Aratus mergos (τὰς αἰθυίας) *in littore alis plangere* memorauerat: ita enim accipio v. 187. πολλάκι δ' ἀγριάδες νῆσσαι ἢ εἰν

 ἁλὶ

ἀλλ διὰ Αἴθυιαι, χερσαῖα τινάσσονται πτερύγεσσιν. (infra v. 238. est τιναξάμενοι πτερὰ πυκνά.). Videtur hinc duxisse Virgilius illud, quod fulicas *in sicco ludere* ait, ἐν ξηρῷ, h. e. in littore (cf. Aen. X, 301.), adeoque idem atque ἐν χέρσῳ, (κατὰ τὰ) χερσαῖα. Tandem in v. 364. iterum Aratum sequutus est de ardea subiicientem v. 184. κινυμένου τε θάλασσαν ὑπερφορέοιτ' ἀνέμοιο. hoc exornauit noster: *notasque paludes Deserit, atque altam supra volat ardea nubem.*

p. 175. Var. Lect. ad v. 372. leg. *omni* n. p.

p. 176. ad v. 381. Virgilium non aliter accepisse πυκνὰ in Arato arbitrabatur Ruhnkenius, quam vt *densis* esset πυκνῶς, dense, crebro. Sic Ouid. Trist. III, 4, 21. *vt tutas agitauit Daedalus alas*, h. e. tuto. Val. Flacc. VI, 229: *densa spargens hostilia*, h. e. dense, et sic sexcenties. Nec equidem repugno, modo *dense* et *crebro* non inter se diuersa habenda sunt, vt sibi substitui nequeant.

p. 184. ad v. 456. Sublecta est haec forma Arato v. 287. et 412. Phaen. Priorem locum Longinus laudat c. 26. propter eandem formulam, Μὴ κείνῳ ἐνὶ μηνὶ περικλύζοιο θαλάσσῃ, quippe quae efficiat, vt in ipsam rem rapi, ipsique periculo immitti videatur lector. Bene addit Morus V. Cl. tenuitatem praecepti ita alloquendo vitari; quod sane in didactico carmine magnae laudi est. Formula nec aliis poetis Alexandrinis ignota fuit. v. Callimach. in Dian. 175. Nicand. Ther. 124.

p. 183. In v. 441. 2. emendationem proposuit Bergstraesser V. Cl. l. c. *Ille vbi nascentem maculis variauerit orbem Conditus in nubem, medioque refugerit ortu.* Ingeniose vtique; etsi nec, quid in poeta reprehendas, aut quid ille ex emendatione lucretur, aut quid in Arato (Diosem. v. 91. et 114. sqq.) sit, quod eo ducat, video.

p. 187. not. col. 2. l. 6. *humore per tempus pluuium* adde *collecto.*

p. 193. ad v. 1. In disputationibus virorum doctorum super puritate Latini sermonis solet hic v. 1. libri secundi laudari inter loca, quibus probent, *hactenus* etiam aduerbium temporis esse, quod alii bene Latine fieri posse negabant;

inani

inani subtilitate, cum aduerbia loci et temporis promiscuum fere vsum habeant. Gesnerus in Thes. LL. ad h. v. laudato versu addit: *sed primus versus abest plane in MS.* Pupugit me hoc, cum in id inciderem. Enimuero Zulichemiani libri ea auctoritas non est, vt versum in suspicionem adducat, multo minus in eo loco, vbi caussa alia idonea memorari potest, cur in capite codicis versus exciderit.

p. 202. 203. ad v. 69—71. Orno (Eberesche) se inseuisse pirum, testatus nuper est vir peritus, quem Geislerus, V. Cl. in Prolusione memorat, in qua 1773. Scholia in Georgica proposuit; itidem alium, qui castaneas quercui feliciter inseuit.

p. 206. v. 95. leg. *Purpureae.*

p. 209. ad v. 115. *pictos Gelonos* negaui dictos propter stigmata inusta. Nec tamen aliter accepit Claudian. in Ruf. I, 313. *Membraque qui ferro gaudet pinxisse Gelonus:* quem recte aduersus me excitauit vir doctus in Actis Erud. Lips. 1768. p. 560. Maior tamen veterum consensus est in alterum, quod posui de Gelonis aeque atque Agathyrsis. v. Mela II, 1. Solin. 15. et Salmas. p. 133. Britonum tamen stigmata non ignoro.

p. 215. not. col. 2. l. 7. leg. *nouis* operibus *adstructum.*

p. 217. not. ad v. 170. l. 12. leg. *non probatur.* Conf. Vitam Virgilii ad a. 724. et 734. vna cum Addendis ad eos annos.

p. 221. Var. Lect. 197. Satyrium Tarentum, quod in vetere responso, quod Phalanthus acceperat, apud Strabon. VI. p. 427. Σατύρειόν τοι δῶκα, occurrit, nuper accuratius in Progr. quo *Instituta et leges ciuitatum stirpis Doriensium, et quidem primo loco Tarentinorum,* exposuimus.

p. 223. not. ad v. 214—216. Non erat, cur hic fluctuarem, quod Ruhnkenius quoque me monuit. Posterior ratio haud dubie vera. Centies sic Graeci φημὶ οὐ, et Latini *nego,* tribuunt rebus vita carentibus.

p. 234. not. ad v. 297. *sustinet vmbram* arbor eleganter, vt onus, adeoque amplitudinem ramorum, qui illam faciunt, exprimat. Ita tandem *arbor sustinet vmbram* idem est atque: efficit vmbram.

p. 237. Var. Lect. ad 316. l. 5. leg. Ecl. VI, 85.

p. 238. in notis col. 2. l. 5. dele: *ac potius inferior aër.*

p. 261. ad v. 467. Aliter explicat, et vulgarem rationem praefert vir doctus in Actis Lipf. Erud. 1768. p. 561. sed ad Horatium eum prouocasse nollem.

p. 268. v. 498. Rufinian. de Schem. Dian. p. 267. refert versum inter exempla figurae, cum dicere manifeste parum tutum est: noluisse enim Virgilium dicere: *non res Romanae perriturae, et regna.* Sed hae Grammatici argutiae sunt, non interpretis, qui in poeta versatur. Mox v. 500. *volentia rura* e graecismo exponit Toupius V. Cl. Emend. in Suid. T. II. p. 49. quod Ruhnkenius me monuit: commemorat enim ex Xenophonte ἡ γῆ θέλουσα — διδάσκει. Sed frequens satis hoc cum aliis tum Virgilio, vt *volens* sit, qui sponte facit, vel procliui ac parata voluntate est: v. c. infra Ge. IV, 561. *volentes per populos:* idem transtulit poeta nunc eleganter ad agros, cum iis sensum et voluntatem tribuit.

p. 271. ad v. 521. *ponere* vir doctus in Actis Lipf. l. c. ita explicare mauult, vt de partum edentibus petitum sit. Scilicet vt oua poni dicuntur; ita et partus.

p. 282. Ge. III. vff. 46. 47. 48. pro spuriis habet Hardius V. Cl. in notis ad Horat. Epist. ad Aug. Vol. II. p. 53. vbi copiosus est in loci huius illustratione. Carere nos iis posse concedo; cur tamen a poeta subtexta ferenda prorsus non sint, equidem non video.

p. 292. ad v. 116. col. 2. l. 1. dele: *angusto prius orbe coercens;* ad l. 3. leg. apud Macrob. VI, 2. in praeclaris versibus: *Quem non ille sinit lentae moderator habenae, Qua velit, ire; sed angusto prius orbe coercens Insultare docet campis fingitque morando.*

p. 302.

p. 302. ad III, 193. *curſibus auras vocare*, volebam a nauigatione vel volatu eſſe traductum. Vento tamen ad currendum opus non eſt. Recte vellit aurem Ruhnkenius, praeſtare alteram interpretationem, vt ſit prouocare. Dicuntur enim equi contendere cum vento. Et v. c. in Callim. in Del. 112. τί νῦν ἀνέμοισιν ἐρίζεις;

p. 309. III, 254. Markl. Epiſt. crit. ad Fr. Hare p. 52. emendat: *correptos fundo t. m.* Aliter enim, inquit, ſenſum vix efficias. Tu ſic iunge: *flumina obiecta, torquentia montes correptos vnda*, h. e. fluctu et impetu ſuo.

p. 332. not. ad v. 435. l. 6. leg. Nicandri *Theriaci.* v. 28 - 34. et 137 - 8. quos etiam excitat Valken. V. Cl. ad Theocr. p. 253.

p. 364. not. l. 1. leg. *Phalantho*, et ad v. 127. l. 4. del. *ſimili exemplo.*

p. 374. ad v. 209. *Fortuna domus.* Admonuit me Ruhnkenius, vim omnem et elegantiam huius dictionis me non ſatis expoſuiſſe; ſcilicet Fortuna domus, vt in nummis Fortuna Auguſti, vel Auguſtorum, proprio aliquo ac ſollenni modo de ſtatu et conditione gentis dicitur, quae ei quaſi fatali aliqua neceſſitate aſſignata eſt. Exempla vide in Sueton. Aug. 65. vbi haud dubie Fortuna domus cum Oudendorpio legendum, et Stat. Silv. V, 2, 76. et ibi Markl.

p. 378. IV, 234. 5. Male haeſeram in his verſibus, et ad aſtronomicas rationes confugeram, quae nihil expediunt. Nihil aliud agit Virgilius, quam vt veterum poetarum morem ſequatur, qui ſitum ſiderum in coelo ſeu ſphaera quocunque modo reddunt, et in iis, quae aduerſa vel auerſa oriri aiunt, non ſemper ſequuntur ortus vel occaſus ſucceſſionem, ſed locum, quem ſidera in ſphaera caeleſti habent. Praeiuit ſtatim Homerus in noto verſu Il. σ, 488. et Od. ε, 274. Vrſam verti circa polum, et Orionem deſpicere et obſeruare, καὶ Ὠρίωνα δοκεύει, atqui is longe ab ea abeſt, e directo tamen Vrſae aduerſus. Ita centies Aratus ſiderum ſitum deſignat, ſimulque ornatum plerumque ex natura animantis vel figurae, quae ſignum facit, petit: ita Orion inſequitur leporem, at Sirius fertur inſequenti ſimilis φέρεται μετιόντι ἐοικώς, καὶ οἱ ἐπαντέλλει, καί μιν κατιόντα διώκει. Sunt quoque plurima ex-

empla apud Manilium, vt in vno loco lib. II, 485. sqq. vbi inter alia Taurus *fulgentes videt atque audit per sidera pisces.* Iam cum apud Virgilium *Pleiades dicuntur occidentes fugere Piscem* seu Pisces, hoc ad situm siderum in sphaera vnice spectat: nam auersum Taurum, adeoque caput Tauri, cum Pleiadibus, subsequitur alter Piscium. Simili modo Pleiades occidentes fugere Orionem dixit Quint. Cal. V, 367. 8. *Πληϊὰς εὖτ' ἀκάμαντος ἐς Ὠκεάνοιο ῥέεθρα Δύεθ', ὑποπτώσσουσα περικλυτὸν Ὠρίωνα.* Alia audacia, respectu ortus et occasus, dictum habes in Ciri 535. *Scorpius alternis clarum fugit Oriona.* Quod *aquosum* dixit *Piscem*, h. e. denuntiantem pluuias, non magis me morari debebat: etenim Sole in Pisces ingresso hiemale tempus est. Etiam Ouid. Met. X, 165. *Piscique Aries succedit aquoso.* Tandem *vndae hibernae* sunt, tempestatibus vexatae.

p. 379. not. col. 1. l. 5. dele *Balduini.*

p. 392. ad v. 317. Aut poeta Eumeli *βουγονίαν* ante oculos habuit; aut, si hoc doceri nequit, fabula saltem de apibus ex bouis extis reparatis ex eo ducta videri debet. vide Scalig. ad Euseb. MCCL. ibid. Pontac. cui Vallursius male repugnat. Adde Salmas. p. 602. 3.

p. 395. ad v. 344. Suauiter ridet vir doctus in Actis Lips. 1768. p. 562. quod venatrices Nymphas inter Oceanitidum numerum referri miratus sum. „Quid? inquit, „non „cogitauit, omnes Oceanitides esse Oceani filias?„ Quasi vero hoc cogitare adeo difficile sit. Cogitaui vero non modo hoc, verum et illud, in hoc ipso, quod Oceani filiae sunt, difficultatem, quam mouebam, inesse, quod non in fontibus et aquis Nymphae, sed in saltibus, versari dicuntur. Res sane tanti non est, vt ei immorandum putem. Sed si quid volebat afferre, quod ad rem faceret, debebat saltem laudare aduersus me Callimach. in Dian. 42. et Spanhem. ad v. 13.

p. 412. IV, 484. Recte mihi exposuisse videor versum: *Ixionii vento rota constitit axis.* Debuit enim caussa aliqua esse vel fingi, cur rota in turbinem circumageretur; atqui quae magis idonea caussa quam procella et vorticosus ventus. Ducta tota fabula ex eo, quod poeta aliquis Ixionem rotatum et praecipitatum in Tartarum narrauerat; hoc ornarunt sequio-

ſequiores. ὑπὸ γὰρ δίνης καὶ θυελλῶν ἐξαρπασθέντα φθαρῆναι, ex Aſclepiade in τραγωδουμένοις narrat Schol. Pindari Pyth. β, 40. Reponat aliquis, Tartarum ſine vento eſſe ipſi Homero: Il. θ, 481. vbi Titanes in Tartaro οὔτ' αὐγῆς ὑπερίονος ἠελίοιο τέρποντ' οὔτ' ἀνέμοισι. Sed illa poetica eſt deſcriptio; non narratio alicuius ſcriptoris; variari adeo ea poteſt, et variata eſt in Odyſſ. λ, 590. ſ. vbi Tantalo poma captante τὰς δ' ἄνεμος ῥίπτασκε ποτὶ νέφεα σκιόεντα. Conf. etiam Platon. in Phaed. p. 83. C. Frf. et hinc interpretari licet Propertii illud IV, 11, 23. *tacent Ixionis orbes*; quos alioqui concitatiſſimo per aerem motu ſtrepitum facere ac ſibilare neceſſe eſt.

p. 415. v. 499. Immo iung. *fugit in auras.* conf. Aen. V, 740.

p. 417. ad v. 520. In Actis Lipſ. 1768. p. 562. vir doctus *munus* de ipſa Eurydice accipere vult, quoniam *irrita dona* praecedere viderat. Verum hoc non magis procedit: quis enim latine dictum habeat: *ſpretae illae hoc munere*, prae Eurydice, quae reduci Orpheo pro munere erat reddita.

p. 419. v. 539. leg. *Lycaei*, Λυκαίου.

AD TOM. II.

p. 2. Var. Lect. Aen. I, 2. *nihil occurrit quod Lauinum scribatur.* Immo vero apud Iuuenal. XII, 71. *Lauino.* cf. ad Tibull. II, 5, 49. Obff.

in not. col. 2. extr. leg. iis in locis, in quibus Lauinium mox fuit conditum. Est autem haec Aeneidis summa, quae absoluitur Turno occiso, et sede in Italia accepta, ex foedere lib. XII, 187. sqq.

p. 36. not. ad v. 242. col. 2. l. 13. verbo eloquendum erat, *tutum* esse h. l. incolumem. Habebatur autem, inprimis heroicis aetatibus, nauigatio per mare Adriaticum longe periculosissima, nec aliter, quam littore Illyrico legendo, institui poterat. Vbi ad intima Istriae peruentum est, etiamnum recta traiicitur mare aduersum Venetias. v. Liv. X, 2. (cf. *Wood on the original Genius of Homer* p. 18.

p. 46. v. 311. *horrentes vmbrae.* v. not. ad lib. X, 237.

p. 47. in not. ad v. 316. non debebam haerere in Thracia puella; sed notio Amazonis hic subiicienda est; solent enim poetis Amazones Threiciae appellari. Meliora dedi ad lib. XI, 659.

p. 83. in not. ad I, 591. *laetos honores.* Prior ratio nihili est; vnice vera est altera. Sic *tempora laeta* h. fulgida lib. VIII, 681.

p. 89. in Var. Lect. l. 11. leg. *Rufius.*

p. 116. Exc. VIII. l. 3. leg. *v. Exc. XVII. lib. II. p. 257.*

p. 121. Exc. XIII. l. 10. sqq. haec legisse non videtur vir doctus, qui me malebat caussas huius opinionis exposuisse. Confer tamen Exc. I. ad lib. IX.

p. 142. in Var. Lect. l. 15. leg. *cum Rufiniano.*

p. 145. ad II, 82. *Belides* non a Belus, sed Beleus ducendum est, si *Belides* media producta poni potuit. Videtur, prima syllaba extrita, nomen corruptum ex *Nauplidae.*

p. 232.

p. 232. Pisandro Camiraeo Ἡράκλειαν, Larandensi Ἡρωικὰς Θεογαμίας tribui: caussis quidem inductus his, primum quod omnino pro diuersis operibus habenda esse intelligebam haec carmina; alterius enim duo, alterius vsque ad XXVI. libros laudari videbam; laudantur porro sub Pisandri Rhodii nomine ea, quae cum Herculis factis coniuncta sunt. at, cum librorum inprimis VII. X. XIII. XIV. XXVI. nota, ea, quae quomodo inter Herculis facta locum habere potuerint, v. c. de Niphate ap. Stephan. Byz. h. v. non appatet. Nimis porro subtilia sunt, quae ex ἡρωϊκαῖς Θεογαμίαις laudat Zosim. V, 29. pro illa aetate qua Rhodius vixit; et an Zosimi aetate veterum illorum poetarum quicquam superfuerit, valde dubito. Alia porro, quae memorantur, videbam esse grauia et vetustam auctoritatem habentia, alia leuia et grammaticum acumen, quale seriorum scriptorum est, habentia v. c. quod apud Stephan. Byz. οἰνωτρίας vocem ἀπὸ τῆς οἴνου χρήσεως duxerit Pisander; quod profecto antiquus aliquis poeta vix fecisse videtur, vt ad etymologiam iam inanem delaberetur; at fecere sequiores frequenter. Haec et alia mouebant me, vt duo diuersa carmina fuisse statuerem, amplectendamque adeo putarem Suidae si non fidem, quam vtique noui esse nullam, aut leuissimam, quam potius vt, quod praeberet, oblatum acciperem. Cognoui paullo post, Virum graece doctissimum, Valkenarium, vtrumque carmen, et Ἡρακλείας et Ἡρωϊκῶν Θεογαμιῶν pro eodem habere, et Macrobii locum ita laudare in Diatribe ad Eurip. p. 24. vt *Pisandrum* diceret *Herculis acta ita cecinisse, vt a nuptiis Iouis et Iunonis incipiens, vniuersas historias — in vnam seriem coactas redegerit.* Mox etiam Ruhnkenius meus significauit mihi, se in hac de Pisandro digressione a me dissentire. Suidae fidem habendam esse nullam: incidisse eum in duo diuersos Grammaticos, alterum doctum, alterum indoctum qui ὁμωνυμίᾳ turpiter deceptus recentiori Pisandro assignauerit, quae veteri tribuere deberet. „Sic, pergit, a Suida Lexicon illud compilatum „esse, sexcentis locis apparet. Vno vt exemplo defungar, „vide v. Θεαίτητος, vbi priore articulo Theaetetum Atheni„ensem fuisse dicit et Socratis discipulum, posteriore Hera„cleensem et Platonis discipulum.„ De hoc equidem nullus dubitaui; quin Suidae fidem protenus eleuari arbitror, cum primum aliqua contraria auctoritas satis grauis allata fuerit. In hac vero disputatione eam ipsam desiderabam. „At, in„quis," ita pergit vir doctissimus, „nunquam antiquioris „poe-

„poetae carmen recentiori tributum eſt. Ne hoc quidem „vniuerſe verum (quod et ipſe ita ſtatuo). Carmen perue„tuſtum, Κήϋκος γάμον, Grammatici quidam ad recentiorem „poetam retulerunt. At Athenaeus lib. II. p. 49. B. vindi„cat antiquiſſimo poetae Heſiodo. Edidit Fabricius Bibl. „Gr. Vol. VIII. p. 415. carmen bene longum περὶ καταρχῶν „ſub Maximi nomine; enimuero aut ego nullum poeſis „Graecae ſenſum habeo, aut hoc carmen ſcriptum eſt a poeta „Alexandrino, Callimachi et Apollonii Rhodii aequali." Tam praeclare haec omnia diſputata ſunt, vt gratiam putarem habituros mihi eſſe viros doctos, ſi pace viri amiciſſimi hoc in loco ea apponerem. Interea manet adhuc intacta illa quaeſtio, fuerintne diuerſa illa diuerſorum hominum carmina, Ἡρακλεία et Ἡρωϊκαὶ Θεογαμίαι.

At ſunt alia, in quibus monitus concedo viro praeſtantiſſimo lubentiſſime. Primum malueram Ἡραϊὰς Θεογαμίας legere quam Ἡρωϊκάς; quod me adduxerat, vt ita ſtatuerem, erat, quod apud Macrobium Piſander „a nuptiis Io„vis et Iunonis incipiens" vniuerſas hiſtorias perſequutus eſſe narratus eſt; tum, quod Iunonis nuptiae argumentum fuere in priſcis fabulis decantatiſſimum. v. viros doctos ad Heſych. in Ἱερὸς γάμος, et loca laudata in Hemſterhuiſiana nota apud Valkenarium V. Cl. Annotatt. ad Adoniaz. p. 366. 367. Recte tamen, nec hoc mihi ipſe diſſimulabam, vrget Ruhnkenius, inauditam Graecis formam eſſe Ἡραϊκὸς, et ab Ἥρα formari Ἡραῖος; tum ſi carmen de Iunonis nuptiis egiſſet, ineptum fuiſſet addere nomen Θεός. Nam ex *Iunonis* nomine, ſatis colligitur, *deae* nuptias celebrari. Verum, inquit, non egit de Iunonis nuptiis; tantum ab iis *incepit*, vt Macrobius ait. Quid igitur poeta hoc carmine tractauit? nempo Ἡρωϊκὰς Θεογαμίας, id eſt *heroum nuptias cum deabus*, ſicut Heſiodus, quem ſibi imitandum ſumſerat, γυναικῶν κατάλογον ſcripſit, i. e. Catalogum mulierum mortalium, quae nupſerant diis. Vti modo profeſſus ſum, abiicienda prorſus eſt lectio Ἡραϊκαὶ, et amplectendae vnice Θεογαμίαι Ἡρωϊκαὶ, quas tamen ita accipere malo, vt fuerint nuptiae mortalium feminarum cum diis, ex quibus heroes primae vitae prognati ſunt. Sic Θνητογαμία Thetidis dicta; et pauca fuere exempla heroum, qui ex deabus prolem ſuſceperunt; contra plurima heroinarum, quae cum diis amores exercuerunt.

Porro

Porro vir doctiſſimus bene monet, ea, quae ab Scholiaſta Apollonii Rhodii afferuntur, vix ex Larandenſi petita eſſe poſſe, cum is ſcriptor recentiſſimus fuerit; in Indice autem eorum ſcriptorum, quorum teſtimonia in Scholiis Apollonii afferuntur, nullus, inquit, occurrit, qui non Auguſti et Tiberii aetate ſuperior ſit. Si ad lib. II, 329. Lucianus laudatur, eum ab interpolatore intruſum videri. Sane hoc idem illud eſt, quod incertum parumque tutum facit omne hoc de Scholiorum auctoritate et aetate iudicium. Occurrere in iis vetuſtiſſimas ex Piſandro Camirenſi auctoritates, copioſe docui p. 234. Concedam tamen et hoc, quod ad Scholia Apollonii attinet, omnino probabile eſſe, nullam aliam quam Camirenſis, nullam autem Larandenſis auctoritatem, in iis occurrere. Manet tamen et ſic quaeſtio illa intacta, fuerintne Theogamiae diuerſum ab Heraclea carmen; nam ea quae in Apollonii Scholiis occurrunt, omnia in Herculis fabulis memorari potuiſſe, ipſe profeſſus ſum p. 234. extr.

p. 234. l. 17. Eratophenis locum e Phauorini Lexico emendandum eſſe ὡς ἔνδοξον πεποιηκὼς ἔργον, docuit me idem Ruhnkenius; idque iam vidiſſe eruditum iuuenem, Koppierſium Obſſ. philol. p. 110.

p. 235. l. 8. Non inuideo hic meis popularibus animaduerſionem praeclaram eiusdem viri doctiſſimi Ruhnkenii priuatis litteris ad me perſcriptam: „Etymologi locum, „inquit, „ paullo feſtinantius inſpexiſti. Is non laudat Piſandrum, vt vulgarem notionem verbi κεράσαι firmet, ſed vt doceat, veteres κεράτι ἀντὶ προχόου vſos eſſe, quod rarum et notata dignum. Atque hic iraſcor academicis iſtis occupationibus, quae tibi iuſtum meditandi tempus eripuerunt. Quod ſi habuiſſes, pro ſagacitate tua facile vidiſſes, Πίνδαρος legendum eſſe non Πείσανδρος. Ecce tibi Pindari locum, quo Etymologi gloſſa pertinet, apud Athenaeum XI. p. 476, A. ἐξ ἀργυρέων κεράτων πίνοντες ἐπλάζοντο. Contrario errore peccatum eſt in Zenobio VI, 49. ὥς φησὶ καὶ Πίνδαρος ὁ ποιητὴς ἐν τοῖς περὶ Ἡρακλέους. Repone Πείσανδρος. Verſus, quos reſpicit Zenobius, conſeruauit Schol. Ariſtoph. ad Nub. 1047. Idem error apud Etymologum Mſ. Bibl. Regiae Pariſ. qui cum formam ἀὲς pro ἀεὶ Doribus tribuiſſet, ſtatim addit: ἐπειδὴ καὶ τὸ ἀὲ παρὰ Πεισάνδρῳ. vbi ſcribendum παρὰ Πινδάρῳ, quem Dorice ſcripſiſſe ſcimus. Ad Pindarum igitur referenda Heſy-

Hesychii glossa: ἀὲ ἐπὶ τοῦ ἀεὶ καὶ ἕως. „ Hactenus vir longe eruditissimus.

ead. p. 235. l. 13. Adde alios duo versus ex Pisandro antiquiore illo seruatos apud Schol. Aristoph. Nub. 1047. ὡς Πείσανδρος —— Τῷ δ᾽ ἐν Θερμοπύλῃσι θεὰ γλαυκῶπις Ἀθήνη Ποίει θερμὰ λοετρὰ παρὰ ῥηγμῖνι θαλάσσης. Alius est versus ex Pisandri septimo apud Stephan. Byz. in Νιφάτης: Ταύρου πρυμνώρειαν ἐΰσκόπελόν τε Νιφάτην. quem tamen ex meis calculis ad Larandensem referre malui.

p. 286. not. 268. 9. Verba: *amorem poetae esse — noli dimittere*, ad. v. 298. spectant.

p. 321. in not. col. 1. l. 12. post *saeuiisse* exciderunt verba: *aut a fatis multo tempore cessasse.*

p. 325. in Var. Lect. ad v. 603. Rufinian. de Schemat. Dianoeas p. 269. ed. Rühnk. In notis l. 1. Ouid. Met. XIV, 166.

p. 394. ad v. 244. *lumina morte resignat* debebam sic interpretari: esse idem ac soluere, vi vitali priuare, vt oculi in morte premantur, designaturque adeo potestas et ius in morientes. Sic in epigrammate sepulcrali apud Bonadam To. II. p. 123. *Et postquam fatis morientia lumina soluit.*

p. 422. l. 2. leg. *Sychaei*, et p. 427. v. 552. *Sychaeo.* v. lib. I, 343.

p. 435. not. col. 2. l. 5. leg. *tertio*, non *quarto.*

p. 657. l. 9. ab extrema: pro *Lerna* leg. *Hydra.*

AD

AD TOM. III.

Pag. 77. in not. l. 4. leg. 641. ſqq. non 647.

p. 81. lib. VII. v. 667. leg. *terribili.*

p. 86. not. col. 1. ext. *quem h. l.* leg. *quam h. l.*

p. 164. lib. VIII. v. 227. *boiice* leg. *obiice.*

p. 200. lib. VIII. v. 617. poſt *honore* tollenda diſtractio. Nam iungere neceſſe eſt: *donis et honore expleri nequit,* h. e. adſpectu donorum. Sic υἷος ἐνιπλησθῆναι Od. λ, 451.

p. 225. l. 3. leg. *Tarquinios.*

p. 321. not. col. 1. l. 9. ſic legendum, quod male librarius contaminauit: *ego dea ſuſtinebone iterum ac depellam impetum hoſtilem, ne a mortali Diomede iterum vulnerer?*

p. 507. in Var. Lect. l. 2. ab extr. pro *Camillae* leg. *Dianae.*

AD

AD TOM. IV.

Pag. 4. l. 3. ab extr. Maronis Culicem nos non habere: Video nunc in eadem opinione fuiſſe Franc. Oudinum, cuius eſt diſputatio de Culice Virgiliano in Miſc. Obſſ. crit. nou. To. IV. p. 307.

p. 7. l. 7. Dele: *ex Pontani Academia.* Accuratius haec de Bembinis codicibus conſtituta a me ſunt in addendis ad To. I. p. XXXI. Ex Pontani Academia non hic, ſed alter integer codex fuit. Fraudem mihi fecerat nota editoris Itali Operum Bembi To. IV. p. 303.

p. 56. v. 375. Oudin. l. c. p. 313. legit: *cinctae.* Non male, ſi angues vel ſerpentes adiuncti eſſent. Niſi *verbera* pro flagellis dicta putes, et Propertium memineris flagellis incinctas Furias dixiſſe.

Conſtitueram equidem iam ab initio, antiquorum Virgilii interpretum recenſum ſubiicere, qui expectari vtique a me, inprimis poſt contexti hiſtoriam, poterat; et praeiuerat in hoc ipſo commentandi argumento Burman. Sec. V. Cl. praefat. ad Virgilium. Quod tamen lectoribus multo magis gratum eſſe debet, Ruhnkenium noſtrum comperi paratum habere diſſertationem *de antiquis Virgilii commentatoribus.* Eam igitur vt ne nobis diutius inuideat, flagitare eum non deſiſtemus.

INDEX.

INDEX IN VIRGILIUM

Acca-

talis

Ager

Arbos

maxi-

 cus

cor-

Autem.

B.

C.

Cam-

Can-

Chi-

 A. 12,

Deum

Corylum

Culmen

Cupio

 san-

debel-

Delibans

Desti-

Dispergit

Dryadum

exitiis

exitiis

F.

furari

G.

Giganteo

Impone.

ndignabar

ingentior

Iniquae

Inſto.

Intonsam

ira

L.

Lanx.

Latinum

Legati

N leo-

mani-

Mulier

Murranum

nume-

O.

nume-

Obam-

Obscoe-

oscilla

Palatia

Pius

Plano

caput

portenta

R.

Ratem

Resor-

Leui

S.

Sepes

Spatium

Suspen-

telae

Tere-

Vellere

verum

Vibranti

Vluam

FINIS.

